

ΚΟΙΝΟΒΙΑ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΙΔΑΝΙΚΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΤΖΑΜΠΑΛΑΤΗΣ

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Θεσσαλίας
Επιβλέπων Καθηγητής | Ιορδάνης Στυλίδης

Κοινόβια για μια ιδανική κοινωνία στην πράξη

Όσο περνάνε τα χρόνια και οι ανθρώπινες κοινωνίες εξελίσσονται πνευματικά και μεταλλάσσονται χωροταξικά, μας γίνεται όλο και πιο ξεκάθαρο ότι οι αρχικές μορφές οργάνωσης των κοινωνιών ήταν και οι πιο ανθρώπινες. Όσο πιο πίσω γυρνάμε σε προηγούμενους αιώνες, τόσο πιο έντονα συναντάμε τα δύο βασικότερα και αγνότερα στοιχεία του ανθρώπου στο θέμα της κοινωνικής οργάνωσης: την αλληλοβοήθεια και τον αλληλοσεβασμό.

Σε κοινωνίες όπου τα μέσα παραγωγής δεν ήταν προνόμιο και ιδιοκτησία μιας κοινωνικά ευνοημένης τάξης αλλά ολόκληρης της κοινωνίας και τα αγαθά δεν παράγονταν από τις κατώτερες τάξεις, αλλά από όλα τα άτομα της κοινωνίας για τους ίδιους, ο άνθρωπος ζούσε και εξελίσσονταν με τους πιο αγνούς και ελευθεριακούς όρους. Όλα τα μετέπειτα καταπιεστικά συστήματα, από την φεουδαρχία, την μοναρχία μέχρι τον σημερινό σύγχρονο καπιταλισμό, το μόνο που κατάφεραν να αποδείξουν, ήταν η πλήρη αποτυχία τους. Άλλωστε εξ ορισμού, αυτά τα συστήματα από την στιγμή που σαν βασική αρχή έχουν την διχοτόμηση και τον κατακερματισμό της κοινωνίας σε άτομα-μονάδες, δεν μπορούν να λειτουργήσουν εργαλειακά στον τομέα οργάνωσης και διαχείρισης των ανθρώπινων ομάδων και πληθυσμών.

Βάζοντας λοιπόν απέναντι αυτές τις δύο ιστορικές στιγμές, την αρχή της ανθρωπότητας και το σημείο στο οποίο βρίσκεται τώρα με όλο αυτόν τον κοινωνικό αναβρασμό -εν μέσω κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο-, γεννιέται το μεγάλο ερώτημα: "Είναι η κατάλληλη στιγμή για την ριζική αλλαγή αυτού του κόσμου"; Η απάντηση είναι θετική και αναγκαία όσο ποτέ.

Αυτή λοιπόν η μελέτη προσπαθεί να δώσει ή έστω να δομήσει μια απάντηση απέναντι σε αυτό το ερώτημα που για άλλους αποτελεί μια άμεση ανάγκη, για άλλους την ουτοπία, για άλλους την αναγκαιότητα της ολοκλήρωσης μιας ιδανικής κοινωνίας.

Όλα τα ριζοσπαστικά κινήματα (κομμουνιστικά και αναρχικά) ευαγγελίζονται αυτό το γεγονός ως την μόνη διέξοδο από τον καταπιεστικό κόσμο των εξουσιών και των κοινωνικών ανισοτήτων, αλλά κανένα από αυτά δεν απάντησε ολοκληρωμένα πως θα μπορούσε αυτό να γίνει και στην πράξη. Αυτό βέβαια οφείλετε στο γεγονός ότι η πρακτική των εξεγερμένων δεν μπορεί να ωθήσει την κοινωνία στην καταστροφή αυτού του γερασμένου κόσμου, γιατί η θεωρία δεν εμπεριέχει την ουτοπία και όπως πολύ εύστοχα αναφέρει ο Λεφέβρ:

"Σήμερα περισσότερο από ποτέ, δεν υπάρχει σκέψη δίχως ουτοπία. Γιατί αλλιώς ευχαριστιόμαστε να παρατηρούμε, να επικοινωνούμε, να επικυρώνουμε αυτά που βρίσκουμε μπροστά στα μάτια μας. Δεν πάμε μακρύτερα, στεκόμαστε με τα μάτια καρφωμένα στο πραγματικό λέγοντας είμαστε ρεαλιστές. Αλλά δεν σκεφτόμαστε. Δεν υπάρχει σκέψη που δεν εξερευνά μια πιθανότητα, που δεν προσπαθεί να βρει έναν προσανατολισμό. Υπονοείτε βέβαια, πως από την στιγμή που αποφεύγουμε έναν ποσιβιτισμό, ο οποίος σε μπερδεύει και δεν είναι τίποτα περισσότερο από απουσία σκέψης, βρισκόμαστε μπροστά σε σύνορα, ανάμεσα στο δυνατό και το αδύνατο, που δύσκολα ξεχωρίζονται. Μα εν τούτοις, δεν υπάρχει σήμερα και ειδικά στο πεδίο που μας αφορά, σκέψη δίχως ουτοπία."

Η μελέτη αυτή λοιπόν, προσπαθεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ του "πριν" και του "μετά" και να δώσει λίγη ακόμη τροφή για σκέψη, για το πώς θα μπορούσε να δομηθεί η ιδανική κοινωνία στην πράξη.

Communes for an ideal society in action

As the time goes by human societies are developing intellectually and are reshaped in a spirit of land-planning, it becomes more clear to us that the initial forms of organisation of societies were much more human. By staring back to the history of humanity we observe that we met in higher level the two basic elements of the subject of social organisation: mutual aid and self-respect to each other.

In societies where the way of production it was not privilege and property of a high social class but of entire society and the goods were produced not only the inferior classes, but from all the individuals of society for the themselves, human used to live and develop himself with the purest and the most liberal terms. All the other oppressive systems, from the feudalism, the monarchy up to current modern capitalism, the only thing that proved, was their complete failure. Besides by definition, from the moment where these systems have as basic beginning the partition and the breaking into pieces of society in individuals-unit, they cannot function as tools in the sector of organisation and management of human teams and populations.

Putting therefore these two historical moments to face each other, the beginning of humanity and the point in which it is now exist with all this social unrest - en via of a crisis in world level -, is given birth the big question: "Is the suitable moment for the radical change of this world?" the answer is positive and necessary as long as never.

This study therefore tries to give or at least to structure an answer to this question which for some people constitutes a direct need, for others a utopia, and for some others the necessity of completion of the ideal society.

All the radical movements (communistic and anarchic) adopt this fact as the only exit from the oppressive world of powers and social inequalities, but none of these movements answer completely how this fact could work practical. This of course is obliged to the fact that the practices of rebellions cannot prompt the society into the destruction of this aged world, because the theory does not include the utopia and as masterfully reports Lefebvre :

"Today more than ever never, there is not exist thought without utopia. Because it is different the way we are pleased observe, to communicate, to ratify what we find in front of our eyes. We do not go far away from here, we stand with the eyes nailed in real saying we are realists. But we do not think. It does not exist thought that does not explore a probability, that does not try to find a orientation. Implying of course, that from the moment where we avoid the positivism, which confuse everybody and it is nothing more than the absence of thought, we are in front of borders, between possible and impossible, that difficult separated from each other. However, it does not exist today and specifically in the field that we are concerned about, thought without utopia."

This study therefore, tries to bridge the gap between "before" and "after" and it gives some food for thought, on how it could be structured the ideal society in practice.

Department of Architecture - University of Thessaly

Tzabalatis Efstratios
Instructor: Prof. Iordanis Stilidis

Είσοδος στην ουτοπική σκέψη.....	01
----------------------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I: Ενάντια στον αστικό πολιτισμό

Γιατί πρέπει να καταστρέψουμε τον ευρωπαϊκό (δυτικό) πολιτισμό.....	05
Τι προηγήθηκε.....	05
Η παρούσα κατάσταση.....	06
Προς μια κοινωνία των κοινοβιων και των κοινοτήτων.....	06
Κοινόβιο εναντίον πολιτικοκρατίας.....	07
Ενάντια στον πολεοδομικό σχεδιασμό, τον ρόλο και την λειτουργία των σύγχρονων πόλεων.....	09

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: Ανθρώπινες σχέσεις

Κοινοβιακή ζωή και ανθρώπινες σχέσεις.....	17
Γάμος και σεξουαλικότητα.....	18
Οικογένεια, καταπίεση και σεξουαλικότητα.....	20
Το ζήτημα της μόρφωσης και το πρόβλημα της εκπαίδευσης.....	23
Μονογαμική οικογένεια η αρχή της καταπίεσης.....	24
Προκήρυξη των diggers για την κοινοβιακή ζωή.....	26
Ίβαν Ίλιτς πρόταση για την εκπαίδευση.....	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III: περιβάλλον, χωρική οργάνωση και ενέργεια

Αγροτική-βιομηχανική παραγωγή και κοινωνική οργάνωση.....	31
Ποδήλατο και δρόμοι.....	33
Σιδηρόδρομοι για μια κοινωνία χωρίς αυτοκίνητο.....	36
Αυτοκίνητο σύγχρονες πόλεις και ηχορύπανση.....	38
Το ζήτημα της μετακίνησης μέσα στις πόλεις.....	39
Ενοχλητικοί ήχοι.....	40
Μείωση θορύβου.....	40
Ηχορύπανση και δυσλειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού.....	41
Χώροι πρασίνου και ανθρώπινη κλίμακα.....	42
Διαχείριση ενέργειας.....	44
Η οργάνωση της κοινωνίας στην πράξη: βασικές αξίες και συμπεριφορές.....	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: Φιλοσοφία σχεδιασμού

Απλότητα εναντίον περριτού design.....	53
Πόρτες: Συμβολισμός της ιδιοκτησίας.....	54
Σχεδιασμός χώρων.....	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: Αποδελτίωση

Αρχιτεκτονική.....	61
Άνθρωπος.....	65
Κοινωνική οργάνωση.....	74
Μόρφωση.....	78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI: Βιβλιογραφία | Αρχιτεκτονικά σχέδια

Βιβλιογραφία.....	83
Αρχιτεκτονικά σχέδια	

Εισαγωγή στην ουτοπική σκέψη

Η ιδέα για έναν καλύτερο κόσμο, για μια ιδανική κοινωνία, είναι μια ιδέα που πλέον αγγίζει τις ανθρωπίνες κοινωνίες και η ανάγκη για την εφαρμογή της γίνεται όλο και πιο επιτακτική.

Αν και βρισκόμαστε σε μια περίοδο όπου το έδαφος είναι εύπορο για την κατανόηση και την εφαρμογή των ελευθεριακών ιδεών, οι ιδέες αυτές φαίνεται πως από ένα σημείο και μετά είναι τόσο αδύναμες ώστε το άτομο που τις υιοθετεί να μην μπορεί να έρθει σε πλήρη ταύτιση με αυτές. Αυτό το αδύναμο σημείο εντοπίζεται στο θεωρητικό και πρακτικό κομμάτι που μιλάει για το "μετά", δηλαδή για το στάδιο στο οποίο ο κόσμος θα πρέπει να δημιουργηθεί από την αρχή με βάση αυτές τις ιδέες.

Το κενό αυτό προσπαθεί να καλύψει αυτή εδώ η μελέτη, προσπαθώντας να δώσει το δικό της λιθαράκι για την όξυνση της ουτοπικής σκέψης. Η ίδια η ιστορία -παλαιά και σύγχρονη- μας έχει δείξει πως η πρακτική των εξεγερμένων δεν μπορεί να ωθήσει την κοινωνία στην καταστροφή αυτού του γερασμένου κόσμου, γιατί η θεωρία δεν εμπεριέχει την ουτοπία. Όπως πολύ εύστοχα αναφέρει ο Λεφέβρ*: Σήμερα περισσότερο από ποτέ, δεν υπάρχει σκέψη δίχως ουτοπία. Γιατί αλλιώς ευχαριστιόμαστε να παρατηρούμε, να επικυρώνουμε αυτά που βρίσκουμε μπροστά στα μάτια μας. Δεν πάμε μακρύτερα, στεκόμαστε με τα μάτια καρφωμένα πάνω στο πραγματικό λέγοντας είμαστε ρεαλιστές. Αλλά δεν σκεφτόμαστε! Δεν υπάρχει σκέψη που δεν εξερευνά μια πιθανότητα, που δεν προσπαθεί να βρει έναν προσανατολισμό. Υπονοείται βέβαια, πως από τη στιγμή που αποφεύγουμε έναν ποσιβιτισμό, ο οποίος σε μπερδεύει και δεν είναι τίποτα περισσότερο από απουσία σκέψης, βρισκόμαστε μπροστά σε σύνορα, ανάμεσα στο δυνατό και το αδύνατο, ου δύσκολα ξεχωρίζονται. Μα, εν τούτοις, δεν υπάρχει σήμερα και ειδικά στο πεδίο που μας αφορά, δεν υπάρχει σκέψη δίχως ουτοπία...

Όσο δεν προτείνουμε λύσεις για το πώς πρέπει ή θα μπορούσε να είναι η κοινωνία που τόσο καιρό ευαγγελιζόμαστε, άλλο τόσο πίσω θα πηγαίνουμε από την ίδια την στείριότητα του λόγου μας. Τα ριζοσπαστικοποιημένα κομμάτια της κοινωνίας πρέπει να κατανοήσουν πως η κοινωνία στην οποία απευθύνονται έχει κατανοήσει και αυτή με την σειρά της ποιοι είναι οι δυνάστες της. Άλλωστε μας το έδειξε η ιστορία με τις σύγχρονες εξεγέρσεις ανά τον κόσμο: Από την Αργεντινή και το "Αργεντινάσο" με τα αυτοδιαχειριζόμενα εργοστάσια του 2001, έως τις εξεγέρσεις των "κολασμένων" από τα προάστια του Παρισιού του 2005 μέχρι τις πόλεις και τα χωριά της Ελλάδας με τα Δεκεμβριανά του 2008-09-(?). Μπορεί πλέον ο καθένας να θέλει να ρίξει από μία πέτρα σε μια τράπεζα που του φουσκώνει τα επιτόκια, μπορεί ο καθένας να θέλει να φτύσει έναν ένστολο που τον πνίγει στα χημικά και τις εξακριβώσεις στοιχείων, αυτή όμως η πράξη πρέπει να εμπλουτιστεί θεωρητικά ώστε να νοηματοδοτηθεί πλήρως. Να γνωρίζει πλέον ο καθένας ότι δεν θέλουμε εξουσίες, δεν θέλουμε μισθωτή εργασία, δεν θέλουμε την ύπαρξη του χρήματος, αλλά αυτό που αντιπροτείνουμε, είναι ένας νέος πολιτισμός με συγκεκριμένες δομές, συγκεκριμένη κοινωνική οργάνωση και συγκεκριμένες ηθικές αξίες, όπου τα πάντα είναι πλήρως μελετημένα: από το πιο μικρό παραγόμενο αγαθό μέχρι την πιο πολύπλοκη ανθρωπίνη συμπεριφορά.

* Απόσπασμα από το βιβλίο του: Το δικαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική (σελ. 243)

Εκδόσεις: Κουκίδα

A decorative horizontal frame with intricate floral and scrollwork patterns in black. The frame is symmetrical and contains the main title and subtitle.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι:
Ενάντια στον αστικό πολιτισμό

ΓΙΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΕΨΟΥΜΕ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ (ΔΥΤΙΚΟ) ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

(περιέχει απόσπασμα από την διακήρυξη του Ollantaytambo | 2 Μαρτίου 1980)

Σε όλους σχεδόν τους προβιομηχανικούς πολιτισμούς, ο άνθρωπος είχε μια αλληλοεξαρτώμενη σχέση από την φύση. Οι αλλαγές στο κλίμα, στις εποχές, παραλλαγές στις βροχοπτώσεις και στον κύκλο ζωής των φυτών, από τα οποία εξαρτώταν η τροφή και η ενδυμασία του ανθρώπου, προκαλούσε μια αίσθηση θρησκευτικού δέους, μιας ερωτικής σχέσης και ενότητας μεταξύ ανθρώπου και φύσης.

Η φύση έχει "προικίσει" τον άνθρωπο με κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Χαρακτηριστικά όπως η "βιοενέργεια"(1), η οποία δίνει την δυνατότητα στο κάθε άτομο να μπορεί να προσαρμοστεί στις εκάστοτε συνθήκες που του επιβάλλει το περιβάλλον του, χαρακτηριστικά όπως η έμφυτη κοινωνικότητα(2), η οποία είναι αυτή που μας ενδιαφέρει και θα την αναλύσουμε παρακάτω.

Όλοι μας γεννιόμαστε με μία έμφυτη μορφή κοινωνικότητας η οποία μπορεί να διευρυνθεί με βάση τον πολιτισμό και την κουλτούρα που γεννιέται μέσα από αυτόν. Στην περίπτωση του Ευρωπαϊκού πολιτισμού και της κουλτούρας του, όχι μόνο δεν διευρύνεται αυτό το στοιχείο, αλλά αντίθετα τείνει να εκμηδενιστεί τελείως, με την προβολή του ατομισμού. Μπαίνουμε σε έναν φαύλο κύκλο στον οποίο ο καθένας απορρίπτει την κοινωνική συνεργασία, και επιδιώκει το δικό του συμφέρον και μόνο, με όλες τις επιπτώσεις που συνεπάγονται από αυτό.

Για να μπορέσει όμως η ιδέα του ατομισμού να ριζώσει μέσα σε ένα πολιτισμό, και από την στιγμή που δεν αποτελούσε ένα στοιχείο το οποίο προϋπήρχε στην φύση του ανθρώπου, έπρεπε με κάποιο τρόπο να επιβληθεί. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η επέκταση των πόλεων, έχει φέρει άνθρωπο και φύση σε πλήρη ρήξη. Ο Δυτικός άνθρωπος εγκλωβίζεται μέσα σε ένα τεχνητό και καλά αποστειρωμένο από κάθε φυσικό στοιχείο, περιβάλλον, ενώ η σχέση του προς τον φυσικό κόσμο μεσολαβεί πλήρως από τις μηχανές. Δεν διαθέτει την παραμικρή οικειότητα με το πώς παράγονται τα περισσότερα απ' τα αγαθά και οι τροφές του, κάτι που στους προηγούμενους πολιτισμούς αποτελούσε την βασικότερη γνώση για την επιβίωση. Ο άνθρωπος μετατράπηκε σε έναν άψυχο, αδρανή, παθητικό θεατή.

Ένας από τους πολυάριθμους τρόπους που χρησιμοποιήθηκαν για την επιβολή του ατομισμού στην κοινωνία, ήταν και αυτός της αρχιτεκτονικής. Όπως πολύ σωστά παρατήρησε ο Castells(3), η σημερινή χρήση της αρχιτεκτονικής των πόλεων, είναι ουσιαστικά η απάντηση της αστικής τάξης, απέναντι στα μοντέλα της συλλογικής ζωής. Κοντολογίς, για να δημιουργήσουμε μια νέα κοινωνία, και μέσα από αυτή έναν καινούργιο πολιτισμό, θα χρειαστούμε και μια νέα αρχιτεκτονική.

Τι προηγήθηκε

Με την εμφάνισή της πάνω στη γη, η ανθρωπότητα δημιούργησε πολλούς πολιτισμούς, ανάμεσα στους οποίους διακρίνονται πέντε, και αποτέλεσαν μεγάλα κέντρα πολιτιστικής ακτινοβολίας. Ανάμεσα σε αυτούς, βρίσκουμε τους πολιτισμούς των Άνδεων - Αμαζονίου και τον μεξικάνικο. Σχεδόν όλοι αυτοί οι πολιτισμοί αναπτύχθηκαν τελειοποιώντας τον πρωτόγονο κολεκτιβισμό, ο οποίος είναι η αυθεντική και φυσική μορφή κοινοτικής ζωής.

Αλλά, από όλους αυτούς τους πολιτισμούς, ο γνωστός με το όνομα του "δυτικού", εξ αιτίας του προσανατολισμού του σε μορφές που τις χαρακτηρίζει η ατομικιστική έκφραση, είναι εκείνος από τον

σημειώσεις

1 | Βίλχεμ Ράιχ : Τα παιδιά του μέλλοντος
Εκδόσεις:

2 | Μπρονισλάβ Μαλινόφσκι: Σεξουαλικότητα και καταπίεση στην πρωτόγονη κοινωνία
Εκδόσεις: Καστανιώτη

3 | Manuel Castells: Πόλη και κοινωνία
Εκδόσεις:

οποίο κατάγεται η σκλαβιά, παραμορφωμένη μορφή της συλλογικής κοινωνικής ζωής. Έτσι, διακόπηκε η φυσική τάξη της ανθρώπινης ανάπτυξης. Ο δυτικός πολιτισμός γέννησε, στη συνέχεια, τη φεουδαρχία, καθώς και τον καπιταλισμό, και, επίσης, το σοσιαλισμό κρατικού τύπου.

Αυτές οι διάφορες παραμορφωτικές κοινωνικές μορφές, όχι μόνο παρείχαν το έδαφος για την εκμετάλλευση ολόκληρων λαών σε όφελος μιας ομάδας, στην εξουσία, αλλά και επέτρεψαν τη βίαιη και σε παγκόσμια κλίμακα επικράτηση των δυτικών μορφών και τρόπων ζωής και εκμετάλλευσης, με συνέπεια να βλαφτούν τα συμφέροντα των λαών του κόσμου, πάνω στους οποίους επιβλήθηκε ο ξένος ζυγός, ο εξευτελισμός και η αποικιοποίηση. Πρέπει να επισημάνουμε ότι ο δυτικός πολιτισμός δεν επιβλήθηκε πάω σε άλλους πολιτισμούς, γιατί ήταν ανώτερος από εκείνους, αλλά εξ αιτίας της τρομερής επιθετικότητάς του. Γι' αυτό το λόγο, εξαιρετικά πιο αναπτυγμένοι από τους Δυτικούς έπεσαν κάτω από την εξουσία τους. Αυτή η περίπτωση της κοινωνίας Ίνκα και πολλών άλλων πολιτισμών που έγιναν αποικίες, η μισό-αποικίες και περιθωριακές ζώνες.

Η παρούσα κατάσταση

Στο τελευταίο στάδιο της επέκτασής του, ο δυτικός πολιτισμός άνοιξε το δρόμο στον ιμπεριαλιστικό καπιταλισμό, ο οποίος εκφράζεται σήμερα με τις μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες. Από το 1971, ο ιμπεριαλιστικός πολυεθνικός καπιταλισμός βρίσκεται σε κρίση εξ αιτίας του τρέχοντος νομισματικού συστήματος που παραχωρεί προνόμια χωρίς προηγούμενο, στις μεγάλες καπιταλιστικές δυνάμεις,

Αυτός ο ίδιος πολιτισμός γέννησε μορφές κρατικού σοσιαλισμού οι οποίες, για κάποιες αιτίες που ανάγονται στην καταγωγή τους, εμφανίζουν τα ίδια ελαττώματα. Αυτή η κρίση έχει επιδεινωθεί ουσιαστικά εξ αιτίας της προσεχούς εξαφάνισης του πετρελαίου, πολύτιμης ενεργειακής πηγής, η οποία σπαταλιέται απίστευτα από το κυρίαρχο σύστημα.

Αλλά ο δυτικός πολιτισμός δεν γέννησε μονάχα κοινωνίες χωρίς ανθρώπινα χαρακτηριστικά και αντίθετες με τους φυσικούς νόμους, κατέστρεψε επίσης, ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη πάνω στον οποίο ζούμε, δηλητηριάζοντας το περιβάλλον γύρω μας, τα ποτάμια και τις θάλασσες, καταστρέφοντας τα δάση, αποδεκατίζοντας τις φυσικές πηγές που έχει ανάγκη η ανθρωπότητα για να επιβιώσει.

Βλέπουμε λοιπόν, τους εαυτούς μας να απειλούνται όχι μόνο γιατί έχει καταστραφεί το φυσικό περιβάλλον γύρω μας από το βάρβαρο δυτικό πολιτισμό, αλλά επίσης, γιατί ο κόσμος βρίσκεται στα πρόθυρα της ολοκληρωτικής καταστροφής που θα μπορούσε να επέλθει από έναν πυρηνικό πόλεμο.

Προς μια κοινωνία των κοινοβίων και των κοινοτήτων

Φτάνοντας στο σημείο όπου βρισκόμαστε, τσακισμένοι από μια γενική κρίση μεγάλης διάρκειας, μέσα σ' ένα περιβάλλον που χειροτερεύει με ασυνήθιστη ταχύτητα, απειλούμενοι από πολέμους που σύντομα θα μπορούσαν να αποβούν καταστροφικοί για τον πλανήτη, πρέπει ολόκληρη η ανθρωπότητα να ξαναγυρίσει στους φυσικούς δρόμους ανάπτυξης, που είναι η ζωή σε αδελφικές κοινότητες, ή "ayllu" (μεγάλα ινδιάνικα κοινόβια), μέσα στις οποίες θα χρησιμοποιηθούν τεχνολογίες πολύ προωθημένες, όχι καταστροφικές για το φυσικό περιβάλλον, αλλά, αντίθετα, που θα το προστατεύουν, που θα το ανασυγκροτήσουν και θα το κάνουν να καρποφορήσει.

Όλες οι ινδιάνικες κοινότητες της γης απέδειξαν με την ίδια τους την εμπειρία ότι, οι κοινοτικές μορφές ζωής επιτρέπουν μια αρμονική ανάπτυξη του ανθρώπινου όντος, σε αντίθεση με το δυτικό σύστημα που καταστρέφει τις βασικές φυσικές του ιδιότητες, που το εκφυλίζει σε σημείο που να δημιουργεί αληθινά τέρατα, μοναχικά και επιθετικά.

Είμαστε υποχρεωμένοι να ανοικοδομήσουμε τις θεμελιακές βάσεις της νέας κοινωνίας,

προσφέροντάς την με αδελφικό τρόπο στην ανθρωπότητα σαν την καλύτερη εναλλακτική λύση, πεισμένοι ότι μόνο με την παγκόσμια διάδοση των κοινοβίων, της κοινής γης και των αδελφικών κοινοτήτων, το ανθρωπινό γένος θα σταματήσει να ζει βασανισμένο από το φόβο του πολέμου και της καταστροφής.

Μέσα στις καινούργιες συνθήκες που προτείνουμε, η ανθρωπότητα θα απελευθερωθεί η ίδια της από μια οικολογική εκατόμβη και από την καταστροφική κρίση που τραντάζει περιοδικά τις βάσεις των κοινωνιών που δημιούργησαν οι Δυτικοί.

ΚΟΙΝΟΒΙΟ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Οι τρόποι με τους οποίους έχει προωθηθεί η πόλη, υπήρξαν ποικιλότροποι. Περιλάμβανε διανομή οδηγών φυλλαδίων και άλλων πληροφοριών μέσω τουριστικών γραφείων, βιβλιοθηκών και εμπορικών πληροφοριακών υπηρεσιών, μέσω απαντήσεων σε εξ αποστάσεως έρευνες, μέσω διαφήμισης με αφίσες, ειδικά σε μέρη όπου πιθανόν να μαζευόταν το αντίστοιχο κοινό, για παράδειγμα μεγάλους σιδηροδρομικούς σταθμούς και αεροδρόμια. Ακόμη, μέσω διαφημίσεων στον Τύπο, ειδικά στις οικονομικές σελίδες και στις αγγελίες ακίνητων στις εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας, σε ειδικά εμπορικά και κτηματομεσιτικά έντυπα, ή σε ειδικευμένα περιοδικά, και μέσω της χρήσης αναγνωρίσιμων σλόγκαν και εμπορικών σημάτων της πόλης. Όλο και περισσότερο, οι πόλεις υιοθετούν μια ενεργητική άποψη σχετικά με το μάρκετινγκ που τις αφορά. Σήμερα, οι πόλεις στέλνουν συχνά αντιπροσώπους από τις τοπικές αρχές και την επιχειρηματική κοινότητα στο εξωτερικό για να συναντήσουν πιθανούς πελάτες. Κατά τη διάρκεια της περιόδου από το τέλος της δεκαετίας του 1980 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1990, πριν τη λειτουργία του Διεθνούς Συνεδριακού Κέντρου, το δημοτικό συμβούλιο του Μπέρμινγχαμ ανέλαβε μια "μετακινούμενη έκθεση για το Μπερμινγκχαμ", η οποία περιόδευσε στην Ευρώπη και σε πιο απομακρυσμένες αγορές, όπως η Ιαπωνία, όπου συναντούσε πιθανούς πελάτες και διαφήμιζε την πόλη με μια σειρά προσωπικών συναντήσεων.

Tim Hall (Αστική γεωγραφία, σελ. 175)

Με την είσοδό μας στον 21ο αιώνα, ήρθε μαζί και μια σειρά νέων ανακαλύψεων και τεχνολογικών επιτευγμάτων. Ανάμεσα σε αυτά συγκαταλέγεται και η εμφάνιση νέων οικοδομικών υλικών όπως ο χάλυβας και το οπλισμένο σκυρόδεμα (μπετόν-αρμέ). Η εμφάνιση τέτοιων υλικών αποτέλεσε μια "επανάσταση" στο χώρο της αρχιτεκτονικής, καθώς υπήρχε η δυνατότητα κατασκευής πολυώροφων κτιρίων. Με την είσοδο όμως τέτοιων κτισμάτων, γεννήθηκαν και κάποια σημαντικά ερωτήματα: Η χρήση των πολυκατοικιών έγινε για την επίλυση κάποιου πληθυσμιακού προβλήματος; ή μήπως αποτέλεσε ένα νέο κεφάλαιο εκμετάλλευσης των οικονομικά ασθενέστερων στρωμάτων από αυτούς που κατείχαν την γη (κράτος, εταιρίες, ιδιώτες); Σε μια μικρή ανάλυση που θα κάνουμε θα αποδείξουμε πως στο καπιταλιστικό σύστημα μόνο η δεύτερη περίπτωση μπορεί να ισχύει.

Εν αρχή, για να κατανοήσουμε τον παρασιτικό ρόλο των πολυκατοικιών (και κατ' επέκταση και τον παρασιτικό ρόλο των πόλεων) πρέπει να καταρρίψουμε τις πλαστές αναλύσεις των επιστημόνων, για προβλήματα περί τετραγωνικών ελεύθερης γης, και υπερπληθυσμού -ο οποίος δεν μπορεί να αναπτυχθεί οριζόντια παρά μόνο κάθετα μέσα σε πολυώροφα κτίρια-. Θα χρησιμοποιήσω τα στοιχεία που μας δίνει ο Tim Hall(1), στα οποία αναφέρει ότι οι πόλεις "καταλαμβάνουν μόλις το δύο τις εκατό της επιφάνειας της γης, σε αυτές διαμένει το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού, το οποίο αυξάνεται κατά 55 εκατομμύρια άτομα ανά έτος, καταναλώνουν τα τρία τέταρτα των παγκόσμιων πλουτοπαραγωγικών πηγών και γεννούν μια πλειονότητα αποβλήτων και πληθυσμού παγκοσμίως". Συνεπώς, το επιχείρημα πως υπήρχε ή υπάρχει "έκρηξη" πληθυσμού και αντίστοιχα έλλειψη γης, είναι πλήρως άστοχο και αβάσιμο.

Μελετώντας το απόσπασμα της αρχής του κεφαλαίου αυτού, μπορεί να κατανοηθεί πλήρως, ότι

σημειώσεις

1 | Tim Hall - Αστική γεωγραφία
Εκδόσεις: Κριτική

οι πόλεις εξ ορισμού, εκλαμβάνονται ως ένα μεγάλο εμπόρευμα που πρέπει να διαφημιστεί στην παγκόσμια αγορά με όλες τις συνέπειες που συνεπάγονται για τις κοινωνίες που ζουν μέσα σε αυτές. Η ιστορία έχει δείξει όμως ότι η συγκεκριμένη λειτουργία των πόλεων είναι σύγχρονο φαινόμενο και αλληλένδετο με το καταπιεστικό σύστημα του καπιταλισμού και της παγκόσμιας αγοράς. Τι γινόταν όμως στα αρχαιότερα χρόνια; πως οι άνθρωποι επέλεξαν το τόπο της διαμονής τους;

Κάνοντας μια μικρή ιστορική ανασκόπηση παρατηρούμε ότι στα πρωτόγονα χρόνια, όταν ο άνθρωπος ζούσε χωρίς το φαινόμενο της πατριαρχικής οικογένειας, του κράτους και των θεσμών, επέλεγε τον τόπο διαμονής του, είτε αυτός ήταν μόνιμος είτε προσωρινός, με βάση κάποιων φυσικών χαρακτηριστικών και μια σειρά κριτηρίων. Αν για παράδειγμα υπήρχε ποτάμι, ηλιοφάνεια, δέντρα, αν δεν υπάρχει άμεσος κίνδυνος από άγρια ζώα και φυσικά, αν το περιβάλλον τον ικανοποιούσε ψυχικά. Τον έφερνε δηλαδή σε μια σωματική και πνευματική αρμονία με την φύση.

Σήμερα, η κατάρρευση της ελεύθερης επιλογής και οργάνωσης των χώρων διαμονής μας, ήρθε μετά από μια σειρά εξελίξεων των πολιτικοκοινωνικών καθεστώτων, που πέρασαν πάνω από την ανθρωπότητα. Αυτοκρατορίες, βασιλείες, φεουδαρχίες και σήμερα, στο πιο βάρβαρο απ' όλα, τον καπιταλισμό. Η βιομηχανική επανάσταση και η αστική της τάξη κατάφεραν να ισοπεδώσουν την ανθρώπινη υπόσταση του ανθρώπου και να το μετατρέψουν σε ένα άψυχο-παθητικό εξάρτημα της μηχανής. Ο άνθρωπος έπαψε να οργανώνει την ζωή του μαζί με άλλους συνανθρώπους του συλλογικά και με βάση τις ανάγκες του. Έφτασε στο σημείο όπου οι "άλλοι" (βλέπε εξουσιαστές, κάτοχοι πλούτου κ.λ.π) όχι μόνο αποφασίζουν για τις ανάγκες του, αλλά του επιβάλλουν ένα ολόκληρο πρόγραμμα καθημερινής αλλοτρίωσης: σπίτι - δουλειά - κατανάλωση. Πράγματι, με την εμφάνιση της πολυκατοικίας άνοιξε ένας νέος κύκλος εκμετάλλευσης και επιβολής (συμπεριφοράς και νοοτροπίας). Πιο συγκεκριμένα:

A) Οι κάτοχοι γης, αποκτούν έναν επιπλέον πόρο οικονομικής ανάπτυξης. Ενώ με τα παλιά δεδομένα σε ένα οικοπέδο 100 τ.μ. μπορούσες να χτίσεις ένα διαμέρισμα των 70 τ.μ. Τώρα έχεις την δυνατότητα, στο ίδιο οικοπέδο, να χτίσεις τρία και τέσσερα διαμερίσματα(2).

B) Το κράτος θέλοντας να καθιερώσει την εξατομίκευση και τον ατομισμό στο σύνολο της κοινωνίας, βρήκε το τέλειο μοντέλο. Ατομική ζωή μέσα σε τέσσερις τοίχους, με πατριαρχικό-ιεραρχικό περιβάλλον, καλά αποστειρωμένο από κάθε συλλογικό ενέργημα. Επιπλέον, δημιουργείτε η πόλη που καταναλώνεται. Πολυώροφα υπέρ-καταστήματα στα οποία έναντι αδράς αμοιβής, μπορείς να ζήσεις τον έρωτα, την περιπέτεια, την ψυχαγωγία, την συγκίνηση...φυσικές ανάγκες και επιθυμίες δηλαδή, που κάποτε τις αποκτούσε χωρίς κανένα χρηματικό αντίτιμο.

Ο άνθρωπος πλέον δεν έχει καμία συμμετοχή στη διαδικασία οργάνωσης της ζωής του (αποφασίζουν οι τοπικές αρχές γι' αυτόν) και συγκεκριμένα στην κατοικία δεν έχει κανένα απολύτως έλεγχο: σε τι περιβάλλον θα τοποθετηθεί, τι κτίρια θα τοποθετηθούν περιμετρικά του, που θα υπάρχουν ελεύθεροι χώροι και χώροι πρασίνου κ.λ.π. Όλες οι τοπικές εξουσίες μιλάνε συνέχεια για αστικές αναπλάσεις και αναμόρφωση της εικόνας της πόλης κ.λ.π., όμως όλα αυτά απευθύνονται σε ένα μικρό κομμάτι των υψηλών κοινωνικών στρωμάτων. Χώροι στάθμευσης, μεγάλα εμπορικά κέντρα τύπου "The Mall", υπερπολυτελείς πολυκατοικίες με υψηλά ενοίκια και πάει λέγοντας. Οι οικονομικά αδύναμοι (εργάτες, φοιτητές, μετανάστες) αναγκάζονται να συγκεντρώνονται σε περιοχές που έχουν χαμηλά ενοίκια και υποβαθμισμένο βιοτικό επίπεδο. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται οι περιοχές των γκέτο και το έγκλημα. Μέσα στις αχανείς γκρίζες ζούγκλες, η μόνη μας επιλογή είναι αν το σπίτι-διαμέρισμα που θα επιλέξουμε θα έχει φτηνό ενοίκιο, ή τουλάχιστον η τιμή του να ανταποκρίνεται στα δεδομένα του μισθού μας και τίποτα παραπάνω.

Εξετάζοντας τα πράγματα ακόμη πιο ρεαλιστικά, θα αναλύσουμε πως αναπτύχθηκε και τι ρόλο είχε το φαινόμενο της πολυκατοικίας στην Ελλάδα.

Η χρήση πολυκατοικιών στην Ελλάδα ξεκινάει μετά την δεκαετία του 1920. Κύρια αφορμή αποτέλεσε η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού πληθυσμών στα αστικά κέντρα. Οι λόγοι αυτής της συγκέντρωσης ήταν η Μικρασιατική καταστροφή, η υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ

σημειώσεις

2 | Το ποσοστό κάλυψης και ο συντελεστής δόμησης της περιοχής καθορίζουν τον τρόπο εκμετάλλευσης του οικοπέδου.

Ελλάδας - Τουρκίας και μεταγενέστερα η εσωτερική μετανάστευση, όπου πολλοί άνθρωποι εγκατέλειπαν την ύπαιθρο για να επωφεληθούν από το οικιστικό θαύμα.

Για την ανέγερση οικοδομών στέγασης των προσφύγων συνεργάστηκαν στενά το ελληνικό κράτος με το ξένο κεφάλαιο: Habros Bank LTD (Αγγλία), Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Spreyers & Co (ΗΠΑ), Ταμείο Περίθαλψης Προσφύγων (Τ.Π.Π.) και την Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων. Το αποτέλεσμα αυτής της συνεργασίας ήταν αναμενόμενο: Ο μεγάλος αριθμός των οικογενειών που έπρεπε να στεγαστούν και το περιορισμένο κάθε φορά διατεθειμένο κεφάλαιο οδήγησαν στην ελαχιστοποίηση της κατασκευής. Έτσι, μια μέσου μεγέθους προσφυγική κατοικία είχε εμβαδόν 40 τ.μ. και στέγαζε 5-6 άτομα, συνθήκες οπωσδήποτε προβληματικές που είχαν αποτέλεσμα την αυθαίρετη επέκταση του στεγασμένου χώρου εις βάρος της αυλής και των κοινόχρηστων χώρων(3).

Ο αρνητικός χαρακτήρας των πολυκατοικιών απέναντι στην κοινωνία, το περιβάλλον ακόμα και στον ίδιο τον άνθρωπο, συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Είναι φοβερό το ότι ένα τέτοιο εφεύρημα (πολυκατοικία) κατάφερε και έδωσε τιμή, σε ένα από τα πιο πολύτιμα (από ψυχολογική άποψη) πράγματα των ανθρώπων που ζουν μέσα στις πόλεις: την θέα. Θεωρείτε πλέον πολυτέλεια ένα διαμέρισμα να "βλέπει" θάλασσα, βουνό ή έστω καθαρό ουρανό. Κάτι τέτοιο όμως για να το αποκτήσεις, εκτός του ότι είναι δύσκολο να το βρεις, πρέπει να το πληρώσεις με πολύ υψηλά ενοίκια. Ο όροφος μιας πολυκατοικίας, αποκτάει πλέον τον ρόλο του ταξικού διαχωρισμού. Τα υψηλά εισοδήματα στα ρετιρέ με τα ευρύχωρα μπαλκόνια και την απέραντη θέα, τα μικρομεσαία στρώματα σε χαμηλότερους ορόφους και οι μετανάστες και οι προλετάριοι στα υπόγεια.

Κλείνοντας, παραθέτω την παρατήρηση του καθηγητή Βασίλη Κολώνα: Η αύξηση του αριθμού των πολυκατοικιών δεν επέφερε μείωση της ανέγερσης μικρών οικοδομών εντός των ορίων της πόλης, αλλά επέκταση των ορίων της πόλης, με αποτέλεσμα η Αθήνα να παρουσιάζει μεγαλύτερη έκταση από αυτή που αναλογούσε στον πληθυσμό της και να αδυνατεί να ανταποκριθεί σε μια αντίστοιχη επέκταση δικτύων και των αστικών εξυπηρετήσεων. Η πολυκατοικία, στηριζόμενη αποκλειστικά στην ατομική πρωτοβουλία, έχοντας ως κύριο χαρακτηριστικό την εκμετάλλευση στο έπακρο του αστικού εδάφους για την πλέον προσοδοφόρα απόδοση του επενδυμένου κεφαλαίου, τελικά δεν ανταποκρίθηκε στον βασικό στόχο δημιουργίας της: τη συμβολή της στην αντιμετώπιση των στεγαστικών αναγκών που επέφεραν στην πρωτεύουσα η έλευση προσφύγων και η εσωτερική μετανάστευση.

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ, ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Στους αρχαίους χρόνους, η περιοχή μεταξύ των ποταμών Τίγρη και Ευφράτη ήταν η πατρίδα διαφόρων λαών, που κάποιοι απ' αυτούς μιλούσαν Σημιτικές γλώσσες. Οι Σημίτες ήταν ανάμεσα στους πρώτους στον κόσμο που ανέπτυξαν τεχνολογία άρδευσης. Αυτή η ανακάλυψη οδήγησε στην πρώιμη ανάπτυξη των πολιτειών και τελικά των πόλεων. Ο χειρισμός των νερών, ενός ζωντανού πνεύματος, αντιπροσώπευε ακόμη έναν τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι ανέπτυξαν μια τεχνολογία που αναπαρήγαγε το έργο της Φύσης.

Μέσα σ' αυτούς τους πολιτισμούς σχηματίστηκε η ιεραρχική κοινωνική οργάνωση και παγιώθηκε. Οι αρχαίοι πολιτισμοί ανέπτυξαν τον ιμπεριαλισμό εν μέρει εξαιτίας της φύσης των πόλεων. Είναι φανερό

σημειώσεις

3 | Βασίλης Κολώνας: Ελληνική Αρχιτεκτονική του 20ου αιώνα,
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

ότι οι πόλεις είναι πληθυσμιακές συγκεντρώσεις. Αυτό είναι σημαντικό, αφού είναι περιοχές που πρέπει να εισάγουν τα υλικά αγαθά τους από την περιφέρεια. Αυτό σημαίνει ότι ο Φυσικός Κόσμος πρέπει να υποδουλωθεί, να τον εξάγουν και να τον εκμεταλλευτούν για το συμφέρον της πόλης. Για να βάλουν τάξη σ' αυτό το σχέδιο, οι Σημίτες ανέπτυξαν τους πρώτους κώδικες του νόμου. Επίσης ανέπτυξαν την ιδέα του μονοθεϊσμού, ώστε να εξυπηρετήσει το πνευματικό μοντέλο για την υλιστική και πολιτική τους οργάνωση.

(Δελτίο πληροφόρησης για τους αυτόχθονες λαούς - Porgram τεύχος 5, Απρίλιος 2001 σελ. 4)

Οι πόλεις που καταναλώνονται, ή καλύτερα, οι νεκροπόλεις που μέσα τους επιβιώνουν αναλώσιμοι άνθρωποι. Με αυτές τις δύο φράσεις θα μπορούσαμε να περιγράψουμε το μεγαλύτερο καρκίνωμα που δημιούργησε αυτός ο πολιτισμός.

Για να φτάσουν όμως στην σημερινή μορφή τους, έπρεπε πρώτα να περάσουν από το στάδιο της σταδιακής επέκτασης τους στην ύπαιθρο, στο στάδιο της ολοκληρωτικής κατάκτησής της.

Ο αρνητικός-παρασιτικός ρόλος των πόλεων φαίνεται ξεκάθαρα από τα πρώτα κίβλα παραδείγματα της εμφάνισής τους. Ο Μαρξ μας περιγράφει την κατάσταση των πρώτων πόλεων στην Αγγλία όπου ο μοναδικός σκοπός της δημιουργίας τους, ήταν η εξασφάλιση μεγαλύτερου κέρδους για τους μεγαλοεργοστασιάρχες της εποχής. Συνοπτικά, γύρω από τα μεγάλα εργοστάσια στα οποία στοιβάζονταν οι εργάτες, άρχισαν να χτίζονται και οι πρώτες παράγκες για την στέγασή τους. Η λογική αυτών των κυριολεκτικά παραγκουπόλεων ήταν απλή: η ίδια η εργοδοσία έχτιζε και νοίκιαζε τα μικρά αυτά σπίτια στους εργάτες, ώστε ένα μέρος του μισθού τους να επιστρέφει σε αυτή (με την μορφή ενοικίου). Έτσι εξασφαλιζόνταν το μέγιστο κέρδος μέσα από τον μισθό των εργατών. Φυσικά όλες αυτές οι πόλεις δεν είχαν καμία υγειονομική πρόβλεψη, πολλαπλασιάζονταν χωρίς κάποιο στοιχειώδη πολεοδομικό σχεδιασμό, με αποτέλεσμα ο βαθμός βιωσιμότητάς τους να βρίσκετε πολύ πιο κάτω από τα ανεκτά όρια.

Η κατάσταση σήμερα δεν μπορεί να θεωρηθεί πως είναι βιώσιμη όπως ευαγγελίζονται διάφοροι επιστήμονες, αλλά αντίθετα, έχει φτάσει σε πολύ πιο ακραία σημεία, όπως αυτά της δημιουργία ψυχιατρικών παθήσεων μέσα από τον τρόπο δομής, τον πολεοδομικό σχεδιασμό και τον τρόπο ζωής που αντιπροσωπεύουν οι σύγχρονες πόλεις, της καταστροφής του περιβάλλοντος μέσα από τους ρύπους των αυτοκινήτων (εμπορικών και ιδιωτικών) και έναν σωρό ακόμα καταστάσεων που όσο και αν αναφερόμαστε, τόσο θα τα βλέπουμε να επανέρχονται με νέα μορφή.

Για το πρώτο κομμάτι, αυτό των ψυχιατρικών παθήσεων που θεωρώ και πιο σημαντικό, θα χρησιμοποιήσω τα στοιχεία της Βίλμας Χαστάογλου από το βιβλίο της "Κοινωνικές θεωρίες για τον αστικό χώρο, κριτική ανάλυση", καθώς οι παθήσεις δεν περιορίζονται μόνο σε στενά ιατρικά πλαίσια(1), αλλά εισχωρούν και μεταλλάσσουν τον ίδιο τον χαρακτήρα των ανθρώπων.

Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις τις πάνω στον σύγχρονο τρόπο ζωής, καταλήγουμε στα εξής δύο συμπεράσματα:

Α) Όσο πιο μεγάλη είναι μια πόλη τόσο μεγαλύτερη η κοινωνική διαφοροποίηση, με συνέπεια την κατάλυση των πρωτογενών κοινωνικών σχέσεων και την αντικατάστασή τους από μηχανισμούς ελέγχου και κοινωνικού ανταγωνισμού. Το αποτέλεσμα είναι η κατακερματισμένη, "σχίζοειδής" αστική προσωπικότητα, η ανωνυμία, η ανομία και περιθωριακότητα, ο επιφανειακός και εφήμερος χαρακτήρας των κοινωνικών σχέσεων. Η κατάσταση αυτή έχει επιπτώσεις τόσο πάνω στο οικονομικό σύστημα, με την εξειδίκευση της δραστηριότητας, της διαίρεση της εργασίας και της δημιουργίας της οικονομίας της αγοράς, όσο και πάνω στο πολιτικό σύστημα, με την υποταγή του ατόμου σε απρόσωπους θεσμούς

σημειώσεις

1 | Μερικές από τις πιο σύγχρονες παθήσεις είναι αυτές του stress, που δημιουργούνται μέσα από το άγχος της εργασίας, το οποίο τρέφεται από τον τρόπο μετακίνησης μέσα στην πόλη, μέσα από τον εκνευρισμό της οδήγησης και το άγχος των καθυστερήσεων λόγω κίνησης και μποτιλιαρίσματος, ειδικά για τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Η αύπνια και ο πονοκέφαλος πολύ συχνά προέρχονται από τα αυξημένα ποσοστά ηχορύπανσης που δημιουργούνται από τους ήχους των αυτοκινήτων και μαγαζιών που βρίσκονται στα ισόγεια πολυκατοικιών.

εκπροσώπησης

Β) Η πυκνότητα εντείνει τη διαφοροποίηση και την εξειδίκευση. Η φυσική εγγύτητα επιτείνει την κοινωνική απόσταση, η κοινωνική απομόνωση και το ατομικιστικό ανταγωνιστικό πνεύμα οδηγούν στην επιθετικότητα. Η ετερογένεια, τείνει να ρευστοποιήσει την αυστηρή δομή του ταξικού συστήματος και η υψηλή κοινωνική κινητικότητα εξηγεί τον νέο τρόπο με τον οποίο πραγματώνετε η σύνθεση των κοινωνικών ομάδων και η ένταξη του ατόμου σε αυτές. Οι παραδοσιακές σχέσεις της "κοινοτικής" οργάνωσης υποχωρούν μπροστά στις νέες σχέσεις "συνεταιριστικής" οργάνωσης, οι οποίες χαρακτηρίζονται με την πολυμορφία της οικονομίας της αγοράς και τη νέα πολιτική με την έκφραση μέσα από μαζικούς οργανωτικούς φορείς. Όλα αυτά επιτείνουν την αποδιοργάνωση της προσωπικότητας, την παθολογική συμπεριφορά, την εγκληματικότητα, τη διαφθορά στις μεγάλες πόλεις.

Ο αντικοινωνικός χαρακτήρας των σύγχρονων πόλεων, φαίνεται και από την θεωρία σχεδιασμού και ταξινόμησής τους, ο οποίος εφαρμόζετε μέσα σε αυστηρά οικονομικά πλαίσια.

Η ταξινόμηση των πόλεων είναι ένα κεφάλαιο που δεν λείπει από καμία γεωγραφική αλλά και οικονομική ανάλυση. Από τα διάφορα είδη ταξινομήσεων, που κατασκευάζονται με βάση αυτόν που, κάθε φορά, εκτιμάται ως εξέχων χαρακτήρας της πόλης (π.χ. ιστορική εξέλιξη, φυσική θέση, γεωγραφική μορφή), οι πιο επιχειρησιακές και εμπειρικά εφαρμόσιμες είναι οι ταξινομήσεις που βασίζονται στις λειτουργίες ή την κύρια λειτουργία των πόλεων. Σε κάθε λειτουργία αποδίδονται δική της, εσωτερικοί, νόμοι ανάπτυξης και ο ταξινομικός χειρισμός γίνεται με στατιστικά δεδομένα και τεχνικές. Όλες οι λειτουργικές ταξινομήσεις είναι ταξινομήσεις οικονομικών λειτουργιών, με την πλατιά ή στενή σημασία. Έχουμε έτσι ταξινομήσεις, όπως εκείνη του Gras, που συνδυάζουν τη γενική οικονομική ανάπτυξη με τον τύπο της πόλης: αγροτική, θρησκευτική, στρατιωτική, εμπορική, βιομηχανική, κ.τ.λ. ταξινομήσεις που γίνονται με βάση την απασχόληση του εργατικού δυναμικού ή άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, που υπάγονται έμμεσα ή άμεσα στην σφαίρα της οικονομίας κ.τ.λ.

Ανάμεσα στις κλασικές του είδους, η τυπολογία του Harris ξεχωρίζει 9 τάξεις πόλεων ανάλογα με την κύρια λειτουργία τους όπως απορρέει από τη δομή της απασχόλησης. Για παράδειγμα, οι καθαρά βιομηχανικές πόλεις είναι εκείνες όπου η απασχόληση στη βιομηχανία αντιπροσωπεύει τουλάχιστον το 45% της συνολικής μισθωτής απασχόληση και τουλάχιστον το 47% της απασχόλησης σε βιομηχανία και εμπόριο μαζί.

Ο Alexandersson προτείνει μια πιο ευέλικτη ταξινόμηση των πόλεων, κατατάσσοντάς τις σε διάφορες κατηγορίες σημαντικότητας της απασχόλησης σε κάθε μια από αυτές.

Η ταξινόμηση του Nelson κατανέμει γραφικά τις πόλεις σε καμπύλες για κάθε μεγάλο κλάδο δραστηριότητας. Σύμφωνα με το σύστημα του, κάθε πόλη χαρακτηρίζεται από τη θέση της πάνω στις 9 καμπύλες (για κάθε κλάδο δραστηριότητας) ανάλογα με την απόκλιση της από τον μέσο όρο.

Η τυπολογία του Griffon για τις γαλλικές πόλεις, προκύπτει από το συσχετισμό πληθυσμού και αριθμού απασχόλησης στους 8 - όπως τους ορίζει - κλάδους του "τριτογενούς τομέα". Η υπέρ-παρουσία ή υπό-παρουσία των δραστηριοτήτων αυτών στις πόλεις δίνει στη γραφική απεικόνισή της το ταξινομικό σύστημα των πόλεων.

Μέσα από αυτά τα παραδείγματα, βλέπουμε πως η πόλη μεταμορφώνετε σε ένα μοντέλο ελέγχου και ταξινόμησης, αυστηρά πάντα, μέσα από οικονομικούς όρους. Από τον 18ο αιώνα και μετέπειτα, οι εξουσιαστικοί μηχανισμοί προσπαθούν με την χρήση επιστημονικών μέσων να μετατρέψουν την πόλη από ένα ζωντανό οργανισμό ανθρώπινων κοινωνιών, σε ένα απλοποιημένο στατιστικό μοντέλο μελέτης. Η μετατροπή του ανθρώπου ως μονάδα, σε στατιστικό αριθμό, προϋποθέτει -εκτός των άλλων- και τον απόλυτο έλεγχο της συμπεριφοράς του από τις τοπικές εξουσίες. Όταν οι πόλεις δομούνται καθαρά πάνω σε οικονομικές βάσεις, τότε θα πρέπει ακόμα και οι διακυμάνσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς να είναι άμεσα ελεγχόμενες. Για να επιτευχθεί όμως αυτό, χρειάζεται η καταστροφή της διαφορετικότητας του κάθε ανθρώπου, μέσα από αυστηρά ηθικά όρια και αξίες. Τα κυριότερα εξ αυτών είναι τα θρησκευτικά και τα εργασιακά (ηθική της εργασίας, θρησκευτικά ταμπού).

Οι σύγχρονες πόλεις -και κυρίως οι μητροπόλεις- ουσιαστικά αναιρούν τον ίδιο τους τον εαυτό, μέσα από την μη τήρηση των βασικών λειτουργιών τους. Παράδειγμα αποτελούν οι δρόμοι που δεν εκλαμβάνονται ως δημόσιοι χώροι, ως χώροι συνάντησης, αλλά ως ακόμα μία οικονομική παράμετρος στον τομέα κόστους-μεταφοράς των αγαθών. Αν το κοιτάξουμε ιστορικά, γύρω στο 1960 το διάσημο μοντέλο *enp-Jersey*, αρχίζει να αποκαθίσταται μεθοδολογικά η σύνδεση του συστήματος μεταφορών με

τη γενικότερη χρήση εδάφους, και πρόσφατα πια τα μοντέλα μεταφορών καταλήγουν να αφορούν τη συνολική χωρική ανάπτυξη της πόλης. Γενικά, η κατασκευή τους αρθρώνεται πάνω στις έννοιες του "συνολικού κόστους" και της "συλλογικής ωφέλειας", οι οποίες διευρύνονται λιγότερο, ή περισσότερο με την εισαγωγή ορισμένων παραμέτρων και κύρια του χρόνου, και η ανάλυση περιορίζεται στα ζητήματα κόστους με τρόπο που αποκλείει κάθε κατανόηση της πραγματικότητας που υπάρχει πίσω από αυτά. Καθώς λοιπόν, αρνούνται την αναγνώριση των κοινωνικών νομοτελειών που διέπουν τα φαινόμενα που εξετάζουν, υποκαθιστώντας τις συχνά με φυσικούς νόμους - όπως για παράδειγμα η εφαρμογή κεντροβαρικών μοντέλων από τον Wilson ή της μηχανικής των ρευστών για την εξήγηση των κινήσεων - τα μοντέλα μεταφορών χάνουν σιγά-σιγά την επιχειρησιακή τους χρησιμότητα για την οικονομική πρακτική της κυρίαρχης τάξης και λειτουργούν περισσότερο ως ιδεολογικά σχήματά της.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι όσο πιο πίσω γυρνάμε χρονολογικά στον εντοπισμό των τρόπων λειτουργίας των πόλεων, τόσο πιο πολλές πόλεις με πιο ανθρώπινο χαρακτήρα εντοπίζουμε, τόσο πιο πολύ ο άνθρωπος είχε αμεσότερη σχέση, μετείχε σε λειτουργίες που αφορούσαν αυτή. Ο Μαξ Βέμπερ αναφέρει στο βιβλίο του "Η πόλη": "Στο Μεσαίωνα υπήρχαν, με τη δικαιοκλή έννοια πόλεις των οποίων οι κάτοικοι κατά 9/10 ή και περισσότερο ζούσαν από αυτοκαλλιέργεια...". Από την άλλη πλευρά τώρα, όσο πιο σύγχρονα παραδείγματα μελετάμε, τόσο πιο πολύ παρατηρούμε ότι ο άνθρωπος χάνει κάθε έλεγχο και επαφή από την πόλη του, μέχρι το σημείο όπου μετατρέπεται σε έναν απλό καταναλωτή.

Ένα από τα μεγαλύτερα σφάλματα της (σύγχρονης) πόλης ήταν ο κατακερματισμός της εργασίας και η διαίρεσή της μεταξύ πνευματικής και υλικής. Σύμφωνα με τον Μαρξ(2): "Η μεγαλύτερη διαίρεση μεταξύ υλικής και πνευματικής εργασίας είναι ο διαχωρισμός μεταξύ πόλης και υπαίθρου. Ταυτόχρονα με την πόλη προκύπτει η αναγκαιότητα της διοίκησης, της αστυνομίας, των φόρων κ.λ.π., εν ολίγη της κοινής οργάνωσης και, έτσι, της πολιτικής εν γένει. Εδώ φάνηκε αρχικά η διαίρεση του πληθυσμού σε δύο μεγάλες τάξεις, που στηρίζετε άμεσα στον καταμερισμό της εργασίας και των παραγωγικών οργάνων. Η πόλη αποτελεί ήδη το γεγονός της συγκέντρωσης του πληθυσμού, των παραγωγικών οργάνων, του κεφαλαίου, των απολαύσεων, των αναγκών, ενώ η υπαίθρος καθιστά ανάγλυφο το ακριβώς αντίθετο δεδομένο, την απομόνωση και τη μοναχικότητα. Η αντίθεση μεταξύ πόλης και υπαίθρου μπορεί να υπάρχει μόνο εντός της ατομικής ιδιοκτησίας. Είναι η ακρότερη έκφραση της υπαγωγής του ατόμου στον κατακερματισμό της εργασίας, σε μια συγκεκριμένη δραστηριότητα που του επιβάλλετε, μια υπαγωγή που καθιστά τον Έναν περιορισμένο ζών της πόλης (Stadtter) και τον Άλλο περιορισμένο ζών της υπαίθρου (Landier) και γεννά κάθε μέρα εκ νέου την αντίθεση των συμφερόντων τους".

Ο νόμος είναι αυτός που αποφασίζει για τα πάντα, ο νόμος είναι αυτός που ελέγχει και δημιουργεί τα πάντα και ο άνθρωπος είναι αυτός που εκτελεί και υπηρετεί τις αποφάσεις του. Η ανθρώπινη δημιουργία μέσα στα κρατικά-νομικά πλαίσια τυποποιείτε, ενώ οι ανθρώπινες ανάγκες τείνουν να γίνουν ταυτόσημες. Όλες οι οικοδομές, όλα τα πολεοδομικά σχέδια γίνονται πάντα με βάση τους πολεοδομικούς νόμους. Οποιαδήποτε προσωπική παρέμβαση δεν μπορεί να υπάρξει και αν υπάρξει (μόνο από την πλευρά του αρχιτέκτονα-πολεοδόμου) θα είναι μέσα στα προκαθορισμένα πλαίσια που δίνει ο ανάλογος νόμος. Αυτό οδηγεί σε μια εκνευριστική ομοιογένεια, όπου τα πάντα περιορίζονται στην ναζιστική ορθοκανονικότητα: οικοδομή-πεζοδρόμιο-δρόμος-πεζοδρόμιο-οικοδομή. Τα πάντα δομούνται με γνώμονα ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίδιοι, δεν λαμβάνετε υπόψη αν είναι άντρας, γυναίκα (π.χ. έγκυος), ανάπηρος, νέος ή γέρος. Θεωρείτε δεδομένο και αυτονόητο ότι ο άνθρωπος θα πρέπει να προσαρμόζεται στο κτίριο και όχι το κτίριο σε αυτόν. Τα ανθρώπινα κριτήρια κατοίκησης στις σύγχρονες πόλεις καταργούνται, ή μάλλον συρρικνώνονται σε ένα: τιμή ενοικίου. Με βάση το καθεστώς τις μισθωτής εργασίας, του κατακερματισμού της κοινωνίας σε τάξεις και της καταστροφής της φύσης, ο άνθρωπος δεν έχει περιθώρια επιλογής του μέρους που θα κατοικήσει. Το μοναδικό κριτήριο είναι κατά βάση το οικονομικό. Κάποτε ο τρόπος επιλογής της κατοίκησης γινότανε σύμφωνα με κάποια βασικά κριτήρια, όπως για παράδειγμα:

A) Ψυχοσωματικές ανάγκες: της αυτοσυντήρησης και αναπαραγωγής, της μαζικής άθλησης και άμιλλας, ο φόβος της μοναξιάς γενικά οι ανάγκες για εξωτερίκευση συναισθημάτων.

Β) Πνευματικές ανάγκες: για μετάδοση εμπειρίας, πλουτισμό γνώσεων, ανταλλαγή απόψεων. Είναι γνωστό άλλωστε η μάθηση κατορθώνεται βασικά με την απευθείας επικοινωνία.

Γ) Κλίμα, φυσικό περιβάλλον: Η αναζήτηση από τον άνθρωπο ενός φυσικού περιβάλλοντος, που να μην αντιστρατεύεται τη φυσιολογία του οργανισμού του και ταυτόχρονα να τον ικανοποιεί ψυχολογικά, είναι από τους πρωταρχικούς παράγοντες, που τον κάνουν να απορρίπτει περιοχές και να διαλέγει άλλες για την κατοικία του.

Η επιλογή αυτή γίνεται με το ένστικτο στην περίπτωση του πρωτόγονου ανθρώπου, περισσότερο εγκεφαλικά και μεθοδικά στην περίπτωση του σύγχρονου, δηλαδή με βάση μετρήσιμες θερμοκρασίες υγρασίας, βροχοπτώσεων, ανέμων, αξιολόγηση της τοπογραφίας και της ποιότητας του εδάφους και εκτίμηση των επιπτώσεων όλων αυτών των παραγόντων στη φυσιολογία και την ψυχολογία του.

Είναι ξεκάθαρο πως κανένα από αυτά τα κριτήρια δεν ισχύει σήμερα, ενώ σοκάρει η διαδικασία σύγκρισης με τα σημερινά. Θα δώσω ακόμα ένα παράδειγμα για το τι ισχύει σήμερα, με βάση την πολεοδομική θεωρητική αρχή της "μεγιστοποίησης της ατομικής ωφέλειας".

Η αρχή της μεγιστοποίησης της ατομικής ωφέλειας είναι πολύ γνωστή από τα θεωρητικά οικονομικά. Σε μια από τις πολλές παραλλαγές της η αρχή αυτή λέει, ότι το κάθε άτομο θα προσπαθήσει να μοιράσει ένα δεδομένο εισόδημα, που διαθέτει, ανάμεσα στη στέγαση, τη μετακίνηση, τις καταναλωτικές ανάγκες του κ.λ.π., έτσι ώστε η συνολική ικανοποίηση από το συνδυασμό που θα πετύχει, να είναι η μεγαλύτερη δυνατή. Σαν παράδειγμα, ένα άτομο που δουλεύει στο κέντρο της πόλης θα προσπαθήσει να βρει κατοικία, όσο γίνεται πιο κοντά στη δουλειά του, για να μειώσει στο ελάχιστο το κόστος και τη χρονοτριβή των μετακινήσεων. Συγχρόνως όμως, θα αποφύγει την πολύ ακριβή κεντρική περιοχή, όπου θα δαπανούσε τα διπλά χρήματα για ένα διαμέρισμα στο μέγεθος που του χρειάζεται. Για να μεγιστοποιήσει την ωφέλεια από την εγκατάσταση του ο άνθρωπος αυτός θα προσπαθήσει να βρει σπίτι στην περιοχή, όπου θα πετύχει τον καλύτερο συμβιβασμό ανάμεσα στις δύο επιθυμίες, του περιορισμού των μετακινήσεων και της άνετης κατοικίας. Κάνοντας την παραδοχή, ότι ο κάθε οικογενειάρχης σκέφτεται έτσι ωφελιμιστικά, μπορούμε να υπολογίσουμε με μαθηματικές μεθόδους την τελική διαμόρφωση, που θα έχει η πόλη, ω άθροισμα όλων των ατομικών ωφελιμιστικών αποφάσεων σχετικά με την κατοικία, τις μεταφορές, τις οικογενειακές αγορές κ.λ.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II:
Ανθρώπινες σχέσεις

ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

(περιέχει απόσπασμα από το βιβλίο του Μάριο Μάφι - Underground)

Το κοινόβιο γεννιέται από την επιθυμία να εγκαταλειφθούν οι περιορισμένες και ψυχαναγκαστικές σχέσεις της παραδοσιακής οικογένειας και όλα όσα κουβαλάει αυτή η οικογένεια μαζί της σε επίπεδο κανόνων (ηθικών, κοινωνικών, οικονομικών, θρησκευτικών), νευρώσεων, ζηλοτυπιών, ανώφελων και καταστροφικών συγκρούσεων, καταστροφής των πιο φυσικών και δημιουργικών παρορμήσεων. Το κοινόβιο γεννιέται κυρίως από τη συναίσθηση ότι η παραδοσιακή οικογένεια βρίσκεται σε βαθιά κρίση, ο κορμός της έχει ραγίσει, και τούτη η στιγμή της βαθιάς και αγιάτρευτης κρίσης δεν είναι άλλο από έκφραση της κρίσης του καπιταλιστικού συστήματος του οποίου η μονογαμική οικογένεια αποτελεί κύριο προϊόν και ταυτόχρονα -ως στοιχειώδης οικονομικός πυρήνας- θεμέλιο λίθο του. Ήδη ο Βίλχεμ Ράιχ υπογράμμισε ότι "η βασική λειτουργία τους ήταν η επεξεργασία αυταρχικών ιδεολογιών και συντηρητικών δομών".

Βασική λοιπόν στη κοινοβιακή εμπειρία είναι η επιθυμία να αποφευχθούν δημιουργικά οι ψυχολογικές συμφορές τόσο των γονιών όσο και των παιδιών, να γίνει το πείραμα μιας νέας αντίληψης για την αλληλεγγύη, την υποστήριξη και την αμοιβαία αγάπη, και να δημιουργηθεί μια "άλλη" δομή πάνω σε μη παραδοσιακές οικονομικές βάσεις.

Ουσιαστικός, μ' αυτή την έννοια, θα ήταν ο ρόλος του κοινοβίου στην ανατροφή των παιδιών. Η διερεύνηση του παιδικού κόσμου, που δε θα τελείωνε πια στον κλειστό και συχνά στείρο ορίζοντα των γονιών. Η διαρκής επαφή με άλλους συνομήλικους και άρα η δυνατότητα να παίξουν, να ανακαλύψουν, να μεγαλώσουν μαζί. Το παράδειγμα που δε δίνεται πια μονάχα από τον πατέρα ή τη μητέρα, αλλά από άτομα με διαφορετική νοοτροπία, προσωπικότητα, ενδιαφέροντα (αποφεύγοντας έτσι την προσήλωση του παιδιού στο πρόσωπο του ενός ή του άλλου γονιού, προσήλωση που αν δεν ξεπεραστεί εντελώς προκαλεί ένα σωρό νευρώσεις και δυσκολίες προσαρμογής). Η δυνατότητα να ξεπεραστούν εύκολα σεξουαλικές αναστολές χάρη στην επαφή με συνομήλικους του άλλου φύλου από τα πρώτα κιόλας χρόνια της ζωής του ("το ετερόφυλο παιχνίδι στην παιδική ηλικία είναι ο κύριος δρόμος για μια υγιή και ισορροπημένη ενήλικη σεξουαλική ζωή" Α. Σ. Νήλ), αντιμετώπιση άρα των παιδικών ερωτικών παιχνιδιών, του αυνανισμού κ.λ.π., ολότελα ανοιχτή, ειλικρινής και απαλλαγμένη από νευρώσεις και αναστολές. Η έλλειψη εντάσεων ανάμεσα σε γονιούς και παιδιά, εφόσον, μόλις αυτές παρουσιαστούν, εξουδετερώνονται αμέσως από το κοινόβιο, η πρόωση απαγκίστρωση του παιδιού από τους γονείς και άρα η απεξαρτοποίηση του που εξουδετερώνει την αυταρχική συμπεριφορά των γονιών και δε φτιάχνει προσωπικότητες υποταγμένες, μη δημιουργικές, επιρρεπείς στη λατρεία των αρχηγών, μαζοχιστικές, σύνηθες αποτέλεσμα μιας καταπιεστικής εκπαίδευσης μέσα στην αστική οικογένεια. Μεγαλύτερη αυτονομία των γονιών, τόσο με τη δημιουργική όσο και με την οικονομική έννοια, από τη στιγμή που τα παιδιά είναι κάτω από τις φροντίδες όλου του κοινοβίου και δεν επιβαρύνουν πια αποκλειστικά τη μητέρα, που με αυτό τον τρόπο θα υποχρεωνόταν να κάνει "ζωή νοικοκυράς": η άρνηση του "καταμερισμού εργασίας" στο κοινόβιο αφαιρεί από τη μητέρα τον ρόλο "εκείνης που ασχολείται με τα παιδιά" και από τον πατέρα "εκείνος που πάει στη δουλειά", δίνει και στους δυο ανεξαρτησία και τους επιτρέπει να δουλέψουν και άρα να συνεισφέρουν οικονομικά στη ζωή του κοινοβίου, και να εκφράσουν πιο ελεύθερα τη δημιουργικότητά τους. Μια πολύ πιο γρήγορη εκμάθηση της γλώσσας από το παιδί, χάρη στην επαφή με έναν ποικίλο και ευρύ κύκλο, τόσο μεγάλων όσο και συνομήλικων. Η πολύ πιο ενστικτώδεις, υγιής και άμεση γνώση του σεξουαλικού κόσμου που χαρακτηρίζουν συχνά το άτομο αστικής καταγωγής, που οι φοβίες του για τη γύμνια των γονιών, οι φόβοι του για το σεξ, το μυστήριο που τυλίγει τις σεξουαλικές σχέσεις των ενηλίκων και ιδιαίτερα των γονιών, αποτελούν τα πιο κοινά αίτια μια ζωής το λιγότερο σεξουαλικά δυστυχημένης και ανικανοποίητης (μύθος της παρθενιάς, μύθος της ντροπής, μύθος της γυναίκας για σεξουαλική χρήση και της γυναίκας για έρωτα-γάμο), μύθος του "ρόλου της νοικοκυράς" κ.λ.π). Αυτές είναι μόνο μερικές από τις θετικές πλευρές της κοινοβιακής εμπειρίας, βασικές -σε ατομικό επίπεδο- για την ευτυχία του ατόμου και του συναισθηματικού κοινωνικού περιβάλλοντός του. Ταυτόχρονα, η παραδοχή του γεγονότος ότι ό άντρας και η γυναίκα δεν είναι απαραίτητα μονογαμικοί -και άρα των οικονομικών κινήτρων στα οποία βασίζεται η μονογαμική ανάγκη, βασική για την καπιταλιστική κοινωνία- ανοίγει έναν καινούργιο συναισθηματικό κόσμο για τον ενήλικα.

Το κοινοβιακό κίνημα στηρίζεται λοιπόν σ' αυτή την καινούργια αντίληψη για την αλληλεγγύη και τον έρωτα, σ' αυτό το καινούργιο όραμα των συναισθηματικών και σεξουαλικών σχέσεων σ' αυτή την καινούργια αντιμετώπιση της εκπαίδευσης και των διαπροσωπικών σχέσεων. Αλλά το κοινόβιο είναι επίσης και οικονομική ενότητα που προτίθεται να αντιπαραταχθεί στο καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα του ελεύθερου ανταγωνισμού, της εκμετάλλευσης της εργασίας, του κέρδους. Γι' αυτό και δημιουργεί εναλλακτικές δομές, παράλληλες και -τουλάχιστον στα χαρτιά- αντίθετες προς εκείνες του συστήματος, από την κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική σκοπιά. Η ανάγκη να εκλείψει η συναισθηματική στειρότητα μιας ανθρωποποιημένης κοινωνίας συμβαδίζει με την επιθυμία να πραγματοποιηθεί το όραμα μιας μελλοντικής κοινωνίας μέσα στο "καβούκι της παλιάς": παλεύοντας για την ανατροπή της πρώτης και ταυτόχρονα οικοδομώντας τη δεύτερη στην περίπτωση των πιο ώριμων αγωνιστών, η -πολύ απλά- οροθετώντας μια όαση προσωπικής ευτυχίας στην περίπτωση των πιο ιδεαλιστών, μικροαστών, μη βίαιων.

ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

Σ' όλες τις εποχές, όπως παρατηρεί ο Ένγκελς, ο γάμος ήταν, για τις κυρίαρχες τάξεις, μια οικονομική ένωση ανάμεσα σε δύο οικογένειες, μια ένωση υποταγμένη στα οικονομικά τους συμφέροντα. Και όταν αυτές οι τάξεις ανέβαιναν στην εξουσία, ο γάμος γινόταν επιπλέον ένα σωστό πολιτικό συμβόλαιο. Αυτή ήταν η περίπτωση των ευγενών στην προεπαναστατική Γαλλία, που παντρεύανε τα παιδιά τους σύμφωνα με κριτήρια που δεν είχαν καμία σχέση με τον έρωτα ή με τη γοητεία που μπορούσαν να αισθανθούν τα παιδιά μεταξύ τους. Γι' αυτό και δεν ζητούσαν ποτέ την γνώμη τους. Εξάλλου, ήταν δυνατό να τα παντρέψουν μόλις φτάνανε σε "ηλικία παντρείας", δηλαδή 12 χρονών για τα κορίτσια και 14 για τα αγόρια. Οι οικογένειες είχαν μάλιστα τη συνήθεια να τα αρραβωνιάζουν από την ηλικία των 7 χρόνων, αυτοί δε οι αρραβώνες συνεπάγονταν την υποχρέωση να γίνει οπωσδήποτε ο γάμος στην εφηβική ηλικία.

Μετά την εποχή εκείνη, οι αστοί των συντεχνιών παντρεύουν τα παιδιά τους με κριτήρια αυστηρά οικονομικά. Οι γάμοι γίνονται καθυστερημένα, γιατί ο αστός δεν παντρεύεται πριν κάνει περιουσία, αλλά οι διαφορές ηλικίας ανάμεσα στον άντρα και στη γυναίκα, που είναι συχνά τερατώδεις, δείχνουν ξεκάθαρα ότι ο έρωτας είναι τελείως άσχετος με την υπόθεση. Φυσικά, η προγαμιαία αγνότητα είναι όρος απαραίτητος για τα κορίτσια, γιατί κάθε προηγούμενη σεξουαλική ελευθερία θα υπονόμει τον γάμο που η οικογένεια είχε θελήσει. Ο γάμος του κοριτσιού μόλις φτάσει στην ήβη, είναι ακόμα ο καλύτερος τρόπος για να λυθεί το πρόβλημα αυτό. Στην αστική τάξη, όπου το κορίτσι δεν παντρεύεται πριν τα 20-25 χρόνια του, η επιτήρηση της αγνότητας του είναι σωστός εφιάλτης

Ο γάμος είναι περισσότερο η ένωση δύο οικογενειών παρά η ένωση δύο προσώπων. Παντρεύονται για να έχουν μια θέση στον κόσμο ή στην Αυτή. Το βασικό είναι η φυλή να μη σβήσει καθόλου, και η περιουσία της οικογένειας να μη σκορπιστεί. Με άλλα λόγια, οι λόγοι που πρυτανεύουν στον γάμο δεν είναι λόγοι συναισθηματικοί, αλλά πολιτικοί (συμμαχίες, το αίμα) και οικονομικοί (η περιουσία)

Κλωντ Αλζον

Έχουνε γίνει πολλές μελέτες επάνω στην σεξουαλικότητα και τι επιπτώσεις έχει αυτό πάνω στον άνθρωπο και τις κοινωνικές του σχέσεις. Προσωπικά, για την μελέτη της σεξουαλικότητας και της συλλογικής ζωής, θα χρησιμοποιήσω τις μελέτες του Μπρονισλάβ Μαλινόφσκι και του Βίλχεμ Ράιχ.

Ξεκινώντας με τις μελέτες του Βίλχεμ Ράιχ, θα πρέπει να κάνουμε μια μικρή ανάλυση στο τι σημαίνει σεξουαλική καταπίεση. Πολλοί άνθρωποι δεν μπορούν να κατανοήσουν ότι η σημερινή κατάσταση που επέβαλε ο καπιταλισμός, δημιουργεί αλλοτριωμένους ανθρώπους, ανθρώπους αποστειωμένους από συναισθήματα και επιθυμίες. Αυτό το στηρίζετε στο ότι η καπιταλιστική (ταξική) κοινωνία δεν μας επιτρέπει να ικανοποιήσουμε τις βασικές ανάγκες για τροφή, ένδυση, σεξουαλικότητα κ.λ.π. Όταν αυτές οι ανάγκες δεν ικανοποιούνται τότε το άτομο ψυχικά, σωματικά και πνευματικά αλλοτριώνεται.

Αυτό μπορεί να εξηγηθεί και επιστημονικά με βάση τις μελέτες του Βίλχεμ Ράιχ. Πιο συγκεκριμένα: Όταν γεννιόμαστε, αμέσως μετά την γέννα, εμφανίζεται ταυτόχρονα μαζί με το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, και η λειτουργία της σεξουαλικής ικανοποίησης. Η σεξουαλική αυτή επιθυμία προηγείται από την δυνατότητα της αναπαραγωγής. Ο άνθρωπος - όπως μας αναφέρει ο Ράιχ(1) - (πρέπει) να επιδιόχεται στο σεξ τις περισσότερες φορές για την ηδονή ή για να εκτονώσει την σωματική του ένταση. Σε περίπτωση που αυτές οι ανάγκες δεν ικανοποιούνται - όπως συμβαίνει στην κοινωνία μας σήμερα -, ο ψυχικός μηχανισμός αρχίζει να κινείται με υποκατάστατους μηχανισμούς που έχουν σκοπό την χαλάρωση της έντασης με οποιαδήποτε θυσία. Το αποτέλεσμα τότε είναι νευρώσεις, διαστροφές(2), παθολογικές μεταβολές στο χαρακτήρα, διαταραχές στην δυνατότητα για εργασία και τα αντικοινωνικά φαινόμενα στη σεξουαλική και καθημερινή ζωή. Γεννιέται λοιπόν σε αυτό το σημείο το ερώτημα, με ποιον τρόπο η καπιταλιστική κοινωνία καταπιέζει τις φυσικές μας ανάγκες; Η απάντηση κανονικά βρίσκεται στην ύπαρξη του ευρωπαϊκού (δυτικού) πολιτισμού, αλλά πιο συγκεκριμένα, στους θεσμούς, όπως είναι η οικογένεια, το σχολείο, η θρησκεία/εκκλησία κ.λ.π. Όταν όλοι αυτοί οι θεσμοί βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο της άρχουσας τάξης, είναι ευκόλως κατανοητό πως η μόνη λειτουργία τους είναι η χειραγώγηση του ατόμου πάνω στα δικά της πρότυπα. Η οικογένεια περιορίζεται στο γενετήσιο καθήκον και την "κοινωνικοποίηση" του ατόμου την αναλαμβάνει πλέον (από μικρή ηλικία) το κράτος. Το μόνο που καταφέρνει να κάνει (η οικογένεια), είναι να ασκεί εξουσία επάνω στο παιδί, μέσα σε ένα καλά ιεραρχημένο περιβάλλον: πατέρας - μητέρα - παιδί. Ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις, μεταφέρει το αίσθημα της εργασιακής ανασφάλειας, χωρίς να έχει μπει το παιδί ακόμα στην παραγωγική διαδικασία.

Η συνέχεια έρχεται με το σχολείο, σ' ένα νεκρό περιβάλλον, όπου ο μαθητής χάνει την ταυτότητά του σαν άνθρωπος, και μετατρέπεται στο παθητικό προϊόν, έτοιμο προς εκπαίδευση. Σε ένα καλά αποστειρωμένο περιβάλλον από κάθε ανθρώπινη επικοινωνία, σ' ένα χώρο "τάξης και ασφάλειας" ο αυθορμητισμός και η διάθεση για μόρφωση του ατόμου καταστρέφεται. Το παιδί εκπαιδεύεται στο να υπακούει στους ανωτέρους του, να "σέβεται" τις τιμωρίες και τις διαταγές, και πάνω απ' όλα, να βγάζει λόγο μόνο όταν του το έχει επιτρέψει ο καθηγητής, η ερώτηση ανταποκρίνεται αποκλειστικά και μόνο σε θέμα του μαθήματος, και αφού έχει προηγηθεί ένα έντονο παρακαλειτό ("κύριε, κύριε"). Παράλληλα, από την ηλικία των 2-3 χρόνων, σε ένα στάδιο που γνώση και κριτική ικανότητα δεν έχουν ακόμα αναπτυχθεί, βαφτίζεται και γίνεται χριστιανός. Εκκλησίες, παπάδες, καθηγητές και γονείς πέφτουν επάνω στο παιδί και αναλαμβάνουν να του μεταφέρουν τις ιδέες του χριστιανισμού. Ιδέες που μιλάνε για μονογαμικότητα (κάτι που αναλύσαμε πιο πάνω πόσο απάνθρωπο είναι), για την δαιμονοποίηση της γυναίκας ("προκαλεί", είναι "σεξουαλική" άρα "αμαρτωλή" κ.λ.π) και την ιδέα της κτητικότητας/ιδιοκτησίας μέσω του γάμου. Ο παπάς και ένα άψυχο χαρτί είναι πλέον αυτοί που θα πούνε στον καθένα τι νιώθει και πως πρέπει να φέρεται.

Ο γάμος(3) και πιο συγκεκριμένα η μονογαμικότητα γεννήθηκαν από την συγκέντρωση πλούτου στα χέρια ενός ανθρώπου, ή όπως το περιγράφει ο Ένγκελς(4), από την ανάγκη "να μεταβιβαστεί αυτός ο πλούτος στα παιδιά του ανθρώπου και σε κανένα άλλο".

Η κοινωνία λοιπόν, είναι αυτοί που μέσα από τους θεσμούς τις, ελέγχει και ρυθμίζει τις ανάγκες μας. Αν λοιπόν συλλογιστούμε όλα τα παραπάνω, η κοινωνία μας απέτυχε παταγωδώς, δεν μπορεί να εξυπηρετήσει και να επιλύσει τα βασικά μας προβλήματα. Με άλλα λόγια όπως λέει και ο Βίλχεμ Ράιχ "Στην καπιταλιστική κοινωνία, παίρνοντας υπόψη το βαθμό, στον οποίο η επιστήμη είναι σεξουαλολογικά προκατηλειμένη και επηρεάζεται από τα συμφέροντα της ιδιωτικής επιχείρησης (του κεφαλαίου), δεν είναι δυνατό να περιμένουμε ούτε καν μια θεωρητική επίλυση των προβλημάτων αυτών".

Εξετάζοντας τώρα τα πράγματα από μια διαφορετική οπτική γωνία, από αυτή της ανθρωπολογίας/κοινωνιολογίας και πιο συγκεκριμένα με την βοήθεια των ερευνών του Μαλινόφσκι,

1| Βίλχεμ Ράιχ - Οι ρίζες της σεξουαλικής καταπίεσης

Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

2| ποδολαγνεία, κοπρολαγνεία, ηδονοβλεψία κ.λ.π

3| είναι μια διαδικασία όπου στην καπιταλιστική κοινωνία μπαίνεις εύκολα και βγαίνεις πολύ δύσκολα

4| Η καταγωγή της οικογένειας, της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους

παρατηρούμε ότι:

Ο άνθρωπος από την φύση του έχει κάποια έμφυτα ένστικτα. Για την γυναίκα το ένστικτο της μητρότητας, για τον άντρα το ένστικτο της πατρότητας - το οποίο είναι πολύ διαφορετικό από αυτό της γυναίκας λόγω της απουσίας κυοφορίας -. Τα ένστικτα αυτά είναι κατά μία έννοια "εν αναμονή", δηλαδή, ο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα και την δυνατότητα, είτε είναι άντρας, είτε γυναίκα, να τα ενεργοποιήσει οποιαδήποτε στιγμή της ζωής του θελήσει και αν ποτέ θελήσει. Από τις πρώτες όμως κοινωνίες (μέχρι και σήμερα), προσπαθούσαν μέσω διαφόρων ταμπού ή θεσμών των εκάστοτε πολιτισμών, να εξαναγκάζουν τον άνθρωπο να εφαρμόσει αυτά τα ένστικτα. Μια από τις πιο γνωστές διαδικασίες εξαναγκασμού που επιβιώνει μέχρι και σήμερα είναι ο θεσμός του γάμου και της τεκνοποίησης. Ο θεσμός αυτός και κυρίως ο άμεσος έλεγχος της τεκνοποίησης από τους κρατικούς και ιδιωτικούς μηχανισμούς, αποτέλεσα ένα από τα πιο ισχυρά εργαλεία χειραγώγησης της κοινωνίας, από τις εξουσίες. Οι ελεγχόμενες γεννήσεις και εκτρώσεις είναι ένας τρόπος της άρχουσας τάξης, άμεσου ελέγχου και εκβιασμού του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού. Πιο συγκεκριμένα, όσες πιο πολλές γεννήσεις υπάρχουν, τόσο αυξάνετε και η εργατική δύναμη πληθυσμιακά. Η αύξηση αυτή όμως, αυξάνει ταυτόχρονα και τα ποσοστά της ανεργίας, η οποία με την σειρά της ρίχνει τα μεροκάματα.

Επεκτεινόμενοι ακόμα πιο πολύ στην ανάλυση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας, για την πλήρη κατανόησή της, μπορούμε να κάνουμε μια μικρή σύγκριση μεταξύ αυτής και της ζωικής σεξουαλικότητας. Ουσιαστικά μέσα από αυτή την σύγκριση, μπορούμε να δούμε ξεκάθαρα πως ο θεσμός της μονογαμικότητας είναι εξ ολοκλήρου ενάντια στην φύση και την σεξουαλικότητα του ανθρώπου.

Μια πολύ βασική οργανική διαφορά ανάμεσα στον άνθρωπο και το κοντινό μας πιθήκο, είναι ο οργανισμός και η διαδικασία ζευγαρώματος. Στους πιθήκους υπάρχει μια περίοδος η οποία ονομάζεται "περίοδος οργασμού". Σε αυτή την περίοδο τόσο το θηλυκό, όσο και το αρσενικό επιλέγουν τον σύντροφό με τον οποίο πρόκειται να ερωτοτροπήσουν, όχι για σεξουαλική ευχαρίστηση, αλλά για τον σκοπό της γονιμοποίησης και της διαιώνισης του είδους. Μετά από αυτή την διαδικασία, το ζευγάρι παραμένει ενωμένο για πάντα, με εξαίρεση κάποια άλλα είδη πιθήκων.

Στην περίπτωση του ανθρώπου, δεν υπάρχει μια ανάλογη περίοδος "οργασμού", γιατί τόσο ο άντρας όσο και η γυναίκα, βρίσκονται συνεχώς σε σεξουαλική ετοιμότητα. Με άλλα λόγια, η ίδια η φύση μας δίνει την δυνατότητα να χρησιμοποιούμε την σεξουαλική επαφή, είτε για τον σκοπό της γονιμοποίησης, είτε για τον σκοπό της σεξουαλικής ευχαρίστησης.

Θέλω λοιπόν να καταλήξω, πως ένας θεσμός όπως αυτός του γάμου, δεν μπορεί να κάνει τίποτα περισσότερο από το να καταπνίξει τις φυσικές ανάγκες του ανθρώπου. Ανάγκες όπως η σεξουαλική ευχαρίστηση και η προσωπική επιλογή της έναρξης της μητρότητας και της πατρότητας αντίστοιχα. Αποτελούν μια διαδικασία καθαρά προσωπική και δεν μπορεί ένα θεσμός να βάζει απαγορεύσεις και χρονικά όρια στην εκτέλεσή τους.

Από την άλλη πλευρά, οι θεσμοί και τα ταμπού είναι θέμα πολιτισμού και κουλτούρας. Άρα ξαναγυρνάμε στο θέμα που είχα θίξει και στην αρχή. Ότι για μια νέα κοινωνία θα χρειαστούμε αναγκαστικά και ένα νέο πολιτισμό, ο οποίος είναι επιτακτική ανάγκη να στηρίζεται σε ελευθεριακά/αναρχικά στοιχεία (όπως αρκετές φυλές των Ινδιάνων(5)).

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ ΚΑΙ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ

Θα ξεκινήσω με μια μικρή εισαγωγή, εξετάζοντας το φαινόμενο της πατρότητας στη κοινωνία του ζωικού βασιλείου και πιο συγκεκριμένα σε αυτή των πιθήκων.

Ξέρουμε είδη ότι η παρουσία του πατέρα είναι αναγκαία σε περιπτώσεις εγκυμοσύνης. Συλλογή τροφής, προστασία μητέρας-παιδιού, μεταφορά γνώσης. Η αντίδραση αυτή, η οποία προτρέπει το αρσενικό να φροντίζει την έγκυο σύντροφό του, δεν μετριάζεται μετά την γέννα, αλλά αντίθετα ενισχύεται και εξελίσσεται σε μια τάση του αρσενικού να προστατέψει ολόκληρη την οικογένεια.

Αντίστοιχα στις ανθρώπινες κοινωνίες, βλέπουμε πως η ανάγκη αυτή όχι μονάχα δεν μειώνεται, αλλά αντίθετα ενισχύεται ακόμα περισσότερο απ' ότι στα ζώα. Η γυναίκα που εγκυμονεί, ή θηλάζει, είναι ακόμα πιο τρωτή από την πιθηκοειδή μητέρα. Το παιδί δεν χρειάζεται μονάχα τις κανονικές φροντίδες που χρειάζεται και το νεογέννητο ζώο, όπως είναι ο θηλασμός, η φροντίδα και η διάπλωση ορισμένων έμφυτων τάσεων, αλλά πρέπει και να εκπαιδευτεί στη γλώσσα και την επιδεξιότητα των χεριών, πράγματα απαραίτητα και στις κατώτερες ακόμα ανθρώπινες κοινωνίες.

Εδώ και πάλι η κουλτούρα βρίσκει άμεση ανταπόκριση στις συναισθηματικές στάσεις του άντρα. Σε όλες τις πολιτιστικές βαθμίδες, ο άντρας ενδιαφέρεται για τα παιδιά του και το ενδιαφέρον αυτό, ανεξάρτητα με το πώς θα μπορούσε να εκλογικευτεί σε ορισμένες πατρογραμμικές κοινωνίες, είναι ακριβώς το ίδιο με τις μητρογραμμικές, όπου το παιδί δεν είναι ούτε κληρονόμος ούτε διάδοχος του πατέρα, ούτε καν θεωρείται "σάρκα μία". Όπως αναφέρει και ο Kahlil Gibran "το παιδί σου δεν είναι παιδί σου". Ακόμα και στην περίπτωση που δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα γνώσης και ενδιαφέροντος σχετικά με το ποιος είναι ο γεννήτορας -όπως συμβαίνει στην πολυανδρική κοινωνία(1)- αυτός που εκλέγεται να πάρει τη θέση του πατέρα ανταποκρίνεται συναισθηματικά σ' αυτό το κάλεσμα.

Λαμβάνοντας υπόψη μας αυτά τα στοιχεία, μπορούμε πλέον ξεκάθαρα να πούμε πως το μοντέλο της πυρηνικής οικογένειας, όχι μόνο βρίσκεται σε πλήρη αποτυχία, αλλά και στρέφεται ενάντια τόσο στην ανάπτυξη όσο και στην κοινωνικότητα τους παιδιού

Θέλοντας να δώσω μια ολοκληρωμένη απάντηση απέναντι στο πρόβλημα αυτό, θα παραθέσω τέσσερα στοιχεία τα οποία βοηθούν και ενισχύουν την ομαλή ανάπτυξη του παιδιού, αλλά και της ίδιας της κοινωνίας.

α) Με το συνδυασμό των μελετών των Βίλχεμ Ράιχ και Μπρονισλάβ Μαλινόφσκι, καταλήγουμε στο ότι το παιδί δεν έχει κάποια έμφυτη αγάπη για την μητέρα του. Αυτό που έχει ανάγκη είναι το σώμα της. Το στήθος το οποίο του δίνει την τροφή και η αγκαλιά της η οποία απαντάει στην ανάγκη του βρέφους για προστασία και ζεστασιά. Το αίσθημα ενδιαφέροντος και προσκόλλησης στην μητέρα δημιουργείτε από τον θεσμό της πυρηνικής οικογένειας. Αναγκάζεται το παιδί να μεγαλώνει για αρκετά χρόνια μέσα σε ένα καλά αποστειρωμένο χώρο από συλλογικές δράσεις, και κάτω από την προστασία δυο συγκεκριμένων ανθρώπων. Κατά κάποιο τρόπο αυτό δημιουργεί και μια εξάρτηση -την στιγμή που εμείς ζητάμε την ανεξάρτηση- του παιδιού απέναντι στους γονείς του.

β) Στις πρωτόγονες κοινωνίες υπήρχαν φυλές οι οποίες επέτρεπαν στην γυναίκα να έχει πολλούς συντρόφους και να επιλέγει ποιος από αυτούς ήταν ικανός να ανταποκριθεί στα καθήκοντα του πατέρα. Υπήρχαν μάλιστα και περιπτώσεις όπου μπορούσε να έχει νόμιμα δύο συζύγους. Στις κοινωνίες των Τροβριανών της Μελανησίας που μελέτησε ο Μαλινόφσκι, μας αποκαλύπτει πως την διαπαιδαγώγηση και φροντίδα του παιδιού την αναλάμβανε ο αδερφός της μητέρας και όχι ο πατέρας. Σε μερικές φυλές των ινδιάνων του Μεξικού, ο καλύτερος κυνηγός της φυλής αναλάμβανε να μεταδώσει την γνώση του στα νεαρά παιδιά. Κοντολογίς, την βασική εκπαίδευση του παιδιού την αναλάμβανε η οικογένεια σε συνεργασία με την υπόλοιπη κοινωνία.

Σε πολλές περιπτώσεις η φροντίδα και η μόρφωση του παιδιού γινότανε με την βοήθεια της κοινωνίας, και δεν αποτελούσε προνόμιο και καθήκον της οικογένειας ή του κράτους όπως συμβαίνει σήμερα. Παράλληλα η γυναίκα δεν αποτελούσε ιδιοκτησία κανενός. Αντίθετα, είχε το δικαίωμα να κάνει ελεύθερα και χωρίς ταμπού τις επιλογές της πάνω στο θέμα επιλογής του ερωτικού συντρόφου.

γ) Πολλές ινδιάνικες φυλές όπως αυτές των Γουιάνας (περιοχή Τζουρούα Πουρού), των Ουιτότο, των Πέμπα, των Τζιβάρο και των Τουπί, χρησιμοποιούσαν το μοντέλο της "εκτεταμένης οικογένειας". Τοπικές ομάδες ή χωριά, συγκροτημένα από την συνένωση πολλών οικογενειών, ζούσαν μέσα σε μεγάλα σπίτια, τα λεγόμενα "μαλόκα". Σε ένα "μαλόκα", που οι διαστάσεις του κυμαίνονταν από 40 έως 60 μέτρα

σημειώσεις

1 | Στις πολυανδρικές κοινωνίες η γυναίκα είχε το δικαίωμα να έχει νόμιμα μέχρι και δύο συζύγους. Και οι δύο σύζυγοι είχαν τα ίδια δικαιώματα, όπως για παράδειγμα στον σεξουαλικό τομέα, όπου και εκεί υπήρχε και το μεγαλύτερο πρόβλημα αντιζηλίας μεταξύ αυτών. Όπως αναφέρει και ο Μαλινόφσκι στο βιβλίο του "Σεξουαλικότητα και καταπίεση στην πρωτόγονη κοινωνία" η συμβίωση μεταξύ των δύο αντρών δεν ήτανε σχεδόν ποτέ εύκολη υπόθεση.

πλάτος, μπορούσαν να συζητήσουν από 100 μέχρι και 400 ινδιάνοι.

δ) Στην καταπιεστική(2) κοινωνία των Ίνκας οι μικρές κοινότητες των εξουσιαζόμενων οι οποίοι ήταν αναγκασμένοι να δουλεύουν όλη την ημέρα στα χωράφια του αυτοκράτορα, δεν ξεχνούσαν να βοηθάνε τους ανθρώπους που δεν είχαν την δυνατότητα να παράγουν τα απαραίτητα. Αν κάποια κοινότητα είχε στο δυναμικό της τραυματίες, εγκύους γυναίκες ή ανάπηρους, συλλογικά όλη η κοινότητα, παρήγαγε γι' αυτούς τα αναγκαία.

Αν πάρουμε ένα μικροσκόπιο και παρατηρήσουμε την ζωή μια τυπικής (πατριαρχικής) μικροαστικής οικογένειας, και ακόμη πιο συγκεκριμένα την ζωή της γυναίκας μέσα σε αυτή, θα αντικρίσουμε έναν άνθρωπο καταπιεσμένο και χωρίς ενδιαφέροντα. Η γυναίκα μέσα στην πυρηνική οικογένεια φυλακίζεται και αναγκάζεται να ασχολείται με ένα σωρό πληκτικές δουλειές: μαγείρεμα, σφουγγάρισμα, πλύσιμο, ξεσκόνισμα, σιδέρωμα, και τις περισσότερες φορές με την χρήση πρωτόγονων μέσων. Λογικό είναι λοιπόν, αυτό το καταπιεσμένο πλάσμα να προσπαθήσει να βρει την ευτυχία μέσα από το παιδί της. Αυτό όμως δημιουργεί το πρόβλημα της παρατεταμένης μητρότητας. Η γυναίκα - μητέρα θα συνεχίσει να βλέπει και να αντιμετωπίζει το παιδί της, σαν ένα μωρό που έχει ανάγκη από την προστασία και την καθοδήγησή της.

Η μόνη λύση σε αυτή την περίπτωση είναι η απόρριψη του πατριαρχικού μοντέλου, και η δημιουργία ενός νέου. Μέσα σε ένα κοινόβιο όπου όλες οι δουλειές - ακόμη και οι πιο πληκτικές - θα γίνονται συλλογικά, η γυναίκα θα απελευθερωθεί από αυτόν τον νεκρό-μίζερο χρόνο και θα μπορεί να ασκεί ελεύθερα τα ενδιαφέροντά της.

Ακόμη πιο προβληματική περίπτωση, είναι αυτή όπου σε ένα σπίτι συζούν μαζί με την υπόλοιπη οικογένεια, παππούδες γιαγιάδες. "Είναι πάντοτε καλύτερα όταν ο παππούς και η γιαγιά δεν κατοικούν στο ίδιο σπίτι με τα παιδιά. Κατά κανόνα αυτοί επιμένουν να καθορίζουν τον τρόπο διαπαιδαγώγησης των παιδιών ή να εξαπατούν δείχνοντας σ' αυτά μόνο την καλή ή κακή τους πλευρά. Σε κάθε ανελεύθερη οικογένεια, όπου κατοικούν όλοι μαζί, το παιδί είναι υποχρεωμένο να ανέχεται τέσσερα αφεντικά. Αλλά ακόμα και σε ελεύθερες οικογένειες ο παππούς και η γιαγιά αποτελούν βάρος από την άποψη ότι οι περισσότεροι από αυτούς προσπαθούν να μεταδώσουν στα παιδιά τις απαρχαιωμένες αντιλήψεις τους".

Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω, καταλήγουμε πως η μητρότητα, είναι ουσιαστικά ένας μύθος ο οποίος υπερτονίζεται και συντηρείται διαρκώς από τους εξουσιαστικούς μηχανισμούς. Ψεύτικες μελέτες (όπως αυτές του Μπόουλμπυ(3) εμφανίζονται διαρκώς, προσπαθώντας να πείσουν την γυναίκα το πόσο σημαντική είναι η παρουσία της για τα πρώτα, τουλάχιστον πέντε, χρόνια ζωής του παιδιού της. Η μητέρα είναι αυτή η οποία θα βρίσκεται πάνω από το παιδί της όλο τον ελεύθερο χρόνο της, ενώ η θέση του πατέρα μπαίνει σε δευτερεύοντα ρόλο. Ο πατέρας περιορίζεται στο, όχι να βοηθάει, αλλά στο να χαμογελάει φέρνοντας οικονομική βοήθεια, προσφέροντας με αυτόν τον τρόπο μόνο ηθική υποστήριξη.

Τα πάντα γύρω από την γυναίκα, στρέφονται εναντίον της. Κάθε μέρα γίνεται συνεχής προσπάθεια να φυτεύονται στην γυναίκα νέες υποχρεώσεις και ευθύνες. Τα μέσα που χρησιμοποιεί το κράτος για να το καταφέρει αυτό, δεν είναι όπως προαναφέραμε μια σειρά επίπλαστων μελετών, επιστημονικών βιβλίων και δημοσιευμάτων. Είναι και μέσα από την αρχιτεκτονική. Ένα μικρό απόσπασμα από το βιβλίο "Ο μύθος της μητρότητας" πιστεύω λύνει πολλές απορίες:

"Η μητέρα με το παιδικό καρτσάκι δε βρίσκεται στο επίκεντρο της σκέψης των προγραμματιστών, όταν σχεδιάζουν ένα νέο κτίριο, εφοδιασμένο με σκάλες που έχουν στενά σκαλοπάτια. Ακόμα και σε ότι

σημειώσεις

2 | Αναφέρω τον όρο "καταπιεστική" λόγο της ύπαρξης κράτους. Οι "απλοί" πολίτες, αυτοί δηλαδή που δεν είχαν κάποιο βασιλικό ή στρατιωτικό χρίσμα ήταν αναγκασμένοι να υπακούουν σε αυστηρούς νόμους και τον μεγαλύτερο μέρος της ημέρας να το καταναλώνουν στην παραγωγή αγαθών για τον αυτοκράτορα και τους ακόλουθούς του. Για περισσότερες πληροφορίες:

Alfred Metraux - Οι Ίνκας

Εναλλακτικές εκδόσεις γη των ανθρώπων

3 | Στο βιβλίο των Λη κόμερ, Εβελυν Ρήντ, Εμμα Γκόλντμαν - Ο μύθος της μητρότητας, εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος, παρουσιάζονται πολλές μελέτες του Μπόουλμπυ

θεωρείτε σαν καθαρά γυναικείος τομέας, όπως τα μεγάλα καταστήματα, τα διαμερίσματα κ.λ.π. δε λαμβάνεται καμία φροντίδα για τις γυναίκες που έχουν μικρά παιδιά. Στην πραγματικότητα, κάθε πτυχή του περιβάλλοντός μας σχεδιάζεται με μια σκέψη στο μυαλό, τον ενήλικο, υγιή άντρα ενώ οι γυναίκες μαζί με τους ανάπηρους και τους πολύ γέρους, αγνοούνται. Αυτός ακριβώς είναι άλλος ένας απ' τους τρόπους με τους οποίους η κοινωνία χρησιμοποιεί ένα διπλό πρότυπο.”

Το ζήτημα της μόρφωσης και το πρόβλημα της εκπαίδευσης

Θα ξεκινήσω αυτό το κεφάλαιο με τρία σημαντικά στοιχεία που μας δίνει ο Νηλ(4):

α) Η παιδική ηλικία είναι περίοδος παιχνιδιού. Κάθε κοινότητα που δεν λαμβάνει υπόψη της αυτή την πραγματικότητα, διαπαιδαγωγεί τα παιδιά της λαθεμένα

β) Η κοινωνική συνείδηση και το αίσθημα ευθύνης για τα κοινά πρωταρχίζει να αναπτύσσεται στην ηλικία των δεκαοχτώ χρόνων. Το ενδιαφέρον των παιδιών κατευθύνεται μόνο από τις δικές τους άμεσες ανάγκες

γ) Τα παιδιά είναι πολύ πρακτικά και κάθε θεωρία τα κάνει να πλήττουν

Σύμφωνα λοιπόν με αυτά τα στοιχεία, πρέπει να κατανοήσουμε το σημαντικό αυτό δικαίωμα το να είσαι παιδί. Έναν όρο που τόσο πολύ υποτιμάνε οι μεγάλοι και αυτό φαίνεται από την ηθική που δημιουργούν οι ίδιοι: "Έλα τώρα, μη φέρεσαι σαν παιδί". Η μόρφωση σε ένα παιδί δεν έρχεται ποτέ μέσα από τα βιβλία, αλλά μέσα από την ζωή. Μέσα από το παιχνίδι, από τον έρωτα, από την επικοινωνία με άλλους ανθρώπους/παιδιά, από τα δημιουργικά παιχνίδια που κατασκευάζουν τα ίδια, σκάβοντας το χώμα και σπάζοντας πέτρες(5). Είναι επιτακτική ανάγκη να καταργήσουμε τα σχολεία και να εφεύρουμε νέους τρόπους μόρφωσης των παιδιών μας. Η στενόμυαλη μικροαστική οικογένεια δεν μπορεί να κατανοήσει ότι το παιδί δεν είναι ένας οργανισμός που έχει την ανάγκη των μεγάλων για να επιβιώσει. Αντιθέτως, μπορεί από μόνο του να προσαρμοστεί στο περιβάλλον και να προγραμματίσει την ζωή όπως αυτό θέλει, σύμφωνα με τα δικά του δεδομένα. Είτε μιλάμε για μια ελευθεριακή κοινωνία, είτε για μια καπιταλιστική κοινωνία (σημερινή). Το μόνο που χρειάζεται από την μεριά μας είναι να τα αφήσουμε ελεύθερα και να το κατανοούμε τις φορές που χρειάζεται.

Τα παιδιά έχουν την ανάγκη να δημιουργούνε φανταστικούς κόσμους, τις περισσότερες φορές στα όνειρά τους, άλλες φορές στον πραγματικό κόσμο. Αν τα αφήσουμε ελεύθερα να περάσουν από αυτό το στάδιο της φαντασίας, του παιχνιδιού και της εξερεύνησης του κόσμου και του σώματος, θα περάσουν εντελώς ομαλά στο στάδιο της ωρίμανσης και επιλογής του τρόπου ζωής τους (ακόμη και επαγγελματικά). Όσο δεχόμαστε την πυρηνική πατριαρχική οικογένεια, τα ποτίζουμε με θρησκευτικά ταμπού, τα φοβίζουμε για κάτι γιατί "εμείς ξέρουμε" και τα αφήνουμε να μεγαλώνουν μέσα στις φυλακές ανηλίκων (σχολεία). Το μόνο που καταφέρνουμε είναι να τα σκοτώνουμε στην κυριολεξία πνευματικά, ψυχικά και σωματικά.

Γι' αυτό το λόγο, μέσα από την χρήση του κοινοβίου, αντιπροτείνω απέναντι σε αυτό το καρκίνωμα που λέγετε σχολείο, την χρήση ειδικά διαμορφωμένου χώρου αυτομόρφωσης.

Σε κάθε κοινοβίο θα υπάρχουν ειδικόι χώροι/εργαστήρια όπου τα παιδιά θα μπορούν να εκπληρώσουν τις φαντασιώσεις τους μέσα από αυτό που αγαπούν πάρα πολύ: την κατασκευή. Όπως αναφέρει και ο Νήλ

4 | Α. Σ. Νηλ: Θεωρία και πράξη της αντιαυταρχικής εκπαίδευσης

Εκδόσεις: Μπουκουμάνης

5 | Ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός κατάφερε και σε αυτό το θέμα, με την χρήση του μπετόν αυτή τη φορά, να καταστρέψει κάθε χώρο δημιουργίας και επικοινωνίας όπως ήτανε κάποτε οι αλάνες που παίζαμε μικροί-ες. Τώρα υπάρχουν μόνο ψηφιακά υποκατάστατα όπως τηλεοράσεις, βιντεοπαιχνίδια, υπολογιστές κ.λ.π.

σημειώσεις

“Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να έχει εργαλεία με τα οποία να μπορεί να εκφράζεται. Και αυτά τα εργαλεία θα πρέπει να ανήκουν προσωπικά σ' αυτό το ίδιο”. Εννοείτε πως αγόρια και κορίτσια που δεν θα προσελκύονται από αυτή την διαδικασία, θα μπορούν να χρησιμοποιούν πηλούς, κεριά ή ακόμα και τις κοπτοραπτικές μηχανές. Θα μπορούν να καταστρέφουν και να ανακατασκευάζουν αντικείμενα, ή ακόμα να δημιουργούν καινούργια δικής τους εφεύρεσης. Σε κάθε κοινόβιο μπορούν να υπάρχουν χώροι επιδιόρθωσης ρούχων, εργαστήριο κεριών, εργαστήριο πηλού, ζωγραφικής μέχρι και τα αναγκαία επιδιορθωτήρια ποδηλάτων(6).

ΜΟΝΟΓΑΜΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΠΙΕΣΗΣ

Η εδραίωση της κυριαρχίας του άντρα επάνω στην γυναίκα, η ατομική ιδιοκτησία, η διαίρεση της κοινωνίας σε τάξεις και οι ιεραρχικές οικογενειακές δομές, δεν θα μπορούσαν να εμφανιστούν αν πρώτα δεν εφαρμόζονταν το καταπιεστικό μοντέλο της μονογαμικής οικογένειας.

Οι ανθρώπινες κοινωνίες έχουν να μας προσφέρουν ποικίλα παραδείγματα οικογενειακών μοντέλων τα οποία με την σειρά τους μας οδηγούν σε δομές ελεύθερης σεξουαλικότητας, όπως μας το αποδεικνύει η εφαρμογή της πολυανδρίας και της πολυγαμίας στις μητριαρχικές κοινωνίες. Σε όποιο από αυτά τα αρχαία μοντέλα και αν κοιτάξουμε, δεν θα εντοπίσουμε ποτέ την καταπίεση της σεξουαλικότητας μέσω της αυστηρής μονογαμίας, δεν θα δούμε ποτέ την σημερινή ιεραρχική οικογενειακή πυραμίδα και κάποιο από τα μέλη της στην κορυφή αυτής. Με λίγα λόγια, με την κατάργηση της μητριαρχίας και την εμφάνιση της πατριαρχίας, η γυναίκα θα χάσει οριστικά την ελευθερία της, ενώ η ανθρωπότητα θα μπει σε έναν καινούργιο κύκλο εκμετάλλευσης που ποτέ στην ιστορία δεν θα ξανασυναντήσει.

Παραθέτω ένα απόσπασμα από το κεφάλαιο "μονογαμική οικογένεια" του Ένγκελς(1) που μέσα σε λίγες παραγράφους ορίζει πλήρως την εκμεταλλευτική μορφή της μονογαμικής οικογένειας:

Η μονογαμική οικογένεια βασίζεται πάνω στην κυριαρχία του άντρα, με ομολογούμενο σκοπό τη γέννηση παιδιών με αναμφισβήτητη πατρότητα κι η πατρότητα αυτή απαιτείται επειδή τα παιδιά αυτά μέλλουν κάποτε σαν φυσικοί κληρονόμοι να γίνουν κάτοχα της πατρικής περιουσίας. Διακρίνετε από το ζευγαρωτό γάμο με την πολύ μεγαλύτερη σταθερότητα του γαμήλιου δεσμού, που τώρα δεν μπορεί πια να λυθεί με τη θέληση του ενός ή του άλλου μέρους. Ο κανόνας είναι τώρα ότι μόνο ο άντρας μπορεί να τον λύσει και να διώξει τη γυναίκα του. Το δικαίωμα της συζυγικής απιστίας του μένει και τώρα, τουλάχιστον από τη συνήθεια (Ο Ναπολεόντειος Κώδικας το παραχωρεί ρητά στον άντρα, φτάνει να μη φέρει στο συζυγικό σπίτι την παλλακίδα του), κι όσο προχωρεί η κοινωνική εξέλιξη εφαρμόζεται ολοένα περισσότερο. Αν η γυναίκα θυμηθεί την παλιά σεξουαλική συνήθεια και θελήσει να την εφαρμόσει πάλι, τιμωρείται γι' αυτό αυστηρότερα από όσο οποτεδήποτε άλλοτε πρωτύτερα.

Η ύπαρξη της δουλείας δίπλα στη μονογαμία, η παρουσία νέων και ωραίων αιχμαλώτων γυναικών που ανήκουν, ψυχή και σώμα, στον άντρα, αποτελούν ευθύς από την αρχή τον ξεχωριστό χαρακτήρα της μονογαμίας, μονογαμίας που προορίζετε μόνο για τη γυναίκα, και όχι για τον άντρα. Και τον χαρακτήρα αυτόν τον έχει ακόμα ως σήμερα.

Η μονογαμική οικογένεια υπήρξε η πρώτη μορφή της οικογένειας που είχε ως βάση όχι τους φυσικούς όρους, αλλά τους κοινωνικούς και προπάντων τον θρίαμβο της ατομικής ιδιοκτησίας, επάνω στην πρωτόγονη αυθόρμητη κοινοκτημοσύνη.

Η κυριαρχία του άντρα μέσα στην οικογένεια και η γέννηση παιδιών που δεν μπορούσαν να είναι παρά μόνο δικά του και ήταν προορισμένα να γίνουν οι κληρονόμοι της περιουσίας του-αυτοί ήταν οι μόνοι

σημειώσεις

1 | Φριντριχ Ένγκελς - Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους
Εκδόσεις: Κορόντζη.

σκοποί της μονογαμίας, που τους διακηρύσσανε φανερά και απροκάλυπτα οι Έλληνες. Κατά τα άλλα ο γάμος ήταν γι' αυτούς ένα βάρος, ένα καθήκον προς τους θεούς, το Κράτος και τους γονιούς τους, που πάντα έπρεπε να εκπληρώνεται. Στην Αθήνα ο νόμος δεν επέβαλλε μόνο το γάμο, αλλά και την εκπλήρωση ενός κατώτατου ορίου από τα λεγόμενα συζυγικά καθήκοντα, από το μέρος του άντρα.

Η μονογαμία λοιπόν δεν παρουσιάζεται καθόλου στην ιστορία σαν μια συμφιλίωση, του άντρα και της γυναίκας, και πολύ λιγότερο ακόμα σαν ανώτερη μορφή του γάμου. Απεναντίας μάλιστα. Πρόβαλλε σαν υποδούλωση του ενός φύλου από το άλλο, σαν κήρυξη μιας πάλης μεταξύ των φύλων, που ήταν άγνωστη ως τότε σ' όλη την προηγούμενη ιστορία. Σε ένα παλιό ανέκδοτο χειρόγραφο, που το επεξεργαστήκαμε ο Μαρξ κι εγώ στα 1846, βρίσκω αυτή τη φράση: "η πρώτη διαίρεση της δουλείας είναι αυτή που έγινε μεταξύ άντρα και γυναίκας στη γέννηση των παιδιών". Και σήμερα μπορώ να προσθέσω σ' αυτό: η πρώτη αντίθεση τάξεων που παρουσιάστηκε στην ιστορία, συμπίπτει με την ανάπτυξη του ανταγωνισμού μεταξύ άντρα και γυναίκας από τη μονογαμία, και η πρώτη ταξική καταπίεση, με την καταπίεση του θηλυκού γένους από το αρσενικό. Η μονογαμία ήταν μια μεγάλη ιστορική πρόοδος, ταυτόχρονα όμως, δίπλα στη δουλεία και την ατομική ιδιοκτησία, σημείωσε την έναρξη της εποχής αυτής που κρατάει σήμερα, κι όπου πρόοδος αποτελεί ταυτόχρονα και μια σχετική οπισθοδρόμηση, όπου η ευτυχία και η ανάπτυξη μερικών εξασφαλίζεται με τη δυστυχία και την καταπίεση των άλλων. Είναι η κυτταρική μορφή της πολιτισμένης κοινωνίας και μέσα της μπορούμε κιόλας να μελετήσουμε τη φύση των αντιθέσεων και των ανταγωνισμών που παίρνουν μέσα σ' αυτή την κοινωνία την πλήρη ανάπτυξή τους.

Μαζί με τη μονογαμία παρουσιάστηκαν δύο σταθερές και χαρακτηριστικές κοινωνικές μορφές, που ως τότε ήταν άγνωστες: ο εραστής της συζύγου και ο κερατωμένος σύζυγος. Οι άντρες είχαν νικήσει τις γυναίκες αλλά οι νικημένες αναλάμβανε με γενναιοδωρία να στεφανώσουν τα μέτωπα των νικητών. Δίπλα στη μονογαμία και στον εταιρισμό, η μοιχεία, απαγορευόμενη με αυστηρές ποινές, τιμωρούμενη σκληρά, αλλά ανεξάλειπτη πάντα, έγινε ένας αναπόφευκτος κοινωνικός θεσμός. Η βεβαιότητα για την πατρότητα των παιδιών στηρίχτηκε, έπειτα όπως και πριν, προπάντων απάνω στην ηθική πεποίθηση, και για να λύσει την άλυτη αυτή αντίφαση, ο Ναπολεόντειος Κώδικας όρισε: "Άρθρο 312. Το παιδί που συλλαμβάνεται κατά τη διάρκεια του γάμου έχει ως πατέρα το σύζυγο". Αυτό είναι το αποτέλεσμα τριών χιλιάδων χρόνων μονογαμίας.

Στην αρχέγονη κοινοβιακή οικογένεια, που περιλάμβανε πολλά συζυγικά ζευγάρια μαζί με τα παιδιά τους, η διεύθυνση του σπιτιού, που είχε αφεθεί στις γυναίκες, ήταν κι αυτή μια δημόσια λειτουργία, εξίσου αναγκαία κοινωνικά, όσο ήταν η φροντίδα για την εξεύρεση της τροφής, που είχε μείνει στους άντρες.

Η κατάσταση άλλαξε με την πατριαρχική οικογένεια, κι ακόμα περισσότερο με τη μονογαμική ατομική οικογένεια. Η διεύθυνση του σπιτιού έχασε το δημόσιο χαρακτήρα της. Η κοινωνία δεν είχε πια καμία σχέση μ' αυτήν. Και μεταμορφώθηκε έτσι σε ιδιωτική υπηρεσία. Η γυναίκα έγινε η πρώτη υπηρέτρια, παραμερισμένη από τη συμμετοχή στην κοινωνική παραγωγή. Μόνο η μεγάλη βιομηχανία της εποχής μας της άνοιξε πάλι το δρόμο της κοινωνικής παραγωγής -και αυτό μόνο για τις γυναίκες του προλεταριάτου. Έγινε όμως αυτό με τέτοιο τρόπο, ώστε αν η γυναίκα εκπληρώνει τα καθήκοντά της στην ιδιωτική υπηρεσία της οικογένειας, μένει αποκλεισμένη από την κοινωνική εργασία και δεν μπορεί να κερδίσει τίποτα. Και αν αντίθετα, θελήσει να λάβει μέρος στη δημόσια λειτουργία και να κερδίσει για λογαριασμό της, βρίσκεται σε αδυναμία να εκπληρώσει τα οικογενειακά της καθήκοντα. Αυτό ισχύει για τη γυναίκα σε όλους τους κλάδους της δουλείας. Στην ιατρική ή στο νομικό στάδιο, όπως και στο εργοστάσιο. Η νεότερη ατομική οικογένεια βασίζεται πάνω στην οικιακή σκλαβιά της γυναίκας, περισσότερο ή λιγότερο συγκαλημένη, και η νεότερη κοινωνία είναι μια μάζα, που οι ατομικές οικογένειες αποτελούν τα μόριά της. Στην εποχή μας, ο άντρας οφείλει στις περισσότερες περιπτώσεις να κερδίσει τα μέσα της ζωής για όλη την οικογένεια, τουλάχιστον στις εύπορες τάξεις, κι αυτό του δίνει μια κυρίαρχη θέση, που δεν έχει ανάγκη να πάρει ειδικά προνόμια από το νόμο. Μέσα στην οικογένεια, αυτός είναι ο αστός η γυναίκα αντιπροσωπεύει εκεί το προλεταριάτο. Αλλά στο βιομηχανικό κόσμο, ο ειδικός χαρακτήρας της οικονομικής καταπίεσης που βαραίνει το προλεταριάτο εκδηλώνεται με όλη του την αγριότητα, μόνο όταν καταργήθηκαν πια όλα τα νομικά προνόμια της τάξης των κεφαλαιοκρατών και διακηρύχθηκε νομοθετικά η πλήρης ισότητα των δύο τάξεων. Το δημοκρατικό πολίτευμα δεν εξαφανίζει τον ανταγωνισμό μεταξύ των δύο τάξεων, απεναντίας, αυτό προσφέρει το έδαφος, πάνω στο οποίο μπορεί να αναπτυχθεί ο ανταγωνισμός αυτός. Και παρόμοια, τόσο ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της κυριαρχίας του άντρα πάνω στη

γυναίκα, όσο και η ανάγκη και ο τρόπος για την επιτυχία μιας πραγματικής κοινωνικής ισότητας και των δυο τους, θα παρουσιαστούν ολότελα ξεκαθαρισμένα μόνο όταν ο άντρας και η γυναίκα θα έχουν απόλυτα ίσα νομικά δικαιώματα. Θα γίνει τόσο φανερό ότι η χειραφέτηση της γυναίκας απαιτεί σαν πρώτο όρο την επάνοδο όλων των γυναικών στη δημόσια λειτουργία, και ότι ο όρος αυτός πάλι, απαιτεί να καταργηθεί η ατομική οικογένεια σαν οικονομική μονάδα της κοινωνίας.

ΠΡΟΚΥΡΗΞΗ ΤΩΝ DIGGERS ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΙΑΚΗ ΖΩΗ

(Άλεξ Λόουζικι, The digger thing is your thing...if you are really...yurned on!)

Άρθρα για την Ελευθερία και τη Συμμετοχή σε ένα κοινόβιο βασισμένο στην Αγάπη, σε Πλήρη Άνθηση.

1. Ένα κοινόβιο βασισμένο στην αγάπη είναι μια αναρχική οργάνωση δίχως περιπλοκές εξουσιαστικού τύπου. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει θέση για μεγαλομανείς απατεώνες, όπως αρχηγούς και αφεντικά και τσαρλατάνους που καμώνονται τους guru.

2. Μέσα στα όρια του δυνατού, κάθε δουλειά την μοιράζονται όλοι.

3. Κάθε γνώση και φώτιση είναι κοινή κληρονομιά, διαθέσιμη δωρεάν σε όλους. Αυτό σημαίνει ότι οι Diggers μπορούν να μεταμορφωθούν (και θα μεταμορφωθούν) σε αγόρια και κορίτσια με πολλαπλές και ευρύτατες ικανότητες, με τις λαμπρές δυνατότητες τους πραγματωμένες στο μέγιστο, κι έτσι θα γίνουν οι πρόγονοι των ολοκληρωμένων συνειδητών και φωτισμένων όντων της ερχόμενης. Εποχής του Υδροχόου. Και κάθε Digger θα συνεισφέρει στο κοινόβιο που βασίζεται στην αγάπη ανάλογα με τις δυνατότητές του.

4. Όλα τα υλικά αγαθά του κοινοβίου μοιράζονται στους Diggers ανάλογα με τις ανάγκες του καθένα, ή, όταν τα υλικά είναι άφθονα, διατίθεται δωρεάν στον οποιονδήποτε.

5. Όλες οι βαριές δουλειές θα αυτοματοποιηθούν ώστε να έχουν όλοι αρκετό ελεύθερο χρόνο για να αφοσιωθούν στις ιδιαίτερες δραστηριότητές τους.

6. Ο καθένας είναι ελεύθερος να κάνει αυτό που θέλει, φτάνει να μην περιορίζει την ελευθερία των άλλων.

7. Για μια αληθινή προσωπική ελευθερία κανείς δεν αντιμετωπίζεται η θεωρείται σαν ιδιοκτησία του άλλου -αυτό ισχύει τόσο για τα παιδιά όσο και για ενήλικους. Κανείς δεν έχει "δικαιώματα" πάνω στους άλλους και οι γονείς δεν έχουν "δικαιώματα" πάνω στα παιδιά.

8. Η ελευθερία, η ευημερία μόρφωση, η διαφώτιση των παιδιών είναι υποχρέωση όλου του κοινοβίου.

9. Για να εξασφαλισθεί μια αληθινή σεξουαλική ελευθερία, η σεξουαλική σχέση ενός ζευγαριού θεωρείται ως ελεύθερα και αμοιβαία συμφωνημένη και μπορεί να έχει μικρή ή μεγάλη διάρκεια ανάλογα με τις ανάγκες των μερών. Μπορεί να διαλυθεί ελεύθερα οποιαδήποτε στιγμή από τη μια ή την άλλη μεριά και οι δύο μπορούν να συνάψουν συμφωνίες με νέα πρόσωπα -μια νέα συμφωνία αυτόματα διαγράφει την προηγούμενη. Η σεξουαλική συμφωνία θεωρείται γεγονός που αφορά αποκλειστικά το ενδιαφερόμενο ζευγάρι και δεν επιτρέπονται επεμβάσεις τρίτων που δε ζητήθηκαν από κανένα. Όλα τα σεξουαλικά ζητήματα συζητούνται ελεύθερα και ξεκαθαρίζονται ανοιχτά.

10. Δεν υπάρχουν ούτε περιορισμοί (put-down) όπως νόμοι, όροι και διατάξεις, ούτε αλαζονείες (Put-rns) όπως φαρισαϊκοί σεβασμοί και ηθικές και φερσίματα του τύπου "εγώ είμαι καλύτερος από εσένα". Ο τρόπος ζωής των Diggers έχει πάντοτε να κάνει με την αγάπη και την κατανόηση. Αν εφαρμοσθούν πιστά όλα τα παραπάνω άρθρα, θα έχει γίνει ένα ακόμη βήμα για την πρακτική της ελευθερίας και της συμμετοχής μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία.

IBAN ΙΛΙΤΣ: ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εκπαίδευση, η καλύτερα η μόρφωση, όπως θεωρώ εγώ σωστότερο να λέγετε, είναι ίσως το σημαντικότερο σημείο για την υγειής πορεία μιας αταξικής κοινωνίας. Με βάση τα αρχικά ερεθίσματα και την αρχική μόρφωση μου θα αποκτήσει ένα παιδί, ανάλογα θα εξελιχθεί σε έναν άνθρωπο, ο οποίος είτε θα στραφεί ενάντια στην κοινωνία, είτε θα ενσωματωθεί σε αυτή με τους πιο ελευθεριακούς όρους. Για να φτάσουμε όμως στο στάδιο της ιδανικής εξέλιξης, χρειάζεται ένα νέο μοντέλο συμπεριφορών και ηθικών αξιών, το οποίο θα είναι άκρως αντίθετο και εχθρικό απέναντι στο σημερινό.

Η πρόταση του Ίλιτς που θα ακολουθήσει, για το θέμα της εκπαίδευσης, πιστεύω πως αποκτάει περισσότερη αξία αν την πάρουμε υπόψη σε συνδυασμό με αυτή του κοινοβίου κτιριολογικά. Δηλαδή, όλα αυτά που προτείνει (εργαστήρια, βιβλιοθήκες, δίκτυα δασκάλων κ.λ.π) να εφαρμοστούν σε κάθε κοινοβιακή μονάδα.

Οι εκπαιδευτικοί πόροι συνήθως καθορίζονται ανάλογα με τους στόχους του εκπαιδευτικού. Προτείνω να κάνουμε το αντίθετο, δηλαδή να καθορίσουμε τέσσερις διαφορετικούς τρόπους που επιτρέπουν στον σπουδαστή την πρόσβαση σε οποιονδήποτε εκπαιδευτικό πόρο με στόχο να προσδιορίσει και να ολοκληρώσει τους σκοπούς του:

1. Υπηρεσίες εκπαιδευτικών μέσων - που διευκολύνουν την πρόσβαση σε πράγματα ή διαδικασίες, μέσα στα πλαίσια της τυπικής μάθησης. Μερικά από αυτά τα πράγματα μπορούν να εναποθηκευτούν για το σκοπό αυτό σε βιβλιοθήκες, γραφεία ενοικίασης, εργαστήρια και χώρους εκθέσεων όπως τα μουσεία και τα θέατρα. Άλλα μπορούν να χρησιμοποιούνται καθημερινά μέσα σε εργοστάσια, αεροδρόμια ή φάρμες, αλλά να γίνονται προσιτά σε φοιτητές ή μαθητευόμενους μέσα ή έξω από το ωράριο.

2. Υπηρεσίες ανταλλαγής ειδικοτήτων - που επιτρέπουν στα άτομα να απαριθμήσουν τις ειδικότητες που διαθέτουν, τους όρους κάτω από τους οποίους είναι διατεθειμένα να χρησιμοποιηθούν σαν πρότυπα για άλλους που θέλουν να μάθουν αυτές τις ειδικότητες, και τις διευθύνσεις κατοικίας τους.

3. Υπηρεσίες επαφών - δηλαδή δίκτυα επικοινωνίας που επιτρέπουν στα άτομα να περιγράψουν αυτό που θέλουν να μάθουν με την ελπίδα να βρουν ένα σύντροφο στις αναζητήσεις τους.

4. Υπηρεσίες ανεξάρτητων εκπαιδευτικών - οι οποίοι μπορούν να καταχωρηθούν σε ένα κατάλογο που να δίνει την διεύθυνση και αυτό - περιγραφή του επαγγελματία, παρά - επαγγελματία και μη - επαγγελματία, καθώς και τους όρους κάτω από τους οποίους μπορούν να γίνουν προσιτές οι υπηρεσίες του. Τέτοιοι εκπαιδευτικοί μπορούν, όπως θα δούμε παρακάτω, να επιλέγουν αν ρωτήσουμε ή συμβουλευτούμε τους πρώην πελάτες τους.

Τα πράγματα είναι οι βασικές πηγές μάθησης. Η ποιότητα του περιβάλλοντος και η σχέση του ατόμου με αυτό καθορίζουν και την έκταση της μάθησης. Η τυπική μάθηση απαιτεί: πρώτο, ειδική πρόσβαση στα συνήθη πράγματα, και, δεύτερο εύκολη και βασίμη πρόσβαση σε μέσα ειδικά φτιαγμένα για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Ένα παράδειγμα του πρώτου είναι το ειδικό δικαίωμα να χειριστεί κανείς και να λύσει μια μηχανή μέσα σ' ένα γκαράζ. Ένα παράδειγμα του δεύτερου είναι το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει κανείς ένα αριθμητήριο, ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή, ένα βιβλίο, ένα βοτανικό κήπο ή μια μηχανή που έχει αποσυρθεί από την παραγωγή για να μπει στη διάθεση των φοιτητών.

Σήμερα η προσοχή συγκεντρώνεται στο χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στα φτωχά και τα πλούσια παιδιά σχετικά με την πρόσβαση που έχουν στα πράγματα και τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν από αυτά. Το Τμήμα Εκπαιδευτικής Πρωτοβουλίας (Ο.Ε.Ο) και άλλοι φορείς, ακολουθώντας αυτό το δρόμο, συγκεντρώνουν τις προσπάθειές τους στην εξίσωση των δυνατοτήτων, παρέχοντας περισσότερο εκπαιδευτικό εξοπλισμό στα φτωχά παιδιά. Ένα πιο επαναστατικό σημείο εκκίνησης θα ήταν να παραδεχτούμε ότι στην πόλη τα περισσότερα πράγματα που περιστοιχίζουν τα παιδιά αποβαίνουν γι' αυτά απρόσιτα, είτε πρόκειται για πλούσια είτε για φτωχά παιδιά. Τα παιδιά της εποχής των πλαστικών και οι ειδικοί της αποδοτικότητας πρέπει να ξεπεράσουν δύο εμπόδια που εναντιώνονται στην αλληλοκατανόησή τους: το ένα περιέχεται στα πράγματα και το άλλο στους θεσμούς. Η βιομηχανία δημιουργεί ένα κόσμο από πράγματα των οποίων η βαθύτερη γνώση συναντά μεγάλη αντίσταση, και το σχολείο αποκλείει τον μαθητή από τον κόσμο των πραγμάτων στο ουσιαστικό τους πλαίσιο.

Μετά από μια σύντομη επίσκεψη στη Νέα Υόρκη, μια Μεξικάνα χωρική μου είπε ότι την είχε εντυπωσιάσει το γεγονός ότι τα καταστήματα πουλούσαν "μόνο είδη υπερβολικά βαμμένα". Τελικά κατάλαβα ότι εννοούσε τα βιομηχανικά προϊόντα "μιλούν" στους πελάτες τους περισσότερο για τη σαγήνη τους παρά για τη φύση τους. Η βιομηχανία έχει περιβάλει τον άνθρωπο με κατασκευάσματα των οποίων την εσωτερική λειτουργία μόνο ειδικοί μπορούν να κατανοήσουν. Ο μη - ειδικός αποθαρρύνεται από το να κατανοήσει πως δουλεύει ένα ρολόι, ή ένα τηλέφωνο, ή μια ηλεκτρική μηχανή, γιατί τον έχουν προειδοποιήσει ότι θα χαλάσει αν προσπαθήσει να το ψηλαφίσει. Μπορεί να μάθει από άλλους πως δουλεύει ένα τρανζίστορ, δεν μπορεί όμως να το ανακαλύψει μόνος του. Αυτός ο τύπος του βιομηχανικού σχεδίου τείνει να ενισχύσει την αντί - επινοητική πλευρά της κοινωνίας στην οποία οι ειδικοί όλο και ευκολότερα καλύπτονται πίσω από την ειδικότητά τους και αποφεύγουν την αξιολόγηση.

Το ίδιο το περιβάλλον που δημιούργησε ο άνθρωπος έχει γίνει τόσο μυστηριώδες, όσο ήταν η φύση για τον πρωτόγονο. Ταυτόχρονα, το εκπαιδευτικό υλικό έχει μονοπωληθεί από το σχολείο. Η βιομηχανία της γνώσης έχει καταστήσει πανάκριβα τα απλά εκπαιδευτικά μέσα. Έχουν γίνει ειδικευμένα εργαλεία για τη χρήση επαγγελματιών εκπαιδευτικών και το κόστος τους έχει εξογκωθεί γιατί πρέπει να αποτελούν κίνητρα είτε για τον δάσκαλο, είτε για το περιβάλλον.

Ο δάσκαλος ζηλεύει το βιβλίο που ταυτόχρονα θεωρεί επαγγελματικό του εργαλείο. Ο φοιτητής μπορεί τελικά να μισήσει το εργαστήριο, γιατί το ταυτίζει με τη δουλειά του σχολείου. Ο σχολικός υπάλληλος δικαιολογεί την προστατευτική του στάση απέναντι στη βιβλιοθήκη σαν υπεράσπιση πολύτιμης δημόσιας περιουσίας όταν αντιμετωπίζει εκείνους που μάλλον θέλουν να παίξουν με το βιβλίο παρά να μάθουν. Μέσα σε μια τέτοια ατμόσφαιρα πάρα πολύ συχνά ο φοιτητής χρησιμοποιεί τον χάρτη, την εγκυκλοπαίδεια ή το μικροσκόπιο μόνο κατά τις σπάνιες εκείνες στιγμές που υπαγορεύει ο κύκλος σπουδών. Ακόμη και οι μεγάλοι κλασικοί γίνονται π.χ. ύλη για το δεύτερο έτος σπουδών, αντί να χαρακτηρίζουν μια νέα φάση της ζωής του ατόμου. Το σχολείο αποσύρει πράγματα από την καθημερινή χρήση, βαφτίζοντάς τα εκπαιδευτικά εργαλεία.

Αν πρόκειται να απαλλαγούμε από τα σχολεία και οι δύο αυτές τάσεις πρέπει να αντιστραφούν. Και το γενικό φυσικό περιβάλλον πρέπει να γίνει προσιτό, και οι φυσικές πηγές της μάθησης που έχουν καταντήσει εκπαιδευτικά εργαλεία πρέπει να γίνουν καθολικά διαθέσιμες για μια αυτοελεγχόμενη μάθηση. Η χρήση των πραγμάτων μόνο μέσα στα πλαίσια του κύκλου σπουδών μπορεί να έχει χειρότερη επίδραση από την απλή απομάκρυνσή τους από το γενικό περιβάλλον, γιατί διαφθείρει την στάση των νέων.

A decorative horizontal frame with intricate floral and scrollwork patterns in black. The frame is symmetrical and contains the chapter title and subtitle.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ:
Περιβάλλον, χωρική οργάνωση και ενέργεια

ΑΓΡΟΤΙΚΗ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

"Η κοινωνική Οικολογία προσέδωσε μια μοναδική και, στην ουσία, επείγουσα διάσταση στην ανάγκη για ένα ελευθεριακό κοινοτιστικό κίνημα και τα ζητήματα που αυτό αντιμετωπίζει. Η ανάγκη να τροποποιηθεί η κλίμακα μεγέθους των κοινοτήτων, προκειμένου να ταιριάζει στη φυσική χωρητικότητα που είναι δυνατόν να αντέξουν οι περιοχές στις οποίες είναι τοποθετημένες και να δημιουργηθεί μια νέα ισορροπία ανάμεσα σε πόλη και επαρχία - πράγμα που αποτελεί παραδοσιακά αιτήματα των μεγαλύτερων ουτοπιστών και αναρχικών στοχαστών του προηγούμενου αιώνα - έχει γίνει σήμερα επιτακτική οικολογική αναγκαιότητα. Δεν είναι μόνο φαινομενικά ουτοπικά οράματα του χθες, όνειρα και πόθοι μοναχικών στοχαστών, αποτελούν αναγκαιότητα αν θέλουμε να παραμείνουμε ένα είδος με δυνατότητες επιβίωσης σε αρμονία με ένα σύνθετο φυσικό κόσμο που απειλείται από την καταστροφή. Στην πραγματικότητα, η οικολογία πρότεινε ουσιαστικά τις εξής σαφέστερες εναλλακτικές λύσεις: είτε θα στραφούμε προς τις φαινομενικά "ουτοπικές" λύσεις που βασιζονται στην αποκέντρωση, σε μια νέα ισορροπία με τη φύση και την αρμονική διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων είτε, θα αντιμετωπίσουμε την πολύ πραγματική υπονόμευση των υλικών και φυσικών βάσεων της ανθρώπινης ζωής στον πλανήτη".

Μαραίη Μπούκτσιου

"Ερχόμαστε από μια γη με δάση, με παγετώνες, με ποτάμια και κρυστάλλινα νερά, και με απάτητα βουνά. Εξαρτόμαστε απ' όλα αυτά για να έχουμε την τροφή μας, την ιατρική μας, το νερό μας -ας είναι αγιασμένο-. Ψαρεύουμε σολομούς, που τρώμε σχεδόν κάθε μέρα, κυνηγάμε, μαζεύουμε μούρα και κάθε είδους τροφές [...], εκμεταλλευόμαστε την ύπαρξη του αέρα, του πιο καθαρού αέρα, που χαιρόμαστε να αναπνέουμε τη γη μας, τη ζωή μας".

(Εκπρόσωπος του Έθνους Γκιτζάν)

Από τον Βέμπερ μέχρι τους Ένγκελς, Κροπότκιν και Μπούκτσιου, έχει αναλυθεί διεξοδικά η ανταγωνιστική στάση των πόλεων απέναντι στην ύπαιθρο. Με ποιο τρόπο δηλαδή η γεωργική καλλιέργεια σταδιακά υποβιβάστηκε και τον πρώτο ρόλο τον πήρε η βιομηχανική παραγωγή. Ο Μαρξ πολύ άστοχα πίστεψε πως αυτή η μετάβαση -την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης- από την γεωργική παραγωγή στην βιομηχανική παραγωγή, ήταν μια επιθυμητή εξέλιξη για τον δυτικό πολιτισμό. Ο Κροπότκιν όμως στο βιβλίο του(1) μας αναφέρει πως οι αγρότες, ποτέ δεν θέλησαν να αφήσουν τη γη τους και να μπουκτούν στα εργοστάσια των αστών. Ότι έγινε, έγινε με την βία, με απαγωγές και εκβιασμούς. Γράφει ο ίδιος πιο συγκεκριμένα: "Αν συναντούμε στην Βρετανία λιγότερες αγροτικές βιομηχανίες από όσες στην ηπειρωτική Ευρώπη, δεν πρέπει να φανταζόμαστε ότι η εξαφάνιση οφείλεται στον σκληρότερο ανταγωνισμό των εργοστασίων. Το κύριο αίτιο ήταν η αναγκαστική εκκένωση των χωριών. Όπως όλοι γνωρίζουμε από το έργο του Θόρολντ Ρότζερς, η ανάπτυξη του εργοστασιακού συστήματος στη Βρετανία συνδέθηκε στενά με την αναγκαστική αυτή εκκένωση των χωριών", και λίγο πιο κάτω αναφέρει για την μεγάλη αύξηση της παραγωγής των εργοστασίων στην Βρετανία την περίοδο 1810 - 1878 "Περιττεύει να επαναλάβουμε εδώ με ποιο τρόπο επιτεύχθηκαν τα παραπάνω (αναφέρετε στην αύξηση της παραγωγής). Οι τρομερές αποκαλύψεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών του 1840-42 για τις ελεεινές συνθήκες ζωής των βιομηχανικών εργατών, οι ιστορίες για εκκαθάριση κτημάτων και απαγωγές παιδιών (αγροτών) εξακολουθούν να είναι νωπές στη μνήμη μας. Θα παραμείνουν ανθεκτικά μνημεία, για να δείχνουν με ποια μέσα εμφυτεύτηκε στη Βρετανία η μεγάλη βιομηχανία".

Στην δική μας περίπτωση είναι αναγκαίο να ισχύσει το ακριβώς αντίθετο. Τον πρώτο ρόλο τον

παίρνει η αγροτική καλλιέργεια, και τον δευτερεύον οι μικρές βιομηχανικές μονάδες ανά κοινότητα. Δεν μπορώ να σκεφτώ πιο απάνθρωπο χώρο από αυτόν των μεγάλων εργοστασιακών μονάδων. Δεν χρειάζεται να αναφέρω πάρα πολλά, παρά μόνο ένα απλό παράδειγμα: Μέσα στον χώρο του εργοστασίου με τους συνεχείς και φοβερά εκνευριστικούς θορύβους των μηχανών, είναι αδύνατον να συγκεντρωθείς, και το ακόμη χειρότερο, να σκεφτείς. Ο άνθρωπος απλά μετατρέπεται σε ένα άψυχο εξάρτημα μηχανής, που λειτουργεί καθαρά μηχανικά.

Το κάθε κοινόβιο θα περιέχει μία έκταση του ενός στρέμματος (1.000 τ.μ.) η οποία θα προορίζεται για γεωργική καλλιέργεια. Παράλληλα, ο μεγάλος αριθμός των φυτεμένων δέντρων που θα περιστοιχίζουν τον εξωτερικό χώρο του κοινοβίου, θα δίνουν τους καρπούς τους προς περισυλλογή, ανάλογα με τις εποχές και την ποικιλία τους. Ο Μπούκτσιν έχει κάνει μια φοβερή μελέτη επάνω στην αποκέντρωση της βιομηχανίας και τα πλεονεκτήματα των μικρών βιομηχανικών μονάδων. Εγώ θα ήθελα να προσθέσω κάποιες παρατηρήσεις επάνω στην ευελιξία που δίνει αυτός ο τρόπος παραγωγής στον τομέα της κοινωνικής οργάνωσης.

Είναι δεδομένο και ξεκάθαρο σε όλους μας, ότι ο κόσμος μας κατακλύζεται από ένα υπερβολικά μεγάλο αριθμό άχρηστων προϊόντων. Προϊόντων που δεν έχουν να κάνουν με την ικανοποίηση βασικών αναγκών, αλλά καθαρά με το θέμα του φетиχισμού και του κοινωνικού διαχωρισμού. Αντικείμενα και προϊόντα προς κατανάλωση έρχονται ως προεκτάσεις του χαρακτήρα των ατόμων-καταναλωτών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα σπορ αυτοκίνητα, τα ακριβά ρολόγια και τα hi-tech gadgets τα οποία θεωρούνται ως η προέκταση του αντρισμού και δυναμισμού του σύγχρονου άντρα.

Ξεκαθαρίζω από τώρα, πως κάτι τέτοιο στην δική μας κοινωνία δεν πρόκειται να συμβεί ποτέ. Δεν υπάρχει περίπτωση κάποιος άνθρωπος να μπει στο εργοστάσιο και να παράξει προϊόντα τα οποία, όχι μόνο δεν θα προορίζονται για να καλύψουν τις βασικές ανάγκες, αλλά και δεν θα φτάσουν ποτέ στα χέρια του. Η βιομηχανική παραγωγή στην δική μας περίπτωση, περιορίζεται στο να παράγει τα πολύ βασικά, όπως ο ρουχισμός, υλικά και πρώτες ύλες για την στέγαση κ.λ.π.

Επιστρέφοντας τώρα στο θέμα της κοινωνικής οργάνωσης, ο κατακερματισμός της κοινωνίας σε μικρές και όσο το δυνατόν ανεξάρτητες κοινότητες, κατά προτίμηση των 2.000(min.) - 2.500(max) ατόμων, απλοποιεί στο μέγιστο δυνατό την οργάνωση της παραγωγής. Είναι πολύ εύκολο και πάνω απ' όλα λειτουργικό, να ξέρει κάθε κοινότητα ότι έχει στην διάθεσή της μια πολύ μικρή λίστα προϊόντων που πρέπει να παράξει μέσα στις μικρές εργοστασιακές μονάδες, και το σημαντικότερο αυτών, ότι πρέπει να εξυπηρετήσουν ένα μικρό αριθμό ατόμων. Και όχι όπως γίνεται σήμερα που μόνο το 30% του παγκόσμιου πληθυσμού βρίσκεται στα εργοστάσια, και παράγει για όλη την ανθρωπότητα που μετράει δισεκατομμύρια ανθρώπους. Φυσικά στην ιδανική κοινωνία, ο καθένας είναι ελεύθερος να παράξει μόνος του ή με τους συντρόφους του κάποιο αντικείμενο το οποίο δεν παράγεται στα εργοστάσια. Όλα τα εργαλεία, η γνώση και οι ανάλογοι χώροι -είτε βρίσκονται μέσα σε κάποιο κοινόβιο είτε έχουν χτιστεί επιπρόσθετα μέσα στην κοινότητα- είναι ελεύθεροι για τον καθένα να τους χρησιμοποιήσει δημιουργικά με οποιονδήποτε τρόπο.

"Το κατά πόσο μια κοινότητα είναι δυνατόν να διοικείται από όλους τους πολίτες της σε μια και μόνη συνέλευση ή αν οφείλει να υποδιαιρεθεί σε μια συνομοσπονδία διαφόρων συσχετιζόμενων συνελεύσεων, εξαρτάται αρκετά από το μέγεθός της. Από εδώ προκύπτει και η διάταξη του Αριστοτέλη ότι μια πόλις δεν πρέπει να είναι τόσο μεγάλη ώστε να μην μπορεί κανείς να ακούσει μια κραυγή βοήθειας από τα τείχη της. Μολονότι οι συνελεύσεις μπορούν να λειτουργήσουν με τη μορφή δικτύων σε επίπεδο οικοδομικού τετραγώνου, γειτονιάς ή κωμόπολης, εν τούτοις πραγματώνουν τα παραδοσιακά ιδανικά της πολιτικής δημοκρατίας, αν οι πόλεις μέσα στις οποίες λαμβάνουν χώρα είναι αποκεντρωμένες. Το αναρχικό όραμα αποκεντρωμένων κοινοτήτων, οι οποίες ενώνονται σε ελεύθερες συνομοσπονδίες ή δίκτυα που συντονίζουν τις κοινότητες μιας περιοχής, αντανάκλα τα παραδοσιακά ιδανικά μιας συμμετοχικής δημοκρατίας σε ένα σύγχρονο ριζοσπαστικό πλαίσιο"(2).

Είναι αναγκαίο σε αυτό το σημείο να μελετήσουμε λίγο πιο συγκεκριμένα την διαδικασία

παραγωγής και ανταλλαγής των πρώτων υλών και διαφόρων αναγκαίων εμπορευμάτων.

Από την στιγμή που διαιρείτε η κοινωνία σε κοινότητες, είναι εύλογο πως κάθε μία από αυτές έχει το ελεύθερο να παράγει εκτός από τα βασικά/αναγκαία προϊόντα, και κάποια πιο "ιδιαίτερα", όπως διαφόρων ειδών συσκευές/μηχανήματα, ηλεκτρονικά εξαρτήματα κ.λ.π. Αν παρατηρήσουμε την σημερινή κοινωνία θα δούμε ότι η αγορά κατακλύζεται από χιλιάδες αχρείαστα αντικείμενα και βλακώδες καινοτομίες. Δεκάδες μοντέλα φωτογραφικών μηχανών με τις ίδιες δυνατότητες αλλά από άλλη εταιρία και διαφορετικό χρώμα, διάφορα είδη υγιεινής και περιποίησης του δέρματος και των μαλλιών, ηλεκτρικές κουζίνες υπερφορτωμένες με ηλίθιες ηλεκτρικές συσκευές κ.τ.λ. Εμείς πολύ απλά, το μόνο που έχουμε και πρέπει να κάνουμε, είναι να επιλέξουμε από αυτόν τον αηδιαστικό κόσμο-σκουπιδότοπο, όπως λέει και Μπούκτσιν, ένα ή δύο αγαθά υψηλής ποιότητας στις περισσότερο χρήσιμες κατηγορίες. Συμπληρωματικά να αναφέρω μια ακόμα λεπτομέρεια, η οποία κατά την γνώμη μου θα ήταν καλό να τηρηθεί από όλες τις κοινότητες. Οι μικρές βιομηχανικές μονάδες, δεν θα παράγουν τα προϊόντα μέχρι και το στάδιο της τελικής συναρμολόγησης, αλλά θα τα μοιράζουν σε μεγάλα ή μικρά πακέτα έτοιμα προς συναρμολόγηση. Για παράδειγμα: ένα πακέτο μιας ηλεκτρικής κουζίνας θα περιέχει σε συναρμολογούμενα κομμάτια τα μηχανικά μέρη, και τα αλουμινένια μέρη του κελύφους. Αυτή η διαδικασία θα μας προσφέρει 2 σημαντικά προτερήματα:

α) Ο καθένας θα έχει την γνώση της συναρμολόγησης των αντικειμένων. Αυτό μεταφράζεται ότι σε περίπτωση βλάβης/επισκευής, θα μπορεί πολύ εύκολα να το κάνει μόνος του χωρίς να χρειάζεται την βοήθεια "ειδικών"

β) Το θέμα των συναρμολογούμενων αντικειμένων θίχτηκε κατά ένα τρόπο από το κίνημα των diggers σε παλαιότερη προκήρυξή τους, αλλά ακόμη πιο διεξοδικά και εύστοχα από τον Ίβαν Ίλιτς. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία που μας δίνει ο παραπάνω, η περίπτωση ενός αντικειμένου ή κατασκευής που συναρμολογείτε κομμάτι κομμάτι, δίνει την δυνατότητα στο άτομο να αναπτύξει την δημιουργικότητα του. Ο καθένας θα μπορεί να αποτυπώσει επάνω του την προσωπική, καλλιτεχνική του "πινελιά", με το να χρωματίζει ή να κόβει περίτεχνα το κάθε κομμάτι ξεχωριστά. Θα βρεθούμε σε μια πρωτόγνωρη ομορφιά αντικειμένων και κατασκευών, που θα στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην ιδιαίτερη επεξεργασία τους, και κατά δεύτερο λόγο στην ανομοιομορφία του συνόλου

Στην κοινωνία που ζητάμε εκτός του ότι η χρηματική αξία καταργείται, παράλληλα καταργείται και η ανταλλαγή. Η διανομή των προϊόντων από κοινότητα σε κοινότητα, γίνεται με τον τρόπο που εγώ θα τον ονόμαζα "αμοιβαία συνεισφορά". Η κάθε κοινότητα έχοντας έντονο το συναίσθημα της αλληλοβοήθειας, θα δίνει τα "ιδιαίτερα" προϊόντα της σε όποια άλλη που τις είναι αναγκαία και αντίστροφα, χωρίς να χρειάζεται κάποιο αντάλλαγμα ή υποχρέωση γι' αυτή την κίνηση. Είναι όπως ακριβώς συμπεριφερόμαστε εμείς στην καθημερινή μας ζωή, απέναντι στους ανθρώπους που αγαπάμε. Τους δανείζουμε ή χαρίζουμε πράγματα και αντικείμενα χωρίς να ζητάμε ποτέ το παραμικρό για αντάλλαγμα.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, να προσθέσω πως η διαδικασία κατακερματισμού σε αυτόνομες κοινότητες, μας δίνει την δυνατότητα της ποικιλομορφίας. Κάθε μία δηλαδή μπορεί να οργανώνεται και να λειτουργεί με βάση δικά της ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Κάποιες μπορεί να εφαρμόσουν την θεωρία του πρωτογονισμού και να απορρίψουν τελείως την τεχνολογία. Κάποιες άλλες μπορεί να κάνουν το ακριβώς αντίθετο. Με άλλα λόγια, μας δίνεται η δυνατότητα για τον κάθε άνθρωπο να υπάρχει και το ανάλογο περιβάλλον, το οποίο θα το δημιουργεί ο ίδιος, συλλογικά, μαζί με τους συνανθρώπους του. Η κάθε μικρή κοινωνία είναι πλέον ελεύθερη και ανεξάρτητη, να αναπτύξει τον πραγματικό της, ξεχωριστό, εαυτό.

ΠΟΔΗΛΑΤΟ ΚΑΙ ΔΡΟΜΟΙ

Παράλληλα με τα προφανή περιβαντολογικά προβλήματα και τα προβλήματα υγείας, οι εξαρτώμενες ομάδες από το αυτοκίνητο ανοίγουν νέες διαστάσεις κοινωνικής ανισότητας, οι οποίες βασίζονται στη δυνατότητα μετακίνησης. Οι δυνατότητες της απόκτησης αυτοκινήτου είναι κοινωνικά άνισες. Την ίδια στιγμή, η χειροτέρευση της δημόσιας συγκοινωνίας, ιδιαίτερα όταν είναι επακόλουθο

ιδιωτικοποιήσεων ή της απελευθέρωσης της αγοράς, έχει σοβαρές επιπτώσεις στις μη προνομιούχες ομάδες του αστικού πληθυσμού. Επιπρόσθετα, οι ομάδες αυτές συνήθως διαμένουν σε περιοχές όπου οι επιπτώσεις των προβλημάτων που δημιουργεί το αυτοκίνητο γίνονται πιο έντονα αισθητές (Blowers και Pain, 1999). Σε αυτά τα προβλήματα περιλαμβάνεται η ρύπανση και η μόλυνση καθώς επίσης και τα έμμεσα προβλήματα που δημιουργεί το αυτοκίνητο, όπως είναι η μείωση των εξυπηρετήσεων της γειτονιάς, για παράδειγμα τα καταστήματα λόγω του ανταγωνισμού που δέχονται από τις εξυπηρετήσεις που βρίσκονται εκτός πόλης (Haughton και Hunter, 1994).

Tim Hall - Αστική γεωγραφία (Εκδόσεις Κριτική)

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα στηριχτώ κατά ένα μεγάλο μέρος στις πολύ χρήσιμες πληροφορίες και κείμενα της Μαρσία Λόου(1), αλλά - ως και ποδηλάτης - σε δικές μου προσωπικές εμπειρίες.

Το αυτοκίνητο - το οποίο έφερε στη βιομηχανική κοινωνία ένα πρωτόγνωρο τρόπο ατομικής μετακίνησης και άνεσης - θεωρείτο για καιρό το όχημα του μέλλοντος. Όμως οι χώρες, οι οποίες έχουν καταλήξει να είναι εξαρτημένες από το αυτοκίνητο, πληρώνουν ένα τρομερό τίμημα κάθε χρόνο: τον όλο και βαρύτερο φόρο σε δυστυχήματα, ατμοσφαιρική ρύπανση, κυκλοφοριακή συμφόρηση και κόστος του πετρελαίου. Σήμερα οι άνθρωποι, οι οποίοι επιλέγουν να περπατάνε αντί να οδηγούν ή να ποδηλατούν σε μικρές αποστάσεις, δεν το κάνουν μόνο για την ευκολία, αλλά επίσης για να προφυλάξουν τον εαυτό τους από έναν αφιλόξενο δρόμο που κυριαρχεί από τα αυτοκίνητα. Η διεύρυνση του περιθωρίου επιλογής τρόπων μετακίνησης, πέρα από αυτούς που απαιτούν τη λειτουργία μιας μηχανής, μπορεί να βοηθήσει στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας αλλά και της ίδιας της ποιότητας της ζωής στην πόλη Παράλληλα, μια πόλη χωρίς πολλά αυτοκίνητα, ή το ιδανικότερα με ελάχιστα αυτοκίνητα, γίνεται αυτόματα και λιγότερο επικίνδυνη. Λιγότερο επικίνδυνη σημαίνει ότι ένα παιδί, μπορεί πολύ εύκολα να εξερευνησει τους χώρους της πόλης, χωρίς φόβο, που αυτό με την σειρά του φέρνει την οικειοποίηση των χώρων της, την αίσθηση δηλαδή ότι η πόλη του ανήκει. Η οργάνωση των κοινοτήτων με τρόπο που να προσφέρει ασφάλεια από την χρήση των αυτοκινήτων είναι άκρως αναγκαία -και κυρίως- αναγκαία για τα μικρά παιδιά. Ένα μικρό παιδί πρέπει να μπορεί, με τον δικό του προσωπικό ρυθμό, να ικανοποιεί την περιέργειά του και να παρατηρεί όλα όσα συμβαίνουν. Για να συμβεί κάτι τέτοιο όμως δεν πρέπει να υπάρχει το αίσθημα του φόβου, γιατί ο φόβος σκοτώνει την ελευθερία και την δημιουργία.

Παρά τις βελτιώσεις σε ό, τι αφορά την ασφάλεια, εκτιμάται ότι διακόσιες χιλιάδες άνθρωποι πεθαίνουν κάθε χρόνο σε αυτοκινητιστικά δυστυχήματα σ' ολόκληρο τον κόσμο. Εκατομμύρια άλλοι τραυματίζονται. Οι αναπτυσσόμενες χώρες - με λιγότερα αυτοκίνητα αλλά μεγαλύτερη κίνηση πεζών και χωρίς τις κατάλληλες προδιαγραφές για το διαχωρισμό των μεν από τους δε - έχουν 20 φορές μεγαλύτερο ποσοστό δυστυχημάτων απ' ό, τι οι βιομηχανικές χώρες, ενώ τα οδικά ατυχήματα έχουν μεταβληθεί σε μια από τις κυριότερες αιτίες θανάτου.

Σχεδόν όλοι, όσοι ζουν σε μια μεγάλη πόλη, εκτίθενται και σε ένα άλλο δεινό της εποχής του αυτοκινήτου: την ατμοσφαιρική ρύπανση. Τα αυτοκίνητα και τα άλλα μηχανοκίνητα οχήματα δημιουργούν περισσότερη ρύπανση από οποιαδήποτε άλλη ανθρώπινη δραστηριότητα. Οι κινητήρες βενζίνης και πετρελαίου εκπέμπουν σχεδόν το μισό του μονοξειδίου του άνθρακα, των υδρογονανθράκων και των οξειδίων του αζώτου που προέρχονται από τη συνολική παγκόσμια καύση τους. Από τις εξατμίσεις όμως προέρχονται και άλλες ρυπογόνες ουσίες - οι περισσότερες βλαβερές και μερικές τοξικές ή καρκινογόνες - όπως ο μόλυβδος, το διοξείδιο του θείου και πολλοί άλλοι ρυπαντές.

Μια πρόσφατη έκθεση της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας και του Προγράμματος Περιβάλλοντος του ΟΗΕ εκτιμά ότι περίπου οι μισές πόλεις του κόσμου παρουσιάζουν επικίνδυνα επίπεδα μονοξειδίου του άνθρακα και το ένα τρίτο έχει είτε οριακές είτε απαράδεκτες συγκεντρώσεις μολύβδου. Η μελέτη εκτιμά επίσης ότι περίπου το ένα πέμπτο των ευρωπαϊκών και βορειοαμερικανών κατοίκων των πόλεων είναι έντονα εκτεθειμένο στα οξείδια του αζώτου(2).

σημειώσεις

1 | Μαρσία Λόου - Όχημα για ένα μικρό πλανήτη
Εκδόσεις: Κομμούνα

2 | Αν αναλογιστούμε ότι η μέση ταχύτητα του αυτοκινήτου το 1986 ήταν 8 χιλ. και το 1992 "έπεσε" στα 4

Οι χημικές αντιδράσεις μεταξύ αυτών των ρύπων δημιουργούν ένα στρώμα καπνού πάνω από τις μητροπολιτικές περιοχές, το οποίο επιδεινώνει τις βρογχικές και πνευμονικές ανωμαλίες (π.χ. ασθματικές παθήσεις, δύσπνοια κ.λ.π.), ενώ συχνά αποδεικνύεται θανατηφόρο για παιδιά, ηλικιωμένους και έμβρυα. Το κύριο συστατικό στοιχείο του νέφους που δημιουργούν τα αυτοκίνητα είναι το όζον. Παραγόμενο από την αντίδραση των οξειδίων του αζώτου και των υδρογονανθράκων με το φως του ήλιου, το όζον - μια απαραίτητη ασπίδα απέναντι στη θανατηφόρα υπεριώδη ακτινοβολία του ήλιου όταν βρίσκεται στη στρατόσφαιρα - αποτελεί σοβαρή απειλή για την υγεία μας όταν βρίσκεται στο επίπεδο του εδάφους.

Τα ίδια οξειδία αζώτου, μπορούν στην ατμόσφαιρα να μετατραπούν χημικά σε όξινη απόθεση, η οποία είναι γνωστό ότι καταστρέφει τη ζωή στις λίμνες και τα ποτάμια και εικάζεται ότι καταστρέφει τα δάση σε ολόκληρη την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κατανοήσουμε πως οι χαζές προστάσεις αρχιτεκτόνων, πολεοδομών - με την συνεργασία των Δημάρχων-, περί δημιουργίας νέων χώρων στάθμευσης και νέων δικτύων δρόμων, όχι μόνο εξυπηρετούν μια μικρή μερίδα προνομιούχων αυτοκινητιστών (που έχουν δικό τους αμάξι και μπορούν να πληρώνουν κάθε μέρα τα ιδιωτικά parking), αλλά αντιθέτως, επιδεινώνουν την υπάρχουσα κατάσταση. Η κατασκευή περισσότερων δρόμων και χώρων στάθμευσης το μόνο που καταφέρνει είναι να προσελκύσει περισσότερα αυτοκίνητα. Παράλληλα, ένα μέρος από τους επιβάτες των δημόσιων συγκοινωνιών γίνονται οδηγοί αυτοκινήτων και νέοι συνοικισμοί αναπτύσσονται κατά μήκος των νέων δρόμων.

Αν τώρα το δούμε και από πρακτική-λειτουργική πλευρά, το ποδήλατο και σε αυτό τον τομέα υπερσχύει του αυτοκινήτου. Θα δώσω μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα:

Α) Η κυκλοφορία των αυτοκινήτων είναι στις περισσότερες περιπτώσεις πιο αργή από αυτή των ποδηλάτων, με μέση ταχύτητα κατά τις ώρες αιχμής έως και 4 χιλιόμετρα² την ώρα.

Β) Ένα μικρό εργοστάσιο συναρμολόγησης και ένα εργαστήριο επισκευών (το οποίο θα υπάρχει σε κάθε κοινόβιο) μπορούν να λειτουργήσουν με εργαλεία κόστους 250 περίπου ευρώ, ενώ 100 ποδήλατα μπορούν να κατασκευαστούν με την ενέργεια και τα υλικά που χρειάζεται ένα μεσαίου μεγέθους αυτοκίνητο.

Γ) Το ποδήλατο δεν εκπέμπει ρύπους, ενώ στο χώρο που καταλαμβάνει ένα μεσαίου μεγέθους αυτοκίνητο, μπορούν να τοποθετηθούν αντίστοιχα (τουλάχιστον) τέσσερα ποδήλατα.

Δ) Το αυτοκίνητο επιβάλλει έναν πολύ γρήγορο τρόπο ζωής

Ένα ακόμα επιπλέον στοιχείο το οποίο είναι και αυτό στο οποίο στήριξα την ιδέα ότι η μετακίνηση στο εσωτερικό των κοινοτήτων μπορεί να γίνεται αποκλειστικά με την χρήση ποδηλάτων, είναι το εξής:

Ένας μέσος άνθρωπος μπορεί να διασχίσει με το ποδήλατο κατά μέσο όρο 10 χλμ. Κάθε κοινότητα όπως προανέφερα και πιο πάνω θα αποτελείται από 2000 - 2500 άτομα. Οι κοντινές αποστάσεις θα ενισχύονται συνειδητά στις κοινότητες. Καμιά κοινότητα δεν θα είναι τόσο μακριά από την άλλη ώστε να μη βρίσκεται σε λογική απόσταση με τα πόδια από τους γείτονές της.

Σε κάθε κοινόβιο θα κατοικούν κατά μέσο όρο 20 άτομα, άρα κάθε κοινότητα θα αποτελείται από 150 περίπου κοινόβια ($2000/20 = 100$). Χοντρικά, με αριθμούς στρογγυλεμένους προς τα πάνω(3) κάθε κοινόβιο έχει: μέγιστο πλάτος: 92,4m και μέγιστο μήκος: 53,8m άρα σε ένα ορθογώνιο 9,64x5,75 χιλιομέτρων "χωράνε" μέσα 100 κοινόβια. Αν και τα τετραγωνικά αυτά θα αυξομειώνονται ανάλογα με το πόσες μικρές βιομηχανικές μονάδες και πλατείες θα υπάρχουν ανά κοινότητα, παρ' όλα αυτά, τέτοιες (μικρές) αποστάσεις νομίζω ότι είναι πάρα πολύ εύκολο να διασχιστούν με ένα ποδήλατο. Αν πάρουμε υπόψη και ότι το περιβάλλον δεν θα είναι γκρίζο και μονότονο όπως αυτό των πόλεων, αλλά καταπράσινο γεμάτο φύση, μια καθημερινή μεταφορά θα αποτελεί μια από τις πιο ευχάριστες δραστηριότητες της καθημερινότητας.

χλ., φανταστείτε τι τιμή θα έχουμε σήμερα (2007).

Στοιχεία από το βιβλίο του Αγουστίν Γκαρθία Κάλβο - Εναντίον του αυτοκινήτου

Εκδόσεις: Νησίδες.

3 | Στην τιμή αυτή περιλαμβάνετε ο χώρος καλλιέργειας αλλά και μία απόσταση 4 μέτρων του ενός κοινοβίου από το άλλο ώστε οι τιμές αυτές είναι αρκετά ρεαλιστικές.

σημειώσεις

Κλείνοντας, να αναφέρω ότι είμαι κατά της χρήσης της ασφάλτου ως υλικού για την δημιουργία δρόμων. Οι κύριοι λόγοι - εκτός του αισθητικού(4) - είναι δύο:

- 1) Η ασφαλτος σαν υλικό "καίει" το χώμα και δεν μπορεί να αναπτυχθεί ελεύθερα η φύση
- 2) Το καλοκαίρι η ασφαλτος αναπτύσσει πολύ υψηλές θερμοκρασίες. Εν συνεχεία, η θερμότητά αυτή μεταφέρετε στο γύρω περιβάλλον και επηρεάζει κατά μεγάλο βαθμό τα σπίτια που είναι κοντά σε κεντρικούς δρόμους

Η λύση γι' αυτό το θέμα πιστεύω ότι βρίσκεται στο μοντέλο των Ίνκας. Οι Ίνκας χρησιμοποιούσαν βαριές (καλά) λαξευμένες τετράγωνες πέτρες, τις οποίες τις τοποθετούσαν την μία δίπλα στην άλλη χωρίς την χρήση κάποιου υλικού για την κάλυψη των ακμών. Λόγο του μεγάλου βάρους τους, η φύση που αναπτυσσόταν από κάτω δεν μπορούσε να βγει στην επιφάνεια, παρά μόνο σε ελάχιστα σημεία, όπου δηλαδή η ένωση των λίθων δεν ήταν πολύ προσεγγμένη. Εκτός αυτού, η χρήση αυτής της τεχνικής δίνει πολύ μεγαλύτερο χρόνο ζωής στο οδόστρωμα, σε αντίθεση με την χρήση της ασφάλτου. Για παράδειγμα, τα απομεινάρια του οδικού δικτύου των Ρωμαϊκών δρόμων της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας που ακόμη συναντάμε οπουδήποτε, κατασκευασμένων με καλά τοποθετημένες πλάκες και τόσο καλοφτιαγμένων που, εκτός του ότι συνέδεαν τα πέρατα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, άντεξαν ήρεμα επί είκοσι αιώνες σε πολλά μέρη και αντέχουν ακόμα.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ: ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ

"Το πιο διαδεδομένο παράδειγμα μετακίνησης για έναν άνθρωπο που ζει σε πόλη, είναι το ιδιωτικό αυτοκίνητο. Σήμερα, τα άτομα έχουν μεταμορφωθεί σε ιδιωτικά αυτοκίνητα. Εκεί ακριβώς στηρίζεται το καθεστώς της δημοκρατικής ανάπτυξης. Μεγεθύνει την προσωπικότητα ενός ανθρώπου σαράντα φορές. Όταν ο άνθρωπος είναι μέσα σ' αυτή τη συσκευή -ανεξαρτήτως φύλου πια- συμπεριφέρεται ακριβώς όπως οποιοσδήποτε άλλος οδηγός. Δηλαδή τροποποιείται κατά κάποιον τρόπο, και αυτό μου φαίνεται ότι είναι ένα παράδειγμα του δημοκρατικού ατόμου. Το αυτοκίνητο..."

(τοποθέτηση ατόμου σε συζήτηση με ομιλητή τον Αγουστίν Γκαρθία Κάλβο στην Lorca (Murcia) στις 21 Νοεμβρίου 1997)

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύσαμε, έστω και σε μικρή έκταση, την αναγκαιότητα-χρησιμότητα του ποδηλάτου για τις εσωτερικές μετακινήσεις μας μέσα στις -μικρών διαστάσεων- αυτόνομες κοινότητες. Δυστυχώς όμως, ένα ποδήλατο δεν μπορεί να μας βοηθήσει για μεγάλες μετακινήσεις, όπως από κοινότητα σε κοινότητα, ή για την μεταφορά πρώτων υλών από μια μικρή βιομηχανική μονάδα σε μία άλλη. Το κενό λοιπόν αυτό, έρχεται να συμπληρώσει η μηχανή και πιο συγκεκριμένα η χρήση του τρένου. Ο Αγουστίν Γκαρθία Κάλβο μας έχει δώσει πανέμορφα κείμενα για την χρήση και τα πλεονεκτήματα του τρένου και του σιδηροδρόμου, έναντι του αυτοκινήτου και του αυτοκινητόδρομου. Πάνω σε αυτά τα κείμενα θα στηρίξω και εγώ τις παρατηρήσεις μου.

Ας εξετάσουμε πρώτα το θέμα της οδοποιίας. Πρέπει καταρχήν να κατανοήσουμε ότι η χρήση της ασφάλτου ως υλικό κατασκευής των δρόμων δεν είναι καθόλου τυχαία. Η ασφαλτος κατά μέσο όρο δεν ξεπερνάει τα 1-2 χρόνια ζωής και ανά τακτά χρονικά διαστήματα -όπως είναι φυσικό- πρέπει να επισκευάζετε. Η πίσσα, που είναι το κύριο συστατικό της παρασκευής της, είναι παράγωγο της βενζίνης, η βενζίνη και το πετρέλαιο είναι μονοπώλιο των πολυεθνικών. Γίνετε λοιπόν ξεκάθαρος ο λόγος για τον οποίο χρησιμοποιείτε μονωπολιακά η ασφαλτος στην οδοποιία σε παγκόσμιο επίπεδο.

σημειώσεις

4 | Νομίζω πως δεν είναι σε κανέναν ευχάριστη αυτή η απέραντη μαυρίλα

Από την αντίθετη πλευρά, ο σιδηρόδρομος έχει καταρχήν πολύ μεγαλύτερο χρόνο ζωής, τουλάχιστον μερικές δεκαετίες, ενώ το μόνο που χρειάζεται (ανά μεγάλα χρονικά διαστήματα) είναι μια μικρή συντήρηση των γραμμών. Αυτό σημαίνει, αν δούμε και το θέμα από κοινωνική ματιά, ό, τι δεν χρειαζόμαστε πολλά εργατικά χέρια να ασχολούνται με την επισκευή του. Παράλληλα, η διαδικασία της κατασκευής είναι αρκετά απλή, ενώ αισθητικά, εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον. Όπως παρατηρεί και ο Κάλβο(1): Πάνω στο έδαφος, ή μάλλον στο απλώς ισοπεδωμένο έδαφος, απλώνεται ένα στρώμα αμμοχάλικο, πετραδάκι ή πέτρα σπασμένη έτσι ώστε να έχει κατάλληλη διάσταση για το στοίβαγμα και το αναγκαίο σφίξιμο. Πάνω στο στρώμα από αμμοχάλικο τοποθετούνται στρωτήρες, τραβέρσες, που παλιότερα ήταν ξύλινες. Έναν αιώνα διαρκούσαν οι ξύλινες τραβέρσες, τώρα τις κάνουν τσιμεντένιες. Φαίνεται ότι συμφέρει περισσότερο. Πάνω στις τραβέρσες, στρώνεται η σιδηροδρομική γραμμή με τα τμήματά της, που έχουν το κατάλληλο μήκος ώστε, όπως ξέρετε, η διαστολή να μην τις κάνει να βγαίνουν (αρκεί να αφήνουν πότε-πότε κενά), για να κυκλοφορούν πάνω σ' αυτές τα εμπορικά και επιβατικά τρέινα. Αυτή η δομή που ανακαλύφθηκε πριν δύο αιώνες είναι πρακτικώς άφθαρτη. Οι φθορές ή οι βλάβες της είναι τόσο αμελητέες, που επισκευάζονται με μια στοιχειώδη επιτήρηση, με πολύ λίγες θέσεις εργασίας, ακριβώς με όσες, πριν την επιβολή του καθεστώτος της ευημερίας, κατείχαν οι αναγκαίοι συντηρητές που ήταν εγκατεστημένοι σε τόπους κατά μήκος των σιδηροδρομικών γραμμών. Αυτοί, εκτός από το να ρυθμίζουν την κυκλοφορία των τρέινων, αφού οι συντηρητές ήταν και εργάτες, ανεβασμένοι στα βαγονέτα, έλεγχαν την κατάσταση των σιδηροδρομικών γραμμών, επισκεύαζαν αν χρειαζόταν καμιά τραβέρσα, έβαζαν καμιά βίδα. Και έτσι, χωρίς βέβαια πολλές θέσεις εργασίας (μόνο απαραίτητες για να λειτουργεί το τρέινο), η σιδηροδρομική γραμμή, πάνω στις τραβέρσες της, πάνω στο ανάχωμά της από αμμοχάλικο, είναι πρακτικώς άφθαρτη. Μπορεί να διαρκέσει για όσο θα είναι αναγκαίο. Είναι μια ανακάλυψη που δεν έγινε των καιρών των Ρωμαίων: αυτό ακριβώς την διακρίνει από την άλλη. Η οδός με όλες τις τελειοποιήσεις της είναι το αρχαϊκό, η ανανέωση της προϊστορίας με ασήμαντες παραλλαγές, αλλά ο σιδηρόδρομος δεν ανακαλύφθηκε των καιρών των Ρωμαίων. Αυτό ακριβώς αποδεικνύει την ανθεκτικότητά του για οτιδήποτε, σε αντίθεση με τον αυτοκινητόδρομο.

Εγώ πάνω στα λόγια του Κάλβο να προσθέσω ότι κάποτε, ακόμη και σήμερα στις περιπτώσεις των χωριών, οι σιδηροδρομικές γραμμές και οι σιδηροδρομικοί σταθμοί αποτελούν ένα όμορφο, ρομαντικό μέρος για περίπατο, κάτι το οποίο δεν μπορεί να συμβεί στους σταθμούς των λεωφορείων ή τους αυτοκινητόδρομους.

Από την πρακτική πλευρά τώρα του ζητήματος, το αυτοκίνητο -εκτός των άλλων- έχει ένα φοβερό μειονέκτημα: είναι άρρυθμο. Η χαρακτηριστική αυτή αρρυθμία του είναι κάτι πολύ σημαντικό, είναι μέρος της αθλιότητας που επιδιώκει το σύστημα της καταπίεσης και του καταναγκασμού. Ένα αμάξι δεν έχει ποτέ ρυθμό, ακόμη και αν τρέχει μόνο στον δρόμο, χωρίς άλλα αυτοκίνητα, κάτι που δεν συμβαίνει σχεδόν ποτέ (μποτιλιάρισμα, όριο ταχύτητας κ.λ.π). Ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, η οδήγηση στον αυτοκινητόδρομο είναι έλλειψη ενός απαραίτητου ρυθμού. Σε κανονική κατάσταση, που πρέπει πράγματι να περνάς απ' τον ένα, να περνάς απ' τον άλλο, να φτάνεις πιο νωρίς και σε κάθε βήμα σου να παίρνεις αποφάσεις, με την πολλή κίνηση στην πόλη, το σχεδόν μόνιμο μποτιλιάρισμα, η αρρυθμία καταλήγει να είναι απόλυτη. Αυτή η αρρυθμία δεν είναι τυχαία, είναι ουσιαστική. Αρκεί να την αντιπαραβάλλουμε με το τρέινο, με το τραμ, με ό,τι να 'ναι, με ό,τι συνήθως είναι γενικά ρυθμικό. Αυτό σημαίνει ότι η έλλειψη ρυθμού προορίζεται άμεσα να καταστρέφει τις πιθανότητες να ζούμε, να αναπνέουμε με ρυθμό. Το να είμαστε "ρυθμικοί" και να βαδίζουμε με ρυθμό, έχει μεγάλα πλεονεκτήματα, όχι μόνο για την υγεία, αλλά και για την ευδιαθεσία εν γένει.

Μια ακόμη χαρακτηριστική χρήση του τρένου η οποία είναι πολύ πιο λειτουργική από κάθε άλλου μέσου (από άποψη άνεσης και ασφάλειας), είναι αυτή του μέσου μαζικής μεταφοράς. Οι εταιρίες/αυτοκινητοβιομηχανίες καθημερινά, μέσω των διαφημίσεων και της τηλεόρασης, προπαγανδίζουν και προσπαθούν να πείσουν τον κόσμο με ένα σωρό ψέματα και υπερβολές ότι σε τέτοια θέματα μόνο το αυτοκίνητο μπορεί να δώσει την λύση. Στην πράξη όμως τα πράγματα είναι πολύ

διαφορετικά: Ένα τρένο με επτά βαγόνια, μπορεί να ταξιδέψει με σταθερή ταχύτητα (π.χ. τα 120 χιλιόμετρα) και να μεταφέρει 700 επιβάτες με μόνο τρεις οδηγούς. Σε αντίθετη περίπτωση, αν πηγαίναμε οδικός, εκτός του ότι δεν θα είχαμε σταθερή ταχύτητα καθ' όλη την διάρκεια του ταξιδιού, θα χρειαζόμασταν τουλάχιστον 170 οδηγούς(2).

Παράλληλα, είναι πολύ εύκολο να μάθει κάποιος την ώρα που ταξιδεύει πώς να οδηγεί ένα τρένο, ενώ ο βαθμός εκμάθησής του είναι πολύ πιο γρήγορος από αυτόν του αυτοκινήτου.

Τέλος, για το θέμα της μεταφοράς των πρώτων υλών από τις αποθήκες των κοινοτήτων, θα πρέπει να ανατρέξουμε στο μοντέλο που παρατηρεί ο Κάλβο στους περασμένους αιώνες:

Αν οι πιο νέοι ή οι πιο γέροι ανατρέξετε στην αρχαιολογία της προόδου, θα δείτε ότι μέχρι τη δεκαετία του 1920 και του 1930 όλες οι επιχειρήσεις είχαν παρακαμπτήριες σιδηροδρομικές γραμμές και προβλήτες για φόρτωμα και ξεφόρτωμα, που έφταναν σχεδόν παντού. Αν ένα χωριό είχε πρόβλημα με τις μεταφορές (που κανονικά γίνονταν με φορτηγάκια, επειδή για να πας στα ορεινά χωριά δεν κάνουν ούτε οι νταλίκες), απέμεναν γι' αυτό τα φορτηγάκια ή τα αγροτικά. Αλλά οι εταιρείες μεταφοράς εμπορευμάτων, οι μεγάλες, αν δεν μπορούν να πάνε κάπου, ο λόγος είναι ότι τις εμποδίζει η ανάπτυξη του αυτοκινήτου και των φορτηγών. Όχι ότι το τραίνο δεν θα μπορούσε να πάει. Απόδειξη είναι ότι μπορείτε να δείτε ακόμη πως έφτανε στην πράξη, πριν την επιβολή του αυτοκινήτου, πράγματι, σε κάθε σημείο. Παρακαμπτήριες του σιδηροδρομικού δικτύου, εμπορικά βαγόνια κ.τ.λ.

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ, ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΗΧΟΡΥΠΑΝΣΗ

Ένα ακόμα κεφάλαιο στο οποίο το αυτοκίνητο έχει και εδώ αρνητικό πρωταγωνιστικό ρόλο, είναι η ηχορύπανση. Βέβαια το αυτοκίνητο δεν είναι η μοναδική πηγή παραγωγής ενοχλητικών ήχων. Συνπρωταγωνιστικό ρόλο έχουν οι βιομηχανίες, τα μηχανάκια, οι καμπάνες των εκκλησιών, τα εργοστάσια κ.λ.π. Για να κατανοήσουμε πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η αρμονία των ήχων στην ανθρώπινη ψυχική ισορροπία, θα αναφέρω τα βασικά όρια στα οποία ο άνθρωπος θεωρεί αυτούς τους θορύβους "ανεκτούς".

Η ένταση του ήχου μετριέται με την μονάδα των decibel (db). Το φυσιολογικό όριο των ήχων για έναν άνθρωπο κυμαίνεται μεταξύ των 40-60 db. Οι φυσικές πηγές ήχων, όπως ο άνεμος, το τρίξιμο των φυλλωμάτων των δέντρων ή το "σκάσιμο" των κυμάτων της θάλασσας κυμαίνονται πολύ πιο κάτω του βασικού ορίου. Για να γίνει ακόμα πιο ξεκάθαρες οι τιμές των εντάσεων, υπολογίστε ότι ένας ανθρώπινος ψίθυρος μπορεί να φτάσει στα 40db.

Το πόσο επιζήμιος είναι ο παραγόμενος θόρυβος των σύγχρονων πόλεων για την ψυχολογία και την ψυχική ισορροπία του ανθρώπου δεν μπορεί να κατανοηθεί εύκολα, καθώς ο ανθρώπινος οργανισμός προσπαθεί συνεχώς να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα. Μπορεί αυτό σε εμάς να φαίνεται τελείως ανώδυνο, αλλά η διαδικασία προσαρμοστικότητας του οργανισμού είναι πολύ επιζήμια για τον ίδιο. Αϋπνίες, ένταση, εκνευρισμός και εξασθένηση του ανοσοποιητικού συστήματος είναι τα πιο συχνά αποτελέσματα.

Αν θέλουμε να δημιουργήσουμε καταπληκτικές ζωές, θα πρέπει να δημιουργήσουμε και το ανάλογο περιβάλλον. Ένα περιβάλλον το οποίο θα δένει αρμονικά με την φύση χωρίς να την διαταράσσει, χωρίς να την βιάζει καθημερινά με χημικά και θορύβους.

σημειώσεις

2| Αν πάρουμε υπόψη μας ότι σε κάθε αμάξι χωράνε τέσσερις επιβάτες, που αυτό εν συνεχεία σημαίνει ότι θα έχουμε επιπτώσεις στο θέμα της άνεσης.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Ο ρόλος και η κατασκευή των σύγχρονων πόλεων, έχουν ως αυτοσκοπό την εξυπηρέτηση του καπιταλιστικού-βιομηχανικού τρόπου ζωής μέσω της αέναης ανακύκλωσης του χρήματος και κατ' επέκταση της αύξησης του συσσωρευμένου κεφαλαίου. Οι τομείς στους οποίους η πόλη βοηθάει στο να κρατηθεί και να τονωθεί το κεφάλαιο είναι πολλοί και ποικίλλει. Ένας όμως από τους πιο κερδοφόρους και άμεσα εκμεταλλεύσιμους, είναι ο τομέας της ελεύθερης-ατομικής μετακίνησης μέσα στον αχανή ιστό της πόλης.

Οι μεγάλες εκτάσεις των πόλεων, οι οποίες εκτείνονται βίαια σε κάθε κομμάτι της γης, δημιουργούν αποστάσεις οι οποίες είναι πολλές φορές αδύνατο ή στην καλύτερη περίπτωση υπερβολικά κουραστικές στο να ακολουθηθούν από έναν άνθρωπο ο οποίος κινείται χωρίς την χρήση κάποιου μεταφορικού μέσου. Ειδικότερα αν λάβουμε υπόψη μας τον σύγχρονο τρόπο ζωής, όπου ο χώρος εργασίας, χώρος διασκέδασης και χώρος κατοικίας είναι διάσπαρτοι σε διάφορα σημεία της πόλης, τότε η χρήση ενός μέσου ατομικής ή μαζικής μεταφοράς είναι μονόδρομος.

Εδώ όμως βρίσκεται και το σημείο στο οποίο γεννιούνται οι ταξικοί και κοινωνικοί διαχωρισμοί. Απόλυτα λογικά, καθώς ο καπιταλισμός στηρίζεται αποκλειστικά και μόνο επάνω στις ιεραρχικές δομές και κάθε είδους διαχωρισμούς. Είναι φυσικό λοιπόν μέσα σε μια πόλη, οι ηλικιωμένοι, οι έγκυες γυναίκες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, να μην έχουν τις ίδιες δυνατότητες, τις ίδιες ευκολίες και τις επιλογές μετακίνησης όπως αντίστοιχα ισχύει στις περιπτώσεις των νεαρών ατόμων. Ο κοινωνικός διαχωρισμός αυτός όμως, μπορεί να αναλυθεί και με καθαρά ταξικούς όρους: Για έναν αστό είναι πολύ εύκολο να αποκτήσει το δικό του προσωπικό μέσο μεταφοράς, ενώ ένας εργάτης, ένας μετανάστης ή γενικότερα ένα άτομο των αδύναμων οικονομικών στρωμάτων αναγκάζεται να περιοριστεί στην χρήση των μαζικών μέσω μεταφοράς, τα οποία λειτουργούν με συγκεκριμένα δρομολόγια, καλύπτοντας συγκεκριμένες αποστάσεις και σε συγκεκριμένες ώρες. Ακόμα όμως και στην περίπτωση που κάποιος άτομο των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων αποκτήσει δικό του μέσο μετακίνησης, σίγουρα δεν θα έχει τις επιλογές του αστού. Ο πρώτος θα περιοριστεί στις οικονομικές προτάσεις της αγοράς μέτριας και low end τεχνολογίας, ενώ ο δεύτερος θα βρίσκεται πάντα στην αιχμή της τεχνολογίας με την υψηλή ποιότητα και αισθητική.

Το ζήτημα όμως δεν εστιάζεται μόνο στον ταξικό και κοινωνικό διαχωρισμό, αλλά στο πως μια ακόμα βασική ανάγκη του ανθρώπου αποκτά πραγματική χρηματική αξία μέσα στον καπιταλισμό. Για να κατανοηθεί πλήρως αυτή η μετάλλαξη, θα παραθέσω ένα παράδειγμα το οποίο αποτελεί και καθημερινό προσωπικό βίωμα:

Έστω ότι έχουμε έναν εργάτη ο οποίος ζει και εργάζεται σε μια μετρίου μεγέθους πόλη. Είναι κάτοχος μιας μικρού κυβισμού μηχανής 150cc, την οποία χρησιμοποιεί για τις καθημερινές βασικές μετακινήσεις του, οι οποίες κατά μέσο όρο καλύπτουν την συνολική απόσταση των 70km ημερησίως.

Μερικοί ακόμα βασικοί παράγοντες που είναι αναγκαίοι να λάβουμε υπόψη μας, είναι τα έξοδα της βενζίνης και τα service της μηχανής τα οποία γίνονται κάθε 5.000km χρήσης. Συγκεντρώνοντας όλα αυτά τα στοιχεία μπορούμε να κάνουμε ένα πολύ πρόχειρο -αλλά ρεαλιστικό- υπολογισμό, για το ελάχιστο κόστος μετακίνησης.

Κατανάλωση βενζίνης - 2Ε/ημέρα:

Ο υπολογισμός γίνεται χοντρικά και με βάση στοιχεία τα οποία συνεχώς μεταβάλλονται (π.χ. κόστος βενζίνης ανά πρατήριο, ανατιμήσεις βενζίνης κ.λ.π). Βασικό στοιχείο υπολογισμού αποτελεί ότι το ντεπόζιτο της μηχανής είναι χωρητικότητας 11L και κατά μέσο όρο έχει αυτονομία 5 ημερών για την καθημερινή κάλυψη των 70km. Το γέμισμα του ρεζερβουάρ λαμβάνουμε ότι στοιχίζει 10Ε

Κόστος service μηχανής 1.39Ε/ημέρα:

Κατά μέσο όρο τα service υπολογίζονται στα 100Ε (συμπεριλαμβανομένου ανταλλακτικών και κόστους εργασίας) ανά 5.000km. Τα στοιχεία όμως και εδώ είναι ρευστά καθώς οι τιμές μεταβάλλονται ανά

συνεργείο, ενώ υπάρχουν περιπτώσεις που κάποιος μπορεί από μόνος του να εκτελεί το βασικό service εξοικονομώντας ένα μεγάλο ποσοστό χρημάτων.

Υπολογίζοντας όλα αυτά τα στοιχεία και εφαρμόζοντας την απλή μέθοδο "των τριών", οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως το κάθε λεπτό μετακίνησης μέσα στην πόλη κοστίζει 0,0973cent !

Αυτό αποτελεί ένα τυπικό παράδειγμα υπολογισμού, για το πως μια βασική ανάγκη αποκτά εμπορευματική αξία μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα. Από την χρήση της μηχανής, του αυτοκινήτου, των μέσω μαζικής μεταφοράς μέχρι την χρήση του ποδηλάτου, μπορεί τα έξοδα να αυξομειώνονται, όμως η ουσία παραμένει κοινή σε όλα: ο καπιταλισμός έχει εμπορευματοποιήσει όλες τις βασικές ανάγκες του ανθρώπου, και οι πόλεις -σε συνδυασμό με τον σύγχρονο τρόπο ζωής- διαιωνίζουν και ισχυροποιούν αυτό το γεγονός.

ΕΝΟΧΛΗΤΙΚΟΙ ΗΧΟΙ

(απόσπασμα από το βιβλίο της Ματίνας Αγιωργίτη, Το σπίτι της αρμονίας, εκδόσεις Κέδρος)

Οι ήχοι και οι θόρυβοι (ανεπιθύμητοι, μη αρμονικοί ήχοι) μας επηρεάζουν είτε τους καταγράφουμε συνειδητά είτε όχι. Με τη σταθερή αύξηση θορύβων και ήχων γύρω μας, αρχίζουν να εμφανίζονται αρνητικές παρενέργειες στην υγεία μας. Όταν ένας ήχος αρχίζει να μετατρέπεται σε θόρυβο ή να αυξάνεται η ένταση του, δημιουργεί ένταση στο σώμα μας. Δεν καταγράφεται μόνον από τα αυτιά μας, αλλά και από τις δονήσεις στην επιδερμίδα και στο αιθερικό μας σώμα. Όσοι ζουν στις πόλεις βιώνουν καθημερινά αυτή τη κατάχρηση θορύβων που προέρχονται από το κυκλοφοριακό, από οικοδομικές δραστηριότητες, διαφημιστική μουσική, αεροπλάνα κ.λ.π. Ακόμα και οι χώροι στους οποίους εργάζονται είναι θορυβώδεις, με τηλέφωνα να χτυπάνε και μηχανήματα να λειτουργούν. Καθώς το σώμα μας δέχεται ανεπιθύμητους ήχους, προσπαθεί να τους απομακρύνει, οι μύες και τα όργανα συσπώνται προκειμένου να προστατευθούν. Επιπλέον, οι ανεπιθύμητοι θόρυβοι διεγείρουν το συμπαθητικό νευρικό μας σύστημα και κρατούν το σώμα μας σε διαρκή εγρήγορση. Μακροπρόθεσμα προκαλείτε έκκριση περίσσιας αδρεναλίνης και ένταση στο σώμα και στο νου μας. Η κατάσταση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε παντός είδους ασθένειες και αδιαθεσίες. Η κόπωση, οι κεφαλαλγίες, η υπερδραστηριότητα, η οξυθυμία, η κακοκεφιά, η υπνηλία, η έλλειψη συγκέντρωσης, η απώλεια ακοής και η ανάγκη για περισσότερο θόρυβο είναι συμπτώματα που προκαλούνται από την περίσσεια θορύβου.

Πολλοί από τους ήχους που μας περιτριγυρίζουν είναι προϊόν του ανθρώπου και δεν αποτελούν προϊόν του φυσικού κόσμου. Οι φυσικοί ήχοι, όταν δεν είναι πολύ δυνατοί, επιφέρουν συνήθως πραϋντικό αποτέλεσμα πάνω μας. Ο άνεμος που φυσάει ανάμεσα από τα φύλλα κάνοντάς τα να θροΐζουν και το γρασίδι που αναρριγεί, το ευτυχισμένο τιτίβισμα των πουλιών, το τραγούδι του γρύλου, το βούισμα των μελισσών, το νερό που κυλάει από την πηγή και αναπηδά είναι ήχοι που μπορούν να μας ενδυναμώσουν σε μεγάλο βαθμό. Πολλούς από τους ενοχλητικούς ήχους που μας περιβάλλουν δεν μπορούμε να τους ελέγξουμε ή να τους απαλείψουμε κι αυτό είναι ένα από τα κυριότερα προβλήματα.

Μείωση θορύβου

Μπορούμε να μειώσουμε το θόρυβο εκμεταλλευόμενοι τον εξωτερικό χώρο. Τα φυτά και τα δέντρα μπορούν να προσφέρουν σημαντική βοήθεια. Αναρριχητικά φυτά, λουλούδια, χλόη, καλάμια, φράκτες από θάμνους, ψηλά και χαμηλά δέντρα μπορούν να απορροφήσουν και να κρατήσουν μακριά τους θορύβους. Καθώς μάλιστα ο άνεμος περνάει ανάμεσά τους, θα δημιουργεί ευχάριστους αρμονικούς ήχους. Η πρασινάδα προσελκύει επίσης πουλιά, ζώα και έντομα, τα οποία απορροφούν τους θορύβους, καθώς παράγουν τους δικούς τους ήχους. Αν μάλιστα φτιάξουμε σπιτάκια για πουλιά και μια μικρή λιμνούλα στον κήπο ή στη βεράντα θα προσελκύσει πολλά μικρά πλασματάκια.

Ηχορύπανση και δυσλειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού

Είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουμε πλήρως το πόσο επιζήμια είναι η ηχορύπανση απέναντι στον άνθρωπο και το οικοσύστημα, γιατί δεν αποτελεί ένα πρόβλημα το οποίο λύνετε με δύο-τρεις νέους νόμους και μερικά πρόστιμα. Η ηχορύπανση είναι φαινόμενο αλληλένδετο με την οικονομία και την βιομηχανία, και θα συνεχίσει να παράγεται όσο θα παράγονται κοινωνίες βασισμένες πάνω στο κεφαλαιοκρατικό μοντέλο του καπιταλισμού. Για να λυθεί ολοκληρωτικά αυτό το πρόβλημα -και όχι τμηματικά-, θα χρειαστεί η δόμηση νέας κοινωνίας με μικρής κλίμακας κοινότητες, και την ταυτόχρονη χρήση ποδηλάτων και εξελιγμένων τεχνολογικά αυτοκινήτων που θα παράγουν μηδενικά ποσοστά ρύπων και θορύβου. Παρακάτω θα παραθέσω ένα απόσπασμα(1) το οποίο εξηγεί με απλό αλλά επιστημονικό τρόπο, τα παραγόμενα προβλήματα της ηχορύπανσης και του αυτοκινήτου

Η ηχορύπανση είναι μια μορφή ρύπανσης που δεν έχουμε συνειδητοποιήσει, αλλά αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για την υγεία μας. Σήμερα, τα επίπεδα θορύβου διαρκώς αυξάνονται και επηρεάζουν ανθρώπους, ενώ παράλληλα το ζήτημα των συνθηκών διαβίωσης και της ηχορύπανσης αποκτά πλέον κοινωνικό ενδιαφέρον. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρει πως πάνω από το 20% του πληθυσμού της Δυτικής Ευρώπης (80 εκατομμύρια κάτοικοι) υποφέρουν από επίπεδα θορύβου που θεωρούνται μη αποδεκτά.

Μετρήσεις αναδεικνύουν ως βασική πηγή του αστικού θορύβου την αυξημένη κυκλοφορία των οχημάτων και ειδικά των δικύκλων. Ο θόρυβος που δημιουργείται από τα οχήματα συμβάλλει στην ηχορύπανση περισσότερο από κάθε άλλη πηγή και η ένταση εξαρτάται κυρίως από τις δραστηριότητες του δρόμου (ταχύτητα, είδος και ηλικία οχημάτων), τα λάστιχα, την αεροδυναμική, την εξάτμιση και τα φρένα των οχημάτων, τον τύπο του οδοστρώματος, τη γεωμετρία του δρόμου, το μικροκλίμα της περιοχής (άνεμος, θερμοκρασία, υγρασία) και τα περιβάλλοντα κτίσματα. Για παράδειγμα, η κίνηση ενός φορτηγού με ταχύτητα 90 χιλ. Προκαλεί θόρυβο ίσο με την κίνηση 28 αυτοκινήτων με την ίδια ταχύτητα.

Η μονάδα μέτρησης του θορύβου είναι τα desibel (db). Συνήθως χρησιμοποιείται το db το οποίο αποτελεί μονάδα μέτρησης προσαρμοσμένη στην ανθρώπινη ακοή. Η κλίμακα των ντεσιμπέλ καθώς και η αντίληψη του θορύβου από τον άνθρωπο είναι λογαριθμικές. Αυτό σημαίνει πως 30db είναι 10 φορές εντονότερα από 20db και ηχούν δύο φορές πιο δυνατά, ενώ 40db είναι 100 φορές εντονότερα από 20db και ηχούν 4 φορές πιο δυνατά. Τα 80db είναι 1 εκατομμύριο φορές πιο έντονα από 20db και ηχούν 64 φορές πιο δυνατά. Η απόσταση μειώνει το επίπεδο των ντεσιμπέλ που φτάνουν στο αυτί. Κατά συνέπεια, μια μέτρια κυκλοφορία αυτοκινήτων σε μία απόσταση 30 μέτρων κυμαίνεται στα 50db, ενώ για έναν οδηγό με το παράθυρο του αυτοκινήτου ανοιχτό ή για έναν πεζό που βρίσκονται πιο κοντά στην πηγή, κυμαίνεται στα 70db, δηλαδή ηχεί 4 φορές πιο δυνατά.

Η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, το Ηράκλειο και η Λαμία συγκαταλέγονται στις πιο θορυβώδεις πόλεις της Ευρώπης, ενώ η Αθήνα αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο πρόβλημα. Υπολογίζεται ότι το 60% των κατοίκων της πρωτεύουσας υποφέρει από τον αστικό και κυκλοφοριακό θόρυβο, ο οποίος ξεπερνά κατά μέσο όρο τα 75db, ενώ το όριο ανοχής του ανθρώπινου οργανισμού έχει καθοριστεί στα 70db. Υπολογίζεται πως το 5% των αυτοκινήτων και το 40% των δικύκλων που κυκλοφορούν στην Αττική, εκπέμπουν στάθμες θορύβου υψηλότερες από τις επιτρεπόμενες. Έχει βρεθεί ότι η στάθμη θορύβου στα μπαλκόνια των ψηλότερων κτιρίων δίπλα στη λεωφόρο Κηφισού, στην περιοχή του Μοσχάτου και του Νέου Φαλήρου, ξεπερνά τα 80db, ενώ υπάρχουν περιοχές του κέντρου στις οποίες η ένταση ξεπερνά τα 100db τις περισσότερες ώρες της ημέρας και της νύχτας.

Τα μεγάλα ηχοσυστήματα των αυτοκινήτων που διαθέτουν ενισχυτές με 700-1200 watt μπορούν να δημιουργήσουν θόρυβο 143db.

1 | Ένθετο περιοδικό "Autocar", περίοδος Β', Νο 39, Ιανουάριος 2009, σελίδες 16-17

Μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί αναφέρουν πως ένα τέτοιο όχημα μπορεί να ξυπνήσει μέχρι και 20.000 άτομα μέσα σε ένα μόνο βράδι.

ΧΩΡΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΚΛΙΜΑΚΑ

Ο Hough (1995) έχει κάνει μια διάκριση μεταξύ δύο τύπων χώρου πρασίνου, οι οποίοι είναι χαρακτηριστικοί της πόλης. Κάνει διάκριση μεταξύ των "προσεγγμένων" τοπίων, επίσημα σχεδιασμένων, καλλωπισμένων αστικών χώρων, όπως είναι οι κήποι και οι λεωφόροι, και των "τυχαίων", μη σχεδιασμένων τοπίων σε ξεχασμένες και παραμελημένες περιοχές της πόλης.

Ενώ οι πρώτοι χώροι γίνονται σεβαστοί ως σύμβολα των υψηλότερων αστικών πλεονεκτημάτων, τα οποία αποτελούν μέρος του κυρίαρχου τοπίου της πόλης, ο Hough υποστηρίζει ότι τέτοιοι χώροι είναι περιβαντολογικά και οικολογικά προβληματικοί με πολλούς τρόπους. Ο Hough υποστηρίζει, πρώτον, ότι αυτοί οι οργανωμένοι ελεύθεροι χώροι είναι πανομοιότυποι σε εντελώς διαφορετικούς αστικούς οικισμούς παγκοσμίως. Σαν αποτέλεσμα, αυτά τα οργανωμένα αστικά τοπία αποτυγχάνουν σε μεγάλο βαθμό να αντικατοπτρίσουν τους τοπικούς πολιτισμούς και τα τοπικά οικολογικά συστήματα. Δεύτερον, υποστηρίζει ότι καταπιέζουν την ποικιλομορφία. Τα σχήματα φύτευσης των οργανωμένων χώρων συνήθως περιλαμβάνουν μια πολύ μικρή ποικιλία ειδών και έχουν τη δυνατότητα να υποστηρίξουν ένα μικρό μέρος μόνο άγριας ζωής. Επίσης, τα αγριόχορτα και τα άγρια φυτά αφαιρούνται επίμονα ως πρακτική των προγραμμάτων των αστικών ελεύθερων χώρων, μέσα από μια συστηματική προσπάθεια επιβολής των περιορισμένων οικολογικών συστημάτων. Αυτοί οι ελεύθεροι χώροι λειτουργούν περισσότερο ενάντια στις φυσικές διαδικασίες παρά υπέρ τους. Έλος, η διαχείριση των χώρων αυτών γίνεται με εντατική χρήση πόρων, ιδιαίτερα νερού, καταναλώνοντας μεγάλες ποσότητες για το πότισμα του γρασιδιού και των φυτών, καθώς και για τα σιντριβάνια.

Αντίθετα, ο Hough αναγνωρίζει κάποια οικολογικά πλεονεκτήματα στους μη σχεδιασμένους ελεύθερους χώρους. Αυτοί επιτρέπουν την ανάπτυξη της ποικιλομορφίας, αφού σε μεγάλο βαθμό δεν είναι αντικείμενο διαχείρισης, καταναλώνουν ελάχιστους ή δεν καταναλώνουν καθόλου πόρους και τα φυτά αντανakλούν τα τοπικά οικολογικά συστήματα. Ο Hough υποστηρίζει ότι αυτοί οι χώροι, σε αντίθεση με τους οργανωμένους χώρους, αντικατροπτίζουν τις φυσικές διαδικασίες ενώ εξελίσσονται.

Tim Hall - Αστική γεωγραφία (Εκδόσεις Κριτική)

Από την στιγμή που όπως αναλύσαμε προηγουμένως η πολυκατοικία στηρίζεται κυρίως στην ιδιωτική πρωτοβουλία (στο παιχνίδι πλέον μπαίνουν και οι εταιρίες), πρέπει να κατανοήσουμε ότι ένας ιδιώτης που χτίζει, βλέπει το θέμα καθαρά ατομικά-τεχνοκρατικά και όχι κοινωνικά. Δηλαδή, δεν τον νοιάζει αν εκείνο το σημείο που θα κτιστεί αποτελούσε πριν μια αλάνα στην οποία παίζανε και ερχόταν σε επαφή τα παιδάκια της γειτονιάς, ή υπήρχε ένας χώρος που είχε αναπτυχθεί άγρια φύση και αποτελούσε ένα πνεύμονα πρασίνου μιας περιοχής. Το μόνο που τον ενδιαφέρει κάποιον που χτίζει είναι το προσωπικό όφελος/κέρδος. Ουσιαστικά οι επιπτώσεις μιας τέτοιας πράξης είναι η καταστροφή των ανθρώπινων σχέσεων, της φύσης, του περιβάλλοντος και η υποβάθμιση του βιοωτικού επιπέδου.

Αρκετοί Δήμοι, θέλοντας να δείξουν το προσωπείο του ανθρωπισμού (πάντα από το πρίσμα της πολιτικής υπεραξίας), ευαγγελίζονται την δημιουργία μεγάλων πάρκων και χώρων πρασίνου στις πόλεις. Νομίζω πως δεν χρειάζεται κάποιος να έχει ιδιαίτερες γνώσεις για να κατανοήσει, ότι μια τέτοια επιλογή δεν μπορεί να αποτελέσει καλύτερη λύση, από την δημιουργία μικρότερων πάρκων ανά γειτονιά. Ακόμη όμως και στην περίπτωση που κάποιος Δήμος δημιουργήσει ένα πάρκο, κάθε άλλο παρά δημόσιος χώρος θα μπορούσε να λέγεται. Περίφραξη, ωράριο λειτουργία του πάρκου, κάμερες, αστυνόμευση (ακόμη και με ιδιωτική security), μαγαζιά... Ελεύθερος χώρος σημαίνει πως θα μπορώ να πάω εκεί οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας, ακόμη και στην περίπτωση που θα βρέχει, θα έχω την δυνατότητα να προστατευτώ από ειδικούς στεγασμένους χώρους. Δεν θέλω καμία κάμερα να παρακολουθεί τις προσωπικές μου στιγμές, κανένα ανθρωποφύλακα να με διατάζει που να πάω, τι να πω, πώς να φερθώ, κανέναν μαγαζάτορα -που το μαγαζί του είναι σφηνωμένο στην μέση της πλατείας- να με υποχρεώνει να δίνω

λεφτά για την φυσική μου ανάγκη. Αυτό είναι δημόσιος χώρος, αλλά όσο υπάρχει κράτος και κεφάλαιο, η έννοια θα συνεχίζει να εκφυλίζεται.

Επίσης τέτοιες πρωτοβουλίες -από Δήμους- το μόνο που καταφέρνουν να κάνουν είναι να πλασάρουν ένα συγκεκριμένο μοντέλο φύσης. Σε όλα τα πάρκα παρατηρούμε τους ίδιους θάμνους, τα ίδια δέντρα, τον ίδιο τύπο γρασιδιού. Δεν αφήνετε πουθενά να αναπτυχθεί άγρια φύση ώστε να προσελκυσθούν-αναπτυχθούν διαφορετικά είδη ζώων, διαφορετικά είδη δέντρων και θάμνων, να δημιουργείτε με λίγα λόγια ένα διαφορετικό φυσικό περιβάλλον για κάθε περιοχή.

Πριν αρκετούς μήνες, το καλοκαίρι του 2006 και σε δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας Θεσσαλονίκη διάβασα κάποια πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία: Ομάδες επιστημόνων κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι για να έχει ένας άνθρωπος της πόλης, φυσική-ψυχική ισορροπία με το περιβάλλον του, πρέπει να του αντιστοιχούν 45 τ.μ. πρασίνου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατέβασε αυτό το όριο στα 25 τ.μ. ανά άτομο. Στο βιβλίο όμως του Δημήτρη Φιλιππίδη διαβάζουμε ότι με στοιχεία του 1990 και στην πόλη της Αθήνας, αντιστοιχούσαν σε κάθε άτομο 1,50 τ.μ. Να υπολογίσουμε ότι σήμερα υπάρχουν περιοχές όπως οι Αμπελόκηποι Θεσσαλονίκης που το όριο έχει πέσει ακόμη πιο πολύ, στα 0,6 τ.μ. ανά άτομο. Όσο πιο πολύ μεγαλώνουν οι πόλεις, όσο ταχύτερα αναπτύσσεται η ανοικοδόμηση σε διάφορες περιοχές, άλλο τόσο ταχύτερα θα καταστρέφεται και ο ψυχικός κόσμος του ανθρώπου. Είναι απάνθρωπο το μάτι μας να μην δέχεται ερεθίσματα από το γύρω περιβάλλον και να αναγκάζετε να δέχεται επί ώρες, ένα συνεχόμενο μονότονο θέμα: οικοδομή - πεζοδρόμιο - δρόμος - πεζοδρόμιο - οικοδομή. Σε αυτό το σημείο έρχεται να προστεθεί και το θέμα της κλίμακας. Είναι απάνθρωπο να θεωρείτε ως κάτι φυσιολογικό το να προχωράς και να νοιώθεις την επιβολή ενός τεράστιου,τσιμεντένιου, άψυχου οικοδομήματος επάνω σου. Να σηκώνεις το κεφάλι και το μόνο που αντικρίζεις να είναι οι πλάκες (το κάτω μέρος) των μπαλκονιών, καλώδια της ΔΕΗ και στη μέση ένα μικρό κομματάκι μπλε ουρανού. Ο ήλιος και τα σύννεφα κρύβονται πίσω από το τσιμέντο, ενώ το μπροστινό οπτικό μας πεδίο περιορίζεται στα παρμπρίζ των αυτοκινήτων (είτε είμαστε μέσα σε αμάξι, είτε προχωράμε με τα πόδια). Αν θέλουμε να ζήσουμε σε μια ελεύθερη και υγιείς κοινωνία, πρέπει να απορρίψουμε αυτή την απάνθρωπη κλίμακα, να καταστρέψουμε αυτές τις επιβλητικές τσιμεντένιες φυλακές. Να σχεδιάσουμε ένα κόσμο πραγματικής ανθρώπινης κλίμακας. Όπως υποστηρίζανε και οι εκφραστές της Art Nouveau. Οι καλλιτέχνες (ζωγράφοι-γλύπτες-αρχιτέκτονες) του Art Nouveau αρθήκαν τον ιστορισμό(1), αλλά εξ ίσου και τη μαζική παραγωγή και την εκβιομηχανοποίηση των προϊόντων. Η μηχανή στη νέα της βιομηχανική κλίμακα ήταν γι' αυτούς απορριπτέα. Εκείνο που επιδίωκαν είναι η χειρωνακτική παραγωγή - σαν καλλιτεχνική δημιουργία - να ξαναποκτήσει τη σημασία της, να ξανακερδηθεί και πάλι η δικαιοδοσία του ανθρώπινου χεριού ώστε να επιστρέψει ο άνθρωπος στη φυσιολογική του κλίμακα και στην προβιομηχανική του σχέση με τη φύση(2).

σημειώσεις

1 | ιστορισμός ή ιστοριοκρατία: Όρος φιλοσοφικός των τελευταίων χρόνων. Σύμφωνα μ' αυτόν όλες οι πνευματικές εκδηλώσεις του ανθρώπινου βίου ανάγονται σε αίτια ιστορικά. Οι διαφωτιστές διεύρυναν την ιδέα αυτήν και την πλούτισαν, συνδέοντάς την με τη φυσική ιστορία της δημιουργίας. Τη φιλοσοφική και κλασική του διατύπωση θα πάρει αργότερα ο ιστορισμός με τον Έγκελ. Ο όρος όμως αποκτά και δεύτερη σημασία στην αντίθεσή του με τον ορθολογισμό. Ο ορθολογισμός θεωρεί τα φαινόμενα του ιστορικού βίου της ανθρωπότητας, όπως το κράτος, την ηθική, το δίκαιο, τη θρησκεία, την κοινωνία, ως άμεσο προϊόν της ανθρώπινης λογικής, προβάλλοντας για κριτήριό τους αυτήν τη λογική. Υπάρχει και Τρίτη εκδοχή, που υποστηρίζει ότι ο ιστορισμός είναι η μονομερής εφαρμογή της καθαρά ιστορικής θεωρίας των φαινομένων του πνευματικού βίου, κατά την οποία αποκλείεται κάθε φυσική και λογική βάση του πνεύματος και των μεταβολών του. Κάθε στοιχείο ιστορικό έχει αποκτήσει από μόνο του αξία και κύρος. Οι αξιώσεις της ιστορίας έχουν, δύναμη, για το μοναδικό λόγο, ότι δημιουργήθηκαν απ' αυτήν. Κάτω απ' όλα αυτά βέβαια υπάρχει, χωρίς να φαίνεται, το λογικό στοιχείο. Αποτέλεσμα μιας τέτοιας ιστοριοκρατίας είναι η πλήρης επικράτηση των απόψεων που έχουν την καταγωγή τους στο παρελθόν και είναι ξένες με το παρόν.

2 | Γιώργος Π. Λάββας - 19ος - 20ος αιώνας σύντομη ιστορία της αρχιτεκτονικής, εκδόσεις: University studio press, Θεσσαλονίκη 1986

Αν νομίζετε πως αυτά που αναφέρω είναι ουτοπικά και ότι δεν πρόκειται ποτέ να πραγματοποιηθούν, επιτρέψτε μου να σας πω πως κάνετε λάθος. Οι εξεγερμένοι τις Οαχάκα στο Μεξικό (2006) την πρώτη νύχτα της εξέγερσης "σήκωσαν" 2.000 οδοφράγματα. Ο Σαλ Φουριέ, παρατηρώντας, κατά την διάρκεια μιας εξέγερσης, με πόση φροντίδα και ζήλο, οι εξεγερμένοι ξήλωναν τις πλάκες από ένα δρόμο και ύψωναν ένα οδόφραγμα μέσα σε λίγες ώρες, σημειώνει ότι, για το ίδιο έργο, μια ομάδα εργατών οδοποιίας, υπό τις διαταγές του αφεντικού, θα είχε χρειαστεί τρεις μέρες. Οι μισθωτοί δε θα είχαν βρει στην υπόθεση αυτή κανένα άλλο ενδιαφέρον από την πληρωμή, ενώ τους εξεγερμένους τους εμπύχωνε το πάθος της ελευθερίας(3).

Όταν οι άνθρωποι παίρνουν τις ζωές στα χέρια τους, όταν γίνονται ενεργά μέλη μιας κοινότητας και πραγματώνουν τις σκέψεις και τις ιδέες τους, τότε ο διπλανός μας, δεν λειτουργεί ανταγωνιστικά, αλλά αλληλέγγυα, όπως μας έμαθε η ίδια η ανθρώπινη μας φύση.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η κλίμακα των επιπτώσεων των πόλεων στο περιβάλλον έχει αποδοθεί ικανοποιητικά με τις έννοιες του οικολογικού ίχνους (ή αποτυπώματος) των πόλεων (Massey, 1999, Blowers και Pain, 1999) και της «παγκόσμιας ενδοχώρας» των πόλεων (Haughton και Hunter, 1994). Η διατήρηση των σύγχρονων πόλεων απαιτεί από τις ίδιες να αποσπούν και να επηρεάζουν αχανείς εκτάσεις γης και νερό από μέρη εκτός της άμεσης γεωγραφικής τους ενδοχώρας. Οι πόλεις αποσπούν πόρους, οικοδομικά υλικά, τροφή, ενέργεια και άλλα από όλο τον κόσμο. Επίσης διασκορπίζουν τη ρύπανση και τα απόβλητα παγκοσμίως. Αυτές οι οικολογικές σχέσεις, που προέρχονται από και καταλήγουν προς τις πόλεις, μπορούν να γίνουν ορατές με την έννοια του οικολογικού ίχνους. Ο Rees (1997: 305) όρισε τα οικολογικά ίχνη των πόλεων ως «τη συνολική επιφάνεια παραγωγικής γης και ποσότητας νερού η οποία απαιτείται σε διαρκή βάση προκειμένου να παραχθούν οι πόροι που έχουν καταναλωθεί και να αφομοιωθούν τα απόβλητα τα οποία έχουν προέλθει από έναν πληθυσμό, οπουδήποτε και αν βρίσκεται αυτή η περιοχή στη γη». Για παράδειγμα, το οικολογικό ίχνος του Βανκούβερ υπολογίζεται πως είναι 180 φορές μεγαλύτερο από ότι είναι η επιφάνεια της περιοχής της πόλης, ενώ του Λονδίνου έχει υπολογιστεί 125 φορές μεγαλύτερο από το μέγεθος της επιφάνειάς του. Η έννοια του οικολογικού ίχνους απεικονίζει τη δυσανάλογη επίδραση των πόλεων στο περιβάλλον.

Blowers και Pain (1999: 248-253), Girardet (1996: 24-25)

Η φύση έχει ποικίλες λύσεις να μας δώσει για το ζήτημα της ενέργειας (αιολική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια κ.λ.π), αλλά με την τροπή όμως που πήρε η ιστορία και με το μονοπώλιο της κατασπατάλησης των φυσικών πόρων από τους κρατικούς μηχανισμούς και τις πολυεθνικές εταιρίες, το ενεργειακό πρόβλημα αποτέλεσε το πρωτεύον ζήτημα προς λύση για όλη την ανθρωπότητα. Όλη η ιστορία του προβλήματος ξεκίνησε από την στιγμή που η βιομηχανία και το δόγμα της υπερκατανάλωσης επιβλήθηκαν επάνω στις κοινωνίες παγκοσμίως. Αν θέλουμε να το προσδιορίσουμε και χρονολογικά, μιλάμε για την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης και μετέπειτα. Η επιδείνωση όμως του προβλήματος, συνεχίζετε μέχρι και σήμερα με γρήγορους ρυθμούς, καθώς η γνώση έχει μεταβιβαστεί σχεδόν εξολοκλήρου από την κοινωνία, σε μερικούς επιστήμονες των πανεπιστημίων και των μεγαλοεταιρειών, οι οποίοι με την σειρά τους φυλακίζουν και προσαρμόζουν την γνώση σύμφωνα με τις ανάγκες αυτών.

Όλη η γνώση της ανθρωπότητας άρχισε να συγκεντρώνεται στα χέρια των επιστημόνων και να

σημειώσεις

3 | Ραούλ Βάνεγκεμ - Το τέλος της εξάρτησης, προειδοποίηση προς τους μαθητές γυμνασίου και λυκείου, Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Όλη η γνώση της ανθρωπότητας άρχισε να συγκεντρώνεται στα χέρια των επιστημόνων και να γίνεται απρόσιτη για το μεγαλύτερο κομμάτι της κοινωνίας. Εκτός αυτού, άρχισε να χάνει την αντικειμενικότητά της, μέχρι το σημείο του ολοκληρωτικού εκφυλισμού. Πλέον τα κριτήρια ενός επιστήμονα που εργάζεται για μία εταιρία ή μια κρατική έρευνα, είναι καθαρά κεφαλαιοκρατικά και ουδεμία σχέση έχουν με τον άνθρωπο, την κοινωνία, και το περιβάλλον. Η γνώση στον καπιταλιστικό κόσμο, χρησιμοποιείτε ως εξής:

- A) Εφαρμόζεται μόνο όταν υπάρχουν τα κονδύλια (είτε κρατικά είτε ιδιωτικά) για να στηριχθεί οικονομικά η έρευνα
- B) Προσανατολίζεται καθαρά σε θέματα που θα τις επιβάλει η αγορά και κατ' επέκταση η εκάστοτε εταιρία

Κοντολογίς, έχουμε δύο σημεία που πλέον δίνουν το χαρακτήρα σε αυτή την μορφή γνώσης. Πρώτον, η γνώση εγκλωβίζεται στις βιβλιοθήκες και στα έγγραφα των πανεπιστημίων και των μεγαλοεταιρειών. Δεύτερον χάνει την αντικειμενικότητά της, και υποβαθμίζετε σε ένα εργαλείο παραγωγής ιδεών για την αύξηση κερδών. Παραθέτω ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα: Σε παλαιότερο δημοσίευμα του περιοδικού "Computer για όλους" (τεύχος του έτους 2006) είχε δημοσιευθεί μια συνέντευξη με τον υπεύθυνο παραγωγής της εταιρίας Intel(1). Μεταξύ λοιπόν άλλων, ανέφερε ότι μέσα στα εργαστήρια της εταιρίας οι επιστήμονες μπόρεσαν πολύ εύκολα να ξεπεράσουν το φράγμα των 4 ghz(2), όμως το συμβόλαιο έλεγε άλλα...(έθετε όριο τα 3,8 ghz!). Σε νεότερο δημοσίευμα ("pc world" τεύχος 24 Ιανουάριος 2007) ο Jerry Bautista, διευθυντής διαχείρισης τεχνολογίας στα Intel Microprocessor Technology Labs, υποστήριξε ότι είδη έχουν κατασκευαστεί επεξεργαστές με οκτώ πυρήνες - την στιγμή που στην αγορά ακόμα δεν κυκλοφόρησαν μοντέλα με τέσσερις πυρήνες -.

Εκτός λοιπόν του ξεκάθਾਰου ελέγχου της γνώσης που γίνεται ολοφάνερα για χάρη των νόμων της αγοράς, αυτή η ανακάλυψη θα μείνει απλά στα χαρτιά. Αν δεν ξαναχρησιμοποιηθεί στο απώτερο μέλλον γιατί θα το επιβάλλει η αγορά μέσω της προσφοράς και της ζήτησης, θα μείνει για πάντα σε ένα συρτάρι κλειδωμένη από όλους και όλα, καθώς τα πνευματικά δικαιώματα δεν θα επιτρέπουν σε κανέναν να τα χρησιμοποιήσει..

Το δεύτερο και μεγαλύτερο πρόβλημα για το ζήτημα του ενεργειακού προβλήματος, είναι η ίδια η τρομοκρατία των εταιρειών για την κυρίαρχη πρώτη ύλη που χρησιμοποιείτε για την παραγωγή ενέργειας, και που στην περίπτωση μας είναι το πετρέλαιο.

Μπορείς όντως το πετρέλαιο σαν φυσικός πόρος να τελειώνει, η εταιρίες όμως εκμεταλλεύονται αυτό το γεγονός με τέτοιο τρόπο, ώστε να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους. Προσπαθούν να πείσουν τον κόσμο ότι μόνο αυτοί μπορούν να βρουν την λύση πάνω σ' αυτό το θέμα, μια λύση όμως, που θα έπρεπε να την κατέχουν όλοι, καθώς βρίσκεται άπλετη στην ίδια την φύση. Μιλάμε για τις νέες μορφές ενέργειας που προτείνουν οι ίδιες οι εταιρίες και δεν είναι άλλες από τις: ηλιακή ενέργεια, αιολική ενέργεια, ελεγχόμενη καύση υδρογόνου οξυγόνου και πρόσφατα μέσω της πυρηνικής σύντηξης. Οι δύο πρώτες περιπτώσεις είναι γνωστές σε όλους μας και έχουν ξαναχρησιμοποιηθεί στο παρελθόν από διάφορους πολιτισμούς. Τα «αρνητικά» στοιχεία που μέχρι τώρα έχουν δημοσιοποιηθεί είναι πως δεν μπορούν να παράγουν μεγάλα ποσά ενέργειας ώστε να μπορεί για παράδειγμα να μετακινηθεί ένα τρένο. Το «αρνητικά» το βάζω μέσα σε εισαγωγικά, γιατί η λέξη αυτή δεν ανταποκρίνεται σε κοινωνικά δεδομένα, αλλά σε καθαρά δεδομένα αγοράς. Οι σύγχρονοι ρυθμοί που επιβάλλει το κεφάλαιο, για γρήγορη μεταφορά των προϊόντων από χώρα σε χώρα, την χρήση μεγάλων βιομηχανικών συστημάτων για την παραγωγή, δεν ανταποκρίνονται σε ανθρώπινα δεδομένα. Οι ανθρώπινοι ρυθμοί, μεταφοράς προϊόντων και παραγωγής, είναι σαφώς πάρα πολύ μικρότεροι.

Το ίδιο όμως δεν ισχύει για τις υπόλοιπες περιπτώσεις. Στην περίπτωση, της ελεγχόμενης καύσης υδρογόνου οξυγόνου (η οποία είναι και η ιδανική για την χρήση της στην νέα κοινωνία) έχουμε τα πρώτα

- 1 | Μια από τις μεγαλύτερες εταιρίες (μαζί με την amd) παραγωγής επεξεργαστών
- 2 | Μονάδα με την οποία μετράμε την ταχύτητα του επεξεργαστή

δείγματα μέσω των λεγόμενων κυψελών καυσίμου (fuel cells). Οι κυψέλες καυσίμου μπορούν να χαρακτηριστούν σαν κέντρα ενός συστήματος το οποίο χρησιμοποιεί το υδρογόνο ως καύσιμο. Είναι αυτές οι οποίες αναλαμβάνουν τη μετατροπή του καυσίμου σε χρήσιμη ηλεκτρική ενέργεια. Η έννοια της κατάλυσης παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη λειτουργία μιας κυψέλης καυσίμου, όπως θα δούμε παρακάτω και η έρευνα για τη βελτίωση της αποδόσεων της γίνεται κυρίως σε αυτόν τον τομέα, τομέας εξ ορισμού μελετώμενος στην κλίμακα του νανομέτρου. Η κυψέλη καυσίμου αποτελεί ένα μηχανισμό για την ηλεκτροχημική μετατροπή της ενέργειας μετατρέποντας υδρογόνο και οξυγόνο σε νερό, παράγοντας ταυτόχρονα με τη διαδικασία αυτή, ηλεκτρισμό και θερμότητα. Ο ηλεκτρισμός παράγεται με τη μορφή συνεχούς ρεύματος. Η πρώτη κυψέλη φτιάχτηκε από τον Sir William Grove, το 1839. Ωστόσο η συστηματική έρευνα πάνω σε αυτές άρχισε μόλις τη δεκαετία του '60, όταν η NASA χρησιμοποίησε κυψέλες καυσίμου στο διαστημικό σκάφος Gemini και Apollo ως φθηνότερη λύση από την ηλιακή ενέργεια.

Το ότι υπάρχει ένας σαφής προσανατολισμός προς την κατεύθυνση του υδρογόνου δεν είναι τυχαίο:

- A) Το υδρογόνο έχει το υψηλότερο ενεργειακό περιεχόμενο ανά μονάδα βάρους από οποιοδήποτε άλλο γνωστό καύσιμο, 120,7 kJ/gr και περίπου τρεις φορές μεγαλύτερο από αυτό της συμβατικής βενζίνης.
- B) Κάνει καθαρή καύση. Όταν καίγεται με οξυγόνο παράγει μόνο νερό και θερμότητα. Όταν καίγεται με τον ατμοσφαιρικό αέρα, ο οποίος αποτελείται περίπου από 68% άζωτο, παράγονται επίσης μερικά οξείδια του αζώτου σε αμελητέο ωστόσο βαθμό.
- Γ) Για το λόγο ότι κάνει καθαρή καύση δε συμβάλλει στη μόλυνση του περιβάλλοντος. Το ποσό του νερού που παράγεται κατά τη καύση είναι τέτοιο ώστε να θεωρείται επίσης αμελητέο και μη ικανό επομένως να επιφέρει κάποια κλιματολογική αλλαγή δεδομένης ακόμα και μαζικής χρήσης.

Αν τώρα παρατηρήσουμε τα αρνητικά σημεία της χρήσης υδρογόνου που ευαγγελίζονται διάφοροι επιστημονικοί ερευνητές και ανταγωνίστριες εταιρίες, θα δούμε ότι δεν μπορούν να ισχύουν σε μια υγιείς κοινωνία στην οποία μεταξύ κοινωνίας και τεχνολογίας δεν θα διαμεσολαβεί κράτος και κεφάλαιο:

- A) Ένα πρόβλημα είναι αυτό της αποθήκευσης του. Δεδομένου του ότι το υδρογόνο είναι πολύ ελαφρύ, η συμπίεση μεγάλης ποσότητας σε μικρού μεγέθους δεξαμενή είναι δύσκολη λόγω των υψηλών πιέσεων που χρειάζονται για να επιτευχθεί η υγροποίηση. Ωστόσο στην έκθεση Φρανκφούρτης του 2001 παρουσιάστηκε μία υδρογονοκίνητη έκδοση του Mini Cooper το οποίο για την αποθήκευση του υδρογόνου χρησιμοποιήθηκε ένα νέο ρεζερβουάρ, που καταλαμβάνει τον ίδιο χώρο με ένα αντίστοιχο συμβατικό βενζινοκίνητων οχημάτων.
- B) Πρόβλημα επίσης αποτελεί η έλλειψη οργανωμένου δικτύου διανομής του. Μία λύση είναι η κατασκευή υπερκαλωδίων. Τα υπερκαλώδια θα μετέφεραν εξαιρετικά υψηλά ηλεκτρικά ρεύματα με σχεδόν μηδενική ηλεκτρική αντίσταση διαμέσου υπεραγωγίων συρμάτων. Παράλληλα, μέσω των σωληνώσεων τους θα μεταφέρονταν υπό υψηλή πίεση και υπέρψυχρο υδρογόνο σε εργοστάσια, σταθμούς ανεφοδιασμού υδρογονοκίνητων οχημάτων και, ίσως κάποια μέρα, σε οικιακούς φούρνους και καλοριφέρ.

Τις ίδιες δυνατότητες και ίσως και ακόμη πιο ισχυρές (ακόμη δεν έχουμε σαφή δείγματα) μπορεί να μας προσφέρει η χρήση των υδρογονανθράκων, ή αλλιώς η πυρηνική σύντηξη. Η σύντηξη πυρήνων, που έχει γίνει στον αντιδραστήρα ITER, εκλύει ενέργεια ισχύος 500 MW (μεγαβάτ) ενώ δεν παράγονται πυρηνικά απόβλητα. Ουσιαστικά από την αντίδραση αυτή, βγαίνει ως παράγωγο το Ήλιο (το γνωστό αέριο που βάζουμε και στα μπαλόνια), το οποίο είναι μη ραδιενεργό και υπάρχει σε μεγάλες ποσότητες στα υψηλότερα στρώματα της ατμόσφαιρας.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, νομίζω πως είναι ξεκάθαρο πως δεν υπάρχει κάποιο «ενεργειακό πρόβλημα» που διατυμπανίζουν οι δήμιοι της ανθρωπότητας. Το μόνο πρόβλημα που υπάρχει είναι τα συρτάρια των εταιριών και η γραφειοκρατία των κρατών. Για να φτάσουμε στην ιδανική κοινωνία θα

πρέπει πολύ απλά όπως αναφέρονταν και οι Ινδιάνοι στην προκήρυξή τους³, να καταστρέψουμε τον καπιταλισμό και τον πολιτισμό που τον γέννησε.

Η οργάνωση της κοινωνίας στην πράξη: Βασικές αξίες και συμπεριφορές

Είναι πολύ μεγάλο σφάλμα -και κυρίως υποτίμηση της ανθρώπινης λογικής- να πιστεύουν αρκετοί άνθρωποι ότι το κράτος είναι μια φυσική απόρεια της εξελεγκτικής πορείας των ανθρώπινων κοινωνιών. Θα το επαναλάβω (όσες ακόμα φορές χρειαστεί), ότι το κράτος σαν μια ολοκληρωμένη μορφή οργάνωσης μιας κοινωνίας, είναι αποτέλεσμα κατακτητικών πολέμων, βάνουσων ανθρωποκτονιών, και εδραίωση των ιεραρχικών-εξουσιαστικών δομών μέσω της πατριαρχίας. Για να μην παρεξηγηθώ, δεν προτείνω να γυρίσουμε στις μητριαρχικές κοινωνίες, αλλά το ακριβώς αντίθετο, σε κοινωνίες χωρίς κανενός είδους εξουσίας. Πρέπει να κατανοηθεί πλήρως, ότι η “παλινδρόμηση” στα αταξικά κοινωνικά μοντέλα των ινδιάνικων φυλών, δεν είναι μια απλή οπισθοδρομική σκέψη, δεν έχει καμία σχέση με την θεωρία του πριμιτιβισμού (αν και η οργάνωση της κοινωνίας σε αυτόνομες κοινότητες αφήνει στον καθένα το ελεύθερο της ανάπτυξης του δικού του κοινωνικού μοντέλου, πάντα μέσα σε αντιεραρχικά-αντιεξουσιαστικά πλαίσια). Η “παλινδρόμηση” λοιπόν αυτή, έχει καθαρά σχέση με την οργάνωση της κοινωνίας, πάνω στα πλαίσια, ή καλύτερα πάνω στις έμφυτες συμπεριφορές ενός χειραφετημένου ελεύθερου ανθρώπου. Μια κοινωνία ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αλληλοσεβασμού, αλληλοβοήθειας και ελευθερίας.

“Και είναι αλήθεια, ένα θαυμαστό σύστημα, με όλη του την παιδικότητα και όλη του την απλότητα το σύστημα αυτό της γενιάς! Χωρίς στρατιώτες, χωροφύλακες και αστυνομικούς, χωρίς ευγενείς, βασιλιάδες, κυβερνήτες, νομάρχες ή δικαστές, χωρίς φυλακές, χωρίς δίκες, όλα βαδίζουν τον κανονικό τους δρόμο. Όλες οι διαφορές και όλοι οι καβγάδες κανονίζονται από την ενδιαφερόμενη ομάδα, από τη γενιά ή από τη φυλή, ή από τις διάφορες γενιές μεταξύ τους – και μόνο σαν έσχατο, σπάνια χρησιμοποιούμενο μέσο, έρχεται η αιματηρή εκδίκηση, της οποίας μια πολιτισμένη απλώς μορφή είναι η δική μας θανατική ποινή, που παρουσιάζει όλα τα προτερήματα και τα ελαττώματα του πολιτισμού. Αν και υπήρχαν τότε πολύ περισσότερες από τώρα κοινές υποθέσεις που έπρεπε να κανονίζονται -η οικιακή οικονομία ήταν κοινή σε μια σειρά οικογενειών και κομμουνιστική, η γη είναι χτήμα της φυλής, και μόνο τα μικρά περιβόλια υπάγονται, από την αρχή, στην οικιακή διαχείριση - μολαταύτα δεν χρειαζόταν ούτε ίχνος από το δικό μας εκτεταμένο και πολύπλοκο διοικητικό σύστημα. Για κάθε υπόθεση αποφασίζουν οι ενδιαφερόμενοι, και στις περισσότερες περιπτώσεις η μακραίωνη συνήθεια τα κανονίζει όλα. Δεν μπορούν να υπάρχουν εκεί ούτε φτωχοί, ούτε δυστυχισμένοι –το κοινοβιακό σπίτι και οι γενιές ξέρανε τις υποχρεώσεις τους προς τους γέρους, τους αρρώστους και τους τραυματίες του πολέμου. Όλοι είναι ίσοι και ελεύθεροι- και οι γυναίκες επίσης. Δεν υπάρχει ακόμα τόπος για σκλάβους, καθώς ούτε για την υποδούλωση ξένων φυλών, κατά γενικό κανόνα. Όταν στα 1651 οι Ιροκέζοι νίκησαν του Έρι και το “Ουδέτερο Έθνος”, τους πρότειναν να μπουν μέσα στην ομοσπονδία τους με ίσα δικαιώματα, και μόνο όταν οι νικημένοι αποκρούσαν την πρόταση αυτήν, διώχτηκαν από το έδαφός τους. Τι άντρες και τι γυναίκες δημιουργεί μια τέτοια κοινωνία, το δείχνει ο θαυμασμός όλων των λευκών, που ήρθαν σε επαφή με ανεκφύλιστους ινδιάνους, για την προσωπική αξιοπρέπεια, την ευθύτητα, τη δύναμη του χαρακτήρα και την αντρεία των βάρβαρων αυτών.

Αυτή ήταν η όψη των ανθρώπων και της ανθρώπινης κοινωνίας, πριν γίνει ο χωρισμός σε διάφορες τάξεις. Και αν παραβάλουμε τη θέση τους με τη θέση της τεράστιας πλειοψηφείας των σημερινών πολιτισμένων ανθρώπων, θα δούμε μια κολοσσιαία διαφορά μεταξύ του σημερινού προλετάριου και φτωχού χωριάτη, και παλιού ελεύθερου μέλους μιας γενιάς.”

Χρησιμοποιώντας τις αναφορές του Ένγκελς(1) πάνω στο ελευθεριακό σύστημα των ινδιάνων, θα προσπαθήσουμε να δομήσουμε σιγά-σιγά τις δικές μας δομές για μια σύγχρονη ιδανική κοινωνία.

Το βασικότερο χαρακτηριστικό –πέραν των άλλων- είναι ο πληθυσμός και ο κατακερματισμός του

σε αυτόνομες κοινότητες. Αυτές οι κοινότητες δεν θα πρέπει να ξεπερνάνε του 2000-2500 κατοίκους, ώστε να είναι κάθε κοινότητα ευέλικτη στις αποφάσεις που θα παίρνει, μέσα από την διαδικασία των λαϊκών συνελεύσεων.

“Κάθε φυλή είχε το συμβούλιο της φυλής για τις κοινές υποθέσεις. Αυτό απαρτιζόταν απ’ όλους τους σαχέμ και τους πολεμικούς αρχηγούς των διαφόρων γενιών, που ήταν οι πραγματικοί τους αντιπρόσωποι, γιατί ήταν πάντα ανακλητοί. Συζητούσε δημόσια, τριγυρισμένο από τα άλλα μέλη της φυλής, που είχαν το δικαίωμα να λάβουν το λόγο και να εκφράσουν τη γνώμη τους. Το συμβούλιο έπαιρνε τις αποφάσεις. Κατά κανόνα κάθε παριστάμενος μιλούσε, όταν το ζητούσε, και οι γυναίκες μπορούσαν να εκφράσουν την άποψή τους με ένα ρήτορα της εκλογής τους. Στους Ιροκέζους (φυλή Ινδιάνων), τελική απόφαση έπρεπε να παίρνεται παμψηφεί, όπως γινόταν και σε πολλές αποφάσεις γερμανικών κοινοτικών συνοικισμών. Το συμβούλιο της φυλής είχε ιδιαίτερα το ρόλο να κανονίζει τις σχέσεις με τις ξένες φυλές. Δεχόταν πρεσβείες και έστελνε τέτοιες, κύρριζε τον πόλεμο και έκλεινε ειρήνη.

Η ομοσπονδία δεν είχε καμία προσωπική κορυφή, κανέναν αρχηγό με γενική εκτελεστική εξουσία.

Αυτές είναι οι συνήθειες μιας τυπικής ινδιάνικης γενιάς. Όλα της τα μέλη είναι ελεύθερα άτομα, υποχρεωμένα να προστατεύουν το ένα την ελευθερία του άλλου. Είναι ίσα στα προσωπικά τους δικαιώματα -ούτε οι σαχέμ, ούτε οι πολεμικοί αρχηγοί δεν έχουν κανένα ξεχωριστό προνόμιο- αποτελούν ένα αδελφότο, ενωμένο με τους δεσμούς του αίματος. Ελευθερία, ισότητα, αδελφότητα, αν και δεν είχαν διατυπωθεί ποτέ σε σύμβολο, ήταν οι βασικές αρχές της φυλής. Κι αυτή πάλι, ήταν η μονάδα ενός ολόκληρου κοινωνικού συστήματος, η βάση της οργανωμένης ινδικής κοινωνίας. Αυτό εξηγεί το αλόγιστο αίσθημα της ανεξαρτησίας και την προσωπική αξιοπρέπεια, που αναγνωρίζουν όλοι στους Ερυθρόδερμους”(2).

Το βασικότερο εργαλείο λειτουργίας της κοινωνίας αυτής, θα είναι οι συνελεύσεις οι οποίες θα λειτουργούν με τις αρχές της αντιεραρχίας και ισοτιμίας. Εκτός της μεγάλης λαϊκής συνέλευσης που θα συμμετέχουν όλοι οι κάτοικοι της εκάστοτε κοινότητας -και θα γίνεται με ένα πρόγραμμα το οποίο θα είναι μεταβλητό ανάλογα με τις ανάγκες της κοινότητας-, κάθε κοινοβιακή μονάδα θα έχει την δική της συνέλευση, η οποία θα κανονίζει κυρίως για τα λειτουργικά θέματα (όπως για παράδειγμα η καθαριότητα του κοινοβίου, η ένδυση και η διαχείριση των εργαστηρίων κ.α.). Θεωρώ αναγκαία την συμμετοχή των ανήλικων παιδιών σε αυτές τις συνελεύσεις, αν και ίσως θα ήταν πιο λειτουργικό αν όλο τα νεαρά παιδιά της κάθε κοινότητας είχαν τη δική τους συνέλευση.

Οι σχέσεις της κάθε κοινότητας με όλες τις υπόλοιπες, είναι καθαρά σχέσεις αλληλοβοήθειας και αλληλοσεβασμού, και όχι ανταγωνισμού και υπεροχής όπως γίνεται σήμερα στις μητροπόλεις του κόσμου. Αν μια κοινότητα δεν έχει την δυνατότητα να παράξει ή απλά χρειαστεί κάποια ποσότητα τροφής ή πρώτης ύλης, θα μπορεί να ζητήσει ελεύθερα -την αναγκαία ποσότητα- από κάποια άλλη που μπορεί να προσφέρει, χωρίς καμία ανταλλακτική αξία, χωρίς καμία υποχρέωση της μίας στην άλλη.

Η διατήρηση των κοινοτήτων με αυτή την μορφή και την λειτουργία που περιγράψαμε, όχι μόνο θα εξασφαλίσει την απόλυτη ελευθερία για τον κάθε άνθρωπο, αλλά παράλληλα θα δημιουργήσει ένα πλέγμα προστασίας από την διαδικασία της δημιουργίας του έθνους. Της μεγαλύτερης φονικής μηχανής που δημιούργησε ποτέ το ανθρώπινο γένος.

Από την στιγμή λοιπόν που οι περισσότερες συμπεριφορές που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στο έγκλημα -όπως ζήλεια, ρατσισμός, κρατικός επεκτατισμός, φτώχεια- εξαλείφονται σταδιακά, τότε αυτόματα καταργείτε το νομικό δίκαιο με τους ανθρωποφύλακές του, καταργούνται οι ίδιες οι φυλακές. Επειδή όμως υπάρχει πάντα ο κίνδυνος μιας τέτοιας πράξης, στο διάστημα της μεταβατικής περιόδου -από τις κατεστημένες συμπεριφορές στις καινούργιες αξίες- θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μια ανάλογη περίπτωση με έναν πολύ διαφορετικό τρόπο, έξω από τα πλαίσια της κρατικής βίας που μέχρι σήμερα γνωρίζαμε. Οι ινδιάνικες φυλές για παράδειγμα, αντιμετώπιζαν ένα τέτοιο ζήτημα με τον εξής τρόπο: Ξεκινούσε κοινή συνέλευση μεταξύ των δύο φυλών, τις φυλής του θύματος και της φυλής του θύτη, και

Ξεκινούσε κοινή συνέλευση μεταξύ των δύο φυλών, τις φυλές του θύματος και της φυλής του θήτη, και μεταξύ τους κανονίζονταν η εξαγοραστική προσφορά για την εξαγορά ή για την εκδίκηση του αίματος του σκοτωμένου μέλους.

Θα κλείσω αυτό το κεφάλαιο με ακόμα ένα απόσπασμα, το οποίο μας υπενθυμίζει με τον πιο απλό τρόπο την αναγκαιότητα της καταστροφής του κράτους, και την δημιουργία μιας ιδανικής κοινωνίας μέσα από τις δομές της αντιεραρχίας και της αυτοοργάνωσης.

“Βλέπουμε λοιπόν στο ελληνικό καθεστώς της ηρωικής εποχής την παλιά οργάνωση της γενιάς με όλη της την ισχύ, αλλά ήδη και την αρχή της παρακμής της: πατρικό δίκαιο και κληρονομία της περιουσίας από τα παιδιά, πράγμα που διευκολύνει τη συσσώρευση του πλούτου μέσα στην οικογένεια και κάνει την οικογένεια μια δύναμη αντίθετα στη φυλή. Αντίδραση της διαφορά των περιουσιών απάνω στο καθεστώς, με το σχηματισμό του πρώτου σπέρματος μιας κληρονομικής αριστοκρατίας και βασιλείας. Δουλεία, που στην αρχή περιλαμβάνει μόνο τους αιχμαλώτους του πολέμου, αλλά που ανοίγει ήδη την προοπτική για την υποδούλωση των συντρόφων της ίδιας φυλής σε φυλή να μετατρέπεται ήδη σε συστηματική λεηλασία, από στεριά και από θάλασσα, για την κατάκτηση ζώων, δούλων, θησαυρών, σαν κανονική πηγή πλούτου, με λίγα λόγια, τον πλούτο να παίρνει αξία και να λατρεύεται σαν το υπέρτατο αγαθό, και την παλιά οργάνωση της φυλής να παραμορφώνεται, για να δικαιολογηθεί η βίαιη αρπαγή του πλούτου. Δεν έλειπε πια παρά ένα μόνο: ένας θεσμός που όχι μόνο θα προστάτευε τα νεοαποκτημένα πλούτη των ατόμων κατά των κομμουνιστικών παραδόσεων της οργάνωσης της γενιάς, ένας θεσμός που όχι μόνο θα καθιέρωνε την ατομική ιδιοκτησία, η οποία τόσο μικρή εκτίμηση έβρισκε πρωτύτερα, και θα ανακήρυσσε την καθιέρωση αυτή σαν υπέρτατο σκοπό όλης της ανθρώπινης κοινωνίας, αλλά και που θα νομιμοποιούσε, με τη σφραγίδα της γονικής κοινωνικής αναγνώρισης, τις νέες μορφές για την απόκτηση του πλούτου, που αναπτυσσόταν η μια από την άλλη, δηλαδή τον ολοένα γοργότερο πολλαπλασιασμό του πλούτου. Ένας θεσμός, που θα διαιώνιζε όχι μόνο την αρχόμενη διαίρεση της κοινωνίας σε τάξεις, αλλά και το δικαίωμα της κατέχουσας τάξης να εκμεταλλεύεται την τάξη που δεν κατείχε τίποτα, και την κυριαρχία της πρώτης απάνω στην δεύτερη.

Κι ο θεσμός αυτός ήρθε. Εφευρέθηκε το Κράτος”(3).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV:
Φιλοσοφία σχεδιασμού

the 1990s, the number of people who are employed in the service sector has increased in all countries. The increase is most pronounced in the United States, where the service sector has become the dominant sector of the economy. In the Netherlands, the service sector has also become the dominant sector, but the increase is less pronounced than in the United States.

The increase in the service sector is due to a number of factors. One of the main factors is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

A third factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

A fourth factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

A fifth factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

A sixth factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

A seventh factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

ΑΠΛΟΤΗΤΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΠΕΡΡΙΤΟΥ DESIGN

Ο καπιταλισμός με την πάροδο των χρόνων και την ταυτόχρονη ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και της βιομηχανίας, κατάφερε να ενσωματώσει στο design την νοοτροπία της υπερκατανάλωσης. Στον σύγχρονο κόσμο το design και η υπερκατανάλωση είναι δύο έννοιες άμεσα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Κάθε δεκαετία έχουμε και το λανσάρισμα μιας νέας “μόδας της δεκαετίας” στον τομέα της διακόσμησης, ενώ κάθε χρόνο τα αντικείμενα καθημερινής χρήσης ανανεώνονται μέσα από νέες σειρές χρωμάτων και σχημάτων που παράγονται από τις βιομηχανίες. Κοντολογίς, αν θα μπορούσαμε να πούμε ότι κάποτε το design -και γενικότερα η διαδικασία της διακόσμησης- μπορούσε να εξυπηρετήσει την ανθρώπινη ανάγκη για μια 'Α επιπέδου αισθητική και να δώσει λύσεις σε διάφορα λειτουργικά προβλήματα, σήμερα εξυπηρετεί αποκλειστικά την βιομηχανία προωθώντας την λογική της συνεχούς κατανάλωσης μέσω της άενας επαναπρώθησης πανομοιότυπων προϊόντων, με διαφορετικά χρώματα, σχήματα και μεγέθη αν την φορά. Η συνεχής προώθηση νέων αντικειμένων “υψηλής αισθητικής”, ωθεί το άτομο στην συνεχή κατανάλωση αυτών, όχι όμως από πραγματική ανάγκη, αλλά από μια συνεχόμενη διαφημιστική παρότρυνση.

Είναι τελείως διαφορετική διαδικασία όταν κάποιο άτομο δημιουργεί από μόνο του διακοσμητικά αντικείμενα για προσωπική χρήση, σμιλεύοντας και επεξεργάζοντας πρώτες ύλες που ο ίδιος έχει επιλέξει, από την διαδικασία που το άτομο επιλέγει μπροστά από ένα ράφι ενός καταστήματος ένα αντικείμενο μαζικής παραγωγής, που έχει πειστεί μέσω της διαφήμισης και του καλού marketing ότι του ταιριάζει απόλυτα με βάση τις ανάγκες και την αισθητική του. Στην πρώτη περίπτωση το άτομο είναι δημιουργός (λειτουργεί ενεργητικά), ενώ στην δεύτερη καταναλωτής (λειτουργεί παθητικά).

Το συνεχές λανσάρισμα νέων προϊόντων -μαζικής παραγωγής- στην αγορά, είναι ένας συνειδητός τρόπος του καπιταλιστικού συστήματος για να καταπολεμήσει την ατομική δημιουργικότητα. Η ψευδαίσθηση της ελεύθερης επιλογής των αγαθών έρχεται να καλύψει την έλλειψη της δημιουργίας που ο ίδιος έχει δημιουργήσει. Οι διαφημίσεις οι οποίες κατακλύζουν τον είδη υπερφωτομένο χώρο των πόλεων, δημιουργούν την ψευδαίσθηση πως ο καθένας μπορεί να βρει στην αγορά το αντικείμενο που τον αντιπροσωπεύει πλήρως. Η πλειοψηφία όμως των αντικειμένων είναι αποτέλεσμα βιομηχανικής επεξεργασίας το οποίο μεταφράζεται σε τυποποιημένες διαστάσεις, τυποποιημένα χρώματα, τυποποιημένα σχέδια και τυποποιημένες χρήσεις. Ο καταναλωτής δεν έχει καμία επαφή -πέραν της εμπορευματικής- με το αντικείμενο που αγοράζει. Δεν συμμετείχε στην κατασκευή του, στην επεξεργασία και στον σχεδιασμό του. Ήταν εκεί απλά για να το αγοράσει.

Εξετάζοντας το ζήτημα της αισθητικής και της διακόσμησης στον αρχιτεκτονικό-σχεδιαστικό τομέα, ερχόμαστε αντιμέτωποι με το ίδιο πρόβλημα: Υπερκατανάλωση και αλόγιστη χρήση οικοδομικών υλικών και αντικειμένων με αυτοσκοπό την προβολή και την επιβολή των κτιριακών όγκων. Αν και η χρήση των διακοσμητικών αρχιτεκτονικών στοιχείων μπορούν να είναι αλληλένδετα με την απλότητα και την λειτουργικότητα, η χρήση τους -ανά την ιστορία- μας έδειξε πως κυριάρχησε -και συνεχίζει να κυριαρχεί- η ακριβώς αντίθετη λογική. Οι παγκόσμιες εξουσίες, αρχαίες και σύγχρονες, χρησιμοποίησαν την αρχιτεκτονική και την διακόσμηση ως μέσω ανάδειξης της κυριαρχίας τους. Από τα αρχαία επιβλητικά και υπερμεγέθη κτίρια των ναών και των ανακτόρων με την λεπτομερή τους διακόσμηση, μέχρι τα σύγχρονα υπουργεία των βουλευτών με τον εμφανή γιγαντισμό τους.

Πρέπει να καταστεί σαφές, πως σε μια ιδανική κοινωνία καταστρέφεται κάθε σχέση μεταξύ εξουσίας και αρχιτεκτονικής, δημιουργώντας μια νέα αρχιτεκτονική προορισμένη να εξυπηρετεί αποκλειστικά και μόνο τις νέες ηθικές αξίες που η ίδια η κοινωνία θα παράγει-αναπαράγει: αδιαμεσολάβητα, μέσα από οριζόντιες* διαδικασίες.

σημειώσεις

* | Οριζόντιες διαδικασίες: Συζητήσεις, συνελεύσεις και λουπές διαδικασίες οι οποίες εμπεριέχουν την συλλογική συμμετοχή και δράση και στις οποίες τα άτομα ή οι πολιτικές ομάδες συμμετέχουν και λειτουργούν αυτόνομα χωρίς αρχηγούς και αντιπροσώπους. Αντιεραρχικά, χωρίς διαχωρισμούς ηλικίας, εμπειρίας και φύλου. Στις οριζόντιες διαδικασίες όλοι συμμετέχουν ισότιμα.

Όλοι αυτοί οι προβληματισμοί δεν πρέπει να παρεξηγηθούν και να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα της ολικής κατάργησης της χρήσης του design και γενικότερα των διακοσμητικών στοιχείων. Όπως προαναφέραμε, αυτό που πρέπει να αλλάξει ριζικά είναι ο βασικός ρόλος και σκοπός χρήσης αυτών. Η αρχιτεκτονική πρέπει να επιστρέψει στην ανθρώπινη κλίμακα και να συνυπάρχει αρμονικά με τον άνθρωπο και το ευρύτερο κοινωνικό του σύνολο. Πρέπει να δημιουργεί ερεθίσματα και να οξύνει την δημιουργία και όχι να επιβάλλεται και να ψυχραίνει το άτομο από την επιβλητικής της παρουσία πάνω σε αυτό. Το κτίριο πρέπει να αποτελεί μια επιφάνεια δημιουργίας και δημιουργικής παρέμβασης. Είναι αναγκαίο να καταστρέψουμε μέσω της νέας αρχιτεκτονικής την εικόνα του απλησίαστου που κουβαλάνε επάνω τους όλα τα σημερινά κτίρια. Παράλληλα, το design πρέπει να αποδεσμευθεί πλήρως από την λογική της μαζικής παραγωγής και του εφήμερου, και να ενσωματωθεί εξ ολοκλήρου στις προτιμήσεις και ανάγκες του κάθε ατόμου ξεχωριστά. Με άλλα λόγια, πρέπει να φτάσουμε στην κοινωνία της δημιουργίας καταστρέφοντας ολοκληρωτικά την κοινωνία της κατανάλωσης.

ΠΟΡΤΕΣ: ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Μελετώντας τις αρνητικές επιπτώσεις του καπιταλισμού στον τομέα της αρχιτεκτονικής, παρατηρούμε πως υπάρχουν συγκεκριμένα αρχιτεκτονικά στοιχεία, τα οποία συμβολίζουν και αντιπροσωπεύουν το πιο καταπιεστικό χαρακτηριστικό αυτού του πολιτισμού: την ιδιοκτησία.

Ο Castells* είχε παρατηρήσει πως όσο πιο ψηλός και κατασκευασμένος από ψυχρά υλικά ήταν ένας τοίχος περιφράξης, τόσο πιο αντικοινωνικός είναι και ο ιδιοκτήτης του. Την ίδια παρατήρηση μπορούμε να την μεταφέρουμε και στον τομέα της χρήσης και λειτουργίας της πόρτας: Όσο πιο προηγμένη τεχνολογικά είναι μια πόρτα (π.χ. πόρτα ασφαλείας) και με όσο το δυνατόν περισσότερους τρόπους κλειδώματος, τόσο πιο αντικοινωνικό και ανασφαλές είναι το άτομο που ζει πίσω από αυτή. Επικεντρώνοντας στον ρόλο της κλειδαριάς και το ενέργημα του κλειδώματος μπορούμε να κάνουμε την εξής παρατήρηση: Η χρήση της κλειδαριάς και ολόκληρη η φιλοσοφία του «κλειδώματος», εμφανίστηκε και συνεχίζει να εμφανίζεται αποκλειστικά και μόνο σε περιπτώσεις που υπάρχει η ιδιοκτησία και κατ'επέκταση η άνιση κατανομή πλούτου και αγαθών. Ο βασικός και μοναδικός ρόλος της είναι η διαφύλαξη πλούτου και αντικειμένων που αποτελούν αποκλειστικό ιδιοκτησιακό στοιχείο ενός προνομιούχου ατόμου. Δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε πως η χρήση της πόρτας και της κλειδαριάς έχουν και λειτουργικές προεκτάσεις, όπως για παράδειγμα η οριοθέτηση χώρων, αλλά ακόμα και αυτή η διαδικασία δεν αρκεί στο να μην αρνηθούμε ολοκληρωτικά την πλήρη κατάργησή τους.

Για να λυθεί σχεδιαστικά το «πρόβλημα» της πλήρους κατάργησης της πόρτας, παρουσιάστηκαν κάποια ζητήματα που έπρεπε να απαντηθούν άμεσα. Τα σημαντικότερα εξ αυτών ήταν το ζήτημα της ηχομόνωσης, της ιδιοτικότητας και της οριοθέτησης των χώρων μεταξύ προσωπικού χώρου και χώρου κοινής χρήσης. Αν και είναι πολύ δύσκολο να απομυθοποιηθεί η πλήρης κατάργηση της καθώς οι κατεστημένες αξίες έχουν ριζώσει στις καθημερινές συμπεριφορές των ανθρώπων, παρ' όλα αυτά, η ολική άρνηση της χρήσης και του ρόλου της δεν θα έχει κανένα νόημα, αν δεν συνδέεται με ένα συνολικό σχεδιαστικό πλαίσιο το οποίο βασίζεται σε ξεκάθαρες πολιτικές αξίες και εξυπηρετεί συγκεκριμένους σκοπούς.

Με αυτή λοιπόν την λογική, στο σχεδιαστικό κομμάτι χρησιμοποιήθηκαν σπειροειδή και λαμβυρηνθοειδή σχήματα ως εναλλακτικός σχεδιαστικός τρόπος επίλυσης των λειτουργικών ζητημάτων που εμφανίστηκαν με την κατάργηση της πόρτας. Η σπειροειδής διάταξη των τοιχωμάτων προσφέρουν στον χρήστη τους πλήρη οπτική και ηχομονωτική κάλυψη. Η χρήση «ελαφρών» δομικών υλικών (τσιμεντοσανίδες, αμφιγρές γυψοσανίδες κ.λ.π) στα εσωτερικά τοιχώματα του κοινοβίου επιτρέπουν την πλήρη παραμετροποίησή τους. Ο καθένας μπορεί να παραμετροποίηση τον χώρο τον οποίο θα χρησιμοποιεί με βάση τις δικές του ανάγκες και επιθυμίες. Για παράδειγμα κάποιος που θα θέλει την

* | Στο έργο του “Πόλη και κοινωνία”

πλήρη ηχομόνωση θα μπορεί να ντύσει τις εσωτερικές και εξωτερικές επιφάνειες των τοιχωμάτων με περισσότερες σειρές ηχομονωτικών υλικών, ενώ κάποιος που θα επιθυμεί μεγαλύτερη οπτική επαφή με τους υπόλοιπους χώρους μπορεί να δημιουργεί μεγάλα ανοίγματα τρυπώντας τις επιφάνειες των εσωτερικών τοίχων. Οι εσωτερικές και εξωτερικές επιφάνειες του κοινοβίου δεν πρέπει ποτέ να εκλαμβάνονται ως κάτι σταθερό, αλλά αντιθέτως, πρέπει διαρκώς να μεταβάλλονται με βάση τον χαρακτήρα που θέλουν να του αποδώσουν οι ομάδες που θα τα χρησιμοποιούν.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΧΩΡΩΝ

Σε μια ιδανική κοινωνία όπου οι άνθρωποι θα λειτουργούν με ηθικές αξίες οι οποίες θα είναι πλήρως απαλλαγμένες από κάθε είδους καταπιεστικά κατάλοιπα, αυτές οι αξίες, δεν θα μπορέσουν να φτάσουν ποτέ στην πλήρη άνθησή τους, αν η ίδια η αρχιτεκτονική δεν προορίζεται στο να τις εξυπηρετεί πλήρως λειτουργικά.

Για να μπορέσω να δημιουργήσω μια νέα σχεδιαστική φόρμα οι οποία θα εξυπηρετεί τις νέες ηθικές αξίες, ήταν αναγκαία η σύγκρουση με την υπάρχουσα λογική σχεδιασμού. Η συλλογική ζωή έρχεται σε πλήρη ρήξη και καταρρίπτει βασικές αρχές του καπιταλισμού. Η πυρηνική οικογένεια, η θέση της γυναίκας στο σπίτι και κατ' επέκταση στο νοικοκυριό, η μονοπωλιακή ανατροφή των παιδιών από το πρόσωπα του πατέρα και της μητέρας απορρίπτονται, γι' αυτό και ο συνήθης τρόπος σχεδιασμού δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να φιλοξενήσει-εξυπηρετήσει τις συλλογικές μορφές ζωής.⁵

Στην δική μας περίπτωση, η συνολική έκταση του κοινοβίου χωρίζεται σε 5 βασικούς χώρους:

1 | Χώρος καλλιέργειας:

Ως χώρος καλλιέργειας –πέραν της έκτασης του ενός στρέμματος που προορίζετε αποκλειστικά για καλλιέργεια-, συμπεριλαμβάνονται και όλα τα καρποφόρα δέντρα που θα είναι φυτεμένα περιμετρικά του κοινοβίου. Ο χώρος καλλιέργειας θα διαχειρίζεται από την ομάδα του κοινοβίου και σαν βασικό σκοπό θα έχει την τροφική αυτάρκεια της κολεκτίβας που κατοικεί εκεί.

2 | Προσωπικός χώρος:

Στον προσωπικό χώρο βρίσκονται συγκεντρωμένες όλες οι μονάδες κατοικίας στις οποίες ο καθένας και η καθεμία δημιουργεί τον δικό του προσωπικό χώρο. Οι μονάδες κατοικίας είναι με την σειρά τους χωρισμένες σε τρεις ζώνες, όπου η κάθε ζώνη έχει δωμάτια διαφορετικών διαστάσεων από την άλλη. Αν και ο χωρισμός αυτός έχει πειραματικό χαρακτήρα, η βασική λογική είναι η εξής: Στις ζώνες 1 και 3 όπου βρίσκονται τα πιο ευρύχωρα δωμάτια, προορίζονται για ομοφυλόφιλα και ετερόφυλα ζευγάρια. Η ζώνη 3, στην οποία υπάρχουν μικρότερης κλίμακας χώροι, προορίζονται για νέους, παιδιά (εφήβους, παιδιά προεφηβικής ηλικίας κ.λ.π), φιλοξενούμενους και άτομα κάθε ηλικίας που επιλέγουν την ατομική κατοίκηση.

3 | Κοινόχρηστος (δημόσιος) χώρος:

Ο κοινόχρηστος χώρος αποτελεί την καρδιά του κοινοβίου, καθώς εδώ συγκεντρώνονται όλες οι συλλογικές λειτουργίες και δράσεις:

i) **Χώρος συλλογικής κουζίνας:** Η κλασική μορφή του χώρου της κουζίνας και ταυτόχρονα η καταπιεστική θέση της γυναίκας μέσα σε αυτή, καταργούνται πλήρως. Η διαδικασία της προετοιμασίας και του μαγειρέματος μετατρέπονται σε μια δημιουργική κατάσταση στην οποία μαγειρεύουν όλα τα μέλη του κοινοβίου συλλογικά, -είτε κατόπιν συνεννόησης- ένα μέλος για όλα τα υπόλοιπα με κυκλικό πρόγραμμα. Αυτή η διαδικασία βοηθάει στην αποδέσμευση περισσότερου ελεύθερου χρόνου για όλα τα μέλη της κοινότητας, ενώ η γυναίκα χειραφετείται από το πατριαρχικό κατάλοιπο της νοικοκυράς. Ο χώρος της κουζίνας μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για άλλες μορφές εκδηλώσεων, όπως λαϊκές κουζίνες και λαϊκά φαγοπότια.

ii) **Χώρος εκδηλώσεων:** Η πλειοψηφία των πολιτιστικών εκδηλώσεων θα πραγματοποιείται σε αυτό τον χώρο. Η υπερυψωμένη σκηνή μπορεί να φιλοξενήσει μουσικές και θεατρικές παραστάσεις, ενώ παρουσιάσεις βιβλίων και άλλες παρόμοιες πολιτικές εκδηλώσεις θα βελτιστοποιούνται τεχνικά και λειτουργικά, μέσω της μόνιμης παρουσίας ηχητικού εξοπλισμού που θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανά πάσα στιγμή

iii) **Χώρος προβολών:** Στα πλαίσια της αυτομόρφωσης και των πολιτιστικών εκδηλώσεων, θα πραγματοποιούνται προβολές ταινιών (κατά προτίμηση ερασιτεχνικών), video art, πολιτικά ντοκιμαντέρ και γενικά οτιδήποτε έχει σχέση με εικόνα και ήχο, βάση ενός προγράμματος που θα δημιουργείται από την ανάλογη ομάδα του κοινοβίου.

iv) **Χώρος συνεργείου:** Η δημιουργία είναι βασική ανάγκη του ανθρώπου, γι' αυτό και στον χώρο του συνεργείου όχι μόνο θα επισκευάζονται τα ποδήλατα, αλλά και θα δημιουργούνται νέα, με βάση τις ιδέες και τις ευρεσιτεχνίες του καθένα που θα διαμοιράζονται ελεύθερα σε όσους ενδιαφέρονται.

v) **Εργαστήριο υφασμάτων:** Η αποβιομηχάνιση είναι μια από τις βασικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν σε μια ιδανική κοινωνία. Αν θέλουμε να ελαχιστοποιήσουμε την βιομηχανική παραγωγή, τότε κάθε κοινοβιακή μονάδα θα πρέπει να έχει τον δικό της μικρό βιομηχανικό τομέα, όπου θα παράγει προϊόντα βασικής ανάγκης. Στο εργαστήριο υφασμάτων θα παράγονται -από όλα τα μέλη συλλογικά- ρούχα, κουρτίνες, χαλιά και γενικότερα ό,τι αγαθό έχει σχέση με το ύφασμα και την τεχνική του.

vi) **Γυμναστήριο – Χώρος εναλλακτικών θεραπειών:** Πέραν της ύπαρξης ενός καθημερινού προγράμματος βασικών ασκήσεων για την συντήρηση της φυσικής κατάστασης του σώματος, μπορούν παράλληλα να γίνονται μαθήματα πολεμικών τεχνών και αυτοάμυνας είτε «κλειστά» για τα μέλη του κοινοβίου, είτε ελεύθερα για όλα τα άτομα της τοπικής κοινωνίας. Εναλλακτικά, σε περίπτωση που τα μέλη του κοινοβίου έχουν την ανάλογη γνώση ή ενδιαφέρονται να την αποκτήσουν, ο χώρος μπορεί να διαμορφωθεί κατάλληλα για την εκμάθηση και εφαρμογή εναλλακτικών θεραπειών όπως yoga, reiki, αρωματοθεραπεία κ.α.

vii) **Τυπογραφική μονάδα:** Οι αναρχικοί της Ισπανίας του 1936 είχαν το σύνθημα «Τα βιβλία σκοτώνουν τον φασισμό». Σύνθημα απολύτως εύστοχο καθώς τα βιβλία και γενικότερα η έντυπη μόρφωση ήταν αυτή που αποδέσμευσε την γνώση από την μονοπωλιακή συσσώρευσή της στα πρόσωπα μερικών ατόμων.

Στον χώρο του τυπογραφείου θα ανατυπώνονται παλιά και νεότερα βιβλία, μπροσούρες και γενικότερα οτιδήποτε θεωρείται αναγκαίο να περάσει στην έντυπη μορφή. Οι σημαντικότερες πληροφορίες θα συλλέγονται, οι οποίες μπορεί να προέρχονται από σχόλια και τοποθετήσεις ατόμων που συμμετείχαν σε εκδηλώσεις της κοινότητας, είτε από έρευνες ατόμων και ομάδων αυτομόρφωσης. Με αυτή την διαδικασία, κάθε κοινόβιο θα έχει την δική του βιβλιοθήκη πληροφοριών, την οποία θα μπορεί να διαμοιράζει ελεύθερα σε κάθε άτομο, ομάδα ή κοινότητα που ενδιαφέρεται.

viii) **Πολυχώροι αυτομόρφωσης (αναγνωστήριο, βιβλιοθήκη, χώρος υπολογιστών, δωμάτια έρευνας):** Από την στιγμή που με την είσοδό μας στην ιδανική κοινωνία θα έρθει και η πλήρης καταστροφή και κατάργηση των σχολείων, πρέπει να δημιουργηθούν νέοι χώροι στους οποίους ο καθένας και η καθεμία, από τον πιο μικρό ηλικιακά μέχρι τον πιο μεγάλο, θα μπορεί να αντλήσει την πληροφορία που θέλει, την στιγμή που το θέλει, και με τον τρόπο που αυτός θελήσει. Αυτές τις βασικές ανάγκες έρχεται να καλύψει ο πολυχώρος της αυτομόρφωσης. Στην βιβλιοθήκη θα υπάρχουν βιβλία που θα καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος θεματικών, ενώ θα εμπλουτίζεται συνέχεια με νέο υλικό από την ταυτόχρονη δουλειά της τυπογραφικής μονάδας. Στον χώρο των υπολογιστών θα γίνονται σεμινάρια ψηφιακής τεχνολογίας μέσω μαθημάτων και σεμιναρίων που θα αφορούν αποκλειστικά την ψηφιακή τεχνολογία και τις δυνατότητές της. Στον χώρο της έρευνας θα πραγματοποιούνται μαθήματα που προϋποθέτουν την ύπαρξη ειδικευμένου εξοπλισμού, όπως για παράδειγμα μία μικρή μονάδα χημείου. Για τα άτομα του κοινοβίου μικρότερης ηλικίας, όλη η υπόλοιπη κοινότητα θα αναλαμβάνει το κομμάτι της μόρφωσης με το να βοηθάει αυτά να βρουν πληροφορίες για τον τομέα που τους ενδιαφέρει. Ειδικές ομάδες ατόμων θα αναλαμβάνουν να μεταφέρουν στα παιδιά τις βασικές αρχές επικοινωνίας (όπως γλώσσα και γραφή), ενώ παράλληλα θα πραγματοποιούνται σεμινάρια με διαφορετικές θεματικές, βάση ενός εβδομαδιαίου ή ημερησίου προγράμματος. Αυτή η διαδικασία θα δίνει στο κάθε παιδί την δυνατότητα να αντλήσει τις πληροφορίες που θέλει για τον τομέα ή τους τομείς που του κεντρίζουν το ενδιαφέρον. Βιβλία, εργαλεία και ανάλογος εξοπλισμός παρέχεται σε όλους και όλες ελεύθερα, στα πλαίσια της συνεχούς εξέλιξης και ανακάλυψης.

ix) Studio ηχογραφήσεων – χώρος πρόβας: Όσο σημαντική είναι η πνευματική μόρφωση, άλλο τόσο σημαντική και αναγκαία είναι η μουσική παιδεία. Άλλωστε είναι γνωστές—ανά τον κόσμο—οι θεραπευτικές ιδιότητες της μουσικής (βλ. μουσικοθεραπεία). Στον χώρο του studio θα πραγματοποιούνται ηχογραφήσεις, πρόβες και μαθήματα μουσικής (εκμάθηση μουσικών οργάνων, μουσικών προγραμμάτων κ.α). Για πρακτικούς λόγους, προτείνεται η ύπαρξη μιας μουσικής ομάδας που θα συντονίζει τις δραστηριότητες του studio.

x) Χώρος εργαλειοθήκης: Σε αυτόν τον χώρο συγκεντρώνονται όλων των ειδών τα εργαλεία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επιδιορθώσεις βλαβών (π.χ υδραυλικά), κατασκευαστικές παρεμβάσεις στους χώρους του κοινοβίου (τρυπήματα τοίχων, ανοίγματα παραθύρων κ.λ.π), d.i.y (ιδιόχειρες) κατασκευές και κάθε είδους εργασία που προϋποθέτει την χρήση τους. Είναι σημαντικό να τηρηθεί η πρόσβαση των παιδιών σε όλα τα εργαλεία, με την ανάλογη επίβλεψη των μεγαλύτερων σε περίπτωση που αυτή κρίνεται αναγκαία για την αποφυγή πιθανών τραυματισμών.

xi) Πηγάδι: Ο ρομαντισμός στο σύνολο της ανθρώπινης κοινωνίας πρέπει να αντανακλάται άμεσα και στον τομέα του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Πέραν όμως της ρομαντικότητας, η παρουσία του πηγαδιού έχει μεγάλο βαθμό χρηστικότητας και λειτουργικότητας. Εκτός της συνήθους χρήσης του, δηλαδή της άντλησης πόσιμου νερού, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δεξαμενή συγκέντρωσης και ανακύκλωσης «γκρι» νερού. Το «γκρι» νερό αποτελεί μη πόσιμο νερό, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί-επαναχρησιμοποιηθεί για την τροφοδοσία των καζανιών του κοινοβίου, το πλύσιμο των πιάτων, μέχρι και για προσωπική χρήση για τον καθαρισμό του σώματος. Αυτές οι ποσότητες νερού, μπορούν να προέρχονται είτε από την ανακύκλωση χρησιμοποιημένου πόσιμου νερού, είτε από την συλλογή βρόχινου νερού που θα διοχετεύεται μέσω ειδικού συστήματος υδρορροών.

xii) Δωμάτιο παραγωγήςμανιταριών: Αν και στο κοινόβιο δεν υπάρχει ανάλογος χώρος, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ως εναλλακτική πρόταση στον χώρο της εργαλειοθήκης (η εργαλειοθήκη μπορεί να ενσωματωθεί στον χώρο του συνεργείου).

Για όσους δεν γνωρίζουν την λειτουργία αναπαραγωγής των μανιταριών, τα μανιτάρια ως μύκητες, μπορούν να αναπαραχθούν πολύ εύκολα κάνοντας την χρήση ειδικού εξοπλισμού («μανιταρομάνα»). Η ανάλυση και η πολιτική υπεράσπιση αυτής της διαδικασίας εμπεριέχει πολλές προεκτάσεις, γι' αυτό τον λόγο θα περιοριστώ στην αναφορά των πιο βασικών.

Ο κυριότερος σκοπός της κατανάλωσης και αναπαραγωγής των μανιταριών—πέραν του τροφικού ενδιαφέροντος- είναι άκρως αναγκαία για την ισορροπία (και γιατί όχι για την πλήρη κατάργηση) της κατανάλωσης του κρέατος. Είναι δεδομένο πως σε μια ιδανική κοινωνία παύει να υφίσταται η υπερκατανάλωση κρέατος και κατ' επέκταση η μαζική θανάτωση-σφαγή ζώων. Υπάρχουν όμως ορισμένες κοινωνικές ομάδες οι οποίες μιλούν για την πλήρη κατάργηση του από την ανθρώπινη τροφική αλυσίδα. Σίγουρα τα καρποφόρα δέντρα και ο χώρος καλλιέργειας οδηγούν την κοινότητα στην τροφική αυτονομία, αλλά στα πλαίσια του εμπλουτισμού των γεύσεων, προστίθεται και η παραγωγή των μανιταριών. Κλείνοντας, να αναφέρω πως η χρήση των μανιταριών δεν έρχεται σε σύγκρουση με την κατανάλωση κρέατος. Οποιαδήποτε ομάδα θελήσει την συνέχιση της κατανάλωσης κρέατος, μπορεί να χρησιμοποιήσει τον χώρο καλλιέργειας ως χώρο εκτροφής βοοειδών και πτηνών, και παράλληλα να παράγει τις αναγκαίες ποσότητες μανιταριών. Είναι επιλογή της κάθε κοινότητας, πιο δρόμο θα επιλέξει να ακολουθήσει.

4) Χώρος ταράτσας:

Οι σύγχρονες πόλεις πάσχουν από μεγάλες αντιφάσεις, με σημαντικότερη εξ αυτών, την έλλειψη ελεύθερου (αδόμητου) χώρου. Η μεγάλη αντίφαση βρίσκεται στο ότι οι επιστημονικοί τομείς που ασχολούνται με την πόλη (πολεοδομία, χωροταξία, αρχιτεκτονική) ευαγγελίζονται συνεχώς πως ο αστικός χώρος έχε κορεστεί λόγω της πυκνής δόμησης, την ίδια στιγμή που οι ίδιοι αφήνουν τεράστιες δομημένες εκτάσεις ανεκμετάλλευτες, απομονώνοντας τους χρήστες τους από κάθε μορφή χρήσης. Αυτοί οι χώροι δεν είναι άλλοι από τις ανεκμετάλλευτες και πλήρως υποτιμημένες ταράτσες των κτιρίων. Είναι τρομερά ειρωνικό το πόσο αυξημένη αξία αποκτούν οι ψηλότεροι χώροι των κτιρίων λόγω του «πολύτιμου» ευρύ οπτικού πεδίου που προσφέρουν, και την ίδια στιγμή, οι ταράτσες που βρίσκονται στα υψηλότερα σημεία αυτών προσφέροντας ταυτόχρονα μεγάλους και καθαρούς (από άποψη τετραγωνικών και δομικών στοιχείων) χώρους, να υποβαθμίζονται στην χρήση ως χώρων εμφύτευσης κεραιών και καλωδίων.

Η δική μου αντιπρόταση βασίστηκε σχεδόν εξ' ολοκλήρου στην ολοκληρωμένο σχέδιο του πανεπιστημίου του Μπέρκλεϋ της Καλιфорνία, που δημιουργήθηκε την δεκαετία του '80 ύστερα από συγκρούσεις (με έναν νεκρό διαδηλωτή) με τις τοπικές εξουσίες για την δημιουργία δημόσιου πάρκου σε υπάρχον σκουπιδότοπο.

Το σχέδιο αυτό πρότεινε τον επίπεδο σχεδιασμό των ταρατσών και την συνολική ένωση αυτών με γέφυρες ώστε να είναι άμεσα προσβάσιμος και χρηστικός όλο ο συνολικά υπέργειος χώρος των πόλεων. Υιοθετώντας πλήρως αυτή την λογική στο σχεδιαστικό κομμάτι του κοινοβίου και λαμβάνοντας υπόψη τον μικρό πληθυσμό των κοινοτήτων, μπορούν να δημιουργηθούν νέοι ευρύχωροι χώροι οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ποικιλοτρόπως. Η χρήση στηθαίου τύπου "Γ" μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πάγκος μόνιμου υπαίθριου bar, ενώ η χρήση ελαφρών κατασκευών μπορεί να δημιουργήσει απλούς και σύνθετους χώρους όπως θερινά σινεμά, θερινούς χώρους συζητήσεων, χώρους εκδηλώσεων κ.α. Για την πλήρη όπως χρηστικότητα αυτών των χώρων, δημιουργείτε ο εσωτερικός διάδρομος με την ειδική πλατφόρμα μεταφοράς στο εσωτερικό του κοινοβίου οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ηλικιωμένους, εγκύους και γενικότερα από ανθρώπους με ειδικές ανάγκες και κινητικά προβλήματα. Μαζί με τις πόλεις πρέπει να καταστραφεί ολοκληρωτικά και ο αρσενικός-μη λειτουργικός- χαρακτήρας τους. Τα πάντα -από τον πιο απλό εργαλείο μέχρι τον πιο σύνθετο χώρο- πρέπει να είναι άμεσα προσβάσιμα για όλους, ανεξαρτήτου γένους, ηλικίας, φύλου και φυσικής κατάστασης.

5) Δημόσιος-περιβάλλοντα χώρος:

Η λειτουργία και η χρήση του δημόσιου χώρου μέσα στον ευρύτερο πολεοδομικό χώρο των πόλεων έχει υποβαθμισθεί πλήρως. Σήμερα ο δημόσιος χώρος εκλαμβάνεται ως ένας χώρος μετακίνησης και τίποτα περισσότερο. Η κατεστημένη νοοτροπία κατανόησης και χρήσης του δημόσιου χώρου, τον αποδυναμώνει όλο και περισσότερο στον τομέα του πολύμορφου τρόπου χρήσης που ο ίδιος μπορεί να προσφέρει.

Σε μια υγιώς οργανωμένη και δομημένη κοινωνία, ο δημόσιος χώρος πρέπει να είναι σχεδιασμένος με τρόπο που να εξυπηρετεί τις βασικές αρχές:

α) Της κοινωνικοποίησης μέσω των δημόσιων συνενυρέσεων και εκδηλώσεων

β) Του παιχνιδιού και της δημιουργίας μέσω της επεξεργασίας του χώματος και άλλων υλικών που παράγει η φύση

γ) Της εξερεύνησης και τη μελέτης της φύσης μέσω της παρατήρησης και επεξεργασίας των βιότοπων που η ίδια θα είναι ελεύθερη να αναπτύσσει.

Για την πλήρη επίτευξη αυτού του σκοπού, καταργείται στα κοινόβια κάθε μορφή περίφραξης, ώστε κάθε επιφάνεια του δημόσιου-ελεύθερου χώρου να είναι προσβάσιμη από όλους και όλες. Μοναδική εξαίρεση για την χρήση της περίφραξης αποτελεί ο χώρος της καλλιέργειας, ο οποίος μπορεί να περιφραχθεί για λόγους λειτουργικότητας και μόνο.

A decorative horizontal frame with intricate floral and scrollwork patterns in black. The frame is symmetrical and contains the chapter title and subtitle.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V:
Αποδελτίωση

the 1990s, the number of people who are employed in the service sector has increased in all countries. The increase is most pronounced in the United States, where the service sector has become the dominant sector of the economy. In the Netherlands, the service sector has also become the dominant sector, but the increase is less pronounced than in the United States.

The increase in the service sector is due to a number of factors. One of the main factors is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

The increase in the service sector is also due to the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

The increase in the service sector is also due to the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

The increase in the service sector is also due to the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

The increase in the service sector is also due to the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

The increase in the service sector is also due to the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

The increase in the service sector is also due to the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector. Another factor is the increase in the number of people who are employed in the service sector. This is due to a number of factors, including the increase in the number of people who are employed in the service sector.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο -αν και σε πολλούς και πολλές ως πρωτάκουσμα φέρνει την προχειρότητα και την απλότητα- αποτέλεσα ένα από τα σημαντικότερα μέρη αυτής της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, η διαδικασία της αποδελτίωσης με βοήθησε με τους εξής τρόπους:

- i) Δημιούργησε νέες πτυχές προβληματισμού σε επιμέρους ζητήματα. Ζητήματα όπως η κοινωνική μόρφωση, οι ανθρώπινες σχέσεις, η κοινωνική οργάνωση κ.α
- ii) Βοήθησε -μέσω των νέων στοιχείων που μου πρόσφερε- στην ολοκλήρωση ελλιπών προβληματισμών.
- iii) Προσέφερε ποικίλα στοιχεία τα οποία επιβεβαίωσαν καταλήξεις και λύσεις που είχα σκεφτεί για συγκεκριμένα ζητήματα όπως το ζήτημα του αυτοκινήτου και της μετακίνησης, το ζήτημα της καλλιέργειας, το ζήτημα του ύφους της αρχιτεκτονικής κ.α

Ευελπιστώ πως το κεφάλαιο αυτό θα αποτελέσει έναν οδηγό πληροφοριών για όποιον και όποια αποφασίσει να ασχοληθεί περαιτέρω με συγκεκριμένα ζητήματα, γι' αυτό και για πρακτικούς λόγους τα αποσπάσματα ομαδοποιήθηκαν σε 4 βασικές κατηγορίες

- A) Αρχιτεκτονική
- B) Άνθρωπος,
- Γ) Κοινωνική οργάνωση
- Δ) Μόρφωση

α) ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Σπέρνουμε κριθάρι σ' όλα τα καλλιεργημένα τμήματα και σε λίγο καιρό βλάστηση σκεπάζει κάθε ίχνος ανθρώπινης εργασίας. Το χειμώνα ρίχνουμε στα πιο άγονα και ξερά τμήματα μερικές στρώσεις λίπασμα: το λίπασμα τρώει τα μούσκλια ενώ δίνει ζωντάνια στα φυτά και στο χορτάρι. Μ' αυτό τον τρόπο και τα δέντρα ωφελούνται και τα μούσκλια δεν ξαναφυτρώνουν το καλοκαίρι. Όσο για τα βρύα με τα οποία είναι στρωμένες μερικές αλές, ο λόρδος Εδουάρδος μας μύησε από την Αγγλία το μυστικό της βλάστησής τους. Οι δύο αυτές πλευρές, συνέχισε, "ήταν περιφραγμένες με τοίχους. Τους καλύψαμε όχι με δεντροστοιχίες οπωροφόρων αλλά με πυκνά θαμνόδεντρα που δίνουν την εντύπωση πως τα όρια του χώρου είναι η αρχή κάποιου δάσους. Οι άλλες δύο πλευρές κλείνουν με φράκτες από γερά φυτά διακοσμημένες με δάμια, χωνάκια, πρίνους και άλλα θαμνόδεντρα ανάκατα που τους αφαιρούν την όψη του φράκτη και τους κάνουν να μοιάζουν με λόχμες. Δεν θα δείτε τίποτα που να είναι ευθυγραμμισμένο ή ισοπεδωμένο, το νήμα δεν μπήκε ποτέ σ' αυτό το χώρο: η φύση δεν φυτεύει τίποτα με βάση το νήμα. Τα φιδωτά μονοπάτια έχουν διαμορφωθεί με τέχνη, έτσι που να δείχνουν ακανόνιστα ενώ στην πραγματικότητα κάνουν τη διαδρομή που περιπατούν μεγαλύτερη, κρύβουν τα όρια της νησίδας και μεγαλώνουν την φαινομενική της έκταση χωρίς πολλές και κουραστικές παρακάμψεις".

Jean - Jacques Rousseau - Ο κήπος της Ζιλί,
από το βιβλίο του Γιάννη Σταυρακάκη - Φύση κοινωνία και πολιτική
Εκδόσεις: Νήσος, σελ. 68-69

Υπήρχε κάποτε μια πόλη στην καρδιά της Αμερικής όπου κάθε είδος ζωής έμοιαζε να συνυπάρχει αρμονικά με το περιβάλλον. Η πόλη βρισκόταν ανάμεσα σε εύφορα τετραγωνισμένα αγροκτήματα απ' τη μια μεριά και σε χωράφια με σπαρτά και λόφους γεμάτους οπωροφόρα δέντρα απ' την άλλη. Την άνοιξη, ο αέρας έφερνε πάνω απ' τα πράσινα χωράφια άσπρα σύννεφα από τα λουλούδια των δέντρων αυτών. Το φθινόπωρο, οι βελανιδιές, οι σημύδες και οι νεροπλάτανοι έπαιρναν τέτοια χρώματα, που έμοιαζαν σαν φωτιές που λαμπύριζαν μέσα στο πράσινο φόντο των πεύκων. Οι αλεπούδες τότε ούρλιαζαν πάνω στους λόφους και τα ελάφια περνούσαν ήσυχα μέσα απ' τα χωράφια μισοκρυμμένα από την πρωινή φθινοπωρινή ομίχλη.

Στο μήκος των δρόμων φύτευαν δάφνες, πικροδάφνες και σημύδες, φτέρες και αγριολούλουδα που υπήρχαν σχεδόν όλο το χρόνο και ήταν χάρισμα οφθαλμών για τους ταξιδιώτες. Ακόμα και το χειμώνα οι άκρες των δρόμων ήταν τόποι ομορφιάς, γιατί έρχονταν αμέτρητα πουλιά να φάνε τους καρπούς και τις κορφές από τα ξερά χόρτα που ξεπρόβαλαν μέσα από το χιόνι. Η εξοχή αυτή φημιζόταν στ' αλήθεια για την αφθονία και την ποικιλία των πουλιών της, και όταν την άνοιξη και το φθινόπωρο περνούσαν τα κύματα των μεταναστευτικών πουλιών, οι άνθρωποι έρχονταν από πολύ μακριά για να τα δουν. Άλλοι έρχονταν για να ψαρέψουν στα ποτάμια που κατέβαιναν από τους λόφους και που τα νερά τους ήταν δροσερά και κρυστάλλινα και σχημάτιζαν μικρές σκιερές λίμνες γεμάτες από πέστροφες. Έτσι είχαν τα πράγματα, απ' την εποχή που, πριν πολλά χρόνια, ήρθαν οι πρώτοι άποικοι, έφτιαξαν τα σπίτια τους, έσκαψαν τα πηγάδια τους, κι έχτισαν τους αχυρώνες τους.

Rachel Carson - Σιωπηλή άνοιξη,
από το βιβλίο του Γιάννη Σταυρακάκη - Φύση κοινωνία και πολιτική
Εκδόσεις Νήσος, σελ. 100-101

Στρογγυλες γωνίες: οι στρογγυλεμένες γωνίες επίσης υποβοηθούν τη διαδικασία κυκλοφορίας και ανανέωσης της ζωτικής ενέργειας. Τα κυκλικά ή οβάλ δωμάτια έχουν καλύτερη ποιότητα από τα τετράγωνα ή ορθογώνια, και καλύτερη ενεργειακή ροή. Συνιστώνται ιδιαίτερα ως παιδικά δωμάτια.
Αιχμηρές γωνίες: μοιάζουν με κόψη ξυραφιού "διαπεραστική" ενέργεια προς τα έξω. Αν οι αιχμές τους είναι στραμμένες προς εμάς, μπορούν να διαταράξουν το σώμα μας σε μεγάλο βαθμό και να το εμποδίσουν να χαλαρώσει. Προτιμάτε να στρογγυλεύετε τις αιχμηρές άκρες ή να τις τοποθετείτε με τρόπο τέτοιο που να μη "δείχνουν" προς το σώμα. Εξετάστε την πιθανότητα να αμβλύνετε σταδιακά τις αιχμηρές γωνίες χρησιμοποιώντας υφάσματα, αναρριχητικά φυτά ή καθρέπτες προκειμένου να απαλύνετε τα επίμαχα σημεία.

Κεκλιμένα και πλάγια επίπεδα: δημιουργούν κατασταλτική ατμόσφαιρα. Αυτό δεν είναι μόνο ψυχολογικό αλλά μπορεί να μετρηθεί και ραδιοισοθητικά. Αποφύγετε να βάζετε το κρεβάτι ή το γραφείο σας κάτω από τέτοιες οροφές. Η ποιότητα ζωτικής ενέργειας κάτω από αυτές είναι χαμηλή. Αν σας αρέσει το ευχάριστο συναίσθημα που νιώθετε όταν κάθεστε κάτω από τέτοιες οροφές, εξετάστε την πιθανότητα να μειώσετε το ύψος του κρεβατιού ή να αφήσετε πολύ χώρο ανάμεσα στο κεφάλι σας και στο ταβάνι. Βάλτε φως μέσα στο χώρο για να του δώσετε περισσότερη ενέργεια και να τον κάνετε πιο φωτεινό. Καθαρίζετε συχνά για να μην μαζεύεται σκόνη.

Δοκάρια: τα δοκάρια σηκώνουν βάρος και το εκπέμπουν προς τα κάτω. Μπορούν να συρρικνώσουν την ανθρώπινη αύρα και να προκαλέσουν αίσθημα βάρους. Όπως και οι επικλινείς μορφές, έτσι και αυτά είναι γνωστό ότι προξενούν προβλήματα υγείας. Είναι καλό να αποφεύγετε να κάθεστε για πολύ ώρα κάτω από αυτά. Κάτι τέτοιο διαταράσσει τη χαλάρωση και κατ' επέκταση, την ανανέωση κυττάρων. Τα ζευγάρια δεν πρέπει να έχουν από πάνω τους ένα δοκάρι που να τα χωρίζει. Καλύπτετε τα δοκάρια με ένα κομμάτι ύφασμα ή με άλλο υλικό. Τα κυλινδρικά δοκάρια προκαλούν λιγότερες ενοχλήσεις απ' αυτά που έχουν γωνίες. Στο Φενγκ-σούι, τοποθετούνται αυλακώσεις από μπαμπού για να αποτρέψουν και να μεταφέρουν την κατασταλτική ενέργεια στους τοίχους.

Ανοίγματα θυρών: η πόρτα πρέπει να είναι σε τέτοια θέση ώστε να έχετε καλή ορατότητα του χώρου στον οποίο μπαίνετε. Αν, με το που μπαίνετε, αντικρίζετε τοίχο, εξετάστε το ενδεχόμενο να βάλτε έναν πίνακα ή έναν καθρέπτη για να "ανοίξει" χώρο. Αν αντικρίζετε τοίχους κάθε φορά που μπαίνετε, μακροπρόθεσμα θα σας αποδυναμώσει ψυχολογικά. Το καλύτερο είναι οι εσωτερικές πόρτες να ανοίγουν προς το εσωτερικό των δωματίων και σε αντίθετη φορά με το σώμα. Οι πόρτες δεν πρέπει να είναι πολύ χαμηλές, εκτός και αν θέλουμε να δημιουργήσουμε μια συγκεκριμένη ατμόσφαιρα όταν μπαίνουμε σε έναν χώρο. Οι μισάνοιχτες πόρτες διαταράσσουν την ηρεμία του χώρου. Είτε κλείστε ερμητικά είτε ανοίξτε τελείως. Αν τυχόν δεν χρησιμοποιείτε την πόρτα, βγάλτε την και αφήστε μόνο το άνοιγμα. Οι πόρτες πρέπει να είναι σε άμεση σχέση με τα δωμάτια, Όσες είναι πολύ μεγάλες ή πολύ μικρές προκαλούν ασυμφωνία.
Θέσεις θυρών: αποφύγετε να τοποθετείτε τις πόρτες απέναντι ακριβώς από τα παράθυρα. Είναι γνωστό ότι η ενέργεια δεν θα κυκλοφορεί αλλά θα μπαίνει και θα βγαίνει από το χώρο. Εκτρέψτε την ενέργεια χρησιμοποιώντας δημιουργικά στοιχεία. Τοποθετήστε τις πόρτες έτσι που να μη δημιουργούν μικρά

περάσματα που τέμνουν το χώρο. Αυτό διαταράσσει τη γαλήνη του χώρου. Εξετάστε την περίπτωση να τοποθετήσετε τις πόρτες σε ορθή γωνία ή στη μία μόνο πλευρά του δωματίου. Αν το δωμάτιο έχει πολλές πόρτες, μπορείτε να κλείσετε τελείως μερικές απ' αυτές. Αποφύγετε να τοποθετήσετε την μπροστινή και την πίσω πόρτα του σπιτιού σας τελείως αντικριστά. Εκτρέψτε την ενεργειακή ροή χρησιμοποιώντας δημιουργικά στοιχεία. Δε θεωρείτε θετικό να έχετε την μια πόρτα μετά την άλλη, στην ίδια γραμμή. Δεν θεωρείτε θετικό η πόρτα της εισόδου να ανοίγει προς τον χώρο της τουαλέτας. Αποφύγετε πόρτες που να είναι πολύ κοντά μεταξύ τους, να σχηματίζουν ορθή γωνία και να δημιουργούν πρόβλημα κατά το άνοιγμα. Κάτι τέτοιο φθείρει την ενέργεια του σπιτιού. Εξετάστε το ενδεχόμενο να βγάλετε την μία πόρτα και να την αντικαταστήσετε με μια κουρτίνα.

Ματίνα Ν. Αγιωργίτη - Το σπίτι της αρμονίας
Εκδόσεις: Κέδρος, σελ. 113-116

Όλοι οι τοίχοι καθώς και το εξωτερικό και το εσωτερικό των στεγασμένων διαδρόμων καλύπτονται με ζωγραφικούς πίνακες που αντιπροσωπεύουν όλες τις επιστήμες.
Τομάζο Καμπανέλα - Ηλιούπολη

Μαρία Λουίζα Μπερνέρι - Περιήγηση στην Ουτοπία
Εκδόσεις: Νησίδες, , σελ. 95

Ο φωτισμός των οδών του προσφέρει μια θαυμάσια δικαιολογία και, αφού αναφέρει λακωνικά ότι οι κάτοικοι της Χριστιανούπολης "δεν αφήνουν την νύχτα σκοτεινή, αλλά την φωτίζουν με αναμμένους δαφνούς, προκειμένου να είναι η πόλη πιο ασφαλής και να περιορίζονται οι άσκοπες περιπλανήσεις, αλλά και για να είναι λιγότερο δυσάρεστες οι νυχτερινές περίπολοι".
Βαλεντίν Ανδρέε - Χριστιανούπολη

Μαρία Λουίζα Μπερνέρι - Περιήγηση στην Ουτοπία
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 104

Όχι στολίδια της κακιάς ώρας, γιατί μ' αυτά, ο καλλιτέχνης προσπαθούσε συνήθως να κρύβει την ανικανότητά του να κάνει σωστό αρχιτεκτονικό σχέδιο.
Όπως οι άνθρωποι του Μεσαίωνα, προτιμούμε και εμείς κτίσματα απέρριπτα, απερικόσμητα, καθαρά και με απλές γραμμές. Όπως συμβαίνει πάντα, όταν οι άνθρωποι έχουν αίσθηση της αρχιτεκτονικής και ξέρουν ότι μπορούν να έχουν αυτό που θέλουν και δεν ανέχονται ανοησίες στις σχέσεις τους με τη φύση.
"Υπάρχουν απομονωμένα αγροκτήματα, εκτός από τα χωριά;"
Ναι πολλά, απάντησε ο Χάμοντ. "Αν εξαιρέσουμε τα χερσοτόπια και τα δάση και τους τόπους ανάμεσα στους αμμόλοφους είναι δύσκολο να μην συναντήσει η ματιά σου σπίτι. Και όπου τα σπίτια είναι πολύ απομακρυσμένα το ένα από το άλλο, τα χτίζουν μεγάλα, μοιάζουν περισσότερο με τα παλιά οικοτροφεία και λιγότερο με τα πολλά ιδιωτικά σπίτια. Αυτό γίνεται για το κοινό καλό, γιατί πολλοί άνθρωποι μπορούν να μένουν στα σπίτια αυτά, αφού οι κάτοικοι της υπαίθρου δεν είναι κατ' ανάγκη αγρότες. Ωστόσο, σχεδόν όλοι βοηθούν κατά καιρούς στις αγροτικές εργασίες. Η ζωή κινά πολύ όμορφα σ' αυτά τα μεγάλα εξοχικά σπίτια, ιδίως αφού εκεί ζουν ορισμένοι από τους πιο φιλομαθείς ανθρώπους της εποχής μας, και γενικά υπάρχει εκεί μεγάλη ποικιλία νοοτροπιών και διαθέσεων, που οξύνει τα μυαλά των κατοίκων της περιοχής.

Μαρία Λουίζα Μπερνέρι - Περιήγηση στην Ουτοπία
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 251

Αν βρέχει όταν κάνουμε την επισκευή μας, μας προστατεύει από την βροχή ένας σκεπαστός

περίπατος, πλάτους ενάμιση μέτρου, με κίνες εκατέρωθεν ύψους 7.5 μέτρων
Βαλεντίν Ανδρέε - Χριστιανούπολη

Λούις Μάμφορντ - Η ιστορία των ουτοπιών
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 67

"Γιατί η πόλη, εκτός από το ότι είναι παντού διακοσμημένη με ζωγραφικούς πίνακες που παριστάνουν τις διάφορες φάσεις της γης χρησιμοποιεί ιδιαίτερα τους ζωγραφικούς πίνακες για την εκπαίδευση των νέων και για την διευκόλυνση της μάθησης".

Βαλεντίν Ανδρέε - Χριστιανούπολη

Λούις Μάμφορντ - Η ιστορία των ουτοπιών
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 71

Τα πεζοδρόμια έχουν γυάλινα σκεπάσματα, για να προστατεύονται οι διαβάτες από την βροχή. Σκέπαστρα έχουν και οι στάσεις των λεωφορείων.

Ετιέν Καμπέ - Ικαρία
Λούις Μάμφορντ - η ιστορία των ουτοπιών
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 71

"Η μορφή του κτιρίου υπάκουε στον νόμο της ορθής γωνίας και της ευθύγραμμης δομής. Έτσι, η αρχιτεκτονική χρησιμοποιούνταν για την επιτήρηση των αποκλίσεων της συμπεριφοράς, με την ευθύτητα μιας σπαρτιατικής αυστηρότητας.

Ραούλ Βάνεγκεμ - Το τέλος της εξάρτησης
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος, σελ. 35

Η πολεοδομία, η αρχιτεκτονική, η επίπλωση, όλα θα αλλάξουν για να προσαρμοστούν στη νέα κοινωνική δομή. Η τάση για τη μαζική κατασκευή σπιτιών πιθανό να συνεχιστεί, αλλά οι κατοικίες μπορούν να σχεδιάζονται και ακόμα και να κατασκευάζονται (με προκατασκευασμένο υλικό) από τους ανθρώπους που θα ζήσουν σ' αυτές, έτσι ώστε να ικανοποιούν τις ανάγκες και τα γούστα τους. Αλλά και η ιδιωτική ζωή θα μπορεί να εξασφαλίζεται μέσα σ' αυτές, είτε με ιδιαίτερα δωμάτια σε κάθε σπιτικό, είτε με "καταφύγια" μέσα στην πόλη που θα τα μοιράζονται με μέλη άλλων σπιτικών, είτε και με τα δύο. Το όλον θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πλέγμα μεγέθους μικρής πόλης ή μεγάλης κατασκήνωσης. Ίσως η κατασκήνωση δίνει σαφέστερη εικόνα: Θα μπορούσαμε να έχουμε μικρές αυτοτελείς μονάδες σπιτιού από προκατασκευασμένα κομμάτια (που συναρμολογούνται και να λύνονται εύκολα), που θα τις στήνουν οι ίδιοι οι ένοικοι τους, έτσι που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους ανάλογα με τη διάρκεια του συμβολαίου - αλλά και μόνιμα κεντρικά κτίρια για την εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινότητας ως συνόλου, όπως λ.χ. μια φοιτητική λέσχη για την κοινωνική ζωή, εστιατόρια, μια μεγάλη τράπεζα και μια βιβλιοθήκη και ταινιοθήκη που θα λειτουργούν με ηλεκτρονικό υπολογιστή, "κέντρα σπουδών" για διάφορους ειδικευμένους κλάδους και ό, τι άλλο μπορεί να χρειάζεται μια κοινότητα της εποχής της κυβερνητικής.

Σούλαμιτ Φάιερστόουν - Η διαλεκτική του σεξ
Εκδόσεις: Ράππα, σελ. 304-305

Το αστικό τοπίο δεν εμφανίζεται από τη μια μέρας την άλλη, όπως συμβαίνει με έναν υπαίθριο κινηματογράφο σε ένα ελεύθερο οικόπεδο, αλλά πρέπει α παραχθεί. Ένας μεγάλος αριθμός πρωταγωνιστών εμπλέκεται σε αυτήν την παραγωγή, αρχιτέκτονες, σχεδιαστές, κατασκευαστικές, ειδικοί οικιστικής ανάπτυξης και εργάτες κατασκευών, μεταξύ άλλων. Εκτός από αυτούς που εμπλέκονται άμεσα στη φυσική παραγωγή του αστικού τοπίου, είναι και ένας μεγάλος αριθμός παραγόντων που εμπλέκονται λιγότερο άμεσα, αλλά είναι το ίδιο ζωτικοί. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι επενδυτές ακινήτων. Η σύσταση και οργάνωση αυτών των ομάδων έχει αλλάξει σημαντικά από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Τώρα μάλιστα περιλαμβάνει και νέους παράγοντες με αυξημένη επιρροή, όπως είναι συνταξιοδοτικά ταμεία και χρηματοοικονομικές εταιρείες (Knox, 1991,1992)

Η τεχνολογία που χρησιμοποιείται στην παραγωγή των κατασκευών έχει επηρεάσει βαθιά την μορφή τους. Η ανάπτυξη καινοτόμων αρχιτεκτονικών μορφών, όπως ο ουρανοξύστης στις αρχές του εικοστού αιώνα, ήταν το προϊόν της συνένωσης σημαντικών παραγόντων, όπως είναι η ανάπτυξη της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών. Ο μετασχηματισμός των τεχνολογιών της παραγωγής κτιρίου, για παράδειγμα, με τη χρήση της τεχνολογίας των υπολογιστών, έχει επηρεάσει βαθιά την παραγωγή του δομημένου περιβάλλοντος και τη μορφή του.

Το αστικό τοπίο δεν έχει παραχθεί χωρίς περιορισμούς. Δεν είναι απλά το αποτέλεσμα της επιθυμίας του επιχειρηματία ή του αρχιτέκτονα. Αντίθετα, το δομημένο περιβάλλον υπόκειται μάλλον σε αυστηρό έλεγχο από την πολιτεία μέσω του πολεοδομικού συστήματος. Το αστικό τοπίο όχι μόνο παράγεται, αλλά και ρυθμίζεται. Η κανονιστική δράση της πολιτείας τελεί σημαντική επιρροή για την ανάπτυξη και την κατεύθυνση της φυσικής αλλαγής στο αστικό τοπίο (Greed, 1993).

Το αστικό τοπίο δεν έχει παραχθεί μόνο για να φαίνεται, αν και η εμφάνισή του είναι ένα ζωτικό στοιχείο, αλλά έχει κατά κύριο λόγο δημιουργηθεί για να χρησιμοποιείται. Το αστικό τοπίο εξυπηρετεί μια μεγάλη ομάδα χρηστών: οικιστικούς, εμπορικούς, βιομηχανικούς, χρήστες ελεύθερου χρόνου ή λιανικής πώλησης. Η πόλη όχι μόνο παράγεται και ρυθμίζεται, αλλά επίσης, καταναλώνεται. Η σύνθεση αυτών των ομάδων καταναλωτών και οι ανάγκες τους, οι απαιτήσεις τους, οι προτιμήσεις τους και η ικανότητά τους να καταναλώνουν, επηρεάζει βαθιά ότι παράγεται γι' αυτούς. Για να αντιληφθεί κανείς τις σχέσεις που διέπουν το μεταβαλλόμενο αστικό τοπίο, απαιτείται να ληφθεί υπόψη και αυτή η διάσταση (Harvey, 1989a: 77).

Tim Hall - Αστική γεωγραφία
Εκδόσεις: Κριτική, σελ. 39-40

β) ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Η σύγχρονη κοινωνιολογική έρευνα μας έχει πείσει πέρα από κάθε αμφιβολία ότι κάθε νέα γενιά φέρνει μαζί της μόνο τη βιοενεργειακή, κληρονομιά και τίποτε άλλο, ούτε πολιτισμό, ούτε θρήσκευμα, ούτε ιθαγένεια, ούτε καν κάποια απόλυτη, έμφυτη αγάπη για την μάνα.

Βίλχεμ Ράιχ - Τα παιδιά του μέλλοντος
Εκδόσεις: Αποσπερίτης, σελ. 24

Το μωρό δεν είναι όπως λαθεμένα πιστεύουν, ένας άδειος σάκος ή μια μηχανή όπου καθένας μπορεί να ενσταλάξει τις δικές του προσωπικές ιδέες για το πώς οφείλει να είναι ο άνθρωπος. Φέρνει μαζί του ένα τεράστιο παραγωγικό και προσαρμοστικό ενεργειακό σύστημα, που με το δικό του δυναμικό έρχεται σε επαφή με το περιβάλλον του και αρχίζει να το διαμορφώνει σύμφωνα με τις ανάγκες του.

Βίλχεμ Ράιχ - Τα παιδιά του μέλλοντος
Εκδόσεις: Αποσπερίτης, σελ. 28

Ένα υγιές παιδί, με την έννοια που εμείς δίνουμε στον όρο, ένα παιδί που δεν έχει δηλαδή κάποιο υπόβαθρο για παθολογικές εξελίξεις, δεν πρόκειται να πάθει κακό από τη βία του κινηματογράφου, ή των κόμιξ

Βίλχεμ Ράιχ - Τα παιδιά του μέλλοντος
Εκδόσεις: Αποσπερίτης, σελ. 42

Η ζωντάνια του νεογέννητου μωρού απαιτεί ζωντάνια και από το περιβάλλον του. Τα μωρά προτιμούν τα ζωηρά χρώματα από τις γκριζες και μουντές αποχρώσεις, και τα κινούμενα από τα στατικά αντικείμενα

Βίλχεμ Ράιχ - Τα παιδιά του μέλλοντος
Εκδόσεις: Αποσπερίτης, σελ. 123

Οι περισσότεροι άνθρωποι μαθαίνουν μια δεύτερη γλώσσα κάτω από τυχαία περιστατικά και όχι σαν αποτέλεσμα συνεχούς διδασκαλίας. Επίσης η ευχέρεια στο διάβασμα έρχεται συχνότερα σαν αποτέλεσμα κάποιας εξωσχολικής δραστηριότητας.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 26

Ας μη μας ξαφνιάζει ο περιορισμένος χώρος των σπιτιών γιατί αφού μένουν σ' αυτά λίγα άτομα, χρειάζονται και λίγα έπιπλα. Άνθρωποι που συγκατοικούν με την ματαιοδοξία, την εξωφρενική πολυτέλεια και την εξίσου φαντασμένη οικογένειά τους, και που τους χαρακτηρίζει η κακοήθεια, δεν έχουν ποτέ όσον χώρο τους χρειάζεται. Επιβαρύνουν τους άλλους και επιβαρύνουν τον εαυτό τους και κανείς δεν λογαριάζει τις πραγματικές ανάγκες του, ούτε και την θεμιτή άνεσή του, παρά μόνο με ανυπόφορα και αμετακίνητα πολλά πράγματα.

Βαλεντίν Ανδρέε - Χριστιανούπολη
Μαρία Λουίζα Μπερνέρι - Περιήγηση στην Ουτοπία
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 111

Τόμας Μωρ: "όσο υπάρχει ιδιοκτησία, και το χρήμα αποτελεί μέτρο όλων των πραγμάτων, δεν νομίζω ότι ένα έθνος μπορεί να κυβερνηθεί δίκαια ή ευτυχισμένα. Δεν μπορεί δίκαια, επειδή τα καλύτερα πράγματα θα πέφτουν στο μερτικό των χειρότερων ανθρώπων, δεν μπορεί ευτυχισμένα, επειδή όλα τα πράγματα θα τα μοιράζονται λίγοι (και μέχρι και αυτοί δεν είναι απ' όλες τις απόψεις ευτυχισμένοι), ενώ ο υπόλοιποι θα ζουν τελείως άθλιοι".

Λούις Μάμφορντ - Η ιστορία των ουτοπιών
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 50

Φουριέ: Οι άνθρωποι της φάλαγγας είναι υπέρμαχοι της συλλογικότητας. Μα από την θεωρία των παθών του Φουριέ έπεται ότι έχουν τόσο ιδιωτική όσο και δημόσια συμφέροντα, και αυτά τα ιδιωτικά συμφέροντα επιτρέπεται να ανθούν όσο δεν συγκρούονται με την κοινωνική αλληλεγγύη. Έτσι, αποφεύγουν την σπατάλη την εγγενή στον ιδιωτικό νοικοκυριό έχοντας δημόσιες κουζίνες, όπου, παρεμπιπτόντως τα παιδιά εκπαιδεύονται από μικρά να μαγειρεύουν όπως συμβαίνει και σήμερα σ' ένα

δύο πειραματικά σχολεία.

Λούις Μάμφορντ - Η ιστορία των ουτοπιών
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 84

Φουριέ: Καταργώντας το ιδιωτικό νοικοκυριό, η φάλλαγα δίνει μια καινούργια ελευθερία στις γυναίκες και ο Φουριέ θεωρεί αδιανόητο να διατηρηθεί το σύστημα της μονογαμικής ιδιοκτησίας από την στιγμή που οι γυναίκες μπορούν να διαλέξουν ελεύθερα εραστές.

Λούις Μάμφορντ - Η ιστορία των ουτοπιών
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 85

Η κοινοτική ζωή, που αντιστοιχεί στις ισχυρότερες παρορμήσεις των ίδιων των παιδιών, θα καταλάβει πολύ σημαντικότερη θέση. Εγκαταλείποντας το μικρό σπίτι τα παιδιά μπαίνουν στον απέραντο ανοιχτό χώρο της κοινωνίας. Ο ερμαφρόδιτος συνδυασμός σπιτιού και σχολείου παραχωρεί τη θέση του στις κοινότητες παιδιών, που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη ζωή τους κάτω από την προσεκτική καθοδήγηση ενήλικων παιδαγωγών.

Αντον Πάνεκουκ - Τα εργατικά συμβούλια
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος, σελ. 74

Οι άνθρωποι δεν έχουν μόνο ανάγκη να προμηθεύονται πράγματα. Πάνω από όλα χρειάζονται την ελευθερία να κατασκευάζουν αντικείμενα που να τους δίνουν μορφή σύμφωνα με το γούστο τους. Να τα χρησιμοποιούν για να φροντίσουν άλλους ανθρώπους και να μπορούν να ζουν και να κινούνται ανάμεσά τους.

Ίβαν Ίλιτς - Μετά την κοινωνία χωρίς σχολείο τι;
Εκδόσεις: Σπηλιώτη, σελ. 65

Η επιστήμη θα έπρεπε να χρησιμοποιείται το ίδιο καλά και για να μεγαλώνει την εργαλειοθήκη που διαθέτει ο κάθε άνθρωπος, επιτρέποντας τόσο σε άτομα όσο και σε ομάδες να αναδημιουργούν συνέχεια το περιβάλλον τους με αφάνταστη ελευθερία και αδιανόητη για τις μέρες μας αυτοέκφραση.

Ίβαν Ίλιτς - Μετά την κοινωνία χωρίς σχολείο τι;
Εκδόσεις: Σπηλιώτη, σελ. 69

Ακριβώς μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κάποιος παιδοψυχίατρος επέστρεψε στις Ηνωμένες Πολιτείες αφού υπηρέτησε σα στρατιωτικός γιατρός στην Οκινάουα. Στη διάρκεια της διαμονής του έκανε σημαντικές παρατηρήσεις, για τις οποίες έγραψε μια έκθεση. Είχε ανακαλύψει ότι τα παιδιά της Οκινάουα ήταν ήρεμα, ειρηνικά, και με ευτυχισμένη διάθεση, σχεδόν χωρίς φόβο, και προικισμένα με μια ασυνήθιστη αντοχή μπροστά στον πόνο. Δεν βρήκε κανένα σημάδι ανταγωνισμού ή εχθρότητας ανάμεσα σε παιδιά της ίδιας ηλικίας. Σε διάφορα άρθρα και διαλέξεις του, ο γιατρός αυτός, δήλωσε ότι κατά την γνώμη του, το επίπεδο της ψυχικής υγείας στα παιδιά της Οκινάουα οφειλόταν στο γεγονός ότι αυτά θήλαζαν μέχρι και τα πέντε χρόνια τους, ότι ποτέ δεν είχαν υποστεί καταναγκασμό και πειθαρχία σχετικά

με τις σωματικές ανάγκες τους, και ότι η χωρίς όρους αγάπη, η αφοσίωση και η προστασία ολόκληρης της κοινότητας γύρω τους, τους έδιναν την ασφάλεια που τους ήταν απαραίτητη στη διάρκεια της πρώτης παιδικής τους ηλικίας.

Eda Leshan - Σαμμερχιλ υπέρ και Κατά
Εκδόσεις: Μπουκουμάνης, σελ. 114

Η συσσώρευση ιδιωτικού πλούτου, αν και ήταν επιτρεπτή, όπως εκείνη που βασιζόταν στην κατοχή δέντρων βελανιδιάς που παρήγαγαν φαγώσιμα βελανίδια, φαίνεται πως δεν είχε ενθαρρυνθεί ποτέ ούτε είχε υπάρξει σαν μυητική επιλογή. Όπως εξήγησε κάποτε ένας από τους σοφότερους Ινδιάνους της Ιεραποστολής, ο δρόμος ενός πλούσιου ανθρώπου δεν ήταν ποτέ δημοφιλής στη φυλή ου πριν από τον ερχομό του Λευκού Ανθρώπου, γιατί εκείνη την εποχή η τροφή και η στέγη δεν έλειπαν από κανένα μέλος της φυλής. Δεν υπήρχε ανεργία, ούτε ανάγκη για κοινωνική ασφάλεια. Υπήρχε μόνον η χαρά της ζωής. Ζούσαν πολλά χρόνια, οι καταστροφικές αρρώστιες και το "νερό της φωτιάς" που έφερναν οι Λευκοί ήταν ακόμη άγνωστα.

Για τους νεαρούς Ερυθρόδερμους ο Εξυμνημένος Ιερός Τόπος και πολλά άλλα ιερά βουνά και μυητικά μέρη σε ολόκληρη την Αμερική ήταν κάτι αντίστοιχο με το κολλέγιο ή το πανεπιστήμιο για τους Λευκούς. Για τους ερυθρόδερμους, η κατάκτηση της γνώσης δεν γινόταν μέσα από εξωτερικά μέσα όπως είναι τα βιβλία ή οι γραπτές γλώσσες. Ο αναλφαβητισμός ήταν καθολικό φαινόμενο σε αυτούς. Παρόλα αυτά η φυλή, ήταν πολύ πιο ουσιαστικά μορφωμένοι από τους περισσότερους εγγράμματους γιούς των Λευκών που τους διαδέχθηκαν.

W.Y Evans - Wentz - Το πνεύμα των Ινδιάνων
Εκδόσεις: Ιάμβλιχος, σελ 67

Για τον ερυθρόδερμο...η αγάπη της ιδιοκτησίας μοιάζει με θηλιά και οι ευθύνες μιας πολύπλοκης κοινωνίας φαίνονται σαν πηγές ανώφελων κινδύνων και πειρασμών. Επίσης, ήταν κανόνας ζωής γι' αυτόν να μοιράζεται τους καρπούς των ικανοτήτων και των επιτυχιών του με τους λιγότερο τυχερούς αδερφούς του. Έτσι διατηρούσε το πνεύμα του ελεύθερο από το εμπόδιο της υπερηφάνειας, της απληστίας ή του φθόνου και εκπλήρωνε όπως πίστευε, το θείο νόμο - κάτι που ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για εκείνον.

Άρα, το γεγονός πως οι Ερυθρόδερμοι δε δημιούργησαν μόνιμες πόλεις και δεν ανέπτυξαν έναν υλικό πολιτισμό δεν οφείλετε σε άγνοια, ή σε απρονοησία. Για τον αδίδακτο σοφό, η συγκέντρωση του πληθυσμού αποτελούσε τη γόνιμη μητέρα όλων των κακών, σωματικών ή υλικών. Υποστήριζε με επιμονή πως η αγάπη είναι καλή αλλά η αδηφαγία σκοτώνει, πως η αγάπη είναι καλή αλλά η λαγνεία καταστρέφει και πως είναι το ίδιο τρομερή με την πανώλη που συντροφεύει τις πολυάνθρωπες και ανθυγιεινές κατοικίες η απώλεια της πνευματικής δύναμης που είναι αδιαχώριστη από τη στενή επαφή με τους συντρόφους. Όλοι όσοι έχουν ζήσει μεγάλο χρονικό διάστημα στο ύπαιθρο, γνωρίζουν πως υπάρχει μια μαγνητική και ψυχική δύναμη που συσσωρεύεται στην ερημιά και η οποία διασκορπίζεται γρήγορα όταν ζει κανείς μέσα στο πλήθος. Ακόμη και οι εχθροί τους έχουν αναγνωρίσει πως οι Αμερικανοί Ινδιάνοι είναι αξεπέραστοι ανάμεσα στους ανθρώπους εξαιτίας κάποιας έμφυτης δύναμης και αυτοκυριαρχίας που είναι ολοκληρωτικά ανεξάρτητη από τις περιστάσεις.

W.Y Evans - Wentz - Το πνεύμα των Ινδιάνων
Εκδόσεις: Ιάμβλιχος, σελ 194-195

Τι σημαίνει λοιπόν: σεξουαλικές σχέσεις χωρίς κανόνες;
Ότι οι απαγορευτικοί φραγμοί που ισχύουν τώρα ή σε παλιότερο καιρό δεν ίσχυαν τότε. Τους φραγμούς

της ζήλιας, τους είδαμε κιόλας να πέφτουν. Αν υπάρχει κάτι βέβαιο, είναι ότι η ζήλια είναι μια εφεύρεση που αναπτύχθηκε σχετικά αργά. Το ίδιο έγινε και με την ιδέα της αιμομιξίας. Όχι μόνο αδερφός και αδερφή, γίνονταν στην πρωτόγονη εποχή άντρας και γυναίκα, αλλά και σήμερα ακόμα επιτρέπονται οι σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ γονιών και παιδιών σε πολλούς λαούς...Πριν εφευρεθεί η αιμομιξία (γιατί είναι εφεύρεση και μάλιστα πολυτιμότερη), οι σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ γονιών και παιδιών δεν ήταν καθόλου πιο αποκρουστικές από τις σχέσεις μεταξύ άλλων προσώπων που ανήκαν σε διαφορετικές γενεές κι αυτό γίνεται ακόμα και σήμερα στις πιο σεμνότερες χώρες, χωρίς να προκαλεί μεγάλη φρίκη. Αρκετές γριές δεσποινίδες που έχουν περάσει τα εξήντα τους, παντρεύονται κάποτε, όταν είναι αρκετά πλούσιες, νέους μόλις τριάντα χρονών. Αν όμως αφαιρέσουμε απ' τις πιο πρωτόγονες μορφές της οικογένειας που ξέρουμε, τις ιδέες που είναι ολότελα διαφορετικές απ' τις δικές μας και που έρχονται συχνά σε άμεση αντίφαση με αυτές - φτάνουμε σε μια μορφή σεξουαλικών σχέσεων που μπορούν να ονομαστούν μόνο σχέσεις χωρίς κανόνες. Χωρίς κανόνες, με την έννοια ότι οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν αργότερα απ' τη συνήθεια, δεν υπήρχαν ακόμα. Δεν επακολουθεί όμως καθόλου, από αυτό, τρομερό ανακάτωμα στην καθημερινή πράξη. Μονά ζευγαρώματα για ορισμένο χρονικό διάστημα δεν αποκλείονται καθόλου, αφού αυτά, ακόμα και στον ομαδικό γάμο, αποτελούν την πλειοψηφεία των περιπτώσεων.

Φρίντριχ Ένγκελς - Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους
Εκδόσεις: Κορόντζη, σελ. 48-49

Το πέρασμα από αυτό που ονομάζετε "εταιρισμός" ή "τελματωμένη γενιά" στη μονογαμία, πραγματοποιήθηκε ουσιαστικά απ' τις γυναίκες. Όσο η εξέλιξη των οικονομικών όρων, και κατά συνέπεια, η εξαφάνιση του αρχέγονου κομμουνισμού και η αύξηση της πυκνότητας του πληθυσμού, αποστερούσαν περισσότερο τις παλιές σεξουαλικές σχέσεις από τον απλοϊκό πρωτόγονο χαρακτήρα τους, τόσο περισσότερο οι σχέσεις αυτές θα φαίνονταν στις γυναίκες ταπεινωτικές και καταπιεστικές, και τόσο περισσότερο οι γυναίκες αυτές θα ποθούσαν σαν απελευθέρωση το δικαίωμα της αγνότητας, το δικαίωμα του πρόσκαιρου ή μόνιμου γάμου με έναν μόνο άντρα. Εξ άλλου η πρόοδος αυτή δεν μπορούσε να οφείλεται στους άντρες, για το λόγο ότι, ακόμα και σήμερα, δεν τους ήρθε ποτέ η ιδέα να απαρνηθούν στην πραγματικότητα τις τέρψεις του ομαδικού γάμου. Μόνο όταν έγινε, από τις γυναίκες, το πέρασμα στο ζευγαρωτό γάμο, μπόρεσαν οι άντρες να εισάγουν την αυστηρή μονογαμία - στ' αλήθεια όμως μόνο για τις γυναίκες.

Φρίντριχ Ένγκελς - Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους
Εκδόσεις: Κορόντζη, σελ. 69-70

Ένα άλλο παράδειγμα της θεωρίας της αυθόρμητης οργάνωσης σε δράση, ήταν το Πρωτοποριακό Κέντρο Υγείας στο Πέκαμ. Αυτό ιδρύθηκε στη δεκαετία που προηγήθηκε του πολέμου, από μια ομάδα γιατρών και βιολόγων, που ήθελαν να μελετήσουν τη φύση της υγείας και της υγιεινής συμπεριφοράς, αντί να μελετήσουν την αρρώστια, όπως έκαναν οι υπόλοιποι επιστήμονες του κλάδου τους. Αποφάσισαν ότι ο τρόπος για να γίνει αυτό ήταν να δημιουργηθεί μια κοινωνική λέσχη, στην οποία τα μέλη θα προσχωρούσαν σαν οικογένειες και θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν μια ποικιλία ανέσεων σε αντάλλαγμα για μια οικογενειακή συνδρομή μέλους και την αποδοχή μιας περιοδικής ιατρικής εξέτασης. Προκειμένου να μπορέσουν να αντλήσουν βάσιμα συμπεράσματα, οι βιολόγοι του Πέκαμ σκέφτηκαν ότι ήταν απαραίτητο να μπορέσουν να μελετήσουν ανθρώπινα όντα που ήταν ελεύθερα - ελεύθερα να ενεργήσουν όπως επιθυμούσαν και να δώσουν έκφραση στις επιθυμίες τους. Επομένως δεν υπήρχαν ούτε κανόνες, ούτε κανονισμοί, ούτε αρχηγοί. "Ήμουν το μόνο πρόσωπο που είχε εξουσία", είπε ο Δρ. Σλώςτ Ουίλιαμ Ουίλλιαμσον, ο ιδρυτής, "και τη χρησιμοποίησα για να σταματήσω οποιονδήποτε εξασκούσε οποιαδήποτε εξουσία". Τους πρώτους 8 μήνες επικρατούσε χάος. "Με τα πρώτα μέλη - οικογένειες", λέει ένα ερευνητής, "έφθασε κι ένας συρφετός από απείθαρχα παιδιά, που χρησιμοποιούσαν ολόκληρο το

κτίριο λες και χρησιμοποιούσαν ένα μεγάλο δρόμο του Λονδίνου. Στριγγλίζοντας και τρέχοντας σα χούλιγκαν (Σ.τ.μ τέντυ μπόιδες) μέσα σ' όλα τα δωμάτια, σπάζοντας μηχανήματα και έπιπλα, έκαναν ανυπόφορη τη ζωή για όλους. Ο Σκωτ Ουίλλιαμσον όμως, επέμεινε ότι η γαλήνη έπρεπε να αποκατασταθεί μόνο με την ανταπόκριση των παιδιών σε μια ποικιλία ερεθισμάτων που θα τους προσφέρονταν. Σε διάστημα λιγότερο από ένα χρόνο, το χάος μεταβλήθηκε σε τάξη, μέσα στην οποία μπορούσες καθημερινά να δεις ομάδες παιδιών να κολυμπούν, να οδηγούν ποδήλατα, να χρησιμοποιούν το γυμναστήριο ή να παίζουν κάποιο παιχνίδι και να διαβάζουν περιοδικά κανένα βιβλίο μέσα στη βιβλιοθήκη... το τρέξιμο και τα ξεφωνητά ανήκαν πια στο παρελθόν.

Στο βιβλίο του, Η Άγνωστη Υγεία, αναφορικά με το πείραμα του Πέκαμ, ο Τζων Κόμερφορντ συμπέρανε: "Μια κοινωνία, επομένως, αν αφηθεί να εκφραστεί αυθόρμητα, μέσα σε κατάλληλες συνθήκες, απεργάζεται την ίδια της τη σωτηρία και πετυχαίνει μια αρμονία δράσης την οποία δεν μπορεί να συναγωνιστεί καμία επιβεβλημένη από τα πάνω ηγεσία".

Μαρραΐη Μπούκτσιν, Κόννιν Γουώρντ - Αυθορμητισμός και οργάνωση
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος, σελ. 72-74

Στο σημείο αυτό θα αναφερθώ σε ένα πείραμα το οποίο ίσως να σκέπτεστε. Στα 1939 και 1940 τρεις κοινωνιολόγοι ψυχολόγοι, οι Λιουίν, Λίπιτ και Γουάιτ, έκαναν πειράματα σε ομάδες από 11χρονα παιδιά, εξετάζοντας τα αποτελέσματα που είχαν πάνω στη συμπεριφορά διάφορες τεχνικές ηγεσίες. Αυτές οι ομάδες διευθύνονταν από ενήλικους που χρησιμοποιούσαν 3 διαφορετικές μεθόδους ή τρόπους ηγεσίας. Σε μια μέθοδο, ο ενήλικος καθόριζε την πολιτική, τις διαδικασίες και τις δραστηριότητες της ομάδας. Αυτή η τεχνική ονομαζόταν "εξουσιασμός". Σε μια άλλη, ο ενήλικος ενθάρρυνε τη συμμετοχή των μελών στον καθορισμό αυτών των ζητημάτων και τους συμπεριφερόταν με ένα φιλικό τρόπο, δίνοντας τεχνική βοήθεια και προτείνονταν εναλλακτικές διαδικασίες όταν χρειαζόταν. Αυτή η τεχνική ονομαζόταν "δημοκρατική". Στην Τρίτη, ο ενήλικος ηγέτης επέτρεπε απόλυτη ελευθερία στις αποφάσεις και τη δραστηριότητα, περιορίζοντας στο ελάχιστο τις δικές του προτάσεις και την προσωπική του πρωτοβουλία. Αυτή η τεχνική ονομαζόταν "φιλελεύθερη". Η εξουσιαστική μέθοδος ανακαλύφθηκε ότι οδηγεί σε μια υποτακτική στάση απέναντι στον ηγέτη, από μέρους των παιδιών, και σε κάποια απάθεια απέναντι στα καθήκοντα που ορθώνονταν μπροστά τους, αλλά και σε μικρή συνεργασία ανάμεσά τους και σε μια έλλειψη αυτοελέγχου όταν απουσιάζει ο ηγέτης. Η φιλελεύθερη ομάδα φαινόταν καταβεβλημένη από τον αριθμό και την πολυπλοκότητα των προβλημάτων της και δεν μπόρεσε να κατορθώσει πολλά πράγματα. Η δημοκρατική ομάδα βοηθήθηκε από τον ηγέτη της να ανακαλύψει δημιουργικά κανάλια για τι; Προσπάθειες της κι έτσι απόφυγε την ανικανότητα στην οποία φαινόταν να είναι καταδικασμένη η φιλελεύθερη ομάδα. Ταυτόχρονα, επειδή οι προσπάθειες της ήταν βασικά αυτοδιευθυνόμενες, και είχαν μπορέσει να παγιώσουν ένα βαθμό ομαδικής αλληλεγγύης, υπήρξαν επίσης πιο δημιουργικές, ειρηνικές και αυτοπειθαρχημένες από ότι οι αντίστοιχες της εξουσιαστικής ομάδας. Συγκρίνοντας την ίδια ομάδα κάτω από διαφορετική ενήλικη ηγεσία, παρατηρήθηκε ότι η αντίδραση απέναντι σ' ένα συγκεκριμένο τρόπο ηγεσίας επηρεαζόταν επίσης από την προηγούμενη εμπειρία της ομάδας σε άλλες τεχνικές. Έτσι μια ομάδα ήταν αρκετά παθητική κάτω από ένα "εξουσιαστή" ηγέτη, αλλά μετά το πέρασμα ενός ηγέτη που χρησιμοποιούσε μια "δημοκρατική" τεχνική, ένας δεύτερος ηγέτης που χρησιμοποιούσε εξουσιαστικές μεθόδους, αντιμετωπίστηκε με δυσαρέσκεια.

Τώρα, μέσα στα πλαίσια των σημερινών μας προκαταλήψεων, θα μπορούσαμε να κάνουμε μια σειρά σχόλια σχετικά με αυτό το πείραμα. Η φιλελεύθερη τεχνική υποτίθεται ότι είναι εκείνη που πρέπει να έχει σαν συνέπεια το φαινόμενο της αυθόρμητης τάξης. Πιθανόν δεν παραχωρήθηκε αρκετός χρόνος για το πείραμα, ώστε από το χάος να γεννηθεί η τάξη. Η "δημοκρατική" τεχνική δεν ήταν αληθινά δημοκρατική στο ότι ο ηγέτης δεν εκλέγηκε από την ομάδα η μέσα από τα μέλη της. Ο ρόλος του φαίνεται πως ήταν στην πραγματικότητα ο εξυπηρετικός αλλά αυτοεξαλειφόμενος ρόλος του καθόλου δασκάλου. Φυσικά, όπως δείχνει ο Μονζάφερ Σέριφ στα σχόλιά του πάνω στα πειράματα των Νιούιν, Λίπιτ και Γουάιτ, μια δοσμένη τεχνική μπορεί να μην έχει την ίδια σημασία όταν εξασκείται από ένα εξωτικό ηγέτη κι από ένα ανεπίσημο ηγέτη που αποτελεί επίσης ένα μέλος της ομάδας.

Ενώ τα κράτη υπάρχουν και μπορούν να εξηγηθούν νομικά, τα έθνη δεν είναι παρά συγκινησιακά τεχνήματα...

Αυτό που δίδει σε μια εδαφική ταυτότητα την περιβάλλουσα και αυτό που επίσης ονομάζει ο Parekh "οιονεί οντολογική σημασία" της είναι η σχέση ανάμεσα σ' αυτά τα δύο. Από τη στιγμή που η κυριαρχία στη νεότερη μορφή της αναπτύσσεται ως μια εξουσία που είναι απρόσωπη και αφηρημένη, τα εδαφικά "περιέχον" της εξουσίας αυτής αρχίζει να λαμβάνει μια εθνική μορφή. Όπως σχολιάζει ο Giddens, τα εθνικιστικά σύμβολα παρέχουν την "ηθική συνιστώσα" της κυριαρχίας, διότι προφανώς δεν μπορεί να υπάρχει αφοσίωση ή πίστη αφηρημένα. Θα πρέπει να τους δοθεί πολιτισμικό περιεχόμενο και γλωσσική εστίαση. Για τούτο και, αργά ή γρήγορα, το κράτος είναι υποχρεωμένο όχι μόνο να θέσει εντός εδαφικών ορίων τους υπηκόους του, αλλά και να τους "εθνοποιήσει". Οι άνθρωποι που συνιστούν ένα έθνος γίνονται η πηγή από την οποία το κράτος αντλεί τη νομιμότητά του έτσι ώστε, σύμφωνα με την "εγγενή λογική" του, η αποκλειστικότητα του κράτους στη δικαιοδοσία του επί της εδαφικής περιοχής του αντιστοιχεί στην αποκλειστικότητα του έθνους.

Είναι συνεπώς παραπλανητικό (για να περάσω στο δεύτερο σημείο σχετικά με το σχολιασμό του Vincent) να δεχτούμε ότι τα κράτη έχουν "σταθερές" ταυτότητες ενώ τα έθνη δεν έχουν. Απεναντίας, εάν ο εθνικισμός είναι το "συγκινησιακό τέχνημα" που αποδεικνύει ο Vincent, η θεωρητική του μη συνεκτικότητα προκύπτει ως αναπόσπαστο μέρος της μη συνεκτικότητας του ίδιου του κράτους. Ο εθνικισμός διαβεβαιώνει μιαν ιδεώδη ενότητα που συνεχώς αντιλέγετε στην πράξη. Είναι απολύτως αληθές ότι τα κράτη δεν συμπίπτουν με τα έθνη. Η μοναδική "εθνική" γλώσσα, η οποία γενικά χαρακτηρίζει το έθνος-κράτος, είναι πάντοτε επιβεβλημένη πάνω σε μια ποικιλία τοπικών γλωσσών και διαλέκτων που ενδέχεται να έχουν βάνουσα καταπιεσθεί ή να έχουν βαθμιαία εκριζωθεί από ένα επεκτατικό σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, η εθνική ενότητα σύμφωνα με την οποία τα κράτη ολοένα και περισσότερο διαβεβαιώνουν την ταυτότητά τους είναι αντιφατικού είδους. Ο Beetham έχει προβεί στο συμπονετικό σχόλιο ότι μονάχα κατ' εξαίρεση το έθνος-κράτος δεν έχει εντός των ορίων του μειονοτικά έθνη ή υποέθνη. Θα προχωρήσουμε περισσότερο. Το πρόβλημα της εθνικότητας δεν είναι απλώς εμπειρικό. Είναι και λογικό. Η διαβεβαίωση της εθνικής ταυτότητας μέσω του κράτους σηματοδοτεί τόσο εξωτερική όσο και εσωτερική πρόκληση και διαίρεση. Καθώς τα έθνη-κράτη βρίσκονται περικυκλωμένα από αντιφρονούντες και στασιαστές, δίδεται εντεινόμενη έμφαση στον "εθνικό" χαρακτήρα της εδαφικής αποκλειστικότητάς τους.

Τζον Χόφμαν - Πέραν του Κράτους
Εκδόσεις: Στάχυ, σελ. 88-89

Ο Engels επιχειρηματολογεί ότι στις πρώιμες φυλετικές κοινωνίες, οι άνδρες, οι γυναίκες και τα παιδιά ζουν μαζί, ως μέρη ευρύτερων νοικοκυριών, όπου η παραγωγή προορίζεται για τη ζήτηση μάλλον, παρά για την ανταλλαγή. Πρόκειται για ακρατικές κοινωνίες, στις οποίες η λήψη αποφάσεων περιλαμβάνει τόσο στους άνδρες όσο και τις γυναίκες, και, μιας που δεν μπορεί να βεβαιωθεί συγκεκριμένη πατρότητα λόγω του ομαδικού γάμου, η συλλογική ιδιοκτησία μεταβιβάζεται με βάση τη μητρική γραμμή. Η "κοσμοϊστορική ήττα του γυναικείου φύλου" (όπως παραστατικά την περιγράφει ο Engels) επέρχεται όταν οι άνθρωποι αρχίζουν να εξημερώνουν τα ζώα και να τρέφουν κοπάδια. Την ίδια εποχή, οι γυναίκες επιζητούν μονογαμικές σχέσεις και η οικογένεια ιδιωτικοποιείται. Στην αστική οικογένεια που ακολούθησε, η θηλυκή συγκατάθεση εξουδετερώνεται από την στέρηση οικονομικής ανεξαρτησίας των γυναικών, και στην εργατική οικογένεια ο άνδρας αντιπροσωπεύεται στον αστό και η γυναίκα τον προλετάριο. Μονάχα με την κοινωνικοποίηση της παραγωγής στον κομμουνισμό θα εξαφανισθεί η ανδρική επικυριαρχία. Όλες οι γυναίκες θα μπορούν να συμμετέχουν επ' αμοιβή στην απασχόληση, και η ίδια η οικιακή δουλειά θα γίνει μια δημόσια και συλλογική δραστηριότητα. Η

εξαφάνιση της πατριαρχίας είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με την κοινωνικοποίηση της ιδιοκτησίας και την αποκέντρωση του κράτους.

Τζον Χόφμαν - Πέραν του Κράτους
Εκδόσεις: Στάχυ, σελ. 182

Η αρσενική επικυριαρχία πρέπει να αναπτυχθεί ιστορικά και μπορεί να το κάνει αυτό μόνον όταν οι άνδρες αποκτούν τα μέσα και τη δύναμη να ελέγχουν τις ζωές των γυναικών. Αληθεύει ότι η πατριαρχία είναι "λανθάνουσα" μέσα στη διαφοροποίηση αυτή, αλλά ο απλός διαχωρισμός ανδρών και γυναικών δεν αποτελεί από μόνος του τεκμήριο για το ότι η πατριαρχία έχει ήδη αναπτυχθεί. Για τούτο και η εκ μέρους του Balbus ψυχαναλυτική έκθεση της πατριαρχίας ως προερχόμενης από το "μονοπώλιο των γυναικών στην ανατροφή των παιδιών", πρέπει να αμφισβητηθεί. Ο Balbus υποστηρίζει ότι αυτή πρακτική γεννά μεγάλη δυσaréσκεια, κι έτσι, ως αποτέλεσμα, οι άνδρες επικυριαρχούν πάνω στις γυναίκες, ακόμη και στις ακρατικές κοινωνίες. Ωστόσο, αυτό το επιχείρημα είναι παράξενα μη ιστορικό. Αντλείται εν μέρει από έναν ισχυρισμό της Chodorow ότι η θηλυκή φροντίδα δημιουργεί, πάντα και παντού, αρσενικά παιδιά με πατριαρχικές τάσεις. Όπως ορθά επιμένει η Lerner, αυτός ο ισχυρισμός αγνοεί το γεγονός ότι στις κοινωνίες της νεολιθικής εποχής οι δραστηριότητες της φροντίδας και της ανατροφής είναι ταυτισμένες με την αυτάρκεια στην τροφосуλλογή και την ικανότητα σε ουσιώδεις για τη ζωή δεξιότητες, έτσι ώστε εδώ οι θηλυκές γονεϊκές δραστηριότητες βιώνονταν και από τους άνδρες και από τις γυναίκες ως πηγή δύναμης, ακόμη και μαγικής εξουσίας. Στις φυλές κυνηγών και καρποσυλλεκτών, όπου δίδεται έμφαση στη συνεργασία και διατηρούνται ειρηνικές σχέσεις με άλλες φυλές, η σχετική κοινωνική κατάσταση γυναικών και ανδρών μπορεί να περιγραφεί ως "ξεχωριστή αλλά ίση".

Το γεγονός ότι η αρσενική επικυριαρχία δεν έχει δημιουργηθεί απλώς από τον αρχικό καταμερισμό της εργασίας είναι αποφασιστικό στο να εγκαθιδρυθεί ο δεσμός ανάμεσα στην πατριαρχική οικογένεια και τη γένεση του κράτους. Ο ίδιος ο Balbus αναγνωρίζει ότι η ανάδυση του κράτους είναι εφικτή μονάχα με τη διάλυση των δεσμών συγγένειας και δέχεται ότι οι ιεραρχίες του κράτους ενισχύουν τον αυταρχισμό του πατέρα. Το ζήτημα είναι ότι η πατριαρχία απαιτεί την αρσενική εξουσία, και αυτή η αρσενική εξουσία απαιτεί την ανάπτυξη μιας οικονομίας της δουλείας -αυτό που η Lerner αποκαλεί "την πρώτη θεσμοθετοποιημένη μορφή ιεραρχικής επικυριαρχίας στην ανθρώπινη ιστορία". Έτσι ο πατέρας στην πατριαρχική οικογένεια της κοινωνίας της Μεσοποταμίας έχει (όπως τονίζει η Lerner) εξουσία ζωής και θανάτου επάνω στα παιδιά του. Μπορεί να παντρέψει τις κόρες του ή να τις αφιερώσει σε ένα βίο παρθενίας στις υπηρεσίες κάποιου ναού. Μπορεί να ενεχυριάσει τη γυναίκα, τις παλλακίδες, και τα παιδιά του για κάποια χρέη του. Η πατριαρχική κοινωνία δεν απαιτεί απλώς την πατρική κληρονομική μεταβίβαση, αλλά και νόμους περί ιδιοκτησίας, που εγγυώνται τα κληρονομικά δικαιώματα των γιων, καθώς και μια αρσενική επικυριαρχία υποστηριζόμενη από στρατιωτικές, πολιτικές και θρησκευτικές γραφειοκρατίες. Κοντολογίς, "στην παλαιότερη μορφή της, η πατριαρχία εμφανίστηκε ως το αρχαϊκό κράτος".

Τζον Χόφμαν - Πέραν του Κράτους
Εκδόσεις: Στάχυ, σελ. 186-187

Στις ακρατικές κοινωνίες (όπως έχουμε δει), η βιαιότητα είναι τυχαία στη διαδικασία της διακυβέρνησης. Είναι στενά περιορισμένη από τις σχέσεις συγγένειας και δεν αποτελεί μήτε συνιστά ένα εργαλείο κοινωνικής τάξης. Απεναντίας, στις κρατικοκεντρικές κοινωνίες, η βιαιότητα είναι ευρέως διαδεδομένη και κυριαρχικά αρσενική. Ο Connell επισημαίνει ότι στις ΗΠΑ και στην Αυστραλία (για παράδειγμα), εκείνοι που καταδικάζονται για βίαια εγκλήματα και εκείνοι που διευθύνουν τη "θεσμοποιημένη βιαιότητα" που εκπροσωπείται από την αστυνομία, τις φυλακές και το στρατό είναι, σε συντριπτικό βαθμό, άνδρες. Για τούτο και ορθά υποστηρίζει ότι ο φεμινισμός πράγματι χρειάζεται να δει

το κράτος ως κρίσιμο θεωρητικό ζήτημα, μιας που το κράτος "θεσμοποιεί την ηγεμονική ανδροπρέπεια και δαπανά μεγάλη ενέργεια στο να την ελέγχει".

Εδώ, το ανθρωπολογικό επιχείρημα προσφέρει σημαντικές διαφορές στο δεσμό ανάμεσα στην πατριαρχία, την αρσενική βιαιότητα και το κράτος. Διότι η πατριαρχία λαμβάνει την πρώτη αναπτυγμένη της μορφή με την αιχμαλώτιση των θηλυκών δούλων και πράγματι οι πρώτοι δούλοι είναι γυναίκες. Η πορνεία, ο βιασμός, η διατήρηση παλλακίδων και ο πατριαρχικός γάμος συνδέονται τόσο με τη δουλεία, όσο και με τη θεσμοποιημένη βιαιότητα του κράτους. Μολονότι δεν υπάρχει πλέον τυπική δουλεία στις σύγχρονες φιλελεύθερες κοινωνίες, η κληρονομιά αυτής της δουλείας εκδηλώνεται στη διαδεδομένη βιαιότητα των ανδρών προς τις γυναίκες. Συνεπώς, φεμινίστριες ορθά υποστηρίζουν ότι στην καρδιά της αρσενικής υπεροχής βρίσκεται μια βιαιότητα που μεταστοιχείωνεται σε χιλιάδες αποχρώσεις εξαναγκασμού και παρενόχλησης.

Η έρευνα της McKinnon για μια "φεμινιστική θεωρία του κράτους", βασίζεται στη σχέση ανάμεσα στην αρσενική σεξουαλικότητα και τη βία. Μολονότι αντιλαμβάνεται τη βία ως κάτι εγγενές στην πορνογραφία (επί παραδείγματι), ο βιασμός όχι μονάχα είναι διαδεδομένος -στις ΗΠΑ σχεδόν πενήντα τοις εκατό όλων των γυναικών έχουν βιασθεί ή υπέστησαν απόπειρα βιασμού τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους-, αλλά και μπορεί να κατανοηθεί μόνον όταν το σεξ και η βιαιότητα αντιμετωπίζονται ως πράξεις "που ορίζουν η μία την άλλη, παρά αλληλοαποκλείονται". Αληθεύει ότι η McKinnon ενδιαφέρεται ειδικά για την ανάλυση του νεωτερικού φιλελεύθερου κράτους, αλλά υποστηρίζει ότι στις σεξουαλικές σχέσεις η φιλελεύθερη "εμφάνεια" της επιλογής και της συναίνεσης, αποδιδόμενες στις διαφορετικές "φύσεις", απλώς αποκρύπτει την πραγματικότητα της βίας. Έτσι, στις δίκες για βιασμό, συχνά γίνεται επίκληση στη συναίνεση ως τρόπου μεταμφίεσης της ωμής βίας, έτσι ώστε ακόμη και "φιλελεύθερα" δικαστήρια να δέχονται ότι αν δεν είναι η βία εντυπωσιακά ρητή και ιδιαζόντως κτηνώδης, δεν έχει διαπραχθεί βιασμός. Η συναίνεση (όπως έχι σημειώσει η Pateman) μπορεί να είναι αποτέλεσμα επιβεβλημένης υποταγής

Τζον Χόφμαν - Πέραν του Κράτους
Εκδόσεις: Σταχυ, σελ. 188-189

Εάν είναι αποδεκτό ότι η διαίρεση δημόσιου/ιδιωτικού είναι μια κρίσιμη έννοια στη φεμινιστική ανάλυση, τότε έχουμε ακόμη έναν λόγο να αμφισβητήσουμε την περί πλεονασμού θέση. Μολονότι είναι κατά συνθήκη αποδεκτό ότι ανακύπτει μονάχα με τον φιλελευθερισμό, στην πραγματικότητα η διαίρεση δημόσιου/ιδιωτικού είναι εγγενής στην πατριαρχία και, συνεπώς, στο ίδιο το κράτος. Αληθεύει ότι η οικογένεια γίνεται αντιληπτή από την προφιλελεύθερη σκέψη ως μια πολιτική ενότητα, αλλά τούτο συμβαίνει επειδή οι άνδρες ως κεφαλές του οίκου είναι επίσης και άρχοντες στο κράτος. Αν και η οικογένεια είναι δημόσια, οι γυναίκες δεν είναι. Αυτές είναι η "ιδιωτική ιδιοκτησία" των πατέρων και των συζύγων. Με την άνοδο του καπιταλισμού, η οικιακή οικονομία παρακμάζει και το νοικοκυριό χάνει την προηγούμενη παραγωγική του σημασία. Οι άνθρωποι αφήνουν στο σπίτι τους, προκειμένου να εργασθούν, και η οικογένεια καταλήγει να χαρακτηριστεί ως ιδιωτικός θεσμός. Ως αποτέλεσμα, η διαίρεση δημόσιου/ιδιωτικού λαμβάνει ένα καινούργιο νόημα.

Τζον Χόφμαν - Πέραν του Κράτους
Εκδόσεις: Στάχυ, σελ. 190

Στην αρχή αντιμετώπιζα τη φύση και τον άνθρωπο ως δύο ξεχωριστά πράγματα. Θεωρούσα τη φύση ένα σύνολο, αλλά την ανθρωπότητα δεν την έβλεπα ως μέρος αυτού του συνόλου. Θεωρούσα τον άνθρωπο κυρίαρχο εξουσιαστή της φύσης. Γύρω στα 30 περίπου, όταν άρχισα να χτίζω μόνος μου το σπίτι μου στο "δικό μου" κομμάτι γης, είδα τα πράγματα με πιο μεγάλη ακρίβεια και συνειδητοποίησα ξαφνικά ότι ανήκω στη φύση. Ο άνθρωπος βρίσκεται σε θέση συμβίωσης και ισότητας με τα άλλα ζωντανά πλάσματα και όχι ανωτερότητας.

Για αποκλειστικά οικονομικούς λόγους, οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, σε ότι αφορά τον δικό μου τομέα (γεωπόνος-κηπουρός), παράγουν στην ουσία δηλητήρια, προφασιζόμενες ότι είναι υπέρ του ανθρώπου και του περιβάλλοντος. Μας λένε ακριβώς αυτό που θέλουμε να ακούσουμε, αυτό που μας ευχαριστεί, αλλά τίποτε φυσικά από όλα αυτά δεν είναι αλήθεια. Τα προϊόντα αυτά αποφέρουν τεράστια κέρδη και για αυτό εξακολουθούν να υπάρχουν. Κοιτάξτε πόσα χρήματα επενδύουμε στην κατασκευή αυτοκινήτων ενώ ξέρουμε καλά ότι δεν έχει κανένα νόημα, αφού το αυτοκίνητο δεν έχει μέλλον - εκτός αν αλλάξουμε εντελώς το μέγεθός του, τον τρόπο οδήγησης και τον τρόπο παραγωγής καυσίμων. Αντί να αλλάξουμε όμως τους παράγοντες αυτούς, ενισχύουμε την παραγωγή βιοκαυσίμων τα οποία είναι καταστροφικά σε οικολογικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Καταρχάς, για να παράγουμε ένα λίτρο βιοκαυσίμου, πρέπει να καταναλώσουμε ένα λίτρο ορυκτού πετρελαίου. Πρέπει να καλλιεργήσουμε πολύ μεγάλες εκτάσεις γης και να χρησιμοποιήσουμε τεράστιες ποσότητες λιπασμάτων και εντομοκτόνων, προς όφελος φυσικά των πολυεθνικών. Έπειτα, τις εκτάσεις αυτές τις στερούμε από πληθυσμούς που δεν έχουν άλλα μέσα επιβίωσης. Στο Μεξικό, στη Λατινική Αμερική ή στην Αφρική, στις εκτάσεις αυτές καλλιεργούνταν αγαθά όπως το καλαμπόκι, που προορίζονταν για ανθρώπινη κατανάλωση. Από τη στιγμή όμως που τα προϊόντα αυτά έχουν μπει σε άλλη αγορά, η τιμή τους γίνεται απαγορευτική για τους αυτόχθονες, οι οποίοι δεν μπορούν πια ούτε να τραφούν από τις καλλιέργειες αυτές. Τα παραγόμενα προϊόντα γίνονται τροφή για τα αυτοκίνητα των πλούσιων χωρών, ενώ οι άνθρωποι γίνονται όλο και πιο φτωχοί ή πεθαίνουν από την πείνα. Οι ανισότητες αυτές έχουν γίνει πολύ έντονες εξαιτίας των βιοκαυσίμων, τα οποία προωθούμε στο όνομα της αιεφόρου ανάπτυξης. Στην ουσία πρόκειται για μπίζνες και όχι για σωστή αντιμετώπιση των οικολογικών και κοινωνικών προβλημάτων του πλανήτη.

Ζιλ Κλεμέν - συνέντευξη στο περιοδικό ΒΗmagazino ένθετο της εφημερίδας "Το ΒΗΜΑ της Κυριακής" , τεύχος 462, 23 Αυγούστου 2009, σελ. 23

γ) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Ας υποθέσουμε ότι κάθε πολυκατοικία έχει δύο-τρεις αίθουσες τηλεόρασης (μια για κάθε κανάλι), μια αίθουσα παιχνιδιού για τα παιδιά, ένα άρτια εξοπλισμένο εργαστήριο για μαστορέματα, ένα πλυσταριό με χώρους στεγνώματος και σιδερώματος; Θα χρειαζόμαστε τότε τις ατομικές συσκευές και τα εργαλεία, θα μπλεκόσαστε στην κυκλοφοριακή συμφόρηση, αν υπήρχαν άνετα συλλογικά μέσα μεταφοράς προς τους χώρους αναψυχής, χώροι σταθμεύσεως για ποδήλατα και μοτοποδήλατα, πυκνό δίκτυο συγκοινωνιακών μέσων για τις πόλεις και τα προάστια ;

Ας φανταστούμε πως οι μεγάλες βιομηχανίες περιορίζονται, σύμφωνα μ' ένα κεντρικό πλάνο, μόνο στην παραγωγή των απαραίτητων: τέσσερα-πέντε μοντέλα γερών παπουτσιών και ρούχων, τρία μοντέλα στερεών αυτοκινήτων, κι ακόμα όσα χρειάζονται για κοινές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες. Είναι κάτι αδύνατο για την οικονομία της αγοράς; Ναι. Θα σήμαινε όμως μαζική ανεργία; Όχι, αν αλλάξει το σύστημα, σε εβδομάδα εργασίας είκοσι ωρών. Θα σήμαινε μήπως ομοιομορφία και ισοπέδωση; Όχι, αν επιπλέον φανταστούμε και τούτο:

Κάθε γειτονιά, κάθε κοινότητα, διαθέτει εργαστήρια, ανοιχτά μέρα-νύχτα, εξοπλισμένα με μηχανήματα και εργαλεία όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ποικιλίας, όπου οι κάτοικοι, ατομικά, συλλογικά ή σε ομάδες, θα κατασκευάζουν τα επιπλέον αγαθά, εκτός εμπορίου, για ατομική χρήση, σύμφωνα με τα γούστα και τις επιθυμίες τους. Καθώς δεν θα δουλεύουν περισσότερο από είκοσι ώρες την εβδομάδα (και λιγότερο ίσως) για την παραγωγή των απολύτως αναγκαίων, οι ενήλικες θα έχουν την ευκαιρία να μάθουν, όσα τα παιδιά θα μαθαίνουν από τις πρώτες τάξεις του σχολείου; την κατεργασία των υφασμάτων, του δέρματος, του ξύλου, της πέτρας, των μετάλλων. Ηλεκτρολογία, μηχανική, κεραμική, γεωργία...

Andrew Gorz, Michel Bosquet, Οικολογία και πολιτική - Η δική μας και η δική τους οικολογία.
Από το βιβλίο του Γιάννη Σταυρακάκη "Φύση, κοινωνία και πολιτική"
Εκδόσεις: Νήσος, σελ. 138-139

Μια πολιτική μορφή ζωτικής σημασίας είναι η συνέλευση πόλης ή γειτονιάς. Η συνέλευση αυτή προσφέρει στους πολίτες μια αρένα όπου θα διαμορφωθούν δημόσια οι ανάγκες και οι επιδιώξεις τους. Δημιουργεί ένα πεδίο, όπου μπορεί να αναπτυχθεί και να ασκηθεί στην πράξη η αληθινή ιδιότητα του πολίτη. Μολονότι, βέβαια η οικολογική ευαισθησία και η οικολογική παιδεία μπορούν να ανθήσουν μέσα από μια ποικιλία συγγενικών ομάδων, όπως είναι οι κοοπερατίβες, κολεκτίβες και ενώσεις, εντούτοις η συνέλευση της κοινότητας δημιουργεί μια Αγορά, όπου αυτή η πολλαπλότητα μπορεί να ενοποιηθεί και να συντονιστεί, επιτρέποντας σε κάθε πολίτη να σχηματίσει μια σαφή αντίληψη για το καλό ολόκληρης της κοινότητας.

Andrew Gorz, Michel Bosquet, Οικολογία και πολιτική - Η δική μας και η δική τους οικολογία.
Από το βιβλίο του Γιάννη Σταυρακάκη Φύση, κοινωνία και πολιτική"
Εκδόσεις: Νήσος, σελ. 138-139

Τα αγαθά θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να παρέχουν το μέγιστο της δυνατότητας να "κάνουμε" κάτι με αυτά: είδη φτιαγμένα για αυτό-συναρμολόγηση, αυτό-βοήθεια, επαναχρησιμοποίηση και επιδιόρθωση.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 88

Κάθε πόλη διαιρείται σε 4 ίσα μέρη και στο κέντρο κάθε μέρους υπάρχει μια αγορά. Εκεί συγκεντρώνονται σε αποθήκες τα προϊόντα κάθε σπιτικού και από εκεί διανέμονται κατά είδος σε διάφορα καταστήματα

Σερ Τόμας Μωρ - Ουτοπία
Μαρία Λουίζα Μπερνέρι - Περιήγηση στην Ουτοπία
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 75

Στην ουτοπία, όμως, όλα είναι έτσι τακτοποιημένα, ώστε οι άνθρωποι σπάνια χτίζουν σε αστικά οικόπεδα και όχι μόνο επιδιορθώνουν γοργά τα σπίτια τους, αλλά και με μεγάλη προνοητικότητα τα επισκευάζουν πριν καν χαλάσουν.

Σερ Τόμας Μωρ - Ουτοπία
Μαρία Λουίζα Μπερνέρι - Περιήγηση στην Ουτοπία
Εκδόσεις: Νησίδες, σελ. 77

Φουριέ: Προέβλεψε τις κηπουπόλεις, που θα αντικαταστήσουν τα συσσωματώματα των μεγαλουπόλεων υποστήριξε την παραγωγή οπωροκηπευτικών σε μικρούς μπαξέδες, που θα αντικαθιστούσε την εντατική γεωργία.

Αντίθετα οι Ερυθρόδερμοι των φυλών του Νέου Μεξικού, οι Μεξικανοί, οι Αμερικανοί του κέντρου και οι Περουβιανοί στον καιρό της κατάκτησης βρίσκονταν στο μεσαίο στάδιο της βαρβαρικής εποχής, κατοικούσαν σε σπίτια φτιαγμένα από πλίνθρες και πέτρες σε σχήμα φρουριών, καλλιεργούσαν το σιτάρι και άλλα φαγώσιμα φυτά, διαφορετικά, ανάλογα με τον τόπο και το κλίμα, μέσα σε περιβόλια που τα ποτίζουν τεχνητά και που παρείχαν την κυριότερη πηγή της τροφής τους. Είχαν ακόμα εξημερώσει και μερικά ζώα - οι Μεξικανοί τους γάλους και άλλα πουλιά, οι Περουβιανοί το λάμα.

Φρίντριχ Ένγκελς - Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους
Εκδόσεις: Κορόντζη, σελ. 34

Αντιληφθήκαμε ήδη ότι, σχεδόν πάντα, οι αρχαϊκές κοινωνίες προσδιορίζονται αρνητικά, σύμφωνα με ότι τους λείπει: κοινωνίες χωρίς κράτος, κοινωνίες χωρίς γραφή, κοινωνίες χωρίς ιστορία. Της ίδιας τάξεως φαίνεται να είναι και ο χαρακτηρισμός των κοινωνικών στο οικονομικό πεδίο: κοινωνίες με οικονομία επιβίωσης. Αν εννοούμε με αυτό ότι οι πρωτόγονες κοινωνίες αγνοούν την οικονομία της αγοράς όπου ρέουν τα πλεονάζοντα προϊόντα, στην ουσία δεν λέμε τίποτε, απλώς περιοριζόμαστε να επισημάνουμε μια κόμη έλλειψη, και πάντα αναφορικά με τον δικό μας κόσμο: αυτές οι κοινωνίες που είναι χωρίς κράτος, χωρίς γραφή, χωρίς ιστορία είναι και χωρίς αγορά. Όμως -μπορεί να αντιτείνει η κοινή λογική- τι χρειάζεται η αγορά όταν δεν υπάρχει πλεόνασμα; Η έννοια της οικονομίας της επιβίωσης κρύβει μέσα της τη σιωπηρή διαβεβαίωση ότι, ένα οι πρωτόγονες κοινωνίες δεν παράγουν πλεόνασμα, αυτό συμβαίνει επειδή είναι ανίκανες να το παράγουν, εξ ολοκλήρου απορροφημένες για την επιβίωσή τους, για την συντήρησή τους. Παμπάλαιοι εικόνες, και πάντοτε αποτελεσματική, της έσχατης ένδειας των αγρίων. Και για να εξηγήσουν αυτή την ανικανότητα των πρωτόγονων κοινωνιών να αποσπαστούν από την στασιμότητα μιας ζωής από μέρα σε μέρα, απ' αυτή τη διαρκή αλλοτρίωση στην αναζήτηση τροφής, επικαλούνται τον χαμηλό τεχνικό εξοπλισμό, την τεχνολογική κατωτερότητα.

Τι πραγματικά συμβαίνει; αν με τον όρο τεχνική εννοούμε το σύνολο των μεθόδων τις οποίες μετέρχονται οι άνθρωποι, όχι για να εξασφαλίσουν την απόλυτη κυριαρχία πάνω στη φύση (αυτό ισχύει μόνο για τον δικό μας κόσμο και το παράλογο καρτεσιανό του πρόταγμα, που τις οικολογικές του συνέπειες τώρα μόλις αρχίζουμε να τις μετράμε), αλλά για να εξασφαλίσουν μια κυριαρχία πάνω στο φυσικό περιβάλλον προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους και ανάλογη με αυτές., τότε είναι σαφές ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για τεχνική κατωτερότητα των πρωτόγονων κοινωνιών, διότι αποδεικνύουν μια ικανότητα να καλύπτουν τις ανάγκες τους τουλάχιστον ίση με εκείνη για την οποία υπερηφανεύεται η βιομηχανική και τεχνοκρατική κοινωνία. Κάθε ανθρώπινη ομάδα καταφέρνει κατ' ανάγκη να ασκεί τον ελάχιστο απαραίτητο έλεγχο πάνω στο περιβάλλον που καταλαμβάνει. Μέχρι σήμερα δεν γνωρίζουμε καμία κοινωνία η οποία να εγκαταστάθηκε σε φυσικό περιβάλλον που της ήταν αδύνατο να ελέγξει, εκτός βέβαια αν της ασκήθηκε καταναγκασμός ή εξωτερική βία, οπότε είτε χάνεται είτε αλλάζει τόπο. Αυτό που μας εκπλήσσει στους Εσκιμώους ή τους Αυστραλούς είναι ακριβώς ο πλούτος, η φαντασία και η λεπτότητα της τεχνικής δραστηριότητας, η εφευρετικότητα και η αποτελεσματικότητα που μαρτυρούν τα εργαλεία αυτών των λαών. Αρκεί άλλωστε μια επίσκεψη στα εθνογραφικά μουσεία: η κατασκευαστική ακρίβεια των σκευών της καθημερινής ζωής μετατρέπει σχεδόν κάθε ταπεινό εργαλείο σε έργο τέχνης. Δεν υπάρχει λοιπόν ιεραρχία στο τεχνικό πεδίο, δεν υπάρχει ανώτερη ή κατώτερη τεχνολογία. Ένα τεχνολογικό εξοπλισμό μπορούμε να τον εκτιμήσουμε μόνο ως προς την ικανότητά του να καλύπτει, σε ένα δεδομένο περιβάλλον, τις ανάγκες της κοινωνίας. Και από αυτή την άποψη, οι πρωτόγονες κοινωνίες κάθε άλλο παρά ανικανότητα φαίνεται να έδειξαν στον εφοδιασμό τους με κατάλληλα μέσα για την πραγματοποίηση του εν λόγω σκοπού. Αυτή η δύναμη τεχνικής καινοτομίας που επιδεικνύουν οι πρωτόγονες κοινωνίες εκτυλίσσεται φυσικά μέσα στο χρόνο. Τίποτε δεν δίδεται ευθύς εξαρχής, υπάρχει πάντα το υπομονετικό

έργο της παρατήρησης και της έρευνας, η μακρά διαδοχή δοκιμών και λαθών, αποτυχιών και επιτυχιών. Οι προϊστοριολόγοι μας πληροφορούν πόσες χιλιετίδες χρειάστηκαν οι άνθρωποι της Παλαιολιθικής Εποχής, για να αντικαταστήσουν τα χοντροκομμένα δίδρα εργαλεία του πρώτου καιρού με τις θαυμάσιες λεπίδες της Σολοτριάδας. Από την άλλη πάλι, παρατηρούμε ότι η ανακάλυψη της γεωργίας και η καλλιέργεια φυτών συνέβησαν σχεδόν ταυτόχρονα στην Αμερική και τον Αρχαίο Κόσμο. Και είμαστε υποχρεωμένοι να παραδεχθούμε ότι οι Ινδιάνοι της Αμερικής δεν υστερούν καθόλου, το αντίθετο μάλιστα, στην τέχνη της επιλογής και διάκρισης πάμπολλων ποικιλιών χρήσιμων φυτών.

Ας σταματήσουμε για μια στιγμή στο ολέθριο ενδιαφέρον που παρακίνησε τους Ινδιάνους να θελήσουν μεταλλικά εργαλεία. Σχετίζεται άμεσα με το ζήτημα της οικονομίας στις πρωτόγονες κοινωνίες, αλλά όχι με τον τρόπο που θα νόμιζε κανείς. Υποστηρίζεται ότι οι κοινωνίες αυτές ήταν καταδικασμένες στην οικονομία της επιβίωσης, λόγω της τεχνολογικής τους κατωτερότητας. Όπως είδαμε, αυτό το επιχείρημα δεν έχει ούτε λογική ούτε πραγματική βάση. Δεν έχει λογική βάση, διότι δεν υπάρχει αφηρημένη κλίμακα όπου να μετρούνται οι τεχνολογικές "εντάσεις". Ο τεχνικός εξοπλισμός μιας κοινωνίας δεν μπορεί να συγκριθεί άμεσα με τον αντίστοιχο εξοπλισμό μιας διαφορετικής κοινωνίας και τίποτε δεν ωφελεί να αντυπαραβάλουμε το τουφέκι με το τόξο. Δεν έχει ούτε πραγματική βάση, διότι η αρχαιολογία, η εθνολογία, η βοτανική κ.λ.π μας αποδεικνύουν ακριβώς την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των άγριων τεχνολογιών. Επομένως, εάν οι πρωτόγονες κοινωνίες στηρίζονται σε μια οικονομία της επιβίωσης, αυτό δεν σημαίνει έλλειψη τεχνολογικής επιδεξιότητας. Και εδώ ανακύπτει το αληθινό ερώτημα: η οικονομία αυτών των κοινωνιών είναι πράγματι οικονομία επιβίωσης; Αν δίνει κανείς νόημα στις λέξεις, αν με τον όρο οικονομία επιβίωσης δεν περιορίζεται να εννοεί οικονομία χωρίς αγορά και χωρίς πλεόνασμα -πράγμα που θα ήταν μια απλή κοινοτυπία, ή σκέτη πιστοποίηση διαφοράς-, τότε στην πραγματικότητα μας διαβεβαιώνει ότι ο συγκεκριμένος τύπος οικονομίας επιτρέπει στην κοινωνία που θεμελιώνει απλώς και μόνο να επιβιώνει, μας διαβεβαιώνει ότι η κοινωνία αυτή κινητοποιεί διαρκώς το σύνολο των παραγωγικών της δυνάμεων, ώστε να υπάρχει στα μέλη της το ελάχιστο απαραίτητο για την επιβίωση.

Pierre Clastres - Η κοινωνία ενάντια στο Κράτος
Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια, σελ. 199-202

Ας εξετάσουμε αλήθεια, το μέγεθος του αναγκαίου χώρου καλλιέργειας. Ξέρουμε ότι χρειάζεται περίπου μισό εκτάριο για μια τετραμελή ή πενταμελή οικογένεια. Ο αριθμός αυτός προκύπτει θαυμάσια από τις ακριβείς μετρήσεις του Jacques Lizot στους Γιανομάμι: ανακάλυψε (τουλάχιστον για τις ομάδες όπου διεξήγαγε τις μετρήσεις του) έναν μέσον όρο 1.070 καλλιεργημένων τετραγωνικών μέτρων ανά άτομο. Εάν λοιπόν χρειάζεται μισό εκτάριο για πέντε άτομα, θα χρειάζονται 130.000 εκτάρια φυτειών για 1.500.000 Ινδιάνων δεν καταλαμβάνει παρά το 1/220 τμήμα του συνολικού εδάφους. (Στο νησί Μαρανιόν, ειδική περίπτωση καθώς είδαμε, και πάλι οι κήποι καταλαμβάνουν μόνο το 1/90 της επιφάνειας του νησιού. Και, σύμφωνα με τον Yves d' Ervieux ή τον Claude d' Abbeville, δεν φαίνεται να απειληθήκαν ποτέ ιδιαίτερα από ασοδεία οι δώδεκα χιλιάδες κάτοικοι του νησιού). Συνεπώς, ο αριθμός μας των 1.500.000 Γκουαρανί είναι μεν υποθετικός, αλλά καθόλου απίθανος.

Pierre Clastres - Η κοινωνία ενάντια στο Κράτος σελ. 105
Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια

Σ' αυτό τον χώρο των 1.200 τετραγωνικών χιλιομέτρων, δώδεκα χιλιάδες Ινδιάνοι Τουπι κατανέμονταν σε 27 τοπικές ομάδες, γεγονός που μας δίνει έναν μέσον όρο 450 ατόμων ανά χωριό. Κάθε χωριό καταλάμβανε κατά μέσο όρο ένα χώρο 45 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Έτσι, η πληθυσμιακή πυκνότητα στο νησί Μαρανιόν ήταν ακριβώς δέκα κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Είναι αδύνατο όμως να μεταφέρουμε αυτή την πυκνότητα στο έδαφος των Γκουαρανί (πράγμα που θα μας έδινε

3.500.000 Ινδιάνους).

Ο Στάντεν Τουπινάμπα σημειώνει ότι τα χωριά απείχαν συνήθως 9 με 12 χιλιόμετρα το ένα από το άλλο, πράγμα που μας δίνει έναν χώρο 150 τετραγωνικών χιλιομέτρων για κάθε τοπική ομάδα.

Τώρα μπορούμε να βρούμε τον -υποθετικό και στατιστικό- αριθμό των τοπικών ομάδων: διαιρούμε το 350.000 με το 150 και έχουμε 2.340 περίπου. Ας δεχτούμε ως αληθοφανή τον αριθμό των 600 ατόμων κατά μέσον όρο ανά ομάδα. Θα έχουμε λοιπόν: $2.340 \times 600 = 1.404.000$ κάτοικοι. Άρα, σχεδόν ενάμιση εκατομμύριο Ινδιάνοι Γκουαρανί πριν από τον ερχομό των λευκών. Αυτό συνεπάγεται μια πυκνότητα 4 κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. (Στο νησί Μαρανιόν ήταν 10 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο).

Pierre Clastres - Η κοινωνία ενάντια στο Κράτος

Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια, σελ. 102-103

Πως ήταν συγκροτημένες οι τοπικές ομάδες; Ή τα χωριά των Τουπί-Γκουαρανί; Πρόκειται για στοιχεία πολύ γνωστά, αλλά δεν είναι άκοπο να υπενθυμίσουμε τα ουσιώδη. Ένα χωριό Γκουαρανί ή Τουπί απαρτιζόταν από τέσσερα έως οκτώ μεγάλα σπίτια, τις μαλόκα, διατεταγμένα γύρω από μια κεντρική πλατεία, η οποία προοριζόταν για την θρησκευτική και τελετουργική ζωή. Οι διαστάσεις των μαλόκα ποικίλουν, ανάλογα με τους παρατηρητές και προφανώς με τις ομάδες που επισκέπτονταν. Το μήκος τους τοποθετείται ανάμεσα στα 40 μέτρα για τις μικρότερες και στα 160 για τις μεγαλύτερες. Όσο για τον αριθμό των κατοίκων για την κάθε μαλόκα, κυμαίνεται από εκατό (σύμφωνα με τον Cardim λ.χ.) σε πεντακόσιους ή εξακόσιους (Λερού). Προκύπτει λοιπόν ότι ο πληθυσμός των πιο λιτών χωριών Τουπινάμπα (τέσσερις μαλόκα) θα πρέπει να περιλάμβανε τετρακόσια άτομα περίπου, ενώ των πιο σημαντικών (επτά ή οκτώ μαλόκα) έφτανε τις τρεις χιλιάδες, αν δεν τις ξεπερνούσε κιάλας. Ο Τεβέ, αφ' ετέρου, μιλάει για έξι και ακόμη για δέκα χιλιάδες κατοίκους, αναφερόμενος σε κάποια χωριά όπου είχε μείνει. Δεχόμαστε έστω ότι αυτοί οι τελευταίοι αριθμοί είναι υπερβολικοί. Και πάλι όμως προκύπτει ότι το δημογραφικό μέγεθος των ομάδων Τουπί υπερβαίνει, και μάλιστα κατά πολύ, τις τρέχουσες διαστάσεις των νοτιοαμερικανικών κοινωνιών. Δίκηνη συγκρίσεως, θα υπενθυμίσουμε ότι στους Γιανομάμι της Βενεζουέλας, έναν δασικό πληθυσμό άθικτο από αυξήσεις, καθότι ακόμη προστατευμένο από κάθε επαφή με λευκούς, οι πιο πολυάνθρωπες τοπικές ομάδες συγκέντρωναν διακόσια πενήντα άτομα.

Pierre Clastres - Η κοινωνία ενάντια στο Κράτος

Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια, σελ. 97

Η μεγέθυνση της βιομηχανικής πόλης ήταν συνδεδεμένη με την ανάπτυξη του βιομηχανικού καπιταλισμού. Η δυνατότητα της βιομηχανίας να αντικαθιστά για τη διαμόρφωση της γενικότερης εικόνας της βιομηχανικής πόλης, που απεικονίζεται στις σύγχρονες αναφορές και στα αστικά μοντέλα. Οι πυρήνες των βιομηχανικών πόλεων παρέμειναν κατά κύριο λόγο εμπορικοί, μια χρήση γης που είχε τη δυνατότητα να ανταγωνίζεται όλες τις άλλες σε όφελός της. Ωστόσο, στον περιβάλλοντα χώρο αυτού του πυρήνα, υπήρχε ένας βιομηχανικός δακτύλιος που απαιτούσε την ύπαρξη τεράστιας εργατικής δύναμης, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί στη συνέχεια ένας δακτύλιος με εργατικές κατοικίες γύρω από αυτό. Δεν υπήρχε ωστόσο ρύθμιση αυτής της οικιστικής ανάπτυξης σε πολλές βιομηχανικές πόλεις έως το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα. Τα συστήματα αστικής διακυβέρνησης ήταν αρχαϊκά, βασισμένα στο κοινοτικό σύστημα, και ήταν πιο κατάλληλα για τη διοίκηση αγροτικών ή μικρών αστικών περιοχών. Κατά συνέπεια, συντρίφτηκαν λόγω της κλιμακούμενης αστικοποίησης κατά τη διάρκεια του δέκατου ένατου αιώνα. Η ποιότητα των κατοικιών στη ζώνη αυτή ήταν εξαιρετικά κακή και η παροχή υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, όπως το τρεχούμενο νερό, η ηλεκτροδότηση και η αποχέτευση ήταν πολύ συχνά ανύπαρκτη. Αυτές οι ζώνες έγιναν περιβόητες για την εκτεταμένη ανομία αλλά και την εξάπλωση των ασθενειών, εγκαινιάζοντας μια σειρά "ηθικών πανικών" ανάμεσα στις πλουσιότερες μεσαιές τάξεις. Αυτές οι

αντιδράσεις στις ζώνες των νέων εργατικών κατοικιών επηρέασαν αποφασιστικά τη λήψη αποφάσεων των μεσαίων τάξεων για την μετακίνησή τους μακριά από το κέντρο των πόλεων και προς τις προαστιακές επεκτάσεις, επιθυμία που διευκολύνθηκε από την προοδευτική ανάπτυξη της καινοτομίας στις μεταφορές.

Tim Hall - Αστική γεωγραφία
Εκδόσεις: Κριτική, σελ. 34

Γιατί η κολεκτίβα πρέπει να είναι η πρωταρχική μορφή οργάνωσης; Επειδή η κολεκτίβα αποτελεί μια εναλλακτική λύση στην τωρινή δομή της κοινωνίας. Η αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων είναι μάλλον μια διαδικασία παρά ένα προϊόν επανάστασης. Με άλλα λόγια, κάνεις την επανάσταση αλλάζοντας στην πραγματικότητα τις κοινωνικές σχέσεις. Πρέπει να δημιουργήσετε συνειδητά τις αντιφάσεις μέσα στην ιστορία.

Αυτό σημαίνει συγκεκριμένα: οργανώστε τους εαυτούς σας κι όχι κάποιον άλλο. Η κολεκτίβα είναι ο οργανωτικός πυρήνας μιας αταξικής κοινωνίας. Σαν ουσιαστική οργάνωση στην αλλοτρίωση είναι να κάνετε τον εαυτό σας υποκείμενο, όχι αντικείμενο, της ιστορίας.

Μαρραΐη Μπούκτσιν, Κόννιν Γουώρντ - Αυθορμητισμός και οργάνωση
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος, σελ. 40

Ο σκοπός κάθε οργάνωσης είναι να γίνει όσο το δυνατό πιο απλή, ή όπως το διατυπώνει ο Μακ Λουάν: "υψηλή σε συμμετοχή, χαμηλή σε διαφοροποίηση". Η τάση μας είναι ακριβώς το αντίθετο. Το είδωλο μας είναι να δημιουργήσουμε διοικητικές δομές για την αντιμετώπιση πολιτικών προβλημάτων.

Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν μπορούν να συζητήσουν έξυπνα το θέμα του μεγέθους. Υπάρχει ένα ανείπωτο αίσθημα είτε πως το πρόβλημα δεν πρέπει να υπάρχει, ή ότι δεν αξίζει να μιλάμε γι' αυτό. Ας το αναπτύξουμε ανοιχτά. Το μέγεθος είναι ένα ζήτημα πολιτικής και κοινωνικών σχέσεων κι όχι διοίκησης. Δεν αναρωτιέστε γιατί το θέμα παρακάμπτεται στις μεγάλες συγκεντρώσεις; Αυτό συμβαίνει γιατί αμφισβητεί θεμελιακά την καταπιεστική φύση των μεγάλων οργανώσεων. Μικρές ομάδες, που λειτουργούν σαν παραρτήματα μεγαλύτερων σωμάτων, στην πραγματικότητα δεν θα αισθανθούν ποτέ σα μικρές ομάδες. Η κολεκτίβα δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερη από μια ομάδα - όχι ορχήστρα ή αίθουσες μουσικής παρακαλώ. Η βασική ιδέα είναι να αναπαραχθεί η κολεκτίβα όχι να επεκταθεί. Η δύναμη της βρίσκεται στην κοινωνική της οργάνωση, όχι στον αριθμό των μελών της. Αν ποτέ σκεφτόσαστε από την άποψη στρατολογίας μελών, θα μπορούσατε ίσως κάλλιστα να καταταχθείτε στο στρατό. Η διαφορά ανάμεσα στην επέκταση και στην αναπαραγωγή είναι η διαφορά ανάμεσα στη πρόσθεση και τον πολλαπλασιασμό. Η πρώτη στηρίζει τη δύναμή της στους αριθμούς, ενώ η δεύτερη στις σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους.

Γιατί πρέπει να υπάρχει ένα όριο στο μέγεθος; Γιατί δεν είμαστε ούτε υπεράνθρωποι, ούτε σκλάβοι. Πέρα από ένα ορισμένο σημείο, η ομάδα γίνεται μια συκέντρωση και προτού το καταλάβετε, είστε αναγκασμένοι να σηκώσετε το χέρι σας για να μιλήσετε. Η κολεκτίβα είναι μια αναγνώριση των πρακτικών ορίων της συζήτησης. Αυτό το απλό γεγονός αποτελεί τη βάση για μια νέα κοινωνική εμπειρία.

Οι σχέσεις ανισότητας μπορούν να γίνουν αντιληπτές πιο καθαρά μέσα σε μια κολεκτίβα και να αντιμετωπιστούν πιο αποτελεσματικά. "Όποια κι αν είναι η φύση της εξουσίας μέσα στη μεγάλη οργάνωση, είναι μολοντούτο έμφυτη μέσα στη μικρή οργανωτική μονάδα" (Chester Bernard, η λειτουργία του Διοικητικού Στελέχους, 1938). Μια μικρή ομάδα με ένα "ηγέτη" αποτελεί τον πυρήνα μιας ταξικής κοινωνίας. Το μικρό μέγεθος προορίζει το χώρο που μπορεί να εξουσιάσει το κάθε άτομο χωριστά. Αυτό ισχύει τόσο για το εσωτερικό της ομάδας, όσο και σε σχέση με άλλες ομάδες.

Ο περιορισμός μεγέθους γεννάει ένα δύσκολο πρόβλημα. Τι θα πείτε σε κάποιον που ρωτάει: "μπορώ να μπω στην κολεκτίβα σας;". Αυτό το ερώτημα βρίσκεται σε τελευταία ανάλυση στις ρίζες μιας

μεγάλης εχθρότητας (συχνά ασυνείδητης) απέναντι στην κολεκτιβιστική μορφή οργάνωσης. Δεν μπορείς να διαχωρίσεις το μέγεθος από την κολεκτίβα, γιατί για να υπάρξει πρέπει να είναι μικτή. Η κολεκτίβα έχει δικαίωμα να αποκλείει διάφορα άτομα, γιατί τους προσφέρει την εναλλακτική λύση να δημιουργήσουν μια νέα κολεκτίβα, δηλαδή, να μοιραστούν την οργανωτική ευθύνη. Αυτή είναι η βασική απάντηση στο ερώτημα που διατυπώθηκε παραπάνω.

Μαρραίη Μπούκτσιν, Κόννιν Γουώρντ - Αυθορμητισμός και οργάνωση
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος, σελ. 41-43

Όλες οι κοινωνίες καθοδηγούνται από νόρμες και κανόνες κάποιου είδους. Αλλά όταν αυτοί παραμένουν άρρητοι, στο επίπεδο της "βαθύτερης δομής", δεν έχουν το ίδιο σχήμα, για το ενεργό υποκείμενο ή για την κοινωνία, που παίρνουν όταν διατυπώνονται συνειδητά από τον κυβερνώμενο ή όταν αναρτώνται στην αγορά, εγχαραγμένοι σε πλάκες, από τους κυβερνώντες. Πρώτον, δεν είναι τόσο "άκαμπτοι", παρουσιάζονται γενικά εντός συμφραζομένων (όπως οι παροιμίες), όχι με τον "αφηρημένο" τρόπο ενός κώδικα. Δεύτερον, τείνουν λιγότερο στις γενίκευση απ' ό,τι η εγγράμματη διατύπωση, ή μάλλον οι γενικεύσεις τους έχουν την τάση να εντάσσονται σε καταστάσεις. Τρίτον, δεν διατυπώνονται ούτε βέβαια τυποποιούνται σε συστηματικές συνόψεις ή *summae*. Η γραφή είναι εκείνη που επιτρέπει να επιλέγονται κάποιες νόρμες ή αποφάσεις και να παρουσιάζονται ξεχωριστά με τη μορφή ενός οδηγού, ενός εγχειριδίου. Όταν γίνεται αυτό, το γραπτό δίκαιο (*gesetz, loi*) διαχωρίζεται από το "έθιμο" μέσα στο συνολικό σώμα των "δικαιωμάτων", ενώ το γραπτό αποκτά μεγαλύτερη επαληθευτική αξία από το προφορικό στοιχείο (στο δικαστήριο, στη φιλολογία, στη φιλοσοφία, στην παράθεση μιας αυθεντίας).

Jack Goody - Η λογική της γραφής και η οργάνωση τη κοινωνίας
Εκδόσεις: Εκδόσεις του εικοστού πρώτου, σελ. 266

Η αγροτική μας κομούνα ήταν από την αρχή το οικονομικό και πολιτικό ζωτικό κέντρο του κοινωνικού μας συστήματος. Αυτές οι κοινότητες δεν βασίζονταν στον ατομικό εγωισμό αλλά στηρίζονταν πάνω στις θεμελιώσεις αρχές της κοινοτικής, τοπικής και περιφερειακής αλληλεγγύης. Με τον ίδιο τρόπο που τα μέλη των επιτροπών αισθάνονταν αλληλεγγύη μεταξύ τους, οι επιτροπές ομοσπονδοποιούνταν η μια με την άλλη. Η πρακτική μας στην Ουκρανία έδειξε πολύ καθαρά ότι το αγροτικό πρόβλημα είχε τελείως διαφορετικές λύσεις από αυτές που επέβαλε ο Μπολσεβικισμός. Αν η εμπειρία μας είχε εξαπλωθεί και στην υπόλοιπη Ρωσία, δεν θα είχε δημιουργηθεί αυτή η ολέθρια διαίρεση ανάμεσα στην επαρχία και στην πόλη. Θα είχαμε αποφύγει όλα αυτά τα χρόνια της πείνας και των μάταιων αγώνων ανάμεσα στους αγρότες και στους εργάτες. Και το σπουδαιότερο, η επανάσταση θα είχε εξελιχθεί και αναπτυχθεί σε τελείως διαφορετική κατεύθυνση. Έχει υποστηριχθεί εναντίον του συστήματος μας στην Ουκρανία, ότι μπόρεσε να κρατηθεί γιατί ήταν βασισμένο μόνο σε αγροτικά θεμέλια. Δεν είναι αλήθεια. Οι κομμούνες μας ήταν ανακατεμένες, αγροτικές-βιομηχανικές, και ακόμα, μερικές από αυτές ήταν μόνο βιομηχανικές. Ήμασταν όλοι μας αγωνιστές και εργάτες. Η λαϊκή συνέλευση έπαιρνε τις αποφάσεις. Στη στρατιωτική ζωή υπήρχε μια Επιτροπή Πολέμου, που τη αποτελούσαν αντιπρόσωποι όλων των αντάρτικων ομάδων, που δρούσαν. Για να ολοκληρώσω, ο καθένας έπαιρνε μέρος στη συλλογική εργασία για να εμποδίσει την γέννηση μιας διευθύνουσας τάξης που θα μονοπωλούσε την εξουσία. Και το πετύχαμε.

Αμπελ Παζ - Ντουρούτι: Η κοινωνική επανάσταση στην Ισπανία 1896-1936
Εκδόσεις: Ελεύθερος τύπος, σελ. 125-126

Για να επιζήσουμε στον πλανήτη πρέπει να χτίσουμε μια νέα οικονομία, βασισμένη στο κύριο ερώτημα που θέτει ο πλανητικός κήπος: "Πως θα μπορέσουμε να εκμεταλλευτούμε τη βιοποικιλότητα

χωρίς να την καταστρέψουμε;". Ο άνθρωπος εξαρτάται από τα ζώα, τα φυτά, τα μέταλλα και όλα τα στοιχεία που συνιστούν το περιβάλλον του. Σε αντίθεση με τα φυτά, που είναι αυτότροφοι οργανισμοί και μπορούν να συνθέσουν μόνα τους τις οργανικές ουσίες που χρειάζονται με τη βοήθεια της ηλιακής ενέργειας, εμείς οι άνθρωποι είμαστε οργανισμοί εξαρτώμενοι και ετερότροφοι. Είμαστε κυνηγοί και, για να επιζήσουμε, πρέπει να οργανώσουμε σωστά τον τρόπο με τον οποίο καταναλώνουμε τα φυσικά αγαθά. Καταστρέφοντας λοιπόν το περιβάλλον, καταστρέφουμε το μέλλον μας, καταστρέφουμε τον ίδιο μας τον εαυτό. Ο πλανήτης είναι ένα πεπερασμένο σύστημα στο οποίο ο άνθρωπος πρέπει να επιστρέψει ενέργεια ίση ποιοτικά με την ενέργεια που παίρνει από αυτόν. Για να το καταφέρει αυτό πρέπει να κατανοήσει τους μηχανισμούς λειτουργίας του πλανήτη και να επινοήσει μια νέα μορφή οικονομίας, η οποία θα σέβεται τους μηχανισμούς αυτούς.

Το καινούργιο σύστημα διακυβέρνησης προτείνει μια οικονομία δύο ταχυτήτων. Η πρώτη προβλέπει τοπικά δίκτυα παραγωγής και διανομής προϊόντων, που θα μειώσουν σημαντικά το οικολογικό κόστος και θα ελέγχουν πιο αποτελεσματικά την παραγωγή απορριμμάτων και την ανακύκλωση. Πρόκειται λοιπόν για ένα μικροοικονομικό μοντέλο, που έρχεται σε αντίθεση με τον σημερινό κοινωνικό-οικονομικό συγκεντρωτισμό. Κάθε μικρή κοινωνία θα έχει τη δική της οικονομία και δεν θα επηρεάζεται από τις άλλες. Σήμερα, όταν πονάει το πόδι ενός τραπεζίτη στις ΗΠΑ κουτσαίνει ολόκληρη η ανθρωπότητα. Η δεύτερη οικονομία, η οποία θα είναι μεγαλύτερης κλίμακας και θα συνδέει μεταξύ τους τις επιμέρους κοινωνίες, αφορά τα πνευματικά αγαθά. Το γεγονός ότι η δεύτερη οικονομία είναι μεγάλης κλίμακας δεν έχει καταστροφικές επιπτώσεις σε ζωτικούς τομείς σε περίπτωση ρήξης ή κενού επικοινωνίας ανάμεσα στα επιμέρους συστήματα. Σύμφωνα λοιπόν με το σύστημα αυτό, τα ζωτικά ζητήματα είναι ελεγχόμενα. Για να εκμεταλλευόμαστε τη βιοποικιλότητα χωρίς να την καταστρέφουμε, πρέπει να είμαστε πληροφορημένοι για ζητήματα απλά και καθημερινά που έχουν κάποιο κόστος. Πρέπει να ξέρουμε τι τρώμε, τι πετάμε, γιατί πρέπει να κάνουμε μόνο ένα ή δύο παιδιά και όχι τέσσερα ή επτά...

Ζιλ Κλεμέν - συνέντευξη στο περιοδικό ΒΗmagazine ένθετο της εφημερίδας "Το ΒΗΜΑ της Κυριακής", τεύχος 462, 23 Αυγούστου 2009, σελ. 23-2

Ενώ οι υψηλές συγκεντρώσεις της διεθνούς ηλεκτρονικής τηλεπικοινωνιακής υποδομής έχουν σαν αποτέλεσμα ορισμένες επιλεγμένες περιοχές να κινούνται πιο κοντά η μία στην άλλη, αντίθετα ένας σημαντικός αριθμός χωρών με χαμηλές συγκεντρώσεις αυτών των υποδομών αποτυγχάνουν να κινηθούν εγγύτερα η μία στην άλλη. Αυτός ο αποκλεισμός απομακρύνει έναν μεγάλο αριθμό πρώην βιομηχανικών πόλεων, πόλεων σε νέο-αναπτυσσόμενες ή υπανάπτυκτες χώρες και αγροτικές περιοχές από τα κέντρα της παγκόσμιας οικονομίας γεγονός το οποίο οδηγεί ακόμα πιο μακριά (Sassen, 1994, Leyshon 1995). Έτσι δημιουργείται ένα γεωγραφικό πρότυπο ενός μικρού αριθμού "πλούσιων σε πληροφορίες" παγκόσμιων πόλεων, οι οποίες σχηματίζουν ένα πολύ διασυνδεδεμένο διεθνικό αστικό σύστημα, περικυκλωμένο από αχανείς "φτωχές σε πληροφορίες" ενδοχώρες, με τις οποίες δεν έχουν καλή σύνδεση. Έχει υποστηριχθεί ότι όσο οι διασυνδέσεις μεταξύ πόλεων, στο πλαίσιο των διεθνικών αστικών συστημάτων, αυξάνονται τόσο οι διασυνδέσεις μεταξύ αυτών των πόλεων, της περιφερειακής ενδοχώρας τους και των εσωτερικών αστικών συστημάτων μειώνεται (Sassen, 1994).

Tim Hall - Αστική γεωγραφία
Εκδόσεις: Κριτική, σελ. 95

δ) ΜΟΡΦΩΣΗ

Τα σχολεία είναι ακόμη πιο ανίκανα να δημιουργήσουν τις συνθήκες που ενθαρρύνουν την ανοιχτή, ερευνητική χρησιμοποίηση μιας ειδικότητας, κάτι που θα αποκαλούσα "φιλελεύθερη εκπαίδευση". Ο κύριος λόγος γι' αυτό είναι ότι το σχολείο είναι υποχρεωτικό και αποβαίνει σύστημα προς χάριν του συστήματος και μόνο μια καταναγκαστική παρουσία του δασκάλου που υποτίθεται ότι αποδίδει μόνο όσα θα έχεις το αμφίβολο προνόμιο να την αυξάνεις. Όπως η διδασκαλία μιας ειδικότητας πρέπει να απελευθερωθεί από τους περιορισμούς του σχολικού κύκλου, έτσι και η φιλελεύθερη εκπαίδευση πρέπει να αποδεσμευθεί από την υποχρεωτική παρακολούθηση.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 31

Το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να ασκήσει την ικανότητά του στην μάθηση και την διδασκαλία έχουν σήμερα καταχραστεί οι εξουσιοδοτημένοι δάσκαλοι

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 37

Όλοι μαθαίνουν πώς να ζουν έξω από το σχολείο. Μαθαίνουμε να μιλάμε, να σκεφτόμαστε, να αγαπάμε, να αισθανόμαστε, να παίζουμε, να βρίζουμε, να πολιτικολογούμε και να εργαζόμαστε χωρίς την μεσολάβηση του δασκάλου. Ακόμη και τα παιδιά που είναι κάτω από την φροντίδα του δασκάλου μέρα, νύχτα. Δεν αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα αυτό. Τα ορφανά, τα καθυστερημένα και τα παιδιά των ίδιων των δασκάλων μαθαίνουν τα περισσότερα από όσα μαθαίνουν έξω από τις "εκπαιδευτικές" διαδικασίες που έχουν σχεδιαστεί για χάρη τους.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 45

Έρευνες έχουν αποδείξει ότι τα παιδιά μαθαίνουν τα πιο πολλά από εκείνα που οι δάσκαλοι ισχυρίζονται ότι τους διδάσκουν, μέσα από ομάδες, από κόμιξ, από τυχαίες παρατηρήσεις και πάνω από όλα μέσα από την απλή συμμετοχή τους στην τελετουργία του σχολείου. Οι δάσκαλοι στις πιο πολλές περιπτώσεις εμποδίζουν αυτό το είδος της μάθησης μέσα στο σχολείο.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 47

Το σύγχρονο πανεπιστήμιο έχει εγκαταλείψει τον ρόλο του σαν απλού χώρου συναντήσεων που είναι ταυτόχρονα αυτόνομες και αναρχικές, σχεδιασμένες όσο και ελεύθερες και φλογερές, και στην θέση του έχει διαλέξει να διευθύνει την διαδικασία με την οποία υποτίθεται ότι παράγονται η έρευνα και η διαδικασία.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 53

Στην πραγματικότητα, η μάθηση είναι η ανθρώπινη εκείνη δραστηριότητα που έχει την μικρότερη ανάγκη χειρισμού από τρίτους. Το μεγαλύτερο μέρος της μάθησης δεν είναι αποτέλεσμα της διδασκαλίας. Είναι μάλλον το αποτέλεσμα της ανεμπόδιστης συμμετοχής του ατόμου σε μια ουσιαστική δραστηριότητα. Οι περισσότεροι άνθρωποι μαθαίνουν καλύτερα με την συμμετοχή ενώ το σχολείο τους αναγκάζει να ταυτίσουν την προσωπική συνειδητή τους ανάπτυξη με έναν λεπτομερή σχεδιασμό και χειρισμό.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 57

Στο σχολείο ο μαθητής υποτάσσεται στον δάσκαλο με σκοπό να αποκτήσει διπλώματα τελικά απογοητεύονται και οι δύο και αποδίδουν την αμοιβαία του απογοήτευση στην ανεπάρκεια των μέσων - είτε πρόκειται για χρήματα είτε για χρόνο είτε για εγκαταστάσεις.

Μια τέτοια κριτική κάνει πολλούς να ρωτούν αν είναι δυνατόν να επινοήσουμε ένα διαφορετικό στυλ μάθησης. Παραδόξως αν οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι ρωτηθούν για το πώς απέκτησαν τις γνώσεις και τις αξίες τους, θα παραδεχτούν αμέσως ότι τις απέκτησαν πιο πολύ έξω από το σχολείο παρά μέσα σ' αυτό. Η γνώση των γεγονότων, η κατανόηση της ζωής και της δουλειάς έφθασαν σ' αυτούς μέσα από την φίλια, τον έρωτα, το διάβασμα, την τηλεόραση, από παραδείγματα άλλων, ή μέσα από το δρόμο, την πιάτσα. Ή μπορεί να έμαθαν αυτά που ξέρουν μέσα από το τυπικό της μύησης σε μια συμμορία του δρόμου, ή την μαθητεία σ' ένα νοσοκομείο, σε μια εφημερίδα, σ' ένα ξυλουργείο ή σε ένα ασφαλιστικό γραφείο.

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη, σελ. 97

"Πιστεύω ότι μόνο η πραγματική συμμετοχή αποτελεί κοινωνικά πολύτιμη γνώση, μια συμμετοχή του μαθητή σε κάθε στάδιο της διαδικασίας της μάθησης, που να περιέχει όχι μόνο μια ελεύθερη εκλογή για το τι πρόκειται να μάθει και πώς να το μάθει αλλά και έναν ελεύθερο προσδιορισμό από τον κάθε μαθητή των δικών του αιτιών σχετικά με τη ζωή και τη μάθηση - το ρόλο που πρόκειται να παίξει η γνώση στη ζωή του".

Ίβαν Ίλιτς - Μετά την κοινωνία χωρίς σχολείο τι;
Εκδόσεις: Σπηλιώτη, σελ. 50

Όσο για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, η ακαταλληλότητα του σχολικού συστήματος, εγγυάται ουσιαστικά την κατάρρευση του στο άμεσο μέλλον. Ίσως θα μπορούσαμε να το αντικαταστήσουμε με όχι υποχρεωτικά "κέντρα μάθησης", που θα συνδύαζαν τις εντελώς απαραίτητες λειτουργίες της δημοτικής εκπαίδευσης - τη διδασκαλία ορισμένων στοιχειωδών τεχνικών γνώσεων- με τις λειτουργίες των ιδρυμάτων ανώτερης εκπαίδευσης, τη διάδοση των γνώσεων, σε όλους ανεξαρτήτως, άσχετα από ηλικία ή βιοτικό επίπεδο, παιδιά ή ενήλικους.

Σούλαμιτ Φάιερστόουν - Η διαλεκτική του σεξ
Εκδόσεις: Ράππα, σελ. 306

Σε όλες τις κοινωνίες, η εκπαίδευση των παιδιών είχε πρωταρχική σημασία. Αλλά σε όλες τις κοινωνίες, σχεδόν μέχρι τελευταία, είτε ήταν πρωτόγονες είτε πολιτισμένες, η εκπαίδευση ήταν ένα φαινόμενο συμπωματικό. Οι μεγάλοι έκαναν την δουλειά τους και τα διάφορα κοινωνικά τους καθήκοντα. Τα παιδιά δεν αποκλείονταν από αυτά. Οι μεγάλοι φρόντιζαν τα παιδιά και τα παιδιά μάθαιναν να ενσωματώνονται στον κόσμο των μεγάλων. Δεν διδάσκονταν.

Στους πιο πολλούς θεσμούς και στις πιο πολλές κοινωνίες, η συμπωματική εκπαίδευση πάντοτε σαν κάτι δοσμένο. Αυτού του είδους η εκπαίδευση πραγματοποιείται μέσα στα πλαίσια της κοινοτικής δουλειάς και των σχέσεων του φτασμένου και του μαθητευόμενου, και με μέσο το παιχνίδι, το θέατρο, την τελετουργία της σεξουαλικής μύησης και τη θρησκεία.

Paul Goodman - Σαμμερχιλ υπέρ και Κατά
Εκδόσεις: Μπουκουμάνης, σελ. 197

A decorative horizontal frame with intricate floral and scrollwork patterns in black. The frame is symmetrical and contains the text in the center.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI:
Βιβλιογραφία

the 1990s, the number of people with a university degree has increased in all countries. The increase is most pronounced in the Netherlands, where the number of university graduates has increased from 1.5 million in 1980 to 2.5 million in 1995. In the United States, the number of university graduates has increased from 1.5 million in 1980 to 2.5 million in 1995.

The increase in the number of university graduates has led to a decrease in the number of people with a high school diploma. In the Netherlands, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995. In the United States, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995.

The increase in the number of university graduates and the decrease in the number of high school graduates have led to a decrease in the number of people with a high school diploma. In the Netherlands, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995. In the United States, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995.

The increase in the number of university graduates and the decrease in the number of high school graduates have led to a decrease in the number of people with a high school diploma. In the Netherlands, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995. In the United States, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995.

The increase in the number of university graduates and the decrease in the number of high school graduates have led to a decrease in the number of people with a high school diploma. In the Netherlands, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995. In the United States, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995.

The increase in the number of university graduates and the decrease in the number of high school graduates have led to a decrease in the number of people with a high school diploma. In the Netherlands, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995. In the United States, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995.

The increase in the number of university graduates and the decrease in the number of high school graduates have led to a decrease in the number of people with a high school diploma. In the Netherlands, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995. In the United States, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995.

The increase in the number of university graduates and the decrease in the number of high school graduates have led to a decrease in the number of people with a high school diploma. In the Netherlands, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995. In the United States, the number of high school graduates has decreased from 1.5 million in 1980 to 1.2 million in 1995.

Henry Lefebvre - Διακαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική
Εκδόσεις: Κουκίδα

Pierre Clastres - Η κοινωνία ενάντια στο κράτος
Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια

Βίλχεμ Ράιχ - Οι ρίζες της σεξουαλικής καταπίεσης
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Καρλ Μαρξ - Φριντριχ Ένγκελς - Μανιφέστο του κομμουνιστικού κόμματος
Εκδόσεις: Ερατώ

Βίλχεμ Ράιχ - Ερωτισμός και αυτοερωτισμός
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Margay Bookchin - Τα όρια της πόλης
Εκδόσεις: Παρατηρητής

Γκυ Ντεμπόρ - Η κοινωνία του θεάματος
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Πέτρος Κροπότκιν - Φυλακές και καταπίεση
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Πέτρος Κροπότκιν - Η αναρχική οργάνωση της κοινωνίας
Εκδόσεις: Κατσάνος

Αυγουστίν Γκαρθία Κάλβο - Εναντίον του αυτοκινήτου
Εκδόσεις: Νησίδες

Alfred Metraux - Οι Ίνκας
Εκδόσεις: Εναλλακτικές εκδόσεις Γη των ανθρώπων

Βασίλης Ραφαηλίδης: Η μεγάλη περιπέτεια του Μαρξισμού
Εκδόσεις: Εκδόσεις του εικοστού πρώτου

Ίβαν Ίλιτς - Κοινωνία χωρίς σχολεία
Εκδόσεις: Νεφέλη

Μαρία-Λουίζα Μπερνέρι - Περιήγηση στην ουτοπία
Εκδόσεις: Νησίδες

Θανάση Αργύρη - Οικονομική του χώρου Τόμος II: Αστική οικονομική
Εκδόσεις: Εκδοτικός Οίκος Αδερφών Κυριακίδη Α.Ε

Μάρθα Μιχαηλίδου - Αλεξάνδρα Χαλκιά - Η παραγωγή του κοινωνικού σώματος
Εκδόσεις: Κατάρτι & Δινη, Φεμινιστικό περιοδικό

Jack Goody - Η λογική της γραφής και η οργάνωση της κοινωνίας
Εκδόσεις: Εκδόσεις του εικοστού πρώτου

Μπρονισλαβ Μανινόφσκι - Σεξουαλικότητα και καταπίεση στην πρωτόγονη κοινωνία
Εκδόσεις: Καστανιώτη

Πέτρος Κροπότκιν - Αναρχία
Εκδόσεις: Καστανιώτη

Πιερ Κλάστρ - Εξουσία και ελευθερία στις πρωτόγονες κοινωνίες
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Βασίλης Ραφαηλίδης - Επαναστατικά απελευθερωτικά κινήματα
Εκδόσεις: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου

Μάριο Μάφι - Underground
Εκδόσεις: Οδυσσέας

Μισέλ Φουκώ - Επιτήρηση και τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής
Εκδόσεις: Ράππα

Βίλμα Χαστράογλου - Κοινωνικές θεωρίες για τον αστικό χώρο
Εκδόσεις: Παρατηρητής

Αντον Πάνεκουκ - Τα εργατικά συμβούλια
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Λιουις Μαμφορντ - Η ιστορία των ουτοπιών
Εκδόσεις: Νησίδες

Σιμόν ντε Μπωβουάρ - Το δεύτερο φύλο
Εκδόσεις: Γλάρος

Λη Κομερ - Εβελυν Ρηντ - Εμμα Γκόλντμαν - Ο μύθος της μητρότητας
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Κείμενα - Φύση, κοινωνία και πολιτική
Εκδόσεις: Νήσος

Βίλχεμ Ράιχ - Η βιοηλεκτρική θεωρία της σεξουαλικότητας και του άγχους
Εκδόσεις: Αποσπερίτης

Συλλογικό έργο - Σάμερχιλ: Τα υπερ και κατά
Εκδόσεις: Μπουκουμάνης

Ματίνα Ν. Αγιωργίτη - Το σπίτι της αρμονίας
Εκδόσεις: Κέδρος

Μαξ Βέμπερ - Η πόλη
Εκδόσεις: Κένταυρος

Σουλαμιτ Φαιερστόουν - Η διαλεκτική του σεξ
Εκδόσεις: Ράππα

Μπένεντικτ Άντερσον - Φαντασιακές κοινότητες
Εκδόσεις: Νεφέλη

IS - Πέρλμαν - Μάτικ κ.α - 1968: Η χρονιά που συγκλόνησε τον κόσμο
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

W.Y Evans - Wentz - Το πνεύμα των ινδιάνων
Εκδόσεις: Ιάμβλιχος

Βίλχεμ Ράιχ - Τα παιδιά του μέλλοντος
Εκδόσεις: Αποσπερίτης

A. Μπέρκμαν - Το αλφαβητάρι του αναρχισμού
Εκδόσεις: Κατσάνος

Π. Κροπότκιν - Αγροί, εργοστάσια, εργαστήρια
Εκδόσεις: Νησίδες

Κροπότκιν - Το κράτος και ο ιστορικός του ρόλος
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Ιβαν Ίλιτς - Μετά την κοινωνία χωρίς σχολεία τι ?
Εκδόσεις: Σπηλιώτη

Sam Dolgoff - Αναρχικές κολλεκτίβες
Εκδόσεις: Διεθνής Βιβλιοθήκη

Μισέλ Φουκώ - Ιστορία της σεξουαλικότητας (τόμος 1/3)
Εκδόσεις: Κέδρος

Richard F. Townsend - Οι Αζτέκοι
Εκδόσεις: Δελφίνι

Δημήτρης Φιλιππίδης - Για την ελληνική πόλη
Εκδόσεις: Θεμέλιο

A.Σ Νηλ - Θεωρία και πράξη της αντιαυταρχικής εκπαίδευσης
Εκδόσεις: Μπουκουμάνης

Μαρέι Μπούκτσιν - Ξαναφτιάχνοντας της κοινωνία
Εκδόσεις: Διεθνής Βιβλιοθήκη

Μαρέι Μπούκτσιν - Προς μια απελευθερωτική τεχνολογία
Εκδόσεις: Εξάντας

Μαρσια Λοου - Ποδήλατο: όχημα για έναν μικρό πλανήτη
Εκδόσεις: Εναλλακτικές εκδόσεις Κομμούνα (οικολογική σκέψη 5)

Ratgeb - Απο την άγρια απεργία στην γενικευμένη αυτοδιεύθυνση
Εκδόσεις: Διεθνής Βιβλιοθήκη

Φριντριχ Ένγκελς - Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους
Εκδόσεις: Κορόντζη

Κάρλο Καφιέρο - Σύνοψη του κεφαλαίου του Μαρξ
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Κλωντ Αλζον - Η διπλή καταπίεση της γυναίκας
Εκδόσεις: Ράππα

M. Μπούκτσιν - Αυθορμητισμός και οργάνωση
Εκδόσεις: Ελεύθερος Τύπος

Τζόν Χόφμαν - Πέραν του Κράτους
Εκδόσεις: Στάχυ

Περιοδικό Ευτοπία, Μάρτης 2006

Harold Laski - Το κράτος στην θεωρία και πράξη
Εκδόσεις: Κάλβος

Terminal 911 - Ενάντια στην κουλτούρα του βιασμού (τεύχος 3)
Common wheel collective - Με αυτό μοιάζει η ομοφωνία ?
(καλοκαίρι 2009) | paivani@lists.riseup.net

